

Sipos János

AZERBAJDZSÁNI
NÉPZENE

– a zene forrásainál

Sipos János

AZERBAJDZSÁNI
NÉPZENE

– a zene forrásainál

Európai Folklór Intézet
Budapest, 2009

A könyv kiadását a Diaszpórával Foglalkozó
Azerbajdzsáni Állami Bizottság
és a magyarországi Azerbajdzsán Nagykövetség tette lehetővé

Az expedíciókat a Stein–Arnold Exploration Fund of the British Academy
és az OTKA T42461 támogatta

A CD a Pro Renovanda Cultura Hungariae segítségével készült el

A kötete eredeti angol nyelvű változata (Azeri Folksongs – At the Fountainhead
of Music, Akadémiai Kiadó, Budapest, 2004)
az Országos Kiemelésű Társadalomtudományi Kutatások KTK Közalapítvány
2004/31 segítségével jelent meg.

© dr. Sipos János, 2009
© Azerbajdzsán Nagykövetsége, 2009
© Európai Folklor Intézet, 2009

ISBN 978 963 87755 8 0

Borító: Kaszta Mónika, Arkas Design
Nyomdai előkészítés: Kardos Gábor
Nyomdai kivitelezés Robinco Kft. Felelős vezető: Kecskeméthy Péter

TARTALOM

BEKÖSZÖNTŐ (Dr. Haszan Haszanov, az Azerbajdzsáni Köztársaság magyarországi nagykövete)	7
A SZERZŐ ELŐSZAVA	17
AZ AZERBAJDZSÁNI EXPEDÍCIÓRÓL	20
AZERBAJDZSÁNI NÉPDALOK – A ZENE KEZDETEINÉL	22
Dallam előtti formák	23
Bichord dallamok	25
Tri-, tetra- és pentachord dallamok	29
<i>Az azerbajdzsáni népdalok központi stílusa</i>	31
<i>A dallamok egymáshoz való viszonya és a transzponálás</i>	33
<i>Ion chordokon mozgó dallamok</i>	46
<i>Lokriszi chordokon mozgó dallamok</i>	51
<i>Eol chordokon mozgó dallamok</i>	56
<i>Egyedi dallamok</i>	63
AZERBAJDZSÁNI DALLAMOK ANATÓLIAI PÁRHUZAMAI	68
NÉHÁNY ZENEI JELENSÉGRŐL	76
<i>A dallamok előadásmódja, ásíkok</i>	76
<i>Hangkészlet és dallammozgások</i>	78
<i>Többszólamúság</i>	80
<i>Ritmus, szótagszám</i>	95
<i>Néhány hangszeres dallamról</i>	96
AZ AZERI NÉPZENE KAPCSOLATA MÁS TÖRÖK NÉPEK ILLETVE A MAGYAROK NÉPZENÉJÉHEZ	102
KOTTAMELLÉKLET	104
AZ AZERBAJDZSÁNI NYELVRŐL ÉS A DALLAMOK SZÖVEGEIRŐL	332
<i>A dallamok szövegeiről</i>	333
A példák szövegei és magyar fordításuk	335
<i>A kottamelléklet dallamainak szövegei</i>	349

MUTATÓK	439
1. Azerbajdzsáni dallamtípusok G-re transzponálva	439
2. Az adatközlők neve alfabetikus sorrendben	449
3. A dallamok listája az azerbajdzsáni szöveg kezdő szavai szerint	451
4. A dallamok listája gyűjtési helyek szerint	456
5. Műfajok	458
6. A dalok osztályozása dallamformák szerint	460
7. A dallamok ambitus szerinti osztályozása	461
8. Kadenciák alapján történő osztályozás	462
9. A dallamok osztályozása az első strófa sorainak szótagszáma szerint	464
HIVATKOZÁSOK	469
CD-MELLÉKLET	474

BEKÖSZÖNTŐ

Azerbajdzsán területén talált régészeti és paleontológiai anyagok egyértelműen bizonyítják, hogy itt 1,7–1,8 millió évvel ezelőtt már élt ősember. Az Azerbajdzsán területén található Azih barlangban megtalálták az *Azianthrop* csontjait, amelyek 300–400 ezer évvel ezelőtt élt előembertől származnak. E szenzációs lelet eredményeként Azerbajdzsán felkerült az „Európa legrégebbi lakóinak” térképére.

Az azerbajdzsáni népnél az államiság erős hagyománya ősi időkől fogva létezik. Bár a történelem különböző időszakában országunk területét idegen hadseregek többször is megszállták, ez a helyzet sohasem tartott hosszabb ideig és független állami létünket végül is mindig sikerült visszaállítanunk. Az időszámításunk előtti a 14. századtól kezdve olyan államalakulatok léteztek Azerbajdzsán területén, mint a török nyelvű csoportok által alapított Gamir (Kimmer Királyság); Manna, Midia, Isguz (Szkíta Királyság); Szakasena (Szaka Királyság); Albánia, Atropatena. Az Iszlám Kalifátus után a 7–9. században a független állam fejlődése ismételten megfigyelhető. Ezen időszak alatt az azerbajdzsáni államot a Saj, Salari, Sirvan, Ravvadi, Szaddadi, Eldagiz, Kulagi, Garagoyunlu, Akgoyunlu, Szafadi és más dinasztiák kormányozták. Ám az azerbajdzsáni államiság a 18. században összeomlott és különböző kánságokra, helyi kiskirályságokra, hercegségekre esett szét. Ennek eredményeként a 19. század elején a cári Oroszország meghódította és elfoglalta Azerbajdzsánt. Oroszországban 1917. februárjában megdöntötték a monarchiát, és Azerbajdzsán 1918. májusáig függetlenségének kivívásáért küzdött.

1918. május 28-án Azerbajdzsánt köztársaságnak nyilvánították. Ezzel Keleten először vezettek be alkotmányos jogokat, amit az azeri nép történelmében az Első Köztársaság időszakának nevezünk. 1920. április 20-án kikiáltották az Azerbajdzsáni Szovjet Szocialista Köztársaságot, majd 1922-ben az Azerbajdzsáni SZSZK tagállamként belépett a Szovjetunióba, miután vezetői aláírták a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetségének megalapításáról szóló közös egyezményt. Ez az esemény az azerbajdzsániai történelmében a Második Köztársaságnak nevezett időszakot jelenti.

Az 1988-ban kezdődött nemzeti szabadságmozgalmak eredményeként Azerbajdzsán 1991. október 18-án kivívta teljes szuverenitását, függetlenségét, és kihirdetésre kerülhetett a Harmadik Köztársaság.

Napjainkban az Azerbajdzsáni Köztársaság egy gyorsan fejlődő demokratikus ország, amelyet az emberi jogok és alapvető szabadságok tisztelet-

ben tartása vezérel. Azerbajdzsán befolyása a nemzetközi közösségben folyamatosan növekszik, és a nemzetközi problémák megoldásának egyik fontos szereplőjévé kezd válni.

Ilham Aliyev elnök úr sikeresnek mondható bel- és külpolitikájának eredményeként Azerbajdzsánt a nemzetközi közösségben mindenütt megbízható partnerként ismerik. Azerbajdzsán a külpolitikájában nagy jelentőséget tulajdonít az európai integrációnak és az Európai Unió tagállamaival való szoros kapcsolatoknak. Ezért is olyan fontos számunkra a Magyar Köztársasággal való sokoldalú intenzív együttműködés. Az a történelmi fontosságú diplomáciai tény, hogy Ilham Aliyev elnök eddig már két alkalommal is Magyarországra látogatott, 2008 februárjában és 2009 januárjában, alátámasztja a fent említetteket. Ilham Aliyev elnök Sólyom László köztársasági elnökkel, Gyurcsány Ferenc akkori miniszterelnökkel és Szili Katalinnal, a Parlament elnökével való találkozása alkalmával részletesen áttekintette az azerbajdzsáni–magyar kapcsolatok különböző aspektusait. A találkozók eredményeként a két fél együttműködését egyértelműen stratégiai partneri viszonyként határozták meg.

Gyurcsány Ferenc Magyarország akkori miniszterelnöke 2008. júliusi és Szili Katalin, a Parlament elnöke 2008. novemberi azerbajdzsáni látogatása az együttműködés dinamikus fejlődéséről tanúskodik.

Az azerbajdzsáni és a magyar etnikum történelmi szempontból testvéri népnek számítanak, amelyek ősi közös történelmi gyökerekkel rendelkeznek. Népeink közös elődei együtt éltek az Ural hegység lábánál három ezer évvel ezelőtt. Az időszámításunk előtti 2–1. évezredforduló idején az eurázsiai sztyeppe övezetben jelentős klimatikus és ökológiai hatásra kialakult egy világtörténelmi jelentőségű új életmód, a nagyállattartó pásztorkodó lovas nomadizmus. Ez forradalmasította a közlekedést és a harcmodort nemcsak a két népnél, hanem egész Euráziában. Ezt követően a Kaszpi-tenger északi, száraz régiójából a magyarok a Kárpát-medence felé indultak, az azeriek pedig a Kaukázus hegyei, azaz Azerbajdzsán területe irányába vették útjukat. Érdekes módon a történelmi források és mostani települések ősi nevei arra mutatnak, hogy bizonyos leszakadt magyar csoportok kerülhettek egykoron Azerbajdzsán vidékére is. Mindenesetre a magyar nép elnevezésével kapcsolatban feltétlenül meg kell jegyeznünk, hogy Azerbajdzsán területén létezett *Ulu Magyar* és *Kicsik Magyar* elnevezésű település. Sőt napjainkban is megtalálható a *Magyar-Garaoglan* nevű falu. Mindez feltehetően azt jelenti, hogy magyar csoportokat asszimilált a helyi azeri lakosság. Ráadásul joggal állíthatjuk, hogy ugyanazok a sztyeppe-i nomád

népek vettek részt mindkét etnikai közösség, vagyis a magyar és az azeri nép etnogenezisében, azaz kialakulásában, nevezetesen kimmerek, szkíták, hunok, avarok, kazárok, szabírok stb.

Az azerbajdzsáni nyelv, amelyet több mint 30 millióan beszélnek a világon, köztudottan a török nyelvek csoportjába tartozik, a magyar pedig a finnugor nyelvcsaládba. A török csoport az altaji nyelvcsaládon belül található, a finnugorság pedig az uráli nyelvcsalád szerves része. Néhány tudós véleménye szerint azonban létezett egykoron egy urál-altaji nyelvcsalád is. Nem véletlen, hanem a közös történelmi sors a magyarázata annak, hogy az azerbajdzsáni és magyar nyelvben számos közös szó található. Ezen szavak egy része akár több ezer éves ősi történettel rendelkezik. Elégé ismert, hogy a kérdéssel foglalkozó tudósok véleménye szerint a harcos magyar lovas nomád törzsek Kárpát-medencei történelmi jelentőségű honfoglalását 895–896 környékén végrehajtó Árpád fejedelem és közvetlen környezete, a vezető réteg kétnyelvű volt, vagyis egyaránt jól beszélt magyarul és törökül is. A legfontosabb szavaink gyakran ugyanúgy hangzanak: például az azerbajdzsániak most is azt mondják, hogy „*ana*”, ami magyarul anya, az azeriek az édesapjukat *atanak* nevezik, ami a magyarban kétségen kívül az atyának felel meg. A Budapesten kiadott etimológiai szótár szerint az *ember* etimon egyelőre ismeretlen eredetű, etimológiájú. Török nyelvekből azonban ezt a szót talán mégiscsak meg lehetne magyarázni, ahol *em* jelentése „nő vagy asszony”, a *ber* szemantikája pedig „ajándék”. Úgy gondolom, egyáltalán nem lehet kategorikusan kizárni, hogy a magyar *ember* szó eredeti jelentése: „*nő (asszony) ajándéka*” lehetett. Nem fér hozzá kétség, hogy az azerbajdzsáni és a magyar azonos sorsú testvéri népnek tekinthető. Sajnálatos módon azonban az évszázadok alatt az ősi testvéri viszonyt már elfelejtettük. Ezért is nagyon fontos baráti törekvés, hogy ezt az információt terjesszük a magyarok és azeriek körében egyaránt.

A továbbiakban szeretnék néhány információval szolgálni az azerbajdzsáni zenéről.

Az azerbajdzsáni zeneművészet hosszú történelemmel rendelkezik. Ez a zene magába foglalja az egyszerű emberek énekelte népdalokat, a fél-professzionális előadók által előadott hangszeres népzene és a szintén fél-hivatásos ásíkok művészetét. Ezután említjük a kifinomult mugam zenét, végül a komolyzenét, mely sokszor kölcsönöz elemeket, sőt stílusokat is a népzeneből illetve a mugam zenéből.

Az azerbajdzsáni népzene a legkorábbi zenei műfaj, melyet a jelen könyv részletesebben tárgyal. Számos népzenei kottakiadvány van, és a nagy azerbajdzsán zeneszerző Uzeyir Hajibeyov fontos elemző munkát is

írt az azeri népzene alapjairól. Az azerbajdzsáni néptánc pedig a kaukázusi táncstílus egyik ága, közismert táncai a dzsengi, jalli, terekeme, innabi, kajtagi, nelbeki, kancsobani, vagzali stb.

Az ősi, gazdag és összetett formákkal rendelkező azerbajdzsáni *mugam* története korábbi évszázadokra nyúlik vissza. Hagyományosan egy énekes adja elő, akit a pengetős *tár*, a vonós *kemencse* és az ütős *def* hangszereken játszó zenekar, az úgynevezett „mugam trió” kíséri. A mugam előadásnak vokális, vokális-hangszeres és hangszeres részei vannak. A hét legfontosabb mugam a Raszt, Bayati-Siraz, Szegah, Suster, Sur, Csargjah és a Humajun. Az azerbajdzsáni mugamról bővebb információt találunk a 13–14. századi zenetudósok, Abdulqadir Maragayi és Safieddin Urmevi kézírataiban, valamint számos mai szerzőnél is. A nemzeti és az általános kultúrában lévő kiemelkedő jelentősége miatt 2003-ban az azerbajdzsáni mugamot az UNESCO a „Masterpiece of the Oral and Intangible Heritage of Humanity” vagyis a szájhagyományos és szellemi világörökség remekművének nyilvánította.

Az *asigok* művészete az azerbajdzsáni népművészet egyik legfontosabb ága. Olyan híres azerbajdzsáni eposzokban is találkozhatunk az ősi ozanasigok alakjaival, mint a *Dede Korgut* vagy a *Koruglu*. Az asig hivatásos énekes, zenész, költő, narrátor és táncos, aki szintetizálja a művészet különböző ágait. Ő közvetíti az ősi eposzokat nemzedékről nemzedékre. Az asigok hangszere valaha a *gopuz* volt, a modern asigok már inkább *sazon* kísérik éneküket.

A 20. század elején az azerbajdzsáni zene kezdte átvenni az európai zenei formákat. Ennek a mozgalomnak a megalapítója Uzeyir Hajibeyov, a kiváló azerbajdzsáni zeneszerző volt. U. Hajibeyov létrehozta az azerbajdzsáni mugam, asik-ozan és az azerbajdzsáni népzene európai zenei formákkal való szintézisét, és ezáltal egy új korszak megalapítójává vált az azerbajdzsáni zene történetében.

Az azerbajdzsáni nép zenéje nem vesztette el sajátos nemzeti karakterét, és sok mű mugam alapokon nyugszik. Létezik mugam opera, mugam jazz és mugam szimfónia is. 1908-ban Uzeyir Hajibeyov a mai napig játszott „Leyli és Medzsun” megkomponálásával megteremtette a mugam operát, mely nemcsak Azerbajdzsánban, de általában Keleten is az első operának számít. Az első európai stílusban íródott azerbajdzsáni opera a zeneszerző *Koroglu* című operája volt, amelyet 1937-ben állítottak színpadra. Az opera főszerepét a Milánói Scala Akadémia végzőse Bül-bül, a Szovjetunió népművésze kapta. A zenés vígjáték műfaját is Uzeyir Hajibeyov honosította meg az 1910-ben színpadra állított *Férij és feleség* című művével. Ez

a nap volt egyben az Azerbajdzsáni Musical Színház megalakulása is. A következő években bemutatták a zeneszerző *Ha nem az, akkor ez* (1911) és az *Arshin mal alan* (1913) című vígjátékait. Ez utóbbi az egész világon népszerű lett, játszották Szovjetunió, Kína, Ausztria és más országok színpadain; Hollywoodban filmet is készítettek belőle. Az 1945-ben Azerbajdzsánban forgatott *Arshin mal alan* film főszerepét a Szovjetunió népművésze, Rashid Behbutov, a világhírű azerbajdzsáni énekes-színész játszotta.

1940-ben Afrasiyab Badalbeyly teremtette meg az azerbajdzsáni balettet a *Kız Kalesi* (Szűztorony) című művével, melynek főszerepét Azerbajdzsán első számú balerinája, Gamar Almaszadeh táncolta. Világszerte népszerű Kara Karajev *Hét szépség* és *A villámcsapás ösvénye*; Fikret Amirov *1001 éjszaka* és a *Nasimi* valamint Arif Melikov *Szerelmi történet* című balettje.

A 20. század 50–60-as éveiben Fikret Amirov és Nijazi azerbajdzsáni zeneszerzők hozták létre a keleti és az európai klasszikus zene szintézisét az azerbajdzsáni szimfonikus mugamot. Ezt a műfajt az USA-ban és Európában is játsszák. Ez idő tájt született meg az európai hangszeren játszott mugam jazz is, melynek első előadóit a szovjet rezsim még üldözte. A mugam jazz a 70–80-as években ért csúcspontjára Vagif Mustafazadehnek köszönhetően, és ma az egész világon elismert.

Az azerbajdzsáni embereknek ősi idők óta vannak hangszerai. Azerbajdzsán legrégebben lakott területén, Gobusztánban épségben fennmaradt egy ütőhangszerként használt terméskő (*gavaldasi*). A középkortól kezdve a napjainkig használt hangszerek Azerbajdzsánban pl. a kemencse, kopuz, csagana, csang, tabil, seypur, kanun. A népzeneben főként fúvós hangszerek *zurna* (töröksíp), *tüték* (furulya), *balaban* (nádsíp) és az ütőhangszer *def* és *nagara* használatosak, de a hangszeres tánczenében újabban modernebb hangszerek pl. a harmonika és a klarinét is megszólalnak. Az azerbajdzsáni zeneszerzők versenyműveket írtak a tar és szimfonikus zenekarok számára.

Népeink közötti kapcsolatot nemcsak a nyelveinkben kimutatott hasonlóságok tükrözik. Híres magyar kutatók, akik összehasonlították az azerbajdzsáni és magyar népzenet számos jellegzetes hasonlóságot találtak ezen a téren is. A 20. század első felében magyar zenetudósok, mint Bartók Béla vagy Vikár László alaposan tanulmányozták a török népek hagyományos ének és zenei kultúráját. Elfogulatlan tudományos vizsgálatuk során számtalan közös vonást találtak a magyar és a török népek népzenei között.

Mai mozgalmas korunkban, a 20–21. század fordulóján ezt a magyar tudósok által egykoron elindított fontos kutatómunkát Dr. Sipos János, a

kiváló magyar népzenekutató, a MTA Népzenei Kutatóintézetének tudományos főmunkatársa méltóképpen és sikeresen folytatja. „*Az azerbajdzsáni népzene – A zene kezdeti forrása*” című műve azon munkák felettébb értékes darabja, amelyek felélesztik az azerbajdzsáni-magyar testvéri viszonyt, nemkülönben a közös tudományos együttműködést.

1999-ben Sipos János több hónapos helyszíni expedíciót vezetett Azerbajdzsánban, ahol a leggondosabb módon tanulmányozta az azeri népzene azzal a tudatos céllal, hogy nemcsak minél jobban megismerje és leírja, hanem azért is, hogy megtalálja a magyar zenével való kapcsolatát is. A jeles budapesti kutató az azeri népzenei gyűjtőmunkáját főleg Baku, Samahi, Guba és Zagatala környén végezte. A magyar népzenekutató szerző találkozott az örmény agresszió eredményeként kényszeráttelepült Karabah vidékről származó, valamint a szomszédos Örményországból elmenekült azerbajdzsániakkal is, akiktől szintén számtalan archaikus dallamot sikerült gyűjtenie.

Sipos Jánosnak azeri népszenéről írt értékes monográfiáját a széles körű nemzetközi tudományos érdeklődésre való tekintettel 2005-ben azerbajdzsáni nyelven kiadtuk Azerbajdzsán fővárosában, Bakuban. Könyvének általunk biztosított mostani magyar nyelvű kiadása lehetőséget ad a magyar érdeklődő közönségnek, hogy behatóban megismerkedjen az azerbajdzsáni népzenevel, beleértve a csak rá jellemző úgynevezett etnikus sajátosságokat is. Az azerbajdzsáni támogatással most magyarul is megjelenő tudományos munka számos, a szerző által a helyszínen lejegyzett azeri népdalkottáját is tartalmazza.

Dr. Sipos Jánost nemzetközi jelentőségű tudományos munkájának elismeréseként az Azerbajdzsáni Köztársaság Magyarországi Nagykövetsége Elismerési Díjban részesítette.

Biztos vagyok benne, hogy a neves budapesti tudós azeri népzenevel kapcsolatos modern kutatási eredményeit tartalmazó összefoglaló könyve nagy érdeklődést fog kiváltani mind a magyar zeneszakértők mind a zeneszerető nagyközönség körében.

*Dr. Haszan Haszanov,
az Azerbajdzsáni Köztársaság magyarországi nagykövete*

RÖVIDÍTÉSEK

- A magyartól különböző kiejtésű azerbajdzsáni betűk a következők:

a	rövid á
é	rövid é
ı	ı az orosz мы-ben
c	dzs
ç	cs
ğ	g
ş	s
x	ch a német Bach-ban

- *A nevek átírása.* A helynevek és a személyneveknek többnyire a latin betűs azerbajdzsáni változatát adom meg.
- *№* Ezzel a rövidítéssel a kottatárban szereplő dallamokra utalok.
- A skálákat többnyire relatív szolmizációs módon jelölöm, ritkábban *ábécés* névvel. A leggyakoribb azeri skálákat a következő ábrán látjuk.

ion (G'-F-E-D-C)
lokriszi (F-E-D-C-B)
eol (E-D-C-B-A)

A' G' F E D C B A G
la' - szó' - fa - mi - re - dó - ti - la - szó

- A skálákat és a skála részleteket rendszerint ereszkedő formában adom meg.
- Módosított hangokat a hang után írt # illetve ♭ szimbólumokkal jelzem, pl. *ais=A#*, *as=A♭* stb.
- Ha a skála egy hangja zárójelben van, ez azt jelenti, hogy nem játszik fontos szerepet az illető dallamban. Például egy (G')-E-D-C skálájú dallamban a főszerepet az E-D-C trichord hangjai játsszák, G' alkalmasint megszólalhat, de csak hangsúlytalan helyeken.
- A *chord* szóval penta-, tetra- és trichordokra hivatkozom. Így a nehézkes „(G'-F)-E-D-C penta-, tetra- és trichord” kifejezés helyett gyakran használom a „(G'-F)-E-D-C chord” kifejezést.

- *Konjunkt mozgás* azt jelenti, hogy egyrészt a dallamsorok hangsávjai átfedik egymást, másrészt a sorokon belül a tipikus hanglépések prím vagy szekund, esetleg néha terc.
- Az *egymagú dallamok* egyetlen zenei sor rendszerint variált előadásából állnak, míg a *kétmagú dallamok* két különböző zenei sorból épülnek fel (A és B). Az azerbajdzsáni népzeneben a két gondolat rendszerint úgy szerveződik, hogy a (gyakran magasabb) A sor néhány variált előadását a B sor variánsai követik. Ezért a dallamok osztályozásánál csak a zenei sorok karakterét vettem figyelembe, és eltekintettem e dallamok konkrét formáitól, és pl. az AB, AAB, ABB, AABB, AABBB stb. szerkezeteket kétmagúként kezeltem őket.
- A_v az A zenei sor egy változatát jelenti.
- A_k és A^k az A zenei sor olyan változatát jelöli, ahol az eltérés a sor végén hallható. A_k esetében a variált sorvég alacsonyabb mint az eredeti A sorban, A^k esetében pedig magasabb.
- $A_{b\acute{o}v}$ az A sor egy bővített formáját jelöli.
- $\underline{A}$ olyan sort jelöl, mely párhuzamosan fut, sőt helyenként megegyezhet az A sorral, majd ugyanazon a hangon zárnak. Az osztályozás során nem különböztettem meg az $\underline{A}$, A_v és $A_{b\acute{o}v}$ sorokat attól az A sortól, melyre visszavezethetők voltak. Ezzel szemben az A_k és A^k sorokat különbözőnek tekintettem.
- A zárójelbe tett metronóm mutató azt jelenti, hogy a dallamot *parlando* vagy *rubato* módon adták elő, nagyjából az adott metrumban.
- A lejegyzésekben a hangok fölötti nyilak félhangnál kisebb felfelé ($\uparrow$) vagy lefelé ($\downarrow$) való hangmagasság módosulásra utalnak.

Könyvem zenei elemzésében az azerbajdzsáni (arab eredetű) zenei terminológia helyett a görög eredetű nemzetközi terminológiát használtam. Felmerülhet azonban a kérdés, hogy lehet-e a mugam koncepció elemeit használni az azeri népzene elemzésére?

Az azerbajdzsáni mugam mélyen az azerbajdzsáni népzeneben gyökerzik, majd gyönyörűen tovább fejlődik, törzset ereszt, ágakat és leveket bont. Nehéz összehasonlítani a többnyire két rövid sorból építkező, 3-4 hangon mozgó azerbajdzsáni népdalokat a mugam kompozíciókkal, melyeknek szerves részei a nagyobb hangterjedelem, a hangok speciális funkciója, a hagyomány által szentesített dallamsémák, az összetett formák, a hangszeres közjátékok és a speciális intonáció. Ugyanakkor a mugam skálák alapjait alkotó tetrachordok használhatónak tűnnek a népzenei elemzésben.

A híres azerbajdzsáni zeneszerző Uzeyir Hacibeyov a következőket mondta a görög (európai) és az azerbajdzsáni zene hangrendszeréről: „Zenetu-

dósok szerint a keleti zene (ahova az azerbajdzsáni zene is tartozik) az egész és a fél hangok mellett harmad és negyed hangokat is tartalmaz. Ez a megállapítás a félhangnál kisebb hangközöket nem használó azerbajdzsáni népzeneire nem érvényes.”¹ Azt is megállapítja, hogy az európai temperált hangsor és az azerbajdzsáni zene skáláinak egyes hangjai közötti különbség nem több mint egy komma (az egész hang nyolcad része). Megvizsgálja az azerbajdzsáni zene skáláinak alapját jelentő tetrachordokat, és kiemeli azokat, melyek alapján magam is végeztem az osztályozást. Ezek a következők: *Raszt* (do-re-mi-fa = ion), *Sur* = (la-ti-do-re = eol) és *Szegah* (ti-do-re-mi = lokriszi). Tehát használhattam volna a mugam rendszer tetrachord neveit is, de ez csak egy azerbajdzsáni kiadásban lett volna célszerű, a magyar vagy angol kiadásban az európai terminológia tűnt megfelelőbbnek.

¹ Hajibeyov, Ü. (1985), *Principles of Azerbaijan Folk music*, Yazıçı, Baku

A SZERZŐ ELŐSZAVA

Mi értelme van a nagy területen végzett összehasonlító népzenei kutatásnak? Egy nemzet számára elegendő indok az, hogy népzeneje egyedi és általános vonásainak megismeréséhez szükséges a szomszéd- és a rokonnépek zenéinek megismerése. Az is nyilvánvaló, hogy az összehasonlító zenei vizsgálat sokkal informatívabb és komplexebb képet ad egy népzeneről, mint ha a népek zenéit külön-külön vizsgálnánk.

Az összehasonlító zenetudomány azonban még általánosabb, az alapvető emberi tulajdonságokra rávilágító eredményeket is szolgáltathat. „A világ törzsei, népei és emberfajtái a történelem kezdete óta folytonos érintkezésben vannak; találkoztak, házasodtak, kereskedtek és háborúztak egymással. A csere és összeolvadás folyamatában régi fegyvereiket és szerszámaikat újabbakra cserélték. De megőrizték régi dalaikat, mivel az éneklés az emberi lélek önkifejezése, aminek kevés köze van az élet változó felszínéhez, és semmi köze sincs a létért folytatott harchoz. Ez az oka annak, hogy a zene az emberi fejlődés egyik legállandóbb eleme.”²

A fenti gondolatot tovább fűzve: izgalmas kutatási téma egy nagy földrajzi-kulturális terület zenei alaptípusainak meghatározása. Ugyancsak fontos megvizsgálni azt is, hogy az esetleges alapformáknak mely formái dominálnak egyik vagy másik népzeneben, illetve különböző földrajzi egységeken.

A magyar nyelv a finnugor nyelvcsaládba tartozik, ám népzeneink nem mutat vitathatatlan genetikus kapcsolatokat a finnugor népek zenéjével.³ Ez nem is csoda, hiszen nyelvészeink és történészeink megállapításai szerint a magyarok finnugor rokonsága nyelvrokonság, vagyis nem az etnikumra, hanem a nyelvre vonatkozik.

Zenekutatóink többsége hangsúlyozta a magyar népzene török-mongol vonatkozásait is. Bartók Béla és Vikár László a finnugoroknál kezdte keleti kutatásait, majd a törökség felé fordultak, ahol a magyar zene rétegeihez

² Sachs (1943: 21)

³ A cseremisiz pentaton kvintváltás kivétel lehetne, itt azonban joggal gyanakodhatunk török (csuvas) hatásra. Jellemző Bereczki (1994: 89) megjegyzése, amely szerint a cseremisiz területen „bizonyos csuvasos hangtani jelenségek addig terjednek, ameddig a törökökre jellemző kvintváltó dallamok”. Hasonlóan a magyar siratók ugor eredetéről sem egységes a kutatók álláspontja. Ráadásul mind a kvintváltásnak mind a sirátónak széles háttere van pl. a mongol és török népek zenéjében. (Sipos 2003; 2004).

hasonló dallamstílusokat találtak. Ázsiai kutatásaim során magam is felfedeztem magyar népzenei stílusok párját Anatóliában, Azerbajdzsánban, a kazakoknál, a kirgizeknél, a Kaukázusban, Belső-Mongóliában stb. Különböző török és mongol népekkel tehát lehet zenei kapcsolata a magyarságnak.

Lay-lay dé - dim, ya - ta - san,
 Qı - zıl gü - le ba - ta - san.
 Qı - zıl gü - ler i - çin - de
 Şi - rin yu - xu ta - pa - san.

1. kotta. *Egy jellemző azerbajdzsáni dallam*

Ugyanakkor az alaposabban megvizsgált esetekben, pl. a siratók, a „pszalmodizáló” stílus, a *mi-re-dó* magú gyermekjátékok vagy a pentaton ereszkedő, kvintváltó dallamok esetében rendre kiderült, hogy ezek nem köthetők egy-egy néphez, népcsoporthoz vagy egyetlen területhez. A nyelv és az etnikum között ugyanis sokszor meglehetősen bonyolult vagy éppen ellentmondásos a viszony, hiszen míg a népeknek egyetlen nyelve van, a legtöbb nép etnogenezise igen összetett. Gondolhatunk a franciákra, ahol a kelta és részben germán lakosságra telepedett rá a római eredetű vezetőréteg. Itt a többség átvette a kisebbség nyelvét, míg etnikai azonossága megmaradt. A fordított folyamat még gyakoribb, ekkor a győztes kisebbség olvad be a legyőzöttek közé. Ez történt Bulgáriában is a Bulgár Birodalom elszlávosodott törökjeivel, és hasonló folyamat zajlott le Földünk számtalan helyén.

Anatóliában kezdődő keleti népzenei kutatásom célja mára egy hatalmas, a Volga-Káma vidéktől Anatóliáig terjedő és keletebbre is kinyúló terület népzenejének a vizsgálata lett. Ennek a kutatásnak az egyik állomása volt az azerbajdzsáni népzene feltérképezése. Azerbajdzsánban egy elemi, talán a zene őstörténetébe utalható dallamstílus él teljes pompájában. A zenei őstörténet megismerése pedig fontos, hiszen „az őstörténet a világ tör-

ténetének a nyitánya. Ez nem úgy előzi meg az utána következő periódust, ahogy a hangszerek hangolása a koncertet, hanem ahogyan a szimfónia első tétele előzi meg a következő tételeket. Ezért a kezdet nélkülözhetetlen ahhoz, hogy megértsük a történelem teljes menetét...⁴

Éppen ezeknek a zenei kezdeteknek a gyönyörű kibontakozását, összetett zenei stílusban való továbbélését látjuk az azerbajdzsáni népzene egyszerű, mégis oly teljes világában.

⁴ Wiora (1965: 17)

AZ AZERBAJDZSÁNI EXPEDÍCIÓRÓL

Azerbajdzsáni utam előkészületei 1996-ra nyúlnak vissza, amikor Ankarában az Ötödik Nemzetközi Folklor Kongresszuson megismerkedtem Fatah Halikzadéval, a Bakui Zeneakadémia tanárával. Tervezgetni kezdtünk egy azerbajdzsáni expedíciót, majd később is tartottuk a kapcsolatot. Nagyobb lökést adott a gyűjtőút megvalósulásának, hogy 1998 őszén az első Nemzetközi Izmiri Zenei Kongresszuson összebarátkoztam Külnaz Abdullazade professzor asszonnyal, a Bakui Zeneakadémia rektor helyettesével. Ő biztosított, hogy ha megszerzem a szükséges anyagiakat, akkor meghív, és támogatja a kutatásomat. Még ugyanebben az évben a Brit Akadémia Stein-Arnold kutatási alapítványa elfogadta pályázatomat, 1999-ben pedig megérkezett a meghívólevél a bakui Zeneakadémia rektorától. Minden felétel adott volt hát az azerbajdzsáni gyűjtőúthoz.

Az azerbajdzsáni expedíció öt rész-expedíciót foglalt magában a következő helyekre:

- 1) Baku és környéke,
- 2) Şamaxa és környéke,
- 3) Quba és környéke,
- 4) Zagatala és környéke
- 5) Gyűjtések a Karabahból Azerbajdzsánba menekültek között.

Quba és Zagatala környékére egyszer-egyszer utaztam, Şamaxa-ba kétszer mentem el. A távolabbi gyűjtések után mindig visszatértem Bakuba, és a főváros környékén lakó, többnyire más vidékekről, sőt más országokból ide vándorolt azerbajdzsániaktól gyűjtöttem. Karabahi menekültekkel is főleg Baku környékén dolgoztam, de más területeken is gyűjtöttem tőlük. Felvettem dalokat nemzeti kisebbségektől is, ők többnyire az azerbajdzsán nép zenéjét használják.

Noha két hónap viszonylag nem hosszú idő, az azerbajdzsáni expedíció sok tekintetben igen eredményes volt. Összesen 47 településen 140 énekestől és zenésztől 650 dallamot vettem fel. Négy nagyobb tájegységen dolgoztam átfogóan (Baku, Şamaxa, Quba és Zagatala), ehhez járult több mint száz felvétel karabahi menekültektől. Ezen kívül rögzítettem dalokat más helyekről (pl. Nahicseván, Qazak, Lenkaran, Zengilan stb.) származó azerbajdzsániaktól is.

A 21 órányi hangfelvételt 24 órányi videofelvétel és több száz fotó egészíti ki. Mindez felülmúlta előzetes várakozásaimat. Mi több, ismerve az azerbajdzsáni kutató és archiváló munkákat, gyűjteményem a legjelentősebb rendezett azerbajdzsáni gyűjtemények közé tartozik. A dallamok többsége kis falvakban élő autentikus énekesektől és zenészektől származik, ami azért is fontos, mert az azerbajdzsáni kollegák sokszor inkább a központokban vesznek fel dallamokat hivatásos és fél-hivatásos énekesektől.

A gyűjtőúton videót, DAT magnetofont és fényképezőgépet is használtam. Ez a kicsi, de kitűnő „stúdió” mindig a hátamon volt, így a gyűjtött anyag digitális hangfelvételeket, videókat és jó minőségű fotókat is tartalmaz.

Felmerül a kérdés, hogy ez az anyag mennyire reprezentatív, vagyis a belőle levont következtetések csak a vizsgált anyagra érvényesek-e, vagy tartalmaznak az azerbajdzsáni népzeneire vonatkozó általánosabb tanulságokat is? Két tény is arra mutat, hogy a gyűjtött anyag segítségével megismerkedhetünk az azerbajdzsáni népzene legfontosabb típusaival. Az egyik az, hogy a gyűjtés első hetei után a legkülönbözőbb területeken is újra meg újra előzőleg már felvett dallamok kerültek elő. Ez valószínűsíti, hogy a dallamtípusok nagy részét rögzítettük. Másrészt az átvizsgált azerbajdzsáni népdalgyűjtemények is ezeket a dallamtípusokat mutatják jellemzőnek a legkülönbözőbb azerbajdzsáni területeken. Mindezek alapján nagy az esély arra, hogy bár saját gyűjtésem csak 650 dallamból áll és a teljes átvizsgált dallammennyiség sem több ezer dallamnál, mégis könyvemben az azerbajdzsáni népzene alaptípusaival ismerkedhetünk meg.

AZERBAJDZSÁNI NÉPDALOK – A ZENE KEZDETEINÉL

A szinte kizárólag elemi dallamokból álló azerbajdzsáni népzene hallgatva könnyen támadhat olyan érzésünk, hogy a zene kezdeteinél vagyunk.⁵ Természetesen a zenének *a* kezdete vagy *a* forrása nem létezik. Ahogyan egyetlen népnek sincs egyetlen őshazája, a zenekultúráknak is több kiindulási pontja, forrása van; különböző kezdeti stádiumok, melyekből azután a későbbi formák kialakulhattak. „A zene nem pattant elő teljes fegyverzetében, hanem fokozatosan alakult ki. Túl kellett haladnia más alapvető, csak részben zenei formákat, pl. a ritmikus zajkeltést, illetve a dallam nélküli beszédet”.⁶

Elsődleges forrásom saját gyűjtésem volt. Ezen kívül számos azerbajdzsáni publikációt néztem át, melyek közül összehasonlító anyagként a leginkább reprezentáns hármát (összesen 247 dallammal) választottam ki.⁷ Az összehasonlító anyag karaktere nagymértékben egybeesett saját gyűjtésem anyagával. Ugyanakkor, ha e kiadványokban általam nem gyűjtött típusokat találtam, azokat is bevontam az elemzésbe.⁸

Meg kell azonban említenem, hogy az azerbajdzsáni népzenevel kapcsolatos publikációk között átfogó gyűjtésekre támaszkodó, bő és adatolt anyagismertetést is tartalmazó, elemző munka nem szerepel. Az osztályozó és az összehasonlító szemlélet pedig a vonatkozó azerbajdzsáni irodalomból teljesen hiányzik.

⁵ A magyar népzeneben pl. szinte csak a gyermekjátékok, a sirató és az ünnepi szokások zenei világában találunk hasonlóan egyszerű dallamokat.

⁶ Wiora (1965: 20)

⁷ Összehasonlító anyagként elsősorban az *Azerbaycan Halq Mahnuları 1-2.* dallamait használtam. E köteteket zeneszerzők készítették, és 250 dallam jó lejegyzését tartalmazzák az ország minden részéből, de adatok nélkül. Rendkívül jó, kulturális antropológiai és zenei szempontokat ötvöző könyv Kerimova (1994), mely az azerbajdzsáni altatókról és mondókákról szól.

⁸ Nem vettem figyelembe azokat a dallamokat, melyek egyedül álltak a vizsgált anyagban, ezekből azonban nem is volt sok.

Dallam előtti formák

Az azerbajdzsáni népzeneben nem találkoztam a dallamnak azzal az elemi formájával, amely megtalálható többek között a magyar népzeneben, amikor az egyik hegyről a másikra kiáltva „hüddintve” hanglejtésekkel cserélnek információt.⁹

Mondókából azonban sokat vettem fel. Ezek a beszéd fő jellegzetességeit követik, de érzékeltetik a recitált szöveg illetve vers hétköznapitól eltérő jellegét is. Gyűjtésem során gyakran előfordult, hogy először a szöveget mondták el, a dallam csak további noszogatásra került elő. A szövegmondás persze egyfajta felkészülés is az énekelésre, hiszen a zeneileg képzetlenebb embereknél nem a dallam idézi fel a szöveget, hanem fordítva, a szöveg a dallamot. A szövegmondás folyamatában azonban sokszor jelentek meg zenei elemek. Ezeket egyes mondókákban csak a ritmus képviselte, de voltak olyan szövegek is, melyek elmondása dallamosabb volt, noha még a hanglejtés határán belül maradt: félig mondták – félig énekelték őket.¹⁰

Tanulságos összevetni a recitált és az énekelt szövegek zenei-ritmikai tartalmát. Az Azerbajdzsánban oly általános hetes szótagszám belső osztása rendszerint 4+3, mely azonban gyakran variálódik. Ezt látjuk a 2. kötetben is, ahol az „elmondott” hétszótagos szöveg (2a) az éneklés során megváltozik (2b). Az énekelt változatban az első és a harmadik sor végére egy hosszabb sorzáró hang kerül, melyet az énekes egy járulékos „éy” szótagra énekel. Ezzel az eredeti szöveg hétszótagos karaktere nyolcszótagosra módosul. De más is oldja a hétszótagos sorok kopogásának fenyegető monotóniáját: az énekelt verzióban a harmadik sor eleje a *men* „én” szóval bővül.

Jobban megfigyelve a szövegmondást észrevesszük, hogy ez sem nélküli a zenei, melodikus jelleget. Noha természetesen nem minden hangmagasság pontos, mégis kivehető egy többé-kevésbé határozott dallam. Mind a szavalás, mind az énekelt dallam soronként ereszkedő karakterű, bár az énekelt változatban az első és harmadik sor végén egy jellegzetes zenei kadenciális felugrás figyelhető meg. A szavalt változat sorainak „am-

⁹ Példák: Vargyas (2002: 0197/d-e)

¹⁰ Magyar párhuzamokhoz, iskolás gyermekek szöveg-mondásához, imádkozáshoz, ének előtti, de már gyakran kötött hangmagasságba merevedő hanglejtéshez lásd pl.: Szendrei (1974: 65-123), Borsai-Kovács (1975). A gyermekdalról és a mondóka-típusról érdekes interkontinentális összevetést olvashatunk Lachmann (1929: 8)-nál.

bitusa” látszólag nagyobb, mint az énekelté, ez főleg a sorvégek mélyebb zárásának tulajdonítható. Ugyanakkor a szavalt és az énekelt szövegben hasonló a 6/8-os alapülktetés, valamint az, hogy a sorok (főleg a páros sorok) végén hosszabb hang illetve szünet található.

♩ = 140 *Keserves*

a)

Men' der - dim u - lu - du',
A - xar çay - lar qu - ru - du'.
A - çıb der - di - mi de - sem,
Dert - ti der - din u - nu - du'.

♩ = 98 *Keserves*

b)

Me-nim der - dim u - lu - du',
A - xar çay - lar qu - ru - du'.
Men a - çıb der - di - mi de - sem,
Dert - li der - di' u - nu - du'.

2. kotta Egy szöveg recitált és énekelt változata: a) szavalva, b) énekelve

Bichord dallamok

A hároméves gyermekek általában két esetleg három hangból álló dallamokat énekelnek, míg a három és fél évesek már ismétlődő tetrachordokat.¹¹ A megfigyelések szerint a legegyszerűbb népi dallam is legalább két hangból áll. Ilyen dallamokat sok népnél találunk; vannak hasonló magyar, anatóliai vagy éppen tűzföldi, középső-brazíliai, ceyloni stb. formák is.¹² A példák sorát tovább bővíthetjük türkmén, kazak, mongol, cseremisiz, csuvas stb. dallamokkal.

A bichordon, azaz két szomszédos hangon mozgó dallam nem ritka az azerbajdzsáni népzeneben sem. Az ilyen dallamok többnyire a beszéd és a zene között foglalnak helyet, ez a *logogenic* zene, melynek elsődleges feladata a szavak hordozása, különösebb érzelmi töltés nélkül (Sachs 1943). Az énekes egy hangon kezd el énekelni, majd esetlegesen vált egy másik hangra, mely nem ritkán irracionális intervallumra van az elsőtől. Ez a váltakozó két hang a világ különböző népzeneiben más-más távolságra lehet, de a köztük levő hangköz leggyakrabban szekund vagy terc.

Az alapvetően konjunkt azerbajdzsáni népzeneben a szekund hangtávolság jellemző erre a minimális zenei formára, és a „motívumok” általában kimerülnek egy-egy felfelé vagy lefelé történő lépésben. Például *dó ti dó dó | dó dó ti* vagy *dó dó dó ti | dó dó ti ti* jellegű sorokat ismételve mozog kis szekundon a vadászról szóló ének (3a kotta). Gyakoribb azonban, hogy a kis szekundon mozgó dallamok felül nagy szekunddal és/vagy alul kis szekunddal egészülnek ki. A fölfelé való bővülésre láthatunk egy példát a 3b kottán, mely a 3a bichord dallam háromhangos változata. Ezek a bővítő hangok azonban nem mindig változtatják a bichord formákat valódi, három egyenrangú hangot tartalmazó trichord-melódiákká.

¹¹ Werner (1917)

¹² Pl. Steinen (1897). Két hangon mozgó magyar mondóka és dallam közötti összefüggésről Vargyas (2002: 14, 16) és MNT I. első dallamai. Más népek hasonló dallamaihoz Wiora (1956 2ab). *Re-dó* bichord van az azerbajdzsáni népzeneben is, de a magyarban gyakori *szó-mi* biton nincs.

a) $\text{♩} = 114$ *Keserves*

Ov - çu-yam, ov - la - na-mam, ay,
 Ov - çu-yam, ov - la - na - mam, ay.
 Ov gör - sem, ov - la - na-mam, a.
 Men ö - züm ya - ra - lı-yam, ay,
 Men ö - züm ya - ra - lı - yam, ay,
 Ya - ra - lı qov - la - na-mam, ay.

b) $\text{♩} = 116$ *Keserves*

Du-man gel - di bu dağ - lar - dan,
 Qoy, dağ - la - rım bar èy - le - sin.
 Ne sen' gö - züm gör - sün,
 Ne kön - lüm qu - bar èy - le - sin.

3. kotta. Kis ambituson mozgó dallamok

Az azerbajdzsáni népzében előfordulnak olyan dallamok is, melyeknek hangjai egy nagy szekundon mozognak (4a kotta). Kis szekundon mozgó társaikhoz hasonlóan itt is előfordul egy további nagy szekunddal való felfelé illetve egy kis szekunddal való lefelé bővülés (4b kotta). A 4. kotta dallamait a síita vallás *zıkr* szertartása alatt hangzanak fel.

(♩ = 118) *Vallási dal zikr-ben*

a)

Al - lah, Al - lah, Al - lah, Al - lah,
Al - lah, Al - lah, Al - lah, Al - lah...

(♩ = 144)

b)

Hez - ret Ba - ba - nin da - ğın - da - ya,
Ma - ral ot - tar oy - la - ğın - da,
Şix Ey - lüb - ün me - qa - mın - da
Ka - mil - di us - ta - dım me - nim,
Ka - mil - di us - ta - dım me - nim.

4. kotta. Kis ambitusú zikr dallamok

Már az alapvetően két hangon mozgó daloknál is kialakulhat egy határozott, ismétlődő motívum, mint azt az 5. kotta fonó dalában is látjuk.

(♩ = 96) *Szövőd dal*

Vu - rub se - ni sin - di - ra - ram,
Ge - ze - rim ken - di, ceh - re.

5. kotta. Motívum két hangon

A fejlettebb formák felé az első lépés a kérdés-felelet, ahol az első sor félkadenciával, a második pedig teljes zárlattal végződik. Ehhez a megol-

dáshoz az azerbajdzsáni népzeneben a két hang még kevés, de a trichord ambitus már tökéletesen elegendő. A kadencia-eltéréses félmondatok adják a periódust, mely itt jellemzően 2+2 ütemből áll, és csak ritkán 4+4 ütemes. A példaként mutatott 6. kotta is 2+2 ütemes, megismételt második sorral, tehát A^kAA_v formával.

♩ = 90 *Köpülő dal*

Çal - xan - çal - xan, ay, nəh - rem,

Ya - ğın il - lah bol ol - sun,

Ba - la - la - ri - miz yə - sin, sağ ol - sun.

6. kotta. Kérdés-felelet forma három hangon

Tri-, tetra- és pentachord dallamok

A következő fokot a három hangból álló dallamok jelentik.¹³ A világ sok népzenejében fordul elő tritonon, azaz három nem egymás melletti hangon mozgó dallam, ilyeneket azonban az azerbajdzsáni népzeneben nemigen találunk. Annál gyakoribbak itt a trichord dallamok, melyeknek sokszor tetrachord variánsa is van. Ebben a népzeneben a trichordon illetve a tetrachordon építkező dallamok nem válnak el egymástól, mert a trichord felfelé bővülése többnyire nem hoz jelentős dallami változást. A trichordon mozgó dallamok lényegében tartalmazzák azokat a lehetséges zenei megoldásokat, melyek a tetrachord vagy pentachord sávbán csak kissé kiszélesednek, anélkül, hogy jellegük megváltozna.

Sok esetben nyomon követhetjük egy kis trichord zenei mag kibontakozását a tetra-, penta- vagy akár hexachordos megoldás felé. A 8. kotta *ti-* illetve *dó-végű* dallampárhuzamokat tartalmaz (lásd a 36. oldalt). A *ti-végű* dallamok sorozata trichordtól hexachordig bővül ($a1 \rightarrow b1 \rightarrow c1 \rightarrow d1$), a *dó-végűeké* pedig bichordtól pentachordig ($a2 \rightarrow b2 \rightarrow c2 \rightarrow d2$). Felfigyelhetünk arra, hogy a *dó-* és a *ti-végű* dallamvázak között csak utolsó hangjukban mutatkozik eltérés.

A magyar népzeneben a legegyszerűbb zenei formákat a nagy szekundon váltakozó hangok képviselik, ezután következnek a *mi-re-dó-re* forgó trichordon, a *szó-mi* bitonon illetve a *szó-la-szó-mi* domb alakú tritonon mozgó motívumok. A kis ambitusú gyermekjáték dallamok azután egymásra épülve nagyobb formát is alkotnak: *szó-la-szó-mi + mi-re-dó(re)*. Ez a *mi-re-dó-re* forgó mag a világ különböző részein előfordul, például Anatóliában is ez a gyermekdalok legjellemzőbb formája.¹⁴ Sőt az anatóliai és a magyar gyermekdalok a *re-n* záró *mi-re* bichord és a *re* körül forgó *mi-re-dó* trichordon túl is hasonló magokból építkeznek: az anatóliai *szó-la-szó-re* trichorddal a magyar *szó-la-szó-mi*, az anatóliai *szó-la-szó-mi-dó* tetratonnal pedig a magyar *szó-la-szó-mi-re-dó* pentachord állítható párhuzamba.¹⁵

Mindenesetre a *mi-re-dó* trichord a magyar és az anatóliai népzeneben háromféle dallamformálásra is lehetőséget ad: a) ereszkedő illetve domb alakú, *re-n* vagy *dó-n* kadenciázó sorok után esetleg lefelé bővülő (sirató), b) középső hang körül forgó (gyermekjáték dallamok) valamint c) alapvetően

¹³ Sachs (1943: 37)

¹⁴ Ugyanakkor sem a keleti sem a nyugati Kaukázus török népei között nem találkoztam ezzel a zenei megoldással.

¹⁵ Török példák: Akbulut (1997: 9-15).

a *mi-re-dó*-n mozgó (esetleg magasabbról oda ereszkedő) majd *la*-ra tovább ereszkedő, általában négyrészes formák (pszalmodizáló dallamok).¹⁶

Ezen alakzatok közül az azerbajdzsáni népzében főleg az első, tehát az ereszkedő illetve a domb sorforma jelenik meg pregnánsan, de nem figyelhető meg ennek az elemi formának az anatóliai és a magyar népzében is oly jellemző lefelé történő tovább bővülése.

Az azerbajdzsáni népzében a *mi-re-dó* magnak, de más trichord-tetrachord magnak is igen ritka a központi hang körül forgó változata. Itt a motívumokból építkező megoldások általában sem jellemzőek, ahogy a négyes tagolású szerkezet helyett is inkább a variált kétmagúság dominál. Egyáltalán nem bizonyos tehát, hogy az eleminek nevezett zenei alakzatok, például a *mi-re-dó-re* forgó motívum kötelezően megjelentek minden népzéjének valamely fázisában. Még akkor sem, ha egy népzében a trichord dallamok és azon belül a *mi-re-dó* trichordon mozgókat egyébként fontos szerepet játszanak.

Elgondolkoztató Vargyas Lajos felvetése, amely szerint lehetséges, hogy a *dó-re-mi* mint első fejlődési fok, egészen más kezdetű és irányú fejlődés állomása, mint a pentatónia. Különösen elgondolkoztató ez az azerbajdzsáni népzene *dó-re-mi* magú dallamainak ismeretében, ezek ugyanis kivétel nélkül diatonikus irányba bővülnek: $(ti) \leftarrow dó-re-mi \rightarrow fa-(szó)$.¹⁷

Felvetődik az is, hogy lehet-e karakteresen eltérő két olyan dallamstílus, melynek dallamai a *dó-re-mi* trichord középső hangja körül forognak? Az anatóliai és a magyar gyermekdalok fontos rétegei például ilyen forgó dallamokból állnak. A forgás iránya azonban eltérő: a magyar gyermekdalok *mi-re-dó-re* völgyével szemben az anatóliai dalokban inkább a *dó-re-mi-re* domb szerepel. A forgás befejezése előtt ugyanis a magyar dalok ismétléssel a *mi* hangot erősítik meg (*mi-mi-re-re dó re*), az anatóliaiak pedig a *dó*-t (*dó-re-dó-re mi-mi re*).¹⁸

¹⁶ A magyar sirató lefelé bővüléséről részletesen Dobszay (1983:40-48), az anatóliai sirató lefelé bővüléséről Sipos (1994:16-19), és Sipos (2000: 57-93).

¹⁷ Vargyas (2002:46). Ehhez persze fel kell tételezni, hogy a dallamok valóban bővültek, tehát valaha volt egy *dó-re-mi* alapmotívum, mely az idő folyamán egyre komplexebb és nagyobb ambitusú formákat öltött.

¹⁸ Az elemi magok eltérő megfogalmazásának egy másik példaként említjük, hogy a *szó-mi* biton fontos szerepet játszik mind a magyar, mind az iraki gyermekdalokban. A magyar dalokban a motívum lényege az egymás utáni több *szó-mi*, *szó-mi* lefelé ugrás, ugyanakkor az iraki gyermekjátékdalokban a *mi-szó*, *mi-szó*, ismétlődő felfelé ugrás valamint a *mi-szó-mi* domb alakú motívumok is fontosak. Iraki példákért lásd Kapronyi (1981: 315-331).

Térjünk azonban vissza az azerbajdzsáni dallamok világához, azon belül is a legjellemzőbb dallamokhoz illetve dallamstílushoz.

Az azerbajdzsáni népdalok központi stílusa

Az azerbajdzsáni népdalok többségének felépítése, hangkészlete és ritmusa is egyszerű. Legáltalánosabb tulajdonságaik a következők:

- Egy- vagy kétmagú felépítés,¹⁹
- Trichord-tetrachord, ritkábban pentachord és kivételesen hexachord hangkészlet,
- 7-8-szótagos, ritkábban 11-szótagos vagy bővített sorok,
- Ereszkedő vagy domb alakú sorok, a záró hang a hangkészlet egy alacsonyabb hangja,
- 6/8-os vagy erre visszavezethető ritmus, ritkábban 2/4 vagy parlando előadás,
- A dallamok és a sorok *konjunkt* karakterűek.²⁰

A 7. kotta két dallama jól szemlélteti a fenti *a-f* tulajdonságokat. Mind a két dallam a *(szó-fa)-mi-re-dó* pentachordon ereszkedő, ill. kupolás rövid zenei sorokból áll.²¹

a)

♩ = 120

Keszerves

Sa - bah bin - dim, o - yan - dim,

Der - de qe - me bo - yan - dim.

¹⁹ Az egymagú dallamok egyetlen zenei gondolat általában variált ismétléséből állnak, a kétmagú dallamot pedig két zenei gondolat (A és B) variált ismétlése alkotja. Ez a két gondolat az azerbajdzsáni népzeneben legtöbbször úgy szerveződik, hogy az A néhányszori variált ismétlését a B néhányszori variált ismétlése követi, majd a dallam lezárul. Ezután újra A variációi, majd B variációi következnek (pl. ABB|AAB vagy AABA|ABBB). Épp e miatt az esetlegesség miatt a rendezés során csak az A és B alapformáit veszem figyelembe, azt nem, hogy a gondolatok milyen variációkban jelennek meg.

²⁰ Tehát egyrészt a dallamsorok hangtartományai átfedik egymást, másrészt a sorokon belül hangközlések többsége prím, szekund és csak ritkán (leginkább az 5.-7. fok között) terc.

²¹ A hangsor egy hangját akkor teszem zárójelbe, ha az a szóban forgó dallamban nem játszik fontos szerepet. Például egy *(szó)-mi-re-dó* hangsorú dallamban a főszerep a *mi-re-dó* trichord hangjainak jut, míg a *szó* csak hangsúlytalan helyeken hangzik fel. A skálákat és a skálárészleteket többnyire ereszkedő rendben adom meg.

Daş ol - sey - dim e - ri y - dim,
Tor - paq o - lub da - yan - dim.

b)

$\text{♩} = 74$ *Sirató*

Bağ - ça - mız - da gül bit - ti,
La - la bit - ti, gül bit - ti, ay, lay - lay,
Tor - pa - ğı - mız, ay, lay - lay,
Tor - pa - ğı - mız, ay, lay - lay.
Yür - du - mu - za gét - tik, bağ sal - dim,
Her ne ek - tim, gül bit - ti,
A, tor - paq - ta gül bit - ti.
Lay - lay, tor - pa' - mız, lay - lay,
Ay - lay, è - vi - mız, lay - lay.

7. kotta. Kétmagú azerbajdzsáni dallamok. a) kétmagú azerbajdzsáni dallam $ABB_v B$ formával, b) kétmagú karabahi sirató eleje $AA_{b\acute{o}v}A_vA_v | B_{b\acute{o}v}A_vA_v | BA$ formával

Ezzel meg is kezdtük az ismerkedést az azerbajdzsáni népzene legfontosabb rétegeinek jellegzetes építkezési módszerével. A 7. kotta dallamai ugyanis két zenei gondolatból állnak, rövidebben fogalmazva „kétma-

gúak”. A két zenei gondolat azonban nem AB (ill. AB|AB) formában jelenik meg, hanem ABBB|ABB, AAAB, AB_vABBB, AAAB_vB, BAABAB és még számtalan más formát felöltve szeszélyesen variálódhat.²² A rendezés során ezeket a különböző formájú, de hasonló zenei tartalmú sorokból építkező dallamokat kétsoros formákra redukáltam, és a továbbiakban ezekkel a redukált formákkal foglalkoztam.²³

A dallamok egymáshoz való viszonya és a transzponálás

Mielőtt a rendezést megkísérelnénk, egy kis kitérőt kell tennünk a dallamok transzponálásával kapcsolatban. Az azerbajdzsáni népzene dalmai a következő tri- ill. tetrachordok valamelyikén mozognak:²⁴

(fa)-mi-re-dó = (dó)-ti-la-szó
(mi)-re-dó-ti = (la)-szó-fa-mi
(re)-dó-ti-la = (szó)-fa-mi-re

Kérdés, hogy vannak-e olyan zenei összefüggések a különböző chordokon mozgó dallamok között, melyek egyedi transzponálást igényelnének.²⁵ A tudományosabb igényű transzponálásnál alapvetően két lehetőség merül fel. A közös záró hang használata egyszerű, egységes megoldást ad, és első ránézésre a magyar hagyományokba is jobban belesimul. A másik lehetőség az, hogy zenei megfontolások alapján eltekintünk a közös záró hangtól, és a dallamok törzsét írjuk közös magasságba. Ennek előnye, hogy lehetőséget adhat eltérő hangsorokon mozgó dallamok közötti zenei összefüggések jobb megvilágítására – feltéve, hogy ilyen zenei összefüggések léteznek.

²² A teljes dallamrepertoár ismeretében többnyire biztonsággal eldönthető, hogy egy zenei sor mikor vehető egy másik sor variánsának, és mikor képvisel már önálló minőséget.

²³ Ahogy a magyar kutatás sem veszi külön az azonos tartalmú sorokból különböző módon variálódó sirató dallamokat, illetve az ABCD formájú dalt egyenértékűnek veszi az ABCDCD formájúval.

²⁴ A trichordok tetrachorddá való kiegészülése logikus, de nem szükségszerű. Pl. a magyar népzeneben a trichord többnyire legalább pentachorddá egészül ki, sőt kisterces esetben inkább hexachorddá.

²⁵ A chord szót a hexa-, penta-, tetra- és trichordok együttes jelölésére használom. Így pl. a nehézkes „(szó-fa’)-mi-re-dó penta-, tetra- és trichord” helyett a „(szó-fa’)-mi-re-dó chord” kifejezést használom.

A magyar népzene kutatás Bartók Béla és Kodály Zoltán óta hagyományosan g^1 záró hangra írja a dallamokat. Ugyanakkor tanulságos Kodály Zoltán *A magyar népzene* című könyve. Míg a példatár dallamainak²⁶ *tonus finalisa* mindig g^1 , a könyv elemző részében Kodály több esetben hasonlít össze különböző skálákon mozgó dallamokat. Ezeket úgy transzponálja, hogy a dallamközpontok azonos magasságba kerüljenek.²⁷ Szabolcsi Bence *A magyar zene történet kézikönyve* című munkájában a példatár kisterces skálájú népi dallamainak záró hangja ugyan többnyire d^1 , de ha a dallam *dó*-n ér véget, akkor a záró hang f^1 lesz. Itt is összehasonlításra kerülnek azonos dallammozgású, de eltérő záró hangú dallamok.²⁸

Szintén eltér az egységes g^1 záró hangos gyakorlattól, amikor a *dó*-n végződő „pszalmodizáló” dallamoknak vagy a sirató kisformájának a transzponálása $dó=b^1$ záró hangra történik.²⁹ Ugyanakkor a sirató kisformájának ismeretes egy másik, $fa-mi-re-dó = f^2-e^2-d^2-c^2$ transzponálása is. Ezt az indokolja, hogy így a kisformából lefelé tovább bővülő nagyformák záró hangja g^1 lesz. A lefelé bővülés azonban nem mindig éri el a g^1 -t, hanem a^1 -n is megállhat. Ekkor egy nagyobb forma, a fríg sirató a zenei logika és az összefüggések megmutatása érdekében a^1 -en ér véget.³⁰ Sőt, a siratók esetében a dór tetrachordon ereszkedő egysoros sirató záró hangja d^2 lesz, jelezve, hogy ez a zenei forma tulajdonképpen a kétsoros sirató kisforma önállósodott első része.

Egyszerű, motívumpárokból építkező zenei formák, a gyermekdalok rendezését látjuk a MNT II-ben. Az „önállósodott” kisebb zenei részek transzponálása itt is a teljesebbnek tekintett nagyobb formában elfoglalt helyük szerint történik. A *mi-re-dó* trichord a $h^1-a^1-g^1$ -re került, függetlenül attól, hogy a dalok *dó*-n vagy *re*-n érnek véget. A másik jellemző motívum, a *szó-la-szó-mi* pedig a $d^2-e^2-d^2-h^1$ -re került, mivel ez a mag nemcsak önállóan él, hanem a nagyobb ambitusú ion jellegű gyermekdalok első feleként is. Ez akkor is így történt, ha a lefelé bővülés nem érte el a g^1 -t, csak az a^1 -t.³¹ A nagy szekundon mozgó dallamok pedig *re-dó* = a^1-g^1 -re kerültek.

Tágabb értelemben a dallamok közötti összefüggést vette figyelembe Vikár László is, amikor keleti gyűjtéseinek publikálásánál a *mi-re-dó* tri-

²⁶ A példatárát Vargyas Lajos állította össze.

²⁷ Pl. Kodály (1937/1976: 29, 31-33)

²⁸ Szabolcsi (1979b: 107) osztják medveének és magyar siratódallam.

²⁹ Vargyas (2002: 23. példa) *dó-re-mi* (pszalmodizáló) dallam vagy Dobszay-Szendrei (1988: 62, 82) sirató kisforma ill. pszalmodizáló dallam.

³⁰ Dobszay (1983: 30 *l-p*) fríg siratók.

³¹ Pl. MNT II, №290.

chord helyét $d^2-c^2-b^1$ -en határozta meg.³² Ilyen módon az általa gyűjtött, többnyire félhang nélküli pentaton skálákon mozgó dallamoknál a $szó=f^1$, a $la=g^1$ és a $dó=b^1$ lett. Ezzel összhangban a *mi-re-dó-ti* tetrachordon mozgó dallamokat $ti=a^1$ -re transzponálta.³³

A fenti megoldásokat a dallamok közötti mélyebb összefüggések megmutatásának a szándéka vezette. A közös meggondolás az, hogy viszonyítási alapként figyelembe vesszünk egy nagyobb formát, mely sokszor épp a kisebb formákból fejlődik ki, így magában foglalja és értelmezi is azokat. Ilyen esetekben a kisebb önálló zenei formák transzponálását az határozza meg, hogy hol helyezkednek el a nagy formán belül. A hagyományostól eltérő transzponálás tehát indokolt, ha a dallamok meghatározó részei között alapvető zenei összefüggések, hasonlóságok mutatkoztak. Ilyenkor a jól kiválasztott transzponálás segít az anyag rendszerében való eligazodásban.³⁴

A kérdés tehát az, hogy mutatkoznak-e olyan összefüggések a különböző tetrachordokon mozgó azerbajdzsáni dallamok között, melyek egyedi transzponálást indokolnak?

Vizsgáljuk meg először a többmagú formákat, ahol az alkotórészek vagyis a sorok közti viszonyokat természetes módon maga a dallam megadja.³⁵ A két leggyakoribb kétmagú azerbajdzsáni dallamcsoport közös jellemzője, hogy dallamaik a második zenei sor közepéig *re*-n vagy *mi-re*-n recitálnak, illetve (*szó*)-*fa-mi-re*-n ereszkednek le, az első sor végén *re* főkadenciával. A két csoport közötti fő különbség az, hogy az egyik csoport dallamai *dó*-n, a másiké pedig *ti*-n érnek véget.

Nézzünk meg négy idevágó dallampárhuzamot. A 8. kottán kétmagú dallamokból elvonatkoztatott kétsoros *ti*- illetve *dó*-végű (vagyis lokriszi illetve ion karakterű) dallamokat állítottam párhuzamba. A dallampárok

³² Vikár-Bereczki (1971; 1979; 1999)

³³ Vikár (1993: 111, 100 pl.)

³⁴ Természetesen éneklés vagy más, praktikusabb célból készült kötetek esetén egyéb megfontolások is érvényesülhetnek. Néhány példa a teljesség igénye nélkül: a) Járdányi (1961)-ben a dallamok záró hangja c^1 , b) Vargyas (1979)-ben $la=d^1$, $szó=c^1$, tehát nemcsak a *la* került máshova, de a *szó*-végű dallamok is eltérő finálisra vannak transzponálva, mint a *la*-végűek. c) Ettől eltérően Vikár-Szűj (1985) dallamai hangnemüktől függetlenül d^1 -re lettek transzponálva. Itt jegyzem meg, hogy a *Török Népzene 1-2* köteteim záró hangját azért választottam a^1 -nek, mert a köteteket török használatra is terveztem, és a török kollégák a g^1 záró hangot, különösen egy, két vagy három *b* előjegyzéssel gyakorlatilag nem tudták volna elfogadni, az ottani eltérő előjegyzés-konvenció miatt. Ugyanakkor a *mi*-, *re*- ill. *dó*-végű dallamokat rendre e^2 , d^2 ill. c^2 záró hanggal írtam.

³⁵ Főként mivel egy-egy dallamsor több dallamtípusban és önállóan is előfordulhat.

között a fő különbség az első soruk hangkészletében van: a *8a1-a2* kotta első sorai *re-dó*-n, a *8b1-b2* első sorai *mi-re-dó*-n, a *8c1-c2* első sorai *fa-mi-re*-n recitálnak, a *8d1-d2* első sorai pedig a *szó-fa-mi-re* tetrachordon ereszkednek.

The image displays eight staves of musical notation, arranged in four pairs (a1-a2, b1-b2, c1-c2, d1-d2). Each pair consists of a vocal line (top) and a piano accompaniment line (bottom). The time signature is 8/8. The notation shows various melodic patterns and chord structures, including recitation on specific notes and tetrachordal movements.

8. kotta. Dó- és ti-végű dallamtípusok legegyszerűbb formái közötti hasonlóságok. a1-a2) re-n recitáló első sor, b1-b2) mi-re bichordon recitáló első sor, c1-c2) fa-mi-re trichordon ereszkedő első sor, d1-d2) szó-fa-mi-re tetrachordon ereszkedő első sor

Az absztrahált dallamvázak összevetése után most hasonlítsunk össze konkrét, valóban elhangzó *dó-* és *ti-végű* dallamokat. A 9. kotta négy párhuzama is bővülő hangkészlet szerint követi egymást. A hasonlósá-

gok felfedezéséhez első lépésként határozzuk meg a dallamokat alkotó sorokat. Ez az ABAB vagy ABBB szerkezet esetén egyszerű, máskor azonban nagyobb figyelmet igényel. Például 9a1 kotta szerkezete BAAB|AB,³⁶ a 9c1 kottáé AB_vABBB, a 9d1 kotta szerkezete pedig $\bar{A}AA_vB|AB_v$. Mint a képletekből látszik, a dallamok mindegyike a két-soros AB formára redukálható.

Felhívom még a figyelmet néhány jelenségre, melyekről később bővebben lesz szó. A 9a2 kotta harmadik soráról nehéz eldönteni, hogy az első vagy a második sorhoz hasonlít-e jobban. Ennél fontosabb, hogy 9c1 kotta magában rejtje a *ti*- és a *dó*-végű kétmagú formát is. Mégis, a többi dal ismeretében egyértelműen meghatározható a domináns forma.

a1)

♩ = 52

Altató

B

Lay - lay ça - lam, ya - ta - san,

A

Qı - zıl gü - le ba - ta - san.

A

tr

Qı - zıl gü - lün i - çin - de

B

Se - rin yu - xu ta - pa - san.

A

Ba - lam, lay - lay, a, lay - lay,

B

Qu - zum, lay - lay, a, lay - lay.

³⁶ Az első sort most azért jelölöm B-vel, mert a dallam tipikus előfordulásában az első sor (A) recitál a *d*²-n, és a második (B) sor ereszkedik le a *h*¹-ra.

a2) $\text{♩} = 112$ *Lakodalmi dal*

A
Al al - ma - ğa gel - mi - ŧem,

B
Mal al - ma - ğa gel - mi - ŧem.

A/B
Oĝ - la - nın a - na - sı - yam,

B
A - par - ma - ğa gel - mi - ŧem.

b1) $\text{♩} = 80$ *Gyermek bec zget s*

A
Lay - lay  a - lam, ya - ta - san,

B
Qı - zıl g  - le ba - ta - san.

A
Qı - zıl g l k l - gen ol - sun,

B
K l - ge - sin - de ya - ta - san.

b2) $\text{♩} = 108$ *Lakodalmi dal*

A
Ay, la - le - zar - du' bu g  - ce,

B
T  - kan - ba - zar - du' bu g  - ce.

A
Aĝ el - le - re g l - gez xı - na,

B
Bey in - ti - zar - du' bu g  - ce.

(♩=104) *Népdal*

c1) A
 Ka - sa - la - rım i - ref - de - di',

 B^k
 Her bi - ri bir te - ref - te - di'.

 A
 Gör - me - mi - ŧem bir hef - te - di'.

Refrain

 B
 Yar bi - ze qo - naq ge - le - cek, ba - la,

 B
 Bil - mi - rem ne vaxt ge - le - cek, ba - la,

 B
 Ol - sun ki sa - bah ge - le - cek.

(♩=120) *Lakodalmi dal*

c2) A
 Ay, la - la - zar - di' bu gè - ce,

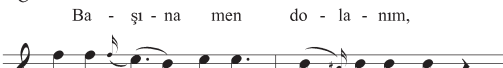
 B
 Tü - ken - ba - zar - di' bu gè - ce.

 A
 Ge - li - ne xı - na ya - xın,

 B
 Beg in - ti - zar - di' bu gè - ce.

(♩=80) *Altató*

d1) A
 Ba - ŧı - na men do - la - nım,

 A
 Ba - la, men du - rum, men do - la - nım.

Se-ne ver-se me-va - cib,
 Köl-ken - de men do - la - nim.
 Lay - lay, ba-lam, lay - lay,
 Lay - lay, kü-lüm, lay - lay.

(♩ = 132) *Keszerves*

E - zi - zi-nem, dér, ne-çi-yem men,
 Derd e-lin-nen er-ze-çi-yem men.
 Ne a-nam var - dr, ne de a - tam,
 Göz-ya-şın-nan-di ar-zu-çu-yam men.

9. kotta. Dó- és ti-végű dallampárhuzamok. a1-a2) re-n recitáló magasabb sorok, b1-b2) mi-re bichordon recitáló első sorok, c1-c2) fa-mi-re trichordon ereszkedő első sorok, d1-d2) szó-fa-mi-re tetrachordon ereszkedő első sorok

Korábban láttuk, hogy a 8. kotta egyes dallampárjai záró hangjuktól eltekintve szinte hangról-hangra megegyeztek. Ha azt akarjuk, hogy a hasonló zenei tartalmú dallamrészletek azonos magasságba kerüljenek, akkor a *fa-mi-re* trichordot $f^2-e^2-d^2$ -re, a *mi-re-dó* trichordot $e^2-d^2-c^2$ -re, a *re-dó-ti* trichordot pedig $d^2-c^2-h^1$ -re írjuk. Ez a transzponálás más előnyökkel is jár. Amikor a *mi-re-dó* (tehát a két, egymás melletti nagy szekundból álló) trichord helyét $e^2-d^2-c^2$ -n rögzítjük, akkor a *szó-fa-mi-re-dó* pentachordon moz-

gó, *re*-n és *dó*-n kadenciázó azerbajdzsáni sirató dallamok és altatók (a gyűjtött anyag egy jelentős része) a velük párhuzamba állítható magyar sirató kisforma újabban megszokott transzponálási helyére kerül.³⁷ Az is szerencsés, hogy így ezeknél az elemi tri- ill. tetrachord dallamoknál nem kell előjegyzést használnunk. Egy trichord dallam esetén ugyanis furcsán hatna a két, sőt három *b* előjegyzés, amit *g*¹-re transzponálásnál használnunk kellene. (Mivel azonban ez a magyar hagyomány, a dallamtípusok *g*¹-re transzponált formáját az appendixekben közlöm.)

További érv a *mi-re-dó* = *e²-d²-c²* transzponálás mellett az, hogy egyes dallamokban keverednek a *dó* és a *ti*-végű sorok, amint erre néhány példát már láttunk. Mi több egyes esetekben csak a részletes elemzés, a más dallamokkal való összevetés teszi lehetővé, hogy megállapítsuk, egy sor záró hangja valóban a *ti*, vagy inkább a *dó*, melyet az énekes díszítéssel módosít a *ti* felé. A *dó*- és *ti*-sorvégek „rokonsága” több formában is megvalósulhat. Egyes esetekben a sorok záró hangja trillaszerűen ingadozik a *dó* és a *ti* között (10a-b kotta). Előfordul az is, hogy a sor vége a hosszú kitarított, a sort már lezáró *dó* hangról kisebb-nagyobb függelékkal vagy csak egyetlen hang segítségével tovább ereszkedik *ti*-re (10c-d kotta).

Még jellemzőbb, hogy egyes dallamok *re* és *ti* illetve *dó* és *ti* sorvégű kétsoros alapidallamokból jönnek létre. Ezeknél eklatánsan megmutatkozik a *re* és a *dó* sorvég (nem dallamvég) bizonyos értelemben vett felcserélhetősége.

a) ♩ = 84 Népdal

Dağ - la - ra çen dü - şen - de,

Sün - bü - le den dü - şen - de,

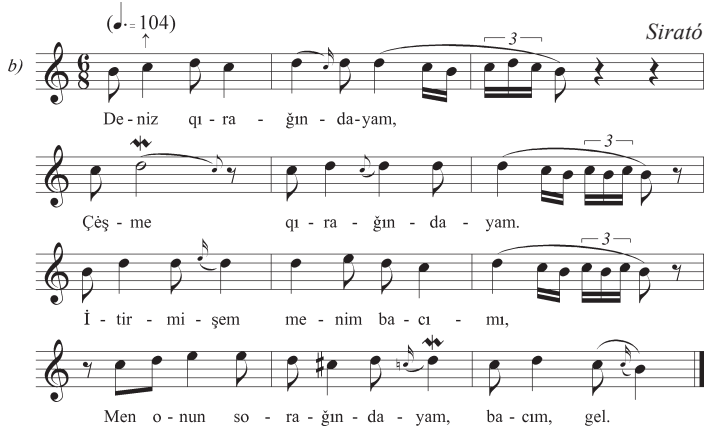
Ru - hum be - den - nen oy - nar,

Sen ya - dı - ma dü - şen - de.

³⁷ Ez a sirató forma más népeknél, pl. az anatóliai törököknél is megtalálható.

b) $\text{♩} = 104$ *Sirató*

De-niz qı-ra-ğın-da-yam,
 Çeş-me qı-ra-ğın-da-yam.
 İ-tir-mi-şem me-nim ba-cı-mı,
 Men o-nun so-ra-ğın-da-yam, ba-cım, gel.

c) $\text{♩} = 126$ *Keserves*

Bül-bü-lem, a, ba-la, gü-le ben-dem,
 Gel, yu-va-mı qur-da-la-ma, ay,
 É-le bir şi-rin di-le ben-dem.
 Dè-dim: e-de, dağ-da ne var,
 İl-ler kèş-ti, der-de ne var,
 Me-nim a-tam-a-nam kò-çüb,
 Da-ha me-nim or-da ne-yim var.

d) $\text{♩} = 76$ *Lakodalmi dal*

Ö - yü - mü - ze ge - lin ge - lir,
 Çi - raq vu - run, ge - lin ge - lir.
 Çi - raq - la - rı a - lış - ti - ri',
 Bü - gün bi - ze ge - lin ge - lir, héy.

10. kotta. Példa dó-ti végű sorokra. a-b) dó-ti között ingadozó sorvégek, c-d) dó-ról ti-re ereszkedés a sor végén

A korábban tárgyalt kétmagú dallamok egyes sorai külön életet is élhetnek. Az összefüggések megmutatásához ezeknél is célszerű alkalmazni az eddigi transzponálást, melynek így a következő szabályai lesznek: ha a dallamban van *mi-re-dó* trichord, akkor azt $e^2-d^2-c^2$ -re helyezem, ennek megfelelően a *mi-re-dó-ti* tetrachord $e^2-d^2-c^2-h^1$ -ra kerül. Ha csak *re-dó-ti-la* = (*szó*)-*fa-mi-re* tetrachord van, akkor ez $d^2-c^2-h^1-a^1$ -ra kerül.³⁸

Természetesen az, hogy a *fa-mi-re*, *mi-re-dó*, *re-dó-ti* (+ *dó-ti-la*) transzponálások mellett döntöttem (*mi-re-dó* = $e^2-d^2-c^2$), nem jelenti azt, hogy ne vizsgálhatnánk másfajta magasság- és hangviszonyokat is a dallamok között. A 11. kottán a két legfontosabb azerbajdzsáni kétmagú dallamcsoport különböző típusainak vázlatát mutatom be, ezúttal közös záróhangra transzponálva. Feltűnő, hogy ezen a kis ambituson belül is igen eltérések az ion és a lokriszi dallamsorok magasságviszonyai, ami különösen határozottan mutatkozik meg, ha a kottát partitúraként olvassuk vagy két szólamban lejátsszuk. A közös záróhangra történő transzponálás tehát ez esetben valóban inkább elfedi, mint kiemeli a dallamok közös tulajdonságait.

³⁸ A *re-dó-ti-la* tetrachordon ereszkedő egymagú sorok megegyeznek a *re*- és *dó*-kadenciás siratók első sorával, így $g^2-f^2-e^2-d^2$ -re is lehetett volna őket transzponálni. Óvatosan jegyzem meg, hogy a *re-dó-ti-la*-n ereszkedő kétmagú dallamokban gyakran tűnik fel az azerbajdzsáni népzeneben oly közkedvelt *mi-re-dó-ti* ereszkedés, és a teljes azerbajdzsáni repertoár ismeretében e dallamok *la*-ra végződő záró sorait akár a *ti*-végű sorokból járulékos ereszkedéssel kialakultként is fel lehetne fogni.

11. kotta. Azerbajdzsáni kétsoros ion
és lokriszi dallamok vázlati közös záró hangra transzponálva

Végül nézzük meg az azerbajdzsáni dallamok tetrachordjai közötti összefüggéseket.³⁹

12. kotta. Az azerbajdzsáni népzene alap-pentachordjai

³⁹ A görög, arab és a török zeneelméletben is fontos szerepet játszanak a hangsort alkotó tetrachordok. Az azerbajdzsáni népzeneben előforduló tetragonok török nevei a következők: *dó-re-mi-fa* = *Çârgâh*, *re-mi-fa-szó* (= *la-ti-dó-re*) = *Büşelik*, *mi-fa-szó-la* (= *ti-dó-re-mi*) = *Kürdî*. Lásd még Özkan (1987: 42-43).

Mindez hasonlít a görög egyházi hangsorok elrendezéséhez. Bár az azerbajdzsáni dallamok ambitusa sokszor csak egy tercet, kvintet, esetleg egy kvartot fog át, de dallammozgásuk és szerkezetük a gregorián dallamokhoz hasonlóan konjunkt. Az azerbajdzsáni dallamok elemzésénél hasznos elgondolkozni azon is, hogy az egyházi hangsorok jellegét nem csak az egyes fokok különbözősége határozza meg, hanem az *ambitus*, a *finális*, a *tenor*, *tuba*⁴⁰ és a *kezdő-, záró- és dallamformulák* is. Az azerbajdzsáni népdalokban ezek közül az ambitus, a tuba és a dallamformulák figyelembe vétele sokat segít a dallamok vizsgálatában és rendezésében.

Miután tisztáztuk a dallamsorok viszonyát, vegyük sorra a legfontosabb típusokat. Az azerbajdzsáni dallamok túlnyomó többsége ion, lokriszi vagy eol dallamcsoportokba tartozik. Másképpen fogalmazva, a fejezetben tárgyalt dallamok szoros stiláris egységbe tartoznak, az eltérőket majd mint – a többséghez képest – speciális dallam tárgyalom.

A típusok közlési sorrendje a kis ambitusú konjunkt dallamok egymáshoz való nagyfokú hasonlatossága miatt többféle módon is lehetséges lett volna. A cél az volt, hogy az egymáshoz hasonló dallamok lehetőleg egymás mellé kerüljenek, amihez ideális esetben legalább kétdimenziós ábrázolás lett volna szükséges. Ettől szokatlansága miatt eltekinttem. Egy szokásosabb lineáris⁴¹ tárgyalási módszer lehetett volna, hogy a dallamokat formájuktól, szótagszámuktól stb. eltekintve bővülő ambitus szerint helyezem egymás után. Ekkor azonban egy-egy csoporton belül keveredtek volna a különböző szótagszámú és szerkezetű dallamok, ami megnehezítette volna a típusok közötti hasonlóságok és összefüggések felismerését.

Végül a következő sorrend mellett döntöttem. Először szétválasztottam az ion, lokriszi ill. eol chordokon mozgó dallamokat, majd ezeken belül csoportokat, a csoportokon belül pedig típusokat kerestem. Egy chordon belül a dallamcsoportokat a dallammagok száma, a dallamsorok hossza és belső osztása határozza meg. Először a hét-nyolcszótagos dipodikus dal-

⁴⁰ Az autentikus egyházi hangsorok esetén a tuba többnyire egy kvinttel a záró hang fölött helyezkedik el, míg az azerbajdzsáni népzeneben a legmagasabb tuba kvarttal magasabb a záró hangnál, és nem ritka a terc magasságú tuba sem. A plagális hangsoroknak az azerbajdzsáni zenében nincs párhuzama.

⁴¹ Tehát a dalokat egymás után tárgyaló és közlő.

lamesoportokat közlöm,⁴² ezt a kilenc szótagnál nagyobb tripodikus ill. kettős osztatú sorokat tartalmazó dallamesoportok követik. A dallamesoportokon belül a dallamtípusok a kezdő sorok magassága alapján követik egymást: az alacsonyabb sorokat tartalmazó típusok megelőzik a magasabb sorokat tartalmazókat. Természetesen ilyen kis ambitusnál, ilyen variatív zenei világban a típusok nem mindig válnak el élesen.

Az egyes típusokban eltérő főkadenciás dallamok is szerepelnek. Ennek az a magyarázata, hogy az azerbajdzsáni dallamvilágban a dallamot sok esetben inkább a sorok mozgása jellemzi mint a sorok utolsó hangja.

A következő példákban az áttekinthetőség érdekében a dallamoknak csak egy-két sorát mutatom, a változatok a kottamellékletben találhatóak meg.

Ion chordokon mozgó dallamok

Az ion chordokon mozgó azerbajdzsáni dallamok minden műfajban egyenrangú mennyiségben szerepelnek a többi chordon mozgó dallamok között, míg pl. az anatóliai népzenei belül főként a gyermekdalok és siratók között találjuk meg őket.

Az egysoros valamint az egysorosból kifejlődő formák mellett (AkA, AvA, AA) találunk itt valódi kétmagú dallamokat is (AB). A konkrét előadás során a kétmagú dallamok gazdagon variált sorszerkezetekben jelenhetnek meg. A zenei formák különböző ambitusokon szólalnak meg: a *re-dó* bichord és a *mi-re-dó* trichord mellett, *fa-mi-re-dó* tetrachordon és *szó-fa-mi-re-dó* pentachordon is. A dipodikus dallamoknak rendszerint van tripodikus változatuk is.

A típusokra a 13-18. kottákon egy-egy példát hozok, most csak a kétsorosra redukált egy- és kétmagú formákat mutatva meg. A típusokat az első sor gerincével és egy dallamvázsal jellemzem. Míg a típusok jellemzésekor használt dallamvázak egy absztrahált formát jelölnek, a kottapélda tényleges dallamokat mutat.

⁴² A típusokon belül szótagszám szerint nem különböztetem meg a dallamokat, tehát pl. a dipodikus dallamok csoportjában a hét- ill. nyolcszótagos dallamok keverednek egymással. Ez azonban itt természetes, hiszen egy dallamon belül is gyakran fordulnak elő hét- és nyolcszótagos sorok.

● **ion-1.** Az egymagú kisméretű dallamcsoport öt, egyre nagyobb ambituson mozgó típust tartalmaz.⁴³ A dallamsorok szótagszáma hét vagy nyolc (13. kotta).

- 1a) *re-dó-(ti)* gerinc (№ 1-4). A típus dallamai a *re-dó* bichordon mozognak, de ide veszem azokat is, melyekben érintőlegesen megjelenik a *ti* is. E dallamok többsége vallási *zıkr* dal. №1 egy igen egyszerű dallam, mely alapvetően a *dó* hangon recitál, onnan időnként egy kis vagy nagy szekundot (vagy egy kettő között intonált hangot) lépve föl vagy le. № 2 és № 3 közeli variánsok, egyikük szövődal, a másik szerelmes dal. Kezdő *la* hangjával № 4 kissé különbözik ennek a homogén stílusnak a darabjaitól.
- 1b) *dó-re-mi-re-dó* domb (№ 5-7). A típus meghatározó jellemzője a domb alakú első sor. Ezekben a dallamokban a három hang már lehetővé tesz egy minimális kétsorosságot, többnyire az AA szerkezetet. Ide tartozik az előbbi *zıkr* dallamok néhány nagyobb ambitusú variánsa, valamint egy lakodalmi dal is.
- 1c) *mi-re* gerinc és *mi-re-dó* ereszkedés (№ 8-15). A típus dallamai a *mi-re* hangokon mozognak, de egyes dallamokban, főleg sorvégek környékén a *ti* is felbukkanhat. Nem lehet precízen elválasztani a *mi-re* gerincen mozgó majd *dó*-ra ereszkedő dallamokat a *mi-re-dó* trichordon ereszkedőktől, ezért mindkettőt ebbe a típusba tettem. A típus legjellemzőbb dallamai határozottan egysorosak, ritka bennük a sorok párhuzamos mozgása. A típus elején olyan dallamok vannak, melyek kezdő sora kissé alacsonyabb (№ 8-10). Jellemző, hogy a típus legjellemzőbb dallamai világosan egyetlen sorból épülnek fel (№ 11-15).
- 1d) *fa/fi-mi-re* ereszkedés (№ 16-19). A típus dallamaiban felbukkan a *fa* vagy a *fi* hang, tovább tágítva az ambitust. Itt is jellemző az AA párhuzamos szerkezet.
- 1e) *mi-fa-szó-fa-mi-dó* domb (№ 20-21). A dominánsan kis ambitusú azerbajdzsáni zenei környezetben ez a típus tartalmaz olyan dallamot, melyben határozottan beépül a *szó* hang. Az Azerbajdzsán déli részeiből származó gyermekdal magas domb sorában és a *ti* erőteljes használatában valamint származási helyében is eltér a gyűjtött anyag zömétől.

⁴³ Még egyszer felhívom a figyelmet arra, hogy azokat a dallamokat is az egymagúakhoz sorolom, melyek egy magasabb és egy mélyebb, egymással párhuzamosan mozgó, de ugyanazon a hangon záró sorokból állnak, pl. *mi mi mi mi | mi re dó || mi re re re | re dó dó*. Ugyanakkor ha a sorok vége is határozottan eltér, akkor a dallamot a kétmagúakhoz teszem.

13. kotta. Egymagú kisméretű ion dallamcsoport típusai

● **ion-2.** Kétmagú kisméretű dallamcsoport típusai. Ebben a csoportban hét- és nyolcszótagos sorokat tartalmazó dallamok vannak. Itt már nemcsak közös záró hangra lefutó párhuzamos mozgások tűnnek fel, de a különböző záró hangok is határozottan eltérő karaktert adnak a dallamok egyes sorainak (14. kotta).

2a) *mi-re* gerinc (№ 22-26). A típus magasabb sorai *mi-re* hangokon recitálnak (*mi* vagy *re* záró hanggal), alacsonyabb soraik pedig *mi-re* ingadozás után leeresztkednek *dó*-ra, vagy *mi*-ről fokozatosan ereszkedve zárnak *dó*-n. Az ide tartozó dallamok többségének a formája AkA vagy AB alakra redukálható.

2b) *mi* gerinc (№ 27-31). A típus magasabb sorai az első ütemben vagy még tovább a *mi* hangon recitálnak, záró hangjuk *re* (№ 27-29) vagy *mi* (№ 30-31). Alacsonyabb soraik *mi*-ről ereszkednek le *dó*-ra.

2c) *fa-mi-re* ereszkedés (№ 32-44). Ennek a meglehetősen népies típusnak a magasabb soraiban a *fa* határozottabban szerepel, és ezek a sorok *mi*-n vagy *re*-n zárnak. Ritkábban bár, de az alacsonyabb sorokban is előfordul a *fa* hang. A típushoz tartozik egy olyan dallam is, mely *dó* helyett *ti*-n végződik, jó példát mutatva a *dó* és a *ti* végű dallamok közös gyökerére (№ 44).

2d) *szó-fa-mi-re* ereszkedés (№ 45-59). Ehhez a közkedvelt típushoz nagyszámú dallam tartozik. A dallamok magasabb sorai többnyire *szó*-ról ereszkednek *mi-re* vagy *re-re*, az alacsonyabb sorok pedig a magas sorokkal párhuzamosan *szó/fa*-ról *dó*-ra. E típus dallamai tehát csak anynyiban térnek el az előző típusétól, hogy bennük a *szó* is megjelenik.

2e) *szó gerinc szó* kadenciával (№ 60-62). Míg a néhány hangon recitáló illetve ereszkedő sorokat tartalmazó 2a-d típusok főkadenciája *re* és ritkábban *mi*, addig most az első sorok a *szó* hangon recitálnak, és itt is érnek véget. Ez a magasan kezdő típus meglehetősen elválík a csoport többi típusától, noha kétmagúsága és alacsony szótagszáma miatt itt van a rendszerbeli helye.

14. kotta. Kétmagú kisméretű ion dallamcsoport típusai

• **ion-3.** Az egymagú tripodikus dallamok csoportjában az ion-1 csoport kisméretű dallamainak tripodikus párjait találjuk meg. Mint látni fogjuk, általában is sok tripodikus típus mutat zenei hasonlóságot kisméretű, illetve a nagyméretű két osztatú dallamokkal (15. kotta).

3a) *re-dó* gerinc (№ 63-64). E típus sorainak többségét a *dó*-gerinc jellemzi, bár alkalmanként *re* vagy *ti* is beléphet.

3b) *mi-re-dó* domb és ereszkedés (№ 65-68). A típus kissé magasabb sorai a *mi-re* bichordon való recitálás után leereszkednek a *dó* hangra. Noha itt található domb (№ 65, № 67) illetve ereszkedő (№ 66, № 68) karakterű első sor is, a kis ambitus és a tripodikus szerkezet típusá fogja össze ezeket a dalokat.

15. kotta. Egymagú tripodikus ion dallamcsoport típusai

• **ion-4.** A kétmagú tripodikus dallamok két típusba oszthatók (16. kotta).

4a) *dó-re* gerinc (№ 69). A típus sorai a *dó-re* gerincen mozogva egyszer *re-n*, másszor *dó-n* zárnak.⁴⁴

4b) *mi-re-dó* gerinc (№ 70-71). A típus magasabb sorai *mi-re-dó-n* mozognak, majd *re-n* nyugszanak meg. A második sor hasonló, de *dó-n* ér véget.

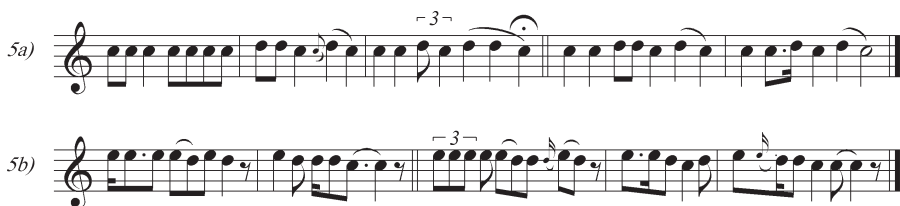

16. kotta. Kétmagú ion tripodikus dallamcsoport típusai

• **ion-5.** Az egymagú nagyméretű két osztatú dallamcsoport típusai egyetlen hosszabb zenei gondolatból építkeznek, melynek középtájon van a cezúrája. A dallamok között az ászikok repertoárjához tartozó dallamok mellett keserveseket és siratókat is találunk (17. kotta).

5a) *re-dó* gerinc (№ 72). Az ide tartozó egyetlen dal sorai a *re-dó* bichordon mozognak.

5b) *mi-re-dó* ereszkedés (№ 73-76). A típus sorai a *mi-re-dó* trichordon ereszkednek le. Egyetlen dallam második felében a *fa* is megjelenik (№ 76).

17. kotta. Egymagú nagyméretű kétosztatú ion dallamcsoport típusai

• **ion-6.** Kétmagú nagyméretű kétosztatú dallamcsoport típusai. A csoport kétmagú dalokat tartalmaz, hosszú sorokkal, melyek *re-n* vagy *dó-n* érnek véget. Ezzel és egyéb dallambeli tulajdonságaikkal a magasabb típusok bizonyos hasonlóságot mutatnak a magyar és az anatóliai sira-

⁴⁴ A kottában közölt dallam első sora dipodikus.

tók alapformáihoz. Az egyes azerbajdzsáni típusok közötti különbség itt is főként az első sorok magasságában mutatkozik (18. kotta).

6a) *mi-re-dó-(ti)* gerinc (№ 77-78). Az első típus sorai *mi-re-dó-(ti)*-n mozognak változatosan fel és alá; az első sor *re*-n, a második *dó*-n ér véget.

6b) *mi-re* gerinc (№ 79-80). A típus első sora *mi-re*-n recitál, a második sor pedig *mi*-ről *dó*-ra ereszkedik le.

6c) *(szó)-fa-mi-re* ereszkedés (№ 81-83). A típus vallási dallamainak magasabb sora *(szó)-fa-mi-re*-n, az alacsonyabb sorok *(fa)-mi-re-dó*-n ereszkednek le. Ide is tartoznak olyan dallamok, melyek hasonló sorokból építkeznek, de *re* hangon zárnak.

6a)

6b)

6c)

18. kotta. Kétmagú nagyméretű kétosztatú ion dallamcsoport típusai

Lokriszi chordokon mozgó dallamok

Az azerbajdzsáni népzeneben az ion, a lokriszi és az eol chordokon mozgó dallamok stílárisan közel állnak egymáshoz, és közel egyforma súllyal szerepelnek. Tehát a lokriszi chordon mozgó dallamok itt jóval nagyobb arányban képviseltetik magukat, mint más török népeknél. A dallamcsoportok és ezen belül a dallamtípusok a szokott sorrendben, az első sorok magassága szerint követik egymást.

• **lokriszi-1.** Az egymagú kisméretű dallamcsoport típusai hét- és nyolcszótagos dallamokat tartalmaznak (19. kotta).

1a) *(re)-dó-ti* és *dó* gerinc (№ 84-89). A típusban a kis ambitus miatt sem a *dó-ti* hangokon oszcilláló sem a *dó*-n recitáló dallamokban nemigen alakulnak ki különböző sorok.

- 1b) *re-dó-ti* gerinc (№ 90-96). Ennél a típusnál is ritka a párhuzamos sor. A *re* hang ugyan határozottan szerepel, de a *dó-ti*-n való recitálás dominál.
- 1c) *re* gerinc (№ 97-114). A típus megkülönböztető eleme az első sor határozott, *re*-n történő recitálása. A csoport korábbi típusaival szemben itt már néha előfordul, hogy a második sor huzamosabban az első alatt halad (pl. *re re re re | re dó ti || ti re dó dó | dó dó ti*).
- 1d) *re-dó-ti* gerinc *fi*-vel (№ 115-120). E típus dallamai is alapvetően a *re-dó* gerincen mozognak, azonban első sorukban az azerbajdzsáni népzene konjunkt mozgású dallamaiban már „feltűnést keltő” *re-fi* ugrást hallunk, sőt a *re-ti-re-fi* kezdés is gyakori. E miatt a jellegzetes motívum miatt néhány hasonló kétsoros dallamot is ide soroltam (№ 118, № 120).
- 1e) *mi-re* gerinc (№ 121-128). Ennél a típusnál a nagyobb ambitusnak megfelelően még gyakoribb a két párhuzamos sor (pl. *re mi re mi | re dó ti || dó re re dó | re dó ti*). A № 121 siratóban figyelemre méltó, ahogy a *re-dó-ti*-n ereszkedő sorok fokozatosan bővülnek.
- 1f) (*fa*)-*mi-re* gerinc (№ 129-131). A típus dallamaiban – noha általában csak később és nem meghatározó módon belép a *fa* hang is.

The image displays six musical staves, each representing a different type of folk melody. The staves are labeled 1a) through 1f).
 1a) Treble clef, 6/8 time signature. Melody: quarter note G4, quarter note A4, quarter note B4, quarter note C5, quarter note B4, quarter note A4, quarter note G4, quarter rest, quarter note G4, quarter note A4, quarter note B4, quarter note C5, quarter note B4, quarter note A4, quarter note G4, quarter rest.
 1b) Treble clef, 2/4 time signature. Melody: quarter note G4, quarter note A4, quarter note B4, quarter note C5, quarter note B4, quarter note A4, quarter note G4, quarter rest, quarter note G4, quarter note A4, quarter note B4, quarter note C5, quarter note B4, quarter note A4, quarter note G4, quarter rest. There are triplets over the first three notes and the last three notes, and a double sharp over the second note of the final measure.
 1c) Treble clef, 6/8 time signature. Melody: quarter note G4, quarter note A4, quarter note B4, quarter note C5, quarter note B4, quarter note A4, quarter note G4, quarter rest, quarter note G4, quarter note A4, quarter note B4, quarter note C5, quarter note B4, quarter note A4, quarter note G4, quarter rest.
 1d) Treble clef, 5/8 time signature. Melody: quarter note G4, quarter note A4, quarter note B4, quarter note C5, quarter note B4, quarter note A4, quarter note G4, quarter rest, quarter note G4, quarter note A4, quarter note B4, quarter note C5, quarter note B4, quarter note A4, quarter note G4, quarter rest. The time signature changes to 6/8 in the second measure and back to 5/8 in the fourth measure.
 1e) Treble clef, 2/4 time signature. Melody: quarter note G4, quarter note A4, quarter note B4, quarter note C5, quarter note B4, quarter note A4, quarter note G4, quarter rest, quarter note G4, quarter note A4, quarter note B4, quarter note C5, quarter note B4, quarter note A4, quarter note G4, quarter rest. There is a double sharp over the second note of the first measure.
 1f) Treble clef, 6/8 time signature. Melody: quarter note G4, quarter note A4, quarter note B4, quarter note C5, quarter note B4, quarter note A4, quarter note G4, quarter rest, quarter note G4, quarter note A4, quarter note B4, quarter note C5, quarter note B4, quarter note A4, quarter note G4, quarter rest. There is a double sharp over the second note of the first measure.

19. kotta. Egymagú kisméretű lokriszi dallamcsoport típusai

● **lokriszi-2.** A kétmagú kisméretű dallamcsoport típusai hét- és nyolcszótagos dallamokból állnak. Ennek a csoportnak a dallamait is bővülő ambitus szerint rendeztem el, ez alkalommal nyolc típusba. A típusok között itt sincs éles választóvonal, de az azerbajdzsáni népzene egyszerű világában ezek az egymástól radikálisan el nem térő típusok mégis külön entitást képeznek (20. kotta).

2a) *(re)-dó-ti* gerinc (№ 132-138). A típus dallamsorai a *(re)-dó-ti* hangokon mozognak általában a *dó* körül recitálva, úgy, hogy egyik soruk *dó*-n, a másik *ti*-n áll meg. Ez a két hangból építkező zenei forma az egyik legegyszerűbb kétmagú azerbajdzsáni dallamképződmény.

2b) *re*-ről *ti*-re ereszkedő majd *re-re* visszaugró kezdő sor (№ 139-148). A típusra különösen jellemző az első sora. Ez a zenei megoldás, mely a sorvég kadencia-változtatásával egymagú dallamból kétmagút alakít ki, az azerbajdzsáni népzene több típusában is megtalálható.

2c) *re-dó* gerinc (№ 149-153). A típus sorai *re-dó* gerincen mozognak: az egyik sor *re* vagy *dó* hangon áll meg, a másik pedig *ti-re* ereszkedik alá. Ebben a típusban is több különböző forma szerepel, hiszen a *re-n* és *dó-n* megálló sorok sokféle kombinációban követhetik egymást.

2d) *re* gerinc (№ 154-162). A típus egyik sora végig *re-n* recitál, másik sora *re*-ről *ti-re* ereszkedik. Az előzővel ellentétben ez a típus igen határozott, homogén.

2e) *mi-re-(dó)* gerinc (№ 163-178). A típus dallamainak első sora *mi-re-n* (néha *mi-re-dó-n*) recitál, és *re-n* vagy *dó-n* ér véget, második sora pedig *mi/re*-ről *ti-re* ereszkedik alá.

2f) *mi* gerinc (№ 179-181). A típus magasabb sorainak gerince *mi*, mely a sor végén *re-re* vagy *dó-ra* száll alá. A másik sor *mi/re*-ről *ti-re* ereszkedik.

2g) *re-mi-fa-mi-re* domb (№ 182-186). A típus magasabb sorainak jellegzetessége, hogy megjelenik bennük a *fa* hang is, és ezek a sorok *re-n* vagy *dó-n* érnek véget. A típus dallamainak másik sora rendszerint az első sorral párhuzamosan *mi/re*-ről ereszkedik le *ti-re*.

2h) *szó-fa-mi-re* ereszkedés (№ 187-192). A típus magasabb sorai *szó*-ról ereszkednek *re-re*, az alacsonyabb sorok pedig a magasabb sorokkal párhuzamosan *mi/re*-ről *ti-re*.

2a) Musical notation for 2a) in treble clef, 2/4 time, showing a sequence of eighth and quarter notes with various accidentals.

2b) Musical notation for 2b) in treble clef, 6/8 time, showing a sequence of eighth and quarter notes.

2c) Musical notation for 2c) in treble clef, 2/4 time, showing a sequence of eighth and quarter notes.

2d) Musical notation for 2d) in treble clef, 2/4 time, showing a sequence of eighth and quarter notes.

2e) Musical notation for 2e) in treble clef, 2/4 time, showing a sequence of eighth and quarter notes with various accidentals.

2f) Musical notation for 2f) in treble clef, 2/4 time, showing a sequence of eighth and quarter notes with various accidentals.

2g) Musical notation for 2g) in treble clef, 6/8 time, showing a sequence of eighth and quarter notes with various accidentals.

2h) Musical notation for 2h) in treble clef, 2/4 time, showing a sequence of eighth and quarter notes with various accidentals.

20. kotta. Kétmagú kisméretű lokriszi dallamcsoport típusai

● **lokriszi-3.** Az egymagú tripodikus dallamcsoport egyetlen tripodikus zenei gondolatból álló dallamokat tartalmaz (21. kotta). Az egyes típusok itt is hasonlítanak egymáshoz, és a hasonlóságot a tripódia csak erősíti.

3a) *dó-ti* gerinc (№ 193-194).

3b) *re-dó-ti* gerinc (№ 195-197).

3c) *re-dó* gerinc (№ 198-201).

3a) Musical notation for 3a) in treble clef, 6/8 time, showing a sequence of eighth and quarter notes.

3b) Musical notation for 3b) in treble clef, 6/8 time, showing a sequence of eighth and quarter notes.

3c) Musical notation for 3c) in treble clef, 2/4 time, showing a sequence of eighth and quarter notes with various accidentals.

21. kotta. Egymagú tripodikus lokriszi dallamcsoport típusai

● **lokriszi-4.** A kétmagú tripodikus dallamcsoport két tripodikus gondolatból építkező dallamtípusokból áll. A típusok itt is a már megszokott módon, emelkedő ambitus szerint követik egymást (22. kotta).

4a) *dó-ti* gerinc (№ 202). Az ide tartozó egyetlen dal sorai a *dó-ti*-n mozognak, és *dó*-n vagy *ti*-n ér véget.

4b) *re-dó-ti* ereszkedő majd felugró (№ 203-207). A 4b-f) típusokban közös, hogy a dallamok magasabb sorai *re*-n vagy *dó*-n érnek véget. Eltérő azonban az a mozgás, amellyel ezeket a hangokat elérik. A 4b magasabb soraiban a *re-dó-ti* trichord hangjai egyenrangú szerepet játszanak. A kis ambitus miatt a második sorok rendszerint hasonlóak az első sorokhoz.

4c) *re-dó* gerinc (№ 208-209). A 4c-f) egyre magasabb első sorai *re-dó* gerincen (4c), *re* gerincen (4d), *mi-re* gerincen (4e) illetve *fa-mi* gerincen (4f) mozognak. Itt egyes dallamokban már megszületik a lehetőség arra, hogy a második sor az elsőt kövesse prim – szekund – terc távolságban. Az AkA forma is előfordul.

4d) *re* gerinc (№ 210).

4e) *mi-re* gerinc (№ 211).

4f) *fa-mi* gerinc (№ 212).

22. kotta. Kétmagú tripodikus lokriszi dallamcsoport típusai

● **lokriszi-5.** Az anyagban mindössze három egymagú nagyméretű lokriszi dallam van. Egyiküknél a sorok többsége a *dó-ti* bichordon mozog (5a), míg két dallam sorai a *re-dó* gerincen recitálnak, mielőtt elérnék a sorzáró *ti* hangot (5b). Lásd 23. kotta.

5a) *dó-ti* gerinc (№ 213).

5b) *re-dó* gerinc (№ 214-215).

23. kotta. Egymagú nagyméretű lokriszi dallamcsoport típusai

● **lokriszi-6.** Az azerbajdzsáni népzeneben kevés kétmagú nagyméretű dallam van, mindkettő a kétmagú lokriszi dallamok között oly kedvelt *re* főkadenciával. Az ide tartozó dallamok magasabb sorai a *mi-re-dó* hangokon mozognak, ezen belül két dallamnál *re-dó*-n, a többinél pedig a *mi-re* gerincen (24. kotta).

6) *mi-re-dó* gerinc (№ 216-218).

24. kotta. Kétmagú nagyméretű lokriszi dallam

Eol chordokon mozgó dallamok

Eol chordokon mozgó dallamokat is bőségesen találunk az azerbajdzsáni népzeneben, közöttük négyes tagolású dallamok jóval nagyobb számban fordulnak elő, mint más hangnemekben. Vegyük sorra ezeket a dallamcsoportokat és dallamtípusokat.

• **eol-1.** Az egymagú kisméretű dallamcsoport típusaiban igen egyszerű hét- és nyolcszótagos dallamok vannak. A dallamok között még a megszokottnál is kisebb a különbség, akár egyetlen dallamtípusnak is vehetnénk őket. Mégis az egységesség kedvéért ezt a csoportot is típusokra osztottam (25. kotta).

1a) *(re)-dó-ti-n* recitáló (№ 219-223). A típus sorai két hangból építkeznek mielőtt *la*-ra leereszkednének. Érdekes megfigyelni, hogyan jön létre két párhuzamos sor ilyen kis ambituson belül is (№ 221-222)

1b) *dó-gerinc* (№ 224). Az 1a-hoz képest határozottabban eltérő karaktert mutatnak ennek a típusnak a *dó-n* recitáló sorokat is tartalmazó dallamai.

1c) *re-dó* gerinc (№ 225-228). Még magasabb hatást keltenek a *re-dó-gerincen* mozgó első sorral rendelkező dallamok, melyekben a közös sorzáró hang mellett rendszerint egy magasabb és egy mélyebb sor figyelhető meg (№ 226-228).

25. kotta. Egymagú kisméretű eol dallamcsoport típusai

• **eol-2.** A kétmagú kisméretű dallamcsoport típusai hét- és nyolcszótagos dallamokból álló, meglehetősen népes típusokat tartalmaznak (26. kotta).

2a) *dó-ti* gerinc *dó/ti* kadenciákkal (№ 229–239). A típus meghatározója a *dó-ti* hangokon recitáló sor, melyet egy *la-n* záró alacsonyabb sor egészít ki. Nem kivételes, hogy a második sor hangsúlytalan helyeken *re-t* is tartalmaz.

2b) *re-dó* gerinc *ti* kadenciákkal (№ 240–253). A típus egyik sora *re-dó-(ti)* hangokon recitálva *ti-n* zár, a másik sor pedig a *re-ről* vagy a *dó-ról* ereszkedik *la-ra* (№ 229–230).

2c) *re* gerinc *dó/ti* kadenciával (№ 254–267). A típusban a már jól ismert *re* gerincű sor *dó-ra* vagy *ti-re* ereszkedik le. E dallamok magasabb sorainak végén gyakran nehezen dönthető el, hogy az utolsó hang *dó* vagy *ti*, ezért összevontam e két kadenciát tartalmazó dalokat. Az alacsonyabb sorok jellemzően *re-ről* vagy *dó-ról* ereszkedik

- kednek *la*-ra. A másik sor rendszerint *re*-ről vagy *dó*-ról *la*-ra ereszkedik. Először a *ti* főkadenciákat mutatom be (№ 245–258), ezeket követik a *dó* főkadenciások (№ 259–264), végül azok a dallamok jönnek, melyeknek *dó* és *ti* kadenciás sorai is vannak (№ 265–267.)
- 2d) *mi* gerincről ereszkedés vagy domb (№ 268–276). A típus magasabb sora *mi*-n recitál, majd leereszkedik *dó*-ra vagy *ti*-re. Előfordul, hogy előbb még *mi*-re felemelkedik, majd onnan ereszkedik le. Ide soroltam néhány dalt, melyekben egy-két *re* kadenciás sor is előfordul (№ 275–276).
- 2e1-3) különböző magasságok *re* vagy *mi* kadenciával (№ 277–279). Ezek a dallamok nem alkotnak homogén típust, csak egy lazább csoportot formálnak. Előfordul közöttük *re-dó*-n mozgó (№ 277), *mi-re*-n mozgó (№ 278) és *la*'-ig felnyúló magasabb sorral kezdő dallam is (№ 279). Az alacsonyabb sorok is eltérő képet mutatnak. A csoportot a dallamok magasabb sorának *re* vagy *mi* kadenciája köti össze. Ilyen dallamokat magam egyet sem gyűjtöttem, mindegyiket az AHM1-2 népdalgyűjteményekből idézem.

The image displays seven musical staves, each representing a different type of two-measure cadence. The staves are labeled 2a) through 2e3). Each staff begins with a treble clef and a specific time signature. The notation includes various rhythmic values such as quarter notes, eighth notes, and sixteenth notes, along with rests and bar lines. The examples show different melodic contours and cadential structures, illustrating the diversity of these types in folk music.

26. kotta. Kétmagú kisméretű eol dallamcsoport típusai

• **eol-3.** Négysoros kisméretű dallamok típusai (közte „pszalmodizálók” is). Magam meglehetősen kevés ilyen dallamot találtam, azonban az összehasonlító anyagban jó néhány szerepel. Mivel ezek a szerkezetek más népeknél és a magyaroknál is fontos szerepet játszanak, néhány példát mutatok belőlük.⁴⁵ Már korábban is találkoztunk olyan azerbajdzsáni dallamokkal, melyekben három vagy több eltérő sor volt, ott azonban a sorok nem tértek el jelentősen egymástól, és főképpen: a sorok nem rögzültek határozott szerkezetekbe, hanem különböző sorrendekben ismétlődtek.

A megszilárdult négysoros szerkezetű dallamokat azonban, különösen, ha a soraikban megfigyelhető zenei mozgások is hasonlóak, jól jellemzik soraik magasságviszonyai és a sorvégi hangjaik. A legfontosabb kadencia, a második sor utolsó hangja szerint raktam őket emelkedő sorba. A közös főkadenciás dallamokat azután az első, majd a harmadik soruk kadenciája alapján veszem sorba, szintén emelkedő rendben.

Egy ereszkedő szerkezetű 4 (1) VII kadenciás dallam teljesen egyedül áll a négysorosak között (№ 280). A kadenciák és az ambitusok alapján a következő fontosabb típusok alakultak ki (27. kotta).

3a) b3 (VII) VII kadenciás dallam és különböző kadenciás variánsai (№ 281–283),

3b) b3 (b3) 1 kadenciás dallam és variánsa (№ 284–285),

3c) b3 és 4 főkadenciás dallamok, *re*-n recitáló első sorral (№ 286–290),

3d) b3 és 4 főkadenciás dallamok *mi*-n recitáló első sorral (№ 291–298),

3e) 5 főkadenciás nagyobb ambitusú dallamok (№ 299–301).

3a)

3b)

⁴⁵ Elsősorban AHM1-2-ből.

3c)

3d)

3e)

27. kotta. Négysoros kisméretű eol dallamok

• **eol-4.** Egymagú tripodikus dallamcsoport típusai. A pszalmozáló dallamokhoz hasonlóan e dallamok többségét is az AHM1-2 kiadványokból idézem, saját gyűjtésemben csak egyetlen ilyen szerepel. Az egyes típusok most is csak néhány dalt tartalmaznak (28. kotta).

4a) *re-dó-ti-la* gerinc (№ 302–305).

4b) *mi-re-dó* gerinc (№ 306).

4a)

4b)

28. kotta. Egymagú tripodikus eol dallamcsoport típusai

• **eol-5.** Kétmagú tripodikus dallamcsoportok (29. kotta).

5a) Különböző magasságok *ti* kadenciával. Mivel csak egy-egy dallam képviseli az egyes magasságokat, és a dallamok fele AHM1-2-ből származik, egy csoportba fogom össze őket. A dallamok közül egyeseknek a sorai *ti-la-n*, másoké *(re)-dó-ti-n*, *(la)-re-dó-ti-n* vagy *mi-re-dó-ti-n* mozognak.

- 5b) Különböző magasságok *dó* kadenciával (№ 311-317). Ez is egy ösz-szevont típus, melyben szerepelnek első sorok *re-dó-ti-la-ti-dó-re* völgygel, *re-dó-ti-la-n* való fel-alá mozgással, *mi-re-dó-la-n* való forgással vagy éppen *fa-ról dó-ra* való ereszkedéssel. Az egyre magasabb gerinceken mozgó sorokat tartalmazó dallamokat a közös formán kívül a magasabb sor *dó* sorzáró hangja erősen összeköti. Ezeket a különböző magasságú dallamokat is azért nem tettem külön típusba, mert belőlük csak egy-egy van, ráadásul saját gyűjtésben mindössze egyetlen ilyen fordult elő.
- 5c) Különböző magasságok *re* vagy *mi* kadenciával (№ 318-321). Erre a típusra is hasonlók mondhatók el, mint a fenti kettőre. Ennek az alcsoportnak a *mi-re-dó-ti-n* forgó, *re-mi-fa-szó-fa-mi-re* domb vagy éppen *fa-mi-re-dó-ti-la-dó-re-mi* völgy alakú első sorokat tartalmazó dallamait az általános azerbajdzsáni vonásokon kívül a *mi* illetve *re* sorvégek kötik össze szorosabban. E dallamokból is csak egy-egy van, és azok sem a saját gyűjtésből kerültek elő.

29. kotta. Kétmagú tripodikus eol dallamcsoport típusai

• **eol-6.** Egymagú nagyméretű dallamok (№ 322-323). Mindössze néhány ilyen dallam van, ezek a (*re*)-*dó-ti* hangokon mozognak mielőtt *la*-ra leereszkedne. Hosszú díszített hangjaival és lebegő második fokával № 323 meglehetősen elüt az azerbajdzsáni dallamok többségétől, ami nem is csoda, hiszen az előadó ezt a rádióból tanulta, és mint mondta ez a *mugamat*-hoz, vagyis a makamokon alapuló komponált azerbajdzsáni zenéhez tartozik. Ugyanakkor eltekintve a fenti két tulajdonságtól, a dallammenet megegyezik a tipikus azerbajdzsáni dallammenetekkel, itt nem látunk magasabb zenei behatásokat (30a kotta).

● **eol-7.** Kétmagú nagyméretű dallamok (№ 324-325). Kétmagú nagyméretű dallamok is igen ritkák az azerbajdzsáni népzében, és gyűjteményekben is mindössze két ilyen dallam szerepel (30b kotta).

30. kotta. Egy- és kétmagú nagyméretű eol dallamcsoport típusai

● **eol-8.** Rögzült szerkezetű többsoros ereszkedő dalok típusai (№ 326). Amilyen ritka a kétmagú nagyméret az azerbajdzsáni népzében, ugyanolyan ritka a négy- vagy többsoros nagyméretű dallam is. Magam mindössze egyetlen példát idézek, ezt egy ásik énekelte, tehát olyan ember, aki a népzében fél professzionálisnak számít. Figyelemre méltó a dallam ötsoros ereszkedő szerkezete és a „pszalmodizáló” dallamokkal való távolabbi rokonsága (31 kotta).

31. kotta. Rögzült nagyméretű többsoros ereszkedő eol dalok típusai

Egyedi dallamok

Az azerbajdzsáni népzében vannak olyan dallamok, amelyek egy vagy több tulajdonságuk miatt nem illenek a fenti dallamtípusok egyikébe sem.

(Szó)-fa-mi-re-(dó) chordon forgó dallamok

Szórványosan bár, de előbukkannak *re* vagy *dó* körül forgó majd *re*-n véget érő dallamok is. Ebből idézek a következő kottán, hármát a kiegészítő anyagból (32a-c kotta), egyet pedig saját gyűjtésemből (32d kotta). Ez utóbbi dallam különösen egyedi, hiszen egy hosszabb *rubato* előadású tripodikus dalban láthatjuk a *fa-mi-re-dó* hangokból építkező sorokban a *re* körüli forgást.

Gyermek becézetés

a) Lay - lay, ba - lam, a, qur - ban...

Táncdallam

b) Hay, lo - lo, lo - lo, lo - lo, ye - le - li...

Népdal

c) Hil - nen mi - xe - yi men is - te - yen - de...

(♩ = 132) *Keserves*

d) Guş i - du', gè - der - dik bi - re - bi - ri - miz - den a - ra - li,
 O' - çi - ler ur - muş - tu, ur - muş - tu, qa - na - dı - mız - dan ya - ra - li.
 E - ger, dè - yir, on - nan da öl - mez - sem,
 Héy - va tek men sa - ra - lım, sa - ra - lım.

32. kotta. Re körül forgó dallamok

Emelkedő kezdés

Az azerbajdzsáni népzeneben ritka az olyan dallam, melynek kezdő sora határozottan emelkedik. Nézzünk meg most egy dallamsorozatot, melynek tagjai különböző chordokon mutatják be ugyanazt a dallamépítkezést: rövid emelkedésre rövid ereszkedés válaszol (33. kotta).

$\text{♩} = 104$ *Lakodalmi dal*

a)

At ke - her, oğ - lan ke - her,
Xoş gel - din, bi - zim ge - lin,
E - zi - zim, gö - züm, ge - lin.

Detailed description: This musical example is in 6/8 time with a tempo of 104. It consists of three staves of music. The first staff contains the lyrics 'At ke - her, oğ - lan ke - her,'. The second staff contains 'Xoş gel - din, bi - zim ge - lin,' and features a double sharp (x) above the second measure and a slur with a '2' above it over the last two notes. The third staff contains 'E - zi - zim, gö - züm, ge - lin.' and features a slur with a '3' above it over the last three notes.

$\text{♩} = 124$ *Szerelmes dal*

b)

Sen - sen qı - zıl gül,
Saç - la - rı sün - bül.

Detailed description: This musical example is in 6/8 time with a tempo of 124. It consists of two staves of music. The first staff contains the lyrics 'Sen - sen qı - zıl gül,'. The second staff contains 'Saç - la - rı sün - bül.' and features a double sharp (x) above the second measure.

$\text{♩} = 92$ *Lakodalmi dal*

c)

E - li ge - lir mé - şe - den,
Na - na, nay, nay, na, nay,

Detailed description: This musical example is in 6/8 time with a tempo of 92. It consists of two staves of music. The first staff contains the lyrics 'E - li ge - lir mé - şe - den,'. The second staff contains 'Na - na, nay, nay, na, nay,' and features a 7-measure rest at the beginning of the first measure.

Buğ - la - rı var kü - şe - den,
Na - nay, nay, na - nay.

33. kotta. Dallamok emelkedő kezdettel

Egyedi dó-végű dallamok

Mint láttuk, az alsó szó hang igen ritkán fordul elő az azerbajdzsáni népzeneben, még díszítésekben is. Az is ritka, hogy egy kétsoros dallam első sora alacsonyabban mozogjon, és főként, alacsonyabban végződjön, mint maga a dallam. E két egyedi tulajdonsága miatt számít speciálisnak 34a dallam. Szintén egyedi az $aa_v a_v b$ ütempáros szerkezetű dallamsorozat, melynek motívumai egy karakteres és ebben a zenei világban szokatlan *dó-fa* ugrást is tartalmaznak (34b kotta). Az összehasonlító anyagban előfordul egy-egy $b3-10$, sőt $b3-11$ oktáv-nóna ambitusú dallam, ezek közül látunk egyet a 34c kottán. Ez utóbbi dallamot azért idézem, hogy kontrasztként szolgáljon a kis ambitusú azerbajdzsáni dallamok tengerében.

Andante Szerelmes dal

a)

Kiş-mi-ri şa - lın ol-lam, dad al - dı me - ni,
Ağ üz - de xa - lın ol-lam, yad al - dı me - ni.

♩ = 170

b)

At ge-lir a - par - ma - ğa, ma - ral xa - nim,
A - ti - ni o - tar - ma - ğa, li - lay, li - lay.

Lakodalmi dal

Allegro ma non troppo Szerelmes dal

c)

So - na xa - nim, çix éy - va - na,
 Bir bax bu gö - zel oğ - la - na.
 Doğ - ru - sun söy - le mer - da - na,
 Hüs - nü - ce - ma - lı yax - şı - dır.

34. kotta. Speciális dó-végű dallamok

La-végű ütempáros dallamok

Egy gyermekdal került ide, az ütempár ugyanis egyáltalán nem jellemző az azerbajdzsáni vokális népzenére, míg a hangszeres népzében jóval gyakrabban fordul elő (35. kotta).

Gyermekdal

35. kotta. La-végű ütempáros dallam

Egy mixolid dallam

Egyetlen dallamot lehetett mixolid karakterűnek minősíteni, elsősorban *szó szó szó mi re | mi re re dó* kezdése miatt, mely karakteresen kijelöli a transzponálás helyét (36. kotta).

Andantino *Keserves*

Me-ni döv-ri - fe-lek qoy-muş

Bi-ya - ban - lar - da a - va - re,

Bi-ya - ban - lar - da a - va - re.

36. kotta. Egy mixolid dallam

AZERBAJDZSÁNI DALLAMOK ANATÓLIAI PÁRHUZAMAI

Az azerbajdzsániak és az anatóliai törökök olyan közeli nyelvrokonok, hogy könnyen megértik egymás beszédét. Ez nem is csoda, hiszen etnogenezi-sükben részt vettek hasonló török törzsek is. Ezért sajátos jelentősége van annak a vizsgálatnak, hogy az azerbajdzsáni dallamoknak létezik-e anatóliai párhuzama, és ha van, akkor ez a hasonlóság milyen súlyú.

Jelen esetben egy széles körű összehasonlítás sem lehetetlen, hiszen az azerbajdzsáni népzene egyszerű típusai viszonylag könnyen áttekinthetők, és az anatóliai népzene alaptípusait is ismerjük.⁴⁶ Az összehasonlítás elvégzéséhez saját anatóliai gyűjtésem kétezer dallamán kívül a törökországi TRT-repertoár mintegy háromezer dallamát is áttanulmányoztam.⁴⁷ Az azerbajdzsáni zenéből pedig a magam gyűjtötte hatszáz dallamon kívül az alapvető azerbajdzsáni népzenei kiadványok további háromszáz dallamát jegyzeteltem ki.⁴⁸ Ez a majd hatezer anatóliai és azerbajdzsáni dallam már lehetőséget adott párhuzamok bemutatására, és a hasonlóságok jellegének felvázolására is.

Az azerbajdzsáni népzene tanulmányozása közben láttuk, hogy itt milyen elemi és egymáshoz közeli típusok szerepelnek. Ráadásul nem csak a dallamok ambitusa, ritmusa, dallammagok száma stb. mutatkozik eleminek, hanem a dallammozgások jellege is rendkívül egységes. Ezzel szemben Anatóliában még a kis ambitusú kétmagú dallamok is sokkal színesebb képet mutatnak, nemcsak ritmusukban, de dallamvonalaikban is. Bár az anatóliai népzene jóval több dallamtípust tartalmaz az egyszerűbb formák esetében is, nem minden azerbajdzsáni dallamhoz találunk meggyőző párhuzamot.

⁴⁶ Sipos (1993), Sipos (1994), Sipos (1995), Sipos (2002), I.W. = Sipos (2000).

⁴⁷ TRT repertoár = a Török Rádió és Televízió repertoárja. Egy szak zsűri véleményezi, hogy egy gyűjtő által beadott dal bekerülhet ide, vagy sem. Ha elfogadásra kerül, akkor a tömegmédiákban terjeszthető. Ennek a dallamgyűjteménynek előnye és egyben hátránya, hogy (állandóan változó) összeállítói arra törekcsenek, hogy egy dallamtípus csak egyszer szerepeljen benne.

⁴⁸ *Azerbaycan xalq mahnıları 1-2. kötet*, Hajibeyov (1985), Hesenov (1988), İszade-Memmedov (1975), İsmayilov (1991), Kerimova (1994), Mamedbekov (1965), *Azerbaydjanskaia Instrumental'naia Muzika* – 1990; Abdulgassimov (1990), Şakir-Zade (1995a), Şakir-Zade (1995b)

A figyelmes szemlélő észreveszi, hogy a török példák többsége Törökország keleti területeiről származik. Igyekeztem az azerbajdzsáni dallamokhoz minél közelebb eső török példákat kiválogatni, és a hasonlóság valóban sokszor meghökkentő, máskor azonban kissé távolabbi. A hasonlóság foka rendszerint azt is tükrözi, hogy melyik azerbajdzsáni típusnak van több és változatosabb anatóliai megfelelője, bár az összehasonlításba bevont anyagok messze nem vehető teljesnek. (Fontos emlékeznünk arra is, hogy az alábbi anatóliai példák mögött is számos hasonló dallam áll. Sok esetben tehát nem csupán egy-egy azerbajdzsáni és anatóliai dallam véletlenszerű egybeeséséről beszélünk, hanem dallamcsoportok közötti mélyebb hasonlóságról.)

A részletes összevetéstől most eltekintek, két dallamcsoportra azonban felhívom az olvasó figyelmét. Az egyiknek a dallamai a *(szó-fa)mi-re-dó* pentachordon mozognak, sorai pedig *re-n* vagy *dó-n* érnek véget, ebben a vonatkozásban hasonlóságot mutatva a magyar és az anatóliai sirató kisformáihoz. Tovább fokozza a párhuzamok jelentőségét, hogy e dallamok műfaja rendszerint sirató.⁴⁹ A másik fontos csoportban olyan négysoros *eol* dallamok vannak, melyek beleillenek a több népnél is előforduló pszalmodizáló stílusba. Ebben a csoportban egyes dallamoknak nagy török és magyar háttere van.⁵⁰

Először nézzük meg az ion pentachordon mozgó azerbajdzsáni dallamok anatóliai párhuzamait (37. kotta). Az ilyen dallamok nem kivételesek az egyébként inkább a kisterces skálákat preferáló anatóliai népzeneben.⁵¹ Az azerbajdzsáni népzeneben ritkábbak, de megtalálhatók, mint láthattuk a 13-18. kottákban. A kis ambitusú *dó*-végű anatóliai dallamok egy jelentős csoportja pedig a sirató stílushoz tartozik, de – főleg Törökország keleti részén- az ilyen karakterű táncdalok sem ritkák.

⁴⁹ A magyar sirató stílus részletes tárgyalása megtalálható pl. Dobszay (1983)-ban. A hasonló anatóliai siratókról l. Sipos (1994) és Sipos (2000).

⁵⁰ Lásd Bartók (1976) I/8a-e anatóliai dallamait valamint a u. ott a 6. magyar dallampárhuzamot. Bővebben Sipos (1994: 23-25, №154-174).

⁵¹ Sipos (1994: 267-70)

1a) Ar - ka - lı - ğım çift çi - ni, Se - vem gö - zün i - çi - ni.

1b) Yay - la, yay - la - ya ba - kar - da, Yay - la su - la - rı yan a - kar.

1c) Tek - ne - de ha - mur, A - ra - ba - da ça - mur.

1d) Çıl - dır' ^{tr}ın çi - çeyh - le - ri, ba - lam, E - li de a - ma - lı gız - lar.

1e) Mer - ci - me - ğin to - hu - mu, ba - la, Heç al - ma - dım uy - ku - mu, ba - la.

2a) Gel, be - nim gül yüz - lü ya - rim, Gel - me, gel - me, gel - din, dön - me.

2b) Çat - tı - lar ka - zan ta - şı - nı, Vur - du - lar dü - ğün a - şı - nı.

2c) Ev - le - ri - nin ö - nü ka - vak, Ka - vak - tan dö - kü - lür yap - rak.

2d) . . . bos - tan e - ker - ler, Çi - çek - le - ri sö - ker - ler.

2e) At - ma be - ni ya - ba - na, Ben de bu de - re - li - yim.

3a) Na - re es - vab ya - hı - yor, na - re,

 Kö - pük teşt - ten a - kı - yor, na - re.

3b) A - şa - ğı - dan ge - len ya - re bak, ya - re,
Bur - nu ga - len - fir - li, gaş - la - rı ga - ra.

4b) E - vi - mi - zin ö - nü dut - tur, ge - çil - mez,
Bu gur - be - tin gah - rı çok - tur, çe - kil - mez.

5b) Yağ - mur ya - ğar, da, her yer - ler ot - la - nır, ot - la - nır,
Qur - bet e - le gi - den - le - re ya - zı - sı - na, hı, kat - la - nır.

6a) A - man hal - ka - lı şe - ker şe - ker - len - di,
A - man hal - ka - lı şe - ker şe - ker - len - di.

6b) Bir is - mi Hay - dar' dır a - e, bir is - mi A -
li, Ha - sa - - n'a Mur - ta - za de - miş, biz de - riz Be - kir.

6c) Ben bu e - vin, de, ne - si - ne gel - dim,
Şur - da bir ge - lin öl - müş, de, ya - sı - na gel - dim, oy.

37. kotta Ion hangsoron mozgó azerbajdzsáni dallamok anatóliai párhuzamai
(a megfelelő azerbajdzsáni dallamok a 13-18 kottákban) 1a) Kars, 1b) Ordu,
1c) Anatólia, 1d) Kars, 1e) Erzurum, 2a) Şavşat, 2b) İçel, 2c) İçel, 2d) İçel, 2e) Trabzon,
3a) Diyarbakır, 3b) Sivas, 4b) Antalya, 5b) Antalya, 6a) Ankara, 6b) İçel, 6c) Yozgat

Mint már volt szó róla, a lokriszi hangsor az azerbajdzsáni népzében az ionnal és az eollal egyenrangú szerepet játszik, sőt ez a hangsor éppen kedveltsége, általános elterjedtsége miatt egy jellemző azerbajdzsáni ízt képvisel a török népzéken belül.⁵² Anatóliában sem kivételes a fríg hangsor, bár messze nem olyan elterjedt, mint Azerbajdzsánban. Jellemző, hogy a párhuzamok jelentős része itt is a keleti területekről adódik (38. kotta).

1a)

1b)

1c)

2b)

2c)

2d)

2e)

2f)

2g)

2h)

⁵² A fríg hangsor a magyar népzében vagy a Volga–Káma vidéken is igen népszerű, és az anatóliai népzében sem ritka, l. még Vargyas (1981: 65). Egy másik megjegyzés: az anatóliai népzében gyakori a második fok bizonytalansága (Bartók 1976: V). Ez időnként az azerbajdzsáni népzében is tapasztalható. Mégis ez utóbbinál többnyire egyértelműen megállapítható, hogy az 1. és a 2. fok között nagy szekund vagy inkább kis szekund távolság van.

3b)

3c)

4c)

4f)

5b)

38. kotta Lokriszi hangsoron mozgó azerbajdzsáni dallamok anatóliai párhuzamai (a megfelelő azerbajdzsáni dallamok a 19-24 kottákban) 1a) Kilis, 1b) Ordu, 1c) Sivas, 2b) Kars, 2c) Kars, 2d) Akdağmadeni, 2e) Tokat, 2f) Trabzon, 2g) Tekirdağ, 2h) Afyon, 3b) Ankara, 3c) Elazığ, 4e) Kars (azerbajdzsáni dallam), 4f) Kars, 5b) Kars (azerbajdzsáni dallam)

Az anatóliai török és a magyar népzeneben túlnyomó többségben vannak az eol karakterű skálán mozgó dallamok, nemcsak a fejlettebb formák, de az egyszerűbb dalok között is. Nem csodálkozhatunk hát, hogy a *la*-végű azerbajdzsáni dallamok szinte mindegyikéhez találunk valamiféle törökországi párhuzamot (39. kotta).

Ezek a párhuzamok nem közelebbiek mint amilyeneket a lokriszi illetve az ion azerbajdzsáni és anatóliai dallamok között láthattunk. Persze genetikus összefüggést amúgy is nehéz lenne bizonyítani a vizsgált azerbajdzsáni és anatóliai dallamok között, ezek a *la*-, *ti*- ill. *dó*-végű kis ambitusú, bizonytalan mozgású zenei formák ugyanis nem eléggé karakteresek, és egymástól függetlenül is könnyen kialakulhatnak különböző népeknél. Meglepő az is, hogy a *re-dó-ti-la* tetrachordon mozgó török dallampárhuzamok Törökország különböző vidékeiről kerültek elő, és nem elsősorban az azerbajdzsániak földjéhez legközelebb eső keleti török területekről, mint azt a lokriszi és az ion dallamok esetében tapasztaltuk.

1a)

Ga - pi, ga - pi ge - ze - rim, Ga - pi - da bon - cuh dü - ze - rim.

1b)

Yen - dim sa - man al - ma - ya, Sa - ri - da ge - lin sar - ma - ya.

1c)

Git - me ya - rim u - za - ğa, A - man öv - me - lim, a - man.

2a)

Bu dağ - da ot bit - mez mi, Var - ma yo - lu - ma, var - ma.

2b)

İş - te gel - dim e - kim, bü - küm, Ar - kam - da da - vu - lum yü - küm.

2c)

O - dun - cu - lar dağ - dan o - dun in - di - rir, Yü - rük su - lar de - ğir - me - ni dön - dü - rür.

2d)

Si - yah ço - rap giy - se - na, Yar bi - zim e - ve gel - se - na.

2e2)

Gök - te yıl - dız tek gi - der, A - ra - ba - sı çift gi - der.

2e3)

Ma - vi kı - rep ba - şın - da, Ka - lem oy - nar ka - şın - da.

3c)

Ta - bak - ta bal o - lay - dim, E - ri - yip yağ o - lay - dim.

Ya - rin in - ce be - lin - de İ - pek - li bağ o - lay - dim.

3d)

Ge - le - me - dim E - mi - ne'm da, Mem - le - ke - te bu se - ne.

Al - lah i - zin e - der - se, Ge - li - rum ye - ni se - ne.

3c)

4a)

4b)

5a)

5b)

5c)

39. kotta Eol hangsoron mozgó azerbajdzsáni dallamok anatóliai párhuzamai (a megfelelő azerbajdzsáni dallamok 25-31 kottákkal)

1a) Tercan, 1b) Erzurum, 1c) Sivas, 2a) Tercan, 2b) Anatolia, 2c) Kayseri, 2d) Acıpayam, 2e2) Acıpayam, 2e3) İzmir, 3a) Urfa, 3d) Kerkük, 3e) Malatya, 4a) Aşkale, 4b) Artvin, 5a) Ankara, 5b) Çorum, 5c) İzmir

NÉHÁNY ZENEI JELENSÉGRŐL

Szóljunk néhány szót a dallamok előadásmódjáról, az ásíkok művészetéről, a dallamívekről, a pentaton skálákról, a speciális azerbajdzsáni többszólamúságról, a ritmusról és a hangszeres népzenéről is. E témák némelyike külön tanulmányt vagy éppen kötetet érdemelne, most csak a leglényegesebb jelenségek bemutatására törekedhetünk.

A dallamok előadásmódja, ásíkok

Az azerbajdzsáni területeken a dallamok előadásmódja meglehetősen egységes. Ezek a szillabikus, nem túlzottan díszített dallamok többnyire természetes, nem feszített hangon szólalnak meg. Az azerbajdzsáni dalok egyszerűsége tehát nem csak zenei felépítésükben, de sallangmentes *parlando-rubato* előadásmódjukban, lágy, triolás lüktetésükben is megmutatkozik. A férfiak szégyenlősebbek, nehéz őket éneklésre bírni. Ha azonban énekelnek, akkor sokkal hangosabban, de nem díszítettebben adják elő ugyanazokat a dallamokat, mint a nők.

A török világ népi költőinek, illetve azok mai utódainak, a félhivatásos ásíkoknak az előadásmódjában egyedi jellegzetességeket várhatnánk. E népi énekesek és költők közül sokan csak alkalmilag zenélnek, különben más foglalkozást űznek, de vannak, akik kizárólag művészetükből élnek. Egyesek vallásos dalokat énekelnek, mások világiakat, van, aki mindkettőt. Van, aki saját dalait adja elő, mások a régebbi korok híres ásíkjainak a költeményeit.

Az ásíkok is lényegében a már megismert kis formájú dallamokat énekelik, ha lehet, még nagyobb hangerővel mint általában a férfiak. Előadásuk közben rendszerint a 3x2 húros hosszúnyakú lantot (*saz*) használják, ezzel – általában nem túlzottan összetett – bevezető részek, közjátékok és záró kadenciák előadására nyílik módjuk. Ugyanakkor éneklés alatt nem mindig pengetik hangszerüket. Repertoárjukra jellemző, hogy az előadott hosszabb költeménysoroknak megfelelően előnyben részesítik a hosszabb zenei sorokat. A szokásos zenei alapformák közül főként a lokriszi pentachordon mozgókat preferálják, és a rövidebb alapformákat egyes hangok illetve dallamrészek megismétlésével bővítik ki.

Az azerbajdzsáni ásíkok a dallamokat az általuk kiénekelhető legmagasabb, illetve esetenként még annál is magasabb hangokon indítják. Ily módon a dalok eleje hasonló pl. a törökországi Adana-környéki ásíkok által énekelt *uzun hava* dalokéhoz. Egy ilyen kezdés után a hallgató várná a

megnyugvást hozó ereszkedést, mely az anatóliai dallamokban egy, két esetleg három magasan énekelt sor után be is következik. Míg azonban egyes anatóliai uzun hava dallamok egy-egy sorukban nem egyszer másfél oktávot vagy többet is ereszkednek a záró hangig, az azerbajdzsáni ásíkok dallamai magas regiszterben, egy kvart-kvint ambituson belül maradnak végstelen-végig. Jellemző eltérés az is, hogy az anatóliai dallamoknak még a magas sorai is nagyobb ambitusúak, mint az azerbajdzsáni dallamoké.⁵³

a) $\text{♩} = 112$ *Keserves*

b) $\text{♩} = 90$ *Szerelmes dal*

40. kotta a) azerbajdzsáni ásíki dallam az anatóliai dallam megfelelő helyére transzponálva, b) török uzun hava dallam (TNZ-I: № 197)

40. kotta jól illusztrálja a koncepcionális eltérést az azerbajdzsáni és az anatóliai ásíkok dallamai között. A könnyebb összehasonlíthatóság érdeké-

⁵³ Az anatóliai *uzun hava*, *bozlak* dallamokról és azok magyar kapcsolatairól l. pl. Saygun (1976: IX-XI) és Sipos (1994: 26-28).

ben az azerbajdzsáni dallamot az anatóliai dallam kezdő sorainak regiszterébe transzponáltam.

Hangkészlet és dallammozgások

A beszéd hanglejtési szabályai és egy nép dallamformái között ritkán lehet szoros összefüggést találni.⁵⁴ Példaképpen említhetjük, hogy a magyar nyelv hanglejtés-rendszere alapvetően eltér az anatóliai töröktől, a két nép népzenejében mégis vannak fontos hasonló rétegek. Ráadásul a zenei rétegek egy-egy népzenei belül is igen különbözőek lehetnek, hiszen pl. a trichord közepső hangja körül forgó giusto gyermekdalok nemigen vehető össze az oktávnál nagyobb magasságból ereszkedő rubato dallamokkal, vagy éppen a diszjunkt kvintváltó dallamokkal. Márpedig ezek közül több is megtalálható mind a magyar, mind az anatóliai népzeneben, tehát egyazon népnél is különböző szabályoknak megfelelő népzenei rétegek élnek egy időben. Ez persze nem meglepő, ha arra gondolunk, hogy egy népnek egy nyelve van, míg magának a népnek a kialakulásában, etnogenezisében – mint zenéje is mutatja – rendszerint több népcsoport is részt vesz. Az sem kizárt, hogy egy-egy nép 'ősi' állapotában is több, lényegileg eltérő zenei formát használt, nem is beszélve arról, hogy egyes esetekben a nyelvcserehez hasonlóan a zenei anyanyelv cseréjére is végbemehetett.

Az azerbajdzsáni népzene túlnyomóan trichord-tetrachord hangterjedelmű dallamainak sorai konjunkt módon, tehát egymás melletti hangokon történő hanglépésekből építkeznek. A sorok lehetséges mozgásirányai között ritkán találunk emelkedőt, ami nem különös, hiszen az emelkedő sorok általában is ritkábbaknak tűnnek a világ, különösen a török világ népzeneiben. Meglepőbb, hogy elhanyagolhatóan kevés az olyan azerbajdzsáni dallam vagy akár csak dallamrészlet, mely egy központi hang körül forgó motívumból áll, és kivételes a völgy alakú dallamsor is. Három jellemző sorforma van: az ereszkedő vagy a szelíd domb alakú dallamív, valamint egyes kétmagú dallamok első soraiban az éneklő magasság tartása, a tuba.

Az azerbajdzsáni népzene dallamai többnyire kis ambitusúak, így nem csoda, hogy itt nem találkozunk diszjunkt dallamokkal, melyeknek az első fele magasabb hangsávban mozog, mint a második fél. Ugyanakkor a dallamsorok közötti párhuzamos mozgások gyakoriak. A párhuzamos mozgás elemi, és az azerbajdzsáni népzeneire különösen jellemző formája az A^kA

⁵⁴ Ennek ellenkezőjét állítja pl. Szomjas-Schiffert (1976).

ill. A_vA szerkezet. Ezek esetén az első és a második dallamfél nagy mértékben megegyezik, és csak a sorok eleje (A_vA) ill. a vége (A^kA) különbözik egymástól. Mindkét esetben jellemző, hogy az első dallamrészbeli eltérés magasabban mozog, mint a második dallamrész megfelelő helye.⁵⁵ Sokszor fordul elő, hogy az alacsonyabban mozgó sor párhuzamosan követi a magasabb sor formáját (A || A_v vagy A || B). Ez azt jelenti, hogy ha az első sor dombot formáz vagy ereszkedik, akkor a második is, vagy ha az első sorban hullámvonalat látunk, akkor a másodikban is.⁵⁶

Az azerbajdzsáni népzene alapjait jelentő chordokról és a köztük levő összefüggésekről korábban bőven volt szó. Most két másik jelenséget szeretnék megvizsgálni, a kromatikát és a pentatóniát. Bizonyos kromatikus jelenségek előfordulnak az azerbajdzsáni népzeneben, ez azonban nem igazi kromatika; nem túlfinomítás hozza őket létre, hanem egy határozatlan, ingó-csúszkáló intonáció.⁵⁷ Ilyen quasi-kromatikát hallhatunk hosszú sira-tó folyamatok több helyén is – ezt a jelenséget inkább ingadozó tercként jellemezhetjük. Bár ez az ingadozó terc nem jellemző az azerbajdzsáni népzeneben, de kivételesnek sem mondható.

Mi a helyzet az egyes török és nem török népek zenéjében oly központi szerepet játszó pentaton skálákkal? Az azerbajdzsáni területeken előforduló trichordok közül egyedül a félhangot nem tartalmazó *mi-re-dó* trichord lenne alkalmas az anhemiton pentatónia felé való fejlődésre. Ezen a területen azonban, ha bővül ez a trichord, akkor ez felfelé is, lefelé is egy félhanggal történik: *fa* ← *mi-re-dó* → *ti*.

Az azerbajdzsáni dallamok oly egységes diszjunkt karaktere nem engedi meg a triton, tetraton, pentaton stb. zenei magok jelenlétét. Úgy tűnik, hogy ezek az elemi formák inkább olyan területeken bukkannak elő, ahol a pentatónia is él. Persze ott sem kell szükségszerűen egy biton > triton > tetraton > pentaton fejlődési sorrendet feltételezni. Inkább egy olyan közös zenei ízlésvilág megnyilvánulásai ezek, amelyben a hangközugrások magas esztétikai értéket képviselnek. A Közép-Ázsiából ide érkező török törzsek egyikének-másikának a zenei anyanyelvében fontos szerepet játszott a pentatónia abban az időben, amikor több hullámban elfoglalták a bizánci őslakosság által lakott Anatóliát valamint a későbbi Azerbajdzsán

⁵⁵ Például A^kA: *re re dó dó | ti ti re || re re dó dó | ti ti ti* vagy A_vA: *mi mi fa mi | re re dó || mi mi re re | dó dó dó*.

⁵⁶ Lásd pl. a *mi fa mi fa | mi fa mi re || re mi re mi | re mi re dó* dallamot a 2e ion típusban, és még számtalan más dallamot.

⁵⁷ L. más népeknél Szabolcsi (1943: 26).

területét. Mégis, Anatólia mai népzenejében a pentaton skáláknak legfeljebb nyomai maradtak, az azerbajdzsáni népzeneben pedig még azok sem.

Ahogy nincsenek pentaton skálák, nem fedezhető fel az egyes pentaton népzenekekre oly jellemző, motívumokból építkező szerkesztési elv, és nem találjuk meg a sorok terccsel, kvarttal, kvinttel mélyebben való megismétlését sem. Jellemző, hogy lényegében egyetlen azerbajdzsáni dallamban sincs a közép-ázsiai félhang nélküli pentaton népzeneke egyes rétegeinek tipikus diszjunkt szerkezete, melyben a dallam első fele magasabb hang-sávban mozog, mint a második fél.

Bartók írja az anatóliai népzeneke a magyar népzenehez legközelebb eső osztályának dallamairól, hogy azokban a pentaton rendszer elemei megjelennek: „Az, hogy a sorok záró hangjai a b3., 4., 5., 7. és 8. fokokon, vagyis kizárólag a $g^1 - b^1 - c^2 - d^2 - f^2 - g^2$ pentaton fokain vannak, elegendő bizonyítékkal szolgál e dallamok rejtett pentaton szerkezetére.”⁵⁸ Ugyanakkor a magyar dallamok pentatóniájának bemutatásánál kitért arra, hogy ezek között is vannak dallamok, melyekben a pentatónia elhomályosult. Ezeket csak akkor fogadta el a magyar régi stílusba tartozónak, ha záró hangjaik a pentaton skálán voltak, és tartalmazták a *dó-re-mi*, *re-dó-la*, *dó-la-szó*, *la'-szó'-mi*, *szó'-mi-dó-re*, *la'-mi-re-la* pentaton fordulatokat vagy a *la'-mi*, *szó'-re*, *re-la* kvarttlépéseket.⁵⁹ Ezek a fordulatok azonban ritkák az anatóliai népzeneben, az azerbajdzsáni népzeneből pedig lényegében hiányoznak.

Noha a pentatóniára nincs semmiféle utalás az azerbajdzsáni zenei fejlődésben, a penta- illetve a hexachord felé igen. Mindez szöges ellentétben van pl. a magyar népzenevel, ahol léteznek tri- és tetraton alakzatok, de ezek mind az ötfokúság felé mutatnak, vagy abból váltak le.

Többszólamúság

Az azerbajdzsáni népzene alapvetően egyszólamú, ahogy az várható is volt, hiszen az iszlám területeken általában nem jellemző a polifónia. Jellemző erre, hogy Ibn-Sina (980-1037) keleti zeneelméletében a polifónia csak mint egy díszítési mód fordul elő: a *tarkīb* „egy díszítés, melyben két konszónáns hang csendül fel egy időben. A legnemesebb konszónánsok a nagy hangközök, ezek közül is az oktáv és a kvint a legjobbak.”

⁵⁸ Bartók (1976: V-VI)

⁵⁹ Bartók (1924)

Ebben a keleti világban a dallamhangszerek játéka alapvetően heterofon; minden hangszerjátékos a maga módján, a hangszer lehetőségei szerint a saját stílusában játssza a dallamot. Ugyanakkor a többszólamúság egy kezdetleges formáját jelenti a zurna kitartott bourdonja, mely egyes területeken a dallamot lazán követve változik. Ez utóbbit megfigyeltem Anatóliában, két zurnás által kísért lakodalmakban, de előfordul a Kaukázusban több nép, pl. a karacsájak, balkárok, kabardok vokális (!) stílusában is.⁶⁰ Az azerbajdzsániaknál mind a három jelenség: a heterofónia, valamint a változatlan és a változó bourdon is megtalálható. A 41. kottában a váltakozó bourdonra mutatok egy példát. Şamaxa-ban a Sirvan népi együttes tagjai, akik a környékbeli lakodalmakban is játszanak, két zurnával dob kísérettel adták elő ezt a táncdallamot. Ahogy Ázsia sok népzenejében szokásos, az egyik zurnás a dallamot játszotta, a másik pedig kísérte. A kísérő zurna két hangot váltogatott: először a záró hangnál egy hanggal magasabb hangot fúj, a dallam vége felé lement a záró hangra, majd ismét egy hanggal feljebb játszott.

♩ = 86 Táncdal, CD-61

1. zurna

2. zurna

5

9

⁶⁰ Sipos (2001:155-184)

13

Musical notation for measures 13-15. The upper staff features a melodic line with eighth-note patterns and slurs. The lower staff provides a harmonic accompaniment with sustained notes and slurs.

16

Musical notation for measures 16-19. Measure 16 includes a trill (*tr*) and a fermata. Measure 19 includes a fermata. The lower staff continues with sustained notes and slurs.

20

Musical notation for measures 20-23. The upper staff shows a more complex melodic line with sixteenth-note patterns and slurs. The lower staff continues with sustained notes and slurs.

24

Musical notation for measures 24-27. The upper staff continues with intricate sixteenth-note patterns and slurs. The lower staff continues with sustained notes and slurs.

28

Musical notation for measures 28-31. The upper staff continues with intricate sixteenth-note patterns and slurs. The lower staff continues with sustained notes and slurs.

32

Musical notation for measures 32-35. The upper staff shows a melodic line with eighth-note patterns and slurs. The lower staff continues with sustained notes and slurs.

36

Musical notation for measures 36-39. The right hand has a melodic line with a trill on the first measure, while the left hand provides a simple harmonic accompaniment of half notes.

40

Musical notation for measures 40-43. The right hand continues with a melodic line featuring a trill, and the left hand accompaniment remains consistent.

44

Musical notation for measures 44-47. The right hand has a more active melodic line with trills, and the left hand accompaniment continues.

48

Musical notation for measures 48-51. The right hand features a complex melodic line with many trills, and the left hand accompaniment continues.

52

Musical notation for measures 52-55. The right hand continues with a complex melodic line, and the left hand accompaniment continues.

56

Musical notation for measures 56-59. The right hand has a complex melodic line with trills, and the left hand accompaniment continues.

41. kotta *Dallam változó bourdonnal*

A harmonikus kíséret kissé fejlettebb formáját jelenti, hogy miközben a dallamot a háromhúros a lantok legmagasabb húrján játsszák, a többi hűrt üresen vagy időnként lefogva folyamatosan pengetik. A mélyebb húrok leggyakrabban kísérő funkciót látnak el, de szükség esetén hüvelykujjal lefogva a dallam egyes hangjait is megszólaltatják rajta.

Különös többszólamúság figyelhető meg egyes csoportosan énekelt előadásokban. Ez a többszólamúság a legalapvetőbb esetekben egyszerű kétmagú dallamok szerkezetileg különféleképpen variált énekléséből fakad. Mint láttuk, az azerbajdzsáni népzeneben a dallamsorok éneklésének a sorrendje nem szorosan kötött. Így például ha az A = *mi-mi-re-re* | *dó-ti re* és a B = *mi-re-re-dó* | *ti-ti ti* dallamsorokból építkező dallamot az egyik énekes AABB, a másik pedig ABAB formában éneкли, akkor a második és harmadik sorban jellegzetes, diszsonanciákkal fűszerezett kétszólamúság jön létre. Ez a jelenség nem általános, de nem is kivételes.

Három, Karababól elmenekült asszony énekelt egy majd egyórás sirató-sorozatot (42. kotta). Ketten vezették felváltva a siratást, hol az egyik, hol a másik dominált. Mikor az egyik 'vezetett', a másik a háttérbe vonulva elhallgatott, vagy a maga variációjával csatlakozott a vezetőhöz, illetve, ami talán a legérdekesebb volt, beszélásokkal illetve egyedi zenei hangokkal színesítette a vezető szólamot. A harmadik asszony éneke végig három egymás melletti (!) kis szekundon mozgott, a középső hangról időnként fel vagy lelépve. Mi több, az asszonyok alkalmanként hosszabb ideig kvintpárhuzamban is énekeltek. Hasonló jelenségek a *zikr* vallási összejövetelell dallamainak közös előadásánál is előfordultak. Noha ezekben a polifonikus jelenségekben sok az esetlegesség, véletlennek semmiképpen sem lehet őket nevezni. Az előadók a fenti esetekben is remek zenei érzékkel rendelkeztek, és a hosszú folyamat során az adott zenei stílus keretein belül maradva egy free jazzt játszó trió professzionális tagjaihoz hasonló szinten improvizáltak.

1. énekes
Men a - şiq, ve - ten ağ - lar, Ay, köy - ney'

2. énekes

3. énekes
éy,

taps

4
ke-ten ağ - lar. way, ey, way, ay, ey, ay, ay, ey, ay.

Éy, ey, way, ay, ey, way, ay, ey,

7
Qa - rib - lik - de 'le - nin, ay, é - ler - rim, Ay, èl - le - rim,

10

ay, o - ba - la - rim. Ay, qa - rib - lik - de ö - le - nin,

13

Ay, ya - sı - nı tu - tan ağ - lar, ö - lü - rem, ay, a - man,

Ay, ya - sı - nı tu - tan

16

ö - lü - rem, a, ba - lam, ay, oy. Men a - şıq,

Ben a - şıq, ke - ten yax - şı

ağ - lar, lay - lay, ba - lam, - a, lay - lay, ba - lam, a, lay -

19

ve - ten yax - şı, Gey - me - ye ke - ten yax - şı.

lay, lay - lay, lay, lay, lay.

22

Gez - me - ye qe - rib  l - ler, Ay, si - ze

G z - me - ye qe - rib  l - ler,

Gez - me - ye qe - rib  l - ler si - ze

25

qur - ban o - lum. Ge - len a - yaq - la - rı - nı - za qur - ban o - lum.

G r - me - ye ve - ten yax - şı, Ay, ve - ten

Ay, ve - ten

28

Öl - me - ye ve - ten yax - şı. Dé - yi - rem: Al - lah, sen rus - het
 yax - şı, ay, ve - ten yax - şı.
 Öl - me - ye ve - ten yax şı, ay, yax - şı,

31

ver ma - na, Gè - dim o ve - ten - de ö - lüm, ba - la,
 ba - la - mız, lay - lay, a, lay - lay, a, lay - lay, lay -

34

Öl - me - ye ve - ten yax - şı. Ay, dağ - lar sen - de

37

ne-yim qal - dı, Ay, dağ - lar sen - de ne - yim qal - dı - 1 - yı,

Ay, dağ - lar sen - de ne - yim qal - dı

40

E - lim yét - mir, ü - nüm çat - mır, oy, dağ - lar, Yax - şı öv - li - ya -

E - lim yét - mir, ü - nüm e - he, ay, siz de

43

la - rım qal - dı. Yaxş' iş - me - li su - la - rım qal - dı,

ne - yi - miz qal dı, ne - yi - miz qal -

46

Yax - şı ba - la - la - rı - mı - zın qe - bir - le - ri qal - dı. Ay, dağ - lar, ay, dağ - lar,

dı.

49

ay, dağ - lar, E - lim yét - mir, ü - nüm çat - mır, oy,

Yax - şı de - de - mi - zin qe - bir' gör -

52

Gö - rüm: tay sen - de ne - yim qal - dı, Ay, dağ - lar, ay,

düm, lay - lay, lay - lay, lay - lay, ay, lay - lay, lay - lay,

55

yay, yay, yay, yay.

ay, ay, ay, ay, ay, ay, ay...

42. kotta Részlet egy karabahi sirató többszólamú előadásából

Fejlettebb, határozott polifónia illetve harmonikus kíséret jelentkezhethetne meg a harmonikások játékában. Az alapvetően egyszólamú azerbajdzsáni népzenei gondolkozás azonban még a komplexebb hangszeres formáknál sem igényli az akkordikus kíséretet. Ehelyett itt olyan bourdon kísérettel találkozunk, mely még csak nem is követi a dallamot, mint azt sokszor két zurnás játékánál halljuk. A harmonika rendszerint egyetlen kitarított kvintet játszik a dallam alatt, néha, dallamtól függően esetleg egyszer vált. A dallamot darbuka kíséri, melyen több hangmagasság is megszólal, ezzel az ütőhangszer nagyban hozzájárul a zene egyfajta egyszerű többszólamúságához (43. kotta).

♩ = 86

Kocseli táncdallam

Harmonika

Def

5

System 1 (measures 5-8): The right hand features a melodic line with eighth and sixteenth notes, including a quarter rest in measure 6. The left hand provides a harmonic accompaniment with chords in the upper register and a rhythmic bass line in the lower register.

9

System 2 (measures 9-12): The right hand continues the melodic development with a key signature change to one sharp (F#) in measure 11. The left hand maintains the harmonic and rhythmic accompaniment.

13

System 3 (measures 13-16): The right hand introduces a descending melodic line with a key signature change to one flat (Bb) in measure 14. The left hand continues with the accompaniment.

17

System 4 (measures 17-20): The right hand features a melodic line with eighth notes and rests. The left hand continues with the accompaniment, including a sixteenth-note pattern in measure 18.

21

3

25

29

33

37

Musical score for measures 37-40. The system consists of three staves: a top staff with a treble clef, a middle staff with a grand staff (treble and bass clefs) containing a sustained chord, and a bottom staff with a bass clef. The music features a melodic line in the top staff and a rhythmic accompaniment in the bottom staff.

41

Musical score for measures 41-44. The system consists of three staves: a top staff with a treble clef, a middle staff with a grand staff (treble and bass clefs) containing a sustained chord, and a bottom staff with a bass clef. The music features a melodic line in the top staff and a rhythmic accompaniment in the bottom staff.

45

Musical score for measures 45-48. The system consists of three staves: a top staff with a treble clef, a middle staff with a grand staff (treble and bass clefs) containing a sustained chord, and a bottom staff with a bass clef. The music features a melodic line in the top staff and a rhythmic accompaniment in the bottom staff.

49

Musical score for measures 49-52. The system consists of three staves: a top staff with a treble clef, a middle staff with a grand staff (treble and bass clefs) containing a sustained chord, and a bottom staff with a bass clef. The music features a melodic line in the top staff and a rhythmic accompaniment in the bottom staff.

53

Musical score for measures 53-56. The top staff is in treble clef with a key signature of one flat (B-flat). The middle staff is in bass clef with a key signature of one flat. The bottom staff is in bass clef with a key signature of one flat. The music consists of a melody in the top staff, a harmonic accompaniment in the middle staff, and a rhythmic accompaniment in the bottom staff.

57

Musical score for measures 57-60. The top staff is in treble clef with a key signature of one flat. The middle staff is in bass clef with a key signature of one flat. The bottom staff is in bass clef with a key signature of one flat. The music consists of a melody in the top staff, a harmonic accompaniment in the middle staff, and a rhythmic accompaniment in the bottom staff.

43. kotta Kocseli táncdallam
makam formában harmonikán, def kísérettel

Ritmus, szótagszám

Az azerbajdzsáni népzene jellemző alapüktetése a különböző *parlando-rubato* előadásmódokon kívül a 6/8-os vagy 2/4-es *tempo giusto*. Noha nem egyszer nehéz eldönteni, hogy egy dalt 6/8-ban vagy triolásan 2/4-ben írjunk-e le, az egységesség kedvéért a legtöbb esetben a 6/8-os lejegyzési formát választottam. A triolás lejegyzés inkább a parlando előadású dallamoknál tűnik fel. A 2/4-es és a 6/8-os előadás ráadásul egy-egy dallamon belül is váltakozhat.

A dallamok többsége hét-, nyolc- vagy tizenegyszótagos, legalábbis ilyenre redukálható, ha elhagyjuk az értelem nélküli *ay*, *éy* stb. betoldott szótagokat. Mégsem mindig könnyű megállapítani egy strófa vagy egy dallam sorainak jellemző szótagszámát, mert ez sorról-sorra változhat. Ehhez az énekes a dallam előadásakor könnyedén alkalmazkodik, egy hang ketéosztásával, több hang összevonásával vagy egyszerűen a szükséges hangok betoldásával. Hét- és nyolcszótagos sorok gyakran váltják egymást, és

pl. a keservesekben (*bayati*) vagy az altatókban (*laylay*) a legkülönbözőbb szótagszámú sorok követhetik egymást.

Az éneklést gyakran kísérik tapssal, ütögetéssel, a hangszeres előadásnak pedig elmaradhatatlan szereplője a dob, többnyire a *darbuka* vagy a *def*.⁶¹ A dobolás a különböző magasságú ütésekkel összefogja és értelmezi az ütemben szereplő alapértékeket.

Tudjuk, hogy a keleti világban a különböző ritmusképleteknek, és ezen belül is a különböző hangmagasságoknak fejlett rendszere és elmélete van.⁶² Az azerbajdzsáni népzene legjellemzőbb ritmusképletei alább látjuk (♩ = mély hang, ♪ = magas hang,). Jellemző dobkíséretet látunk a korábbi 43-44. kottában.

6/8: ♩ ♪ ♩ ♩ ♩ | ♩ ♪ ♩ ♩ ♩ | , ritkábban
♩ ♩ ♩ ♩ ♩ | ♩ ♩ ♩ ♩ ♩ | vagy
♩ ♩ ♩ ♩ ♩ | ♩ ♩ |
4/4: ♩ ♪ ♩ ♩ ♩ ♩ ♩ | ♩ ♩ ♩ ♩ ♩ ♩ ♩ |

Néhány hangszeres dallamról

A hangszeres népzeneben a vokálisnál bonyolultabb formák is vannak, hiszen ez a műfaj mindig is sokkal nyitottabb volt a külső hatásokra. Ugyanakkor időnként épp a hangszeres népzene őriz meg nagy régiségeket. Ahogy pl. ma a vonós zenekarok előadásában élnek tovább az egykori magyar dunda-közjátékok, ugyanúgy az azerbajdzsáni hangszeres népzeneben is találhatóak elemi motívumokból építkező dallamok, bár az egyszerű bevezető után a zurnás gyakran szabad improvizálásba kezd a tovább folytatódó giusto dobritmus fölött. Ennek az improvizálásnak a szabályai a makam-elv alapján kötöttek, és a szabályokat ki-ki a tehetségének, képességének és tanultságának megfelelően be is tartja.⁶³ Ilyen ütempáros zenén alapul-

⁶¹ Lásd Picken (1975:139-141)

⁶² Özkan (1982: 557-688)

⁶³ A modus illetve a dallamtípus koncepciója mint a kompozíció vagy az improvizáció kereke és alapja alapvetően fontos Közép- és Nyugat-Ázsia valamint az arab Nyugat-Afrika legtöbb klasszikus zenéjében. Ezt a koncepciót Törökországban és az arab világ keleti részén makamnak (*maqām*) nevezik. Észak-Afrikában a neve *ṭaba'a*, Iránban pedig a tágabb *dastgāh* és *gūshe* része. Hasonló koncepciók találhatóak más zenei hagyományokban is, pl.

nak pl. a 43. és a 44a kották. Az azerbajdzsáni hangszeres népzenere jellemző a periódusforma (44b kotta) illetve a kétszer két ütemből összetett dallamsor (44c kotta). Egyetlen sorból és annak variációiból kifejlődő dallamokat mutatok a 44d-e-f kottákon. Ritkábban négysoros szerkezeteket is láthatunk a hangszeres dallamok között, ilyen például a négy soron szekvenciálisan ereszkedő 44g dallam.

Táncdallam, CD-1

a)

The musical score consists of three systems, each with three staves labeled Z (Melody), B (Bass), and D (Drum).
 - **System 1 (Measures 1-5):** The Z staff starts with a tempo marking of quarter note = 112 and a 3-measure triplet. The B staff has a simple bass line with dotted notes. The D staff shows a rhythmic pattern of eighth notes.
 - **System 2 (Measures 6-10):** The Z staff continues the melodic line with more complex rhythms and ornaments. The B staff maintains the bass line. The D staff continues the eighth-note pattern.
 - **System 3 (Measures 11-15):** The Z staff concludes the piece with a final melodic phrase and a triplet. The B and D staves continue their respective parts.

Indiában a *rāga* és Jáva szigetén a *paṅket*. A makam egy dallam minta, melyet meghatároz az egyik modális skála, a jellegzetes zenei fordulatok, az előadási mód és sok esetben a hangmagasságok kisebb eltérései (pl. alacsony, magas, közép). A kezdő hang is fontos, pl. a *Rāst* makam a tonikáról indul, *Mahur* a kvintről.

17

Z.

B.

D.

This system contains measures 17 through 22. The Z. part features a melodic line with eighth and sixteenth notes, including trills and grace notes. The B. part consists of a series of half notes with a slur. The D. part has a steady eighth-note accompaniment.

23

Z.

B.

D.

This system contains measures 23 through 29. The Z. part continues with a melodic line, ending with two whole rests. The B. part has half notes with a slur, including a sharp sign in the fifth measure. The D. part continues with eighth-note accompaniment.

30

Z.

B.

D.

This system contains measures 30 through 34. The Z. part has a melodic line with eighth notes and a slur. The B. part has half notes with a slur. The D. part has eighth-note accompaniment with occasional rests.

35

Z.

B.

D.

This system contains measures 35 through 40. The Z. part features a melodic line with eighth notes and a slur. The B. part has half notes with a slur. The D. part has eighth-note accompaniment.

41

Z.

B.

D.

47

Z.

B.

D.

53

Z.

B.

D.

$\text{♩} = 152$

Baku táncdal

b)

c) $\text{♩} = 104$

d) $\text{♩} = 88$ *Táncdal*

e) $\text{♩} = 96$ *Táncdal, CD-21*

d) $\text{♩} = 126$ *Táncdal*

g) $\text{♩} = 100$ *Müseli táncdal*

44. kotta Hangszeres dallamok (Z=zurna, B=balaban, D=dob). a) motivikus „terekeme” táncdal, b) 2x2 ütemből felépülő dallam, c) periódusforma, d-e-f) egyedi egysoros dallamok, g) négysoros szerkezet

AZ AZERI NÉPZENE KAPCSOLATA MÁS TÖRÖK NÉPEK ILLETVE A MAGYAROK NÉPZENÉJÉHEZ

Ejtsünk végül néhány szót arról, hogy az azerbajdzsáni népzenenek milyen összefüggései mutatkoznak néhány földrajzilag közel élő török nép valamint a magyarok népzenejével.

Az egyes zenei megoldásokat vizsgálva láttuk, hogy a magyar és anatóliai sirató kisformához hasonló dallamok nagy bőségben fordulnak elő azerbajdzsáni területeken. A pszalmódizáló dallamok azonban, noha előelőbukkannak, mégis inkább kivételnek számítanak. Általában is ritka a határozottan ereszkedő négyrészes dallamfelépítés, ami a magyar anyagban egészen általános, és a törökországi dallamoknak is mintegy felére jellemző.

Láttuk, hogy az azerbajdzsáni dallamok többségéhez lehet többé-kevésbé hasonló anatóliai párhuzamot találni. A legmeggyőzőbb párhuzamok rendszerint Északkelet-Anatóliából származnak. A tengerpartok mellől vagy az ország belsejéből származó párhuzamok kevésbé meggyőzőek, noha elemi dalformák Törökország minden részében mutatkoznak. A magyar és az anatóliai anyagban oly karakteres, a középső hangja körül forgó néhány hangos motívumok az azerbajdzsáni népzeneben csak a hangszeres dallamok között bukkannak fel, ott is csak sporadikusan.

A pentatónia és a nagyobb lélegzetű dallamformák hiánya eleve kizárja a szorosabb kapcsolatot egyrészt az azerbajdzsáni népzene másrészt az alapvetően pentaton mongol, észak-kazak valamint Volga–Káma-vidéki török népzeneik között.

Két közelebbi török nép népzenejére vessünk még egy pillantást: a Kaszpi-tenger túloldalán élő kazakokéra, és a Kaukázus túloldalán élő karacsájokéra. Egyik népnél sem jellemző sem a pentatónia sem az ereszkedő négy-sorosság. Mivel a Kaukázus áthatolhatatlan hegyei elválasztják a két oldalon lakó népeket, nem meglepő, hogy a Kaukázus túloldalán lakó karacsájok zenéjében alig találunk az azerbajdzsáni zenei rétegekhez hasonló rétegeket.⁶⁴

Kissé más a helyzet a Kaszpi-tenger túloldalán lakó mangislaki kazakokkal, akik ugyan szintén nem érintkeznek közvetlenül az azerbajdzsánakkal, de az etnogenezisükben résztvevő török törzsek miatt nagyobb esélyt

⁶⁴ A karacsáj népzene magyar vonatkozásairól l. Sipos (2002: 117-131)

adnánk az azerbajdzsániakkal közös zenei elemek jelenlétére. Ezeknek az *aday* kazakoknak a központi siratója éppen azon a fríg chordon mozog, mint az azerbajdzsániak egyik legjellegzetesebb dallamcsoportja.⁶⁵ Náluk a pszalmodizáló dallamok az azerbajdzsáninál jobban, az anatóliai, ill. magyar helyzethez képest viszont kevésbé vannak reprezentálva.⁶⁶ Általában véve a mangislaki kazakok több és egymástól is eltérő zenei stílussal rendelkeznek mint az azerbajdzsániak, és ezek a dallamok jelentősen eltérnek a keletebbre élő kazakok pentaton zenestílusaitól.⁶⁷

Összefoglalva, az azerbajdzsáni népzene a török népek zenéjén belül egyedi szint képvisel, jelentősen eltérve mind a szomszédos, mind a távolabb élő török népektől. Tudjuk, hogy az ázsiai pentaton ereszkedő népzene a mongol területeken kizárólagosan uralkodnak, majd innen nyugat felé az északi kazak területeken át a Volga-Káma vidékig, az Arany Horda valahai központjáig terjednek. Az azerbajdzsáni kutatás eredményei is azt támasztják alá, hogy délen ez a zenei megoldás sokkal kevésbé van jelen vagy nincs is. Itt nagyobb szerepet játszanak az elemi zenei formák, kisebb ambitussal és egy-, illetve kétmagú szerkezetekkel.

⁶⁵ Ennek részletes leírását, és az anatóliai-magyar sirató kisformájával való összevetését l. Sipos (2001: 43-48).

⁶⁶ L. Sipos (2001: 48-54).

⁶⁷ A déli és a nyugati kazakok zenéjének összehasonlítására a Sipos (2001) kötetben tettem egy kísérletet.

KOTTAMELLÉKLET

Mielőtt a kották tanulmányozásába kezdenénk, idézzük fel, hogy a népzene lejegyzésénél sok esetben a szokásos európai notáció nem kielégítő. Különösen nem adja vissza a kotta a hangmagasságok kisebb eltéréseit vagy a hangsínt a többé-kevésbé szabad ritmusban énekelt sirató dallamok esetében. A nyilak alkalmazása azt sugallná, mintha egy helyes magasságtól való eltérésről beszélnék, egy új rendszer alkalmazása pedig az olvashatóságot tenné igen nehézé. Ezért előnyös, ha a könyvhöz hangzó-melléklet is tartozik.

A lejegyzések feladata az élő népzene visszaadása kellene, hogy legyen, de ez igen nehéz a nagyon flexibilis, változékony szerkezetű és előadásmódú azerbajdzsáni dallamok esetében. Nyilvánvalóan nem lehetett közölni az összes dallam összes elhangzását. Azokat a dallamokat, melyek szerkezete viszonylag stabilan ismétlődik, kétsoros vagy kétszer kétsoros formában közöljük. A sok sorral közölt dallamoknak általában számos további sora is van, melyek az alapvető formulákat tovább variálják, miközben a stílus keretein belül maradnak. Mindenesetre arra törekedtünk, hogy a kiválasztott és közölt zenei sorok lehetőleg minél tökéletesebb képet adjanak a teljes dallamról.

Ion chordon mozgó dallamok

Kisméretű: egymagú (№ 1-21), kétmagú (№ 22-62)

Tripodikus: egymagú (№ 63-68), kétmagú (№ 69-71)

Nagyméretű bipodikus: egymagú (№ 72-76),
kétmagú (№ 77-83)

Lokriszi chordon mozgó dallamok

Kisméretű: egymagú (№ 84-131), kétmagú (№ 132-1922)

Tripodikus: egymagú (№ 193-202), kétmagú (№ 203-212)

Nagyméretű bipodikus: egymagú (№ 213-215),
kétmagú (№ 216-218)

Eol chordon mozgó dallamok

Kis méretű: egymagú (№ 219-228), kétmagú (№ 229-279), négysoros
(№ 280-301)

Tripodikus: egymagú (№ 302-306), kétmagú (№ 307-321)

Nagyméretű: bipodikus egymagú (№ 322-323), kétmagú (№ 324-
325)

Nagyméretű több soron ereszkedő dallam (№ 326)

Egyedi dallamok (32-36 kották)

Hangszeres dallamok a 41. és a 43-44. kottákban.

Ion chordon mozgó dallamok (№ 1–83)

Kisméretű egymagú ion dallamok (№ 1–21)

№ 1 Sirató

(♩ = 132)

Su - dan ol - dum, ay, qar - daş bu men,
Su - dan ol - dum bu men, ay.
Hn, na - dir quş, göz - den ol - dum, ay,
Bir - ce ba - cı, ay, bir - ce ba - cı, ay.
Év tik - mek e - lim - nen gel - me - di, ay,
A - nam, oğ - lu, a, qar - daş, ay,
Ne bağ - la - rım yu - va men, a.

№ 2 Szövő dal

$\bullet = 96$

Ceh - re, ceh - re, a, ceh - re,
E - ye - ği - min ben - di, ceh - re,
Vu - rub se - ni sını - dı - ra - ram,
Ge - ze - rem ken - di, ceh - re.

№ 3 Szerelmes dal, CD-9

$\bullet = 126$

E - zi - zi - yem Gül - en - da - ma,
Şeh dü - şüb - dür gül en - da - ma.
O - ley - dim taf - ta köy - nek,
Sar - ma - şey - dim gül en - da - ma,
Gül - lü ba - lam, a, lay - lay.

№ 4 K p l  dal

$\bullet = 104$

 al - xa -  al - xa, yađ ol - sun,
Ba - lam y  - sin, sađ ol - sun.
Bađ k  - te - ren yađ ol - sun,
Ba - lam y  - sin sađ ol - sun

№ 5 Vall si dal zikr-ben, CD-8

$\bullet = 116$

Al - lah, Al - lah, Al - lah, Al - lah...

№ 6 Vall si dal zikr-ben

$\bullet = 72$

E-zel s y - le bis - mil - lah,  y,
Gel Al - la - ha, gel, ay, g y - l m.

Géd-den zi - kir, èy, Al - lah, èy,
Gel Al - la - ha, gel, ay, göy - lüm.

№ 7 Lakodalmi dal, CD-5

(♩ = 100)

Öv' - mü - ze ge - lin ge - lir,
Öv' - miz-in sır-rın a - çan ge - lir.
Gün - düz yı - ğıb yı - ğış - tı - ran,
Gé - ce ya - zı ya - zan ge - lir.

№ 8 Vallási dal zikr-ben, CD-12

♩ = 63

Sen Ke - re - min qa - nı-san,
Şah Hü - sèyn, vah, Hü - sèyn,

A - şı - qın héy - ra - m - san,
 Şah Hü - sèyn, vah, Hü - sèyn,
 Da - dı - ma yèt, ya, E - li,
 Şah Hü - sèyn, vah, Hü - sèyn,
 Yè - rin - gö - yün len - ge - ri,
 Şah Hü - sèyn, vah, Hü - sèyn,

№ 9 Sirató

(♩ = 134)
 Men a - şı - qam, éy, ü - züm qa - ra,
 Men a - şı - qam, éy, ü - züm qa - ra.
 Ay, neft qa - ra, ü - züm qa - ra,
 Neft qa - ra, ü - züm qa - ra.

Biz si - ne - def - ter dèy' - lik,
 A, si - ze qur - ban o - lum,
 Biz si - ne - def - ter dè - yi - lik,
 Dèrd e - lin - nen da - mı - şı - rıq dè' - rik dè - dik - le - ri - mi - zi.
 Fe - lek bir iş iş - le - dif - di,
 Fe - ley bir iş iş - le - dif - di, Al - lah.
 É - le dos ya - nın - da, ay, ay,
 Qa - lıb ü - zü - müz qa', ay, vay, vay,
 Fe - lek, vay, vay, ay, vay, vay,
 Ay, vay, vay, ay, vay, vay.
 Ay, lay - lay, fe - le', lay - lay,

Ay, lay - lay, fe - le', lay - lay.

İns - al - lah, fe - le', lay - lay.

Hêç bir öl - ke - le - rin, ay, sa'a qur - ban o - lum, Al - lah,

Hêç bir êl - le - rin, o - ba - la - rın,

Ne ca - van - la - rı, ne qo - ca - la - rı,

Ay, gör - me - sin biz' gör - dü - yü - müz gü - nü,

Gör - me - sin bê - le, lay, lay.

Bê - le, lay - lay, ay, vay, vay, bê - le, lay - lay, ay.

Ay, men a - şiq Sal - ya - na,

Men a - şı - qam Sal - ya - na,

Da - ra zül - fün, sal ya - na,

Da - ra zül - fün, sal ya - na,

 Ö - len - ne - ri - mi - ze de - yi - rem:

 Ay, si - zi ge - ti - rib bu - ra - la - ra çı - xar - dan,

 Qe - den - le - ri - ni - ze qur - ban o - lum, ay, oğ - lan - nar.

 Ö - len - ne - ri - miz' öl - dük - çen de - yi - rem:

 Ay, ne - ce - sen, bir ah çe - kem,

 Ay, ne - ce - sen, bir ah çe - kem,

 Ay, kür 'ye sal ya - na, sal ya - na, sal ya - na.

 Ay, a - tum ba - şı - na gel - sin,

 Gö - rüm: ay, tu - şu - na gel - sin,

 Ay, bi - zim ba - şı - mı - za ge - len, Al - lah,

 Dos ba - şı - na gel - me - sin,

 Duş - ma - nın, ey, ba - şı - na gel - sin.

Lay - lay,  l - le - ri-miz, lay - lay,
Lay - lay, k r-pe-le-ri-miz, lay - lay,
Lay - lay, o tor-pa'-lar, ay,
K r - pe - le - ri - miz, lay - lay, u -  aq - la - rı-miz, lay - lay,
lay - lay, ay, lay - lay.

№ 10 Szerelmes dal

(♩ = 96)
A - raz, A - raz,  y, xan A - raz,
Sul - tan A - raz, xan A - raz,
Men ki se - ni s v - mi -  em,
Gel  y - le-me qan A-ra - ya - ya - ya-yaz.

A - raz ge - lir li - li - nen,
Des - te - des - te gü - li - nen.
Men ki se - ni sè - vi - rem,
Şi - rin - şi - rin di - li - nen.
A - - - ra - zı a - yır - dı - ler,
Qu - mu - nan qa - yır - dı - ler.
Biz siz - den ay - rıl - mez - dik,
Ay, ve - tan, ay, êl - ler, ay, qız - dar.
He - ke - ri çay deh - şet çay,
Zül - mü - nen bi - zi a - yır - dı - ler.

№ 11 Népdal

$\bullet = 100$

O - xu, o - xu, a - lım yar,
O - xu qa - dan' a - lım yar,
Sen or - dan ıx, men bur - dan,
Kor ol - sun düş - me - ni - miz.

The musical score for '№ 11 Népdal' is written in treble clef with a tempo marking of quarter note = 100. It consists of four staves of music. The first staff begins with a 2/4 time signature, followed by a 5/8 time signature. The second staff starts with a 2/4 time signature, then changes to 3/4. The third staff starts with a 2/4 time signature, then changes to 5/8. The fourth staff starts with a 2/4 time signature, then changes to 3/4. The lyrics are: 'O - xu, o - xu, a - lım yar, O - xu qa - dan' a - lım yar, Sen or - dan ıx, men bur - dan, Kor ol - sun düş - me - ni - miz.'

№ 12 Gyermek becezgets

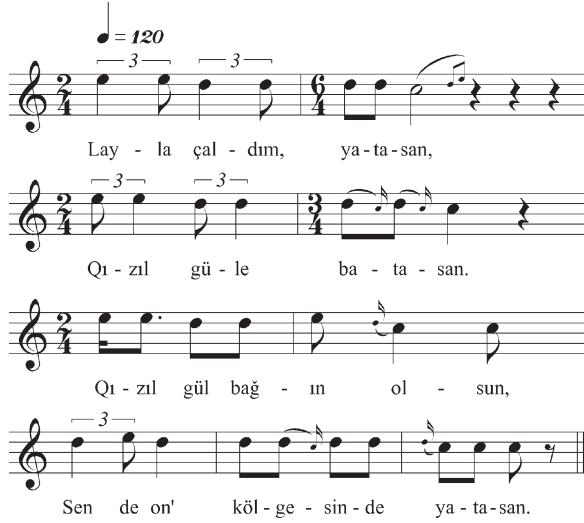
$\bullet = 188$

A - tım - tu - tum bu ba - la - nı,
e - ke - re qa - tım bu ba - la - nı.
e - ker - ci - ler al - ma - sa,
Tu - tum - sa - tım bu ba - la - nı.

The musical score for '№ 12 Gyermek becezgets' is written in treble clef with a tempo marking of quarter note = 188. It consists of four staves of music. The first staff begins with a 6/8 time signature. The second staff starts with a 6/8 time signature, then changes to 4/4. The third staff starts with a 6/8 time signature, then changes to 4/4. The fourth staff starts with a 6/8 time signature, then changes to 4/4. The lyrics are: 'A - tım - tu - tum bu ba - la - nı, e - ke - re qa - tım bu ba - la - nı. e - ker - ci - ler al - ma - sa, Tu - tum - sa - tım bu ba - la - nı.'

№ 13 Altató

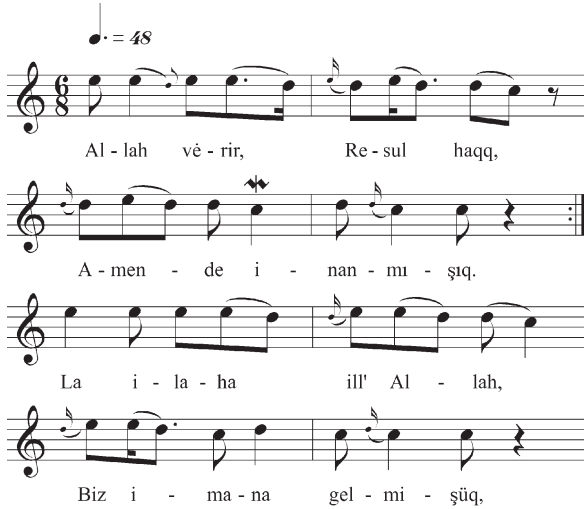
$\bullet = 120$

Lay - la çal - dım, ya - ta - san,
Qı - zıl gü - le ba - ta - san.
Qı - zıl gül bağ - ın ol - sun,
Sen de on' köl - ge - sin - de ya - ta - san.

№ 14 Vallási dal zıkr-ben

$\bullet = 48$

Al - lah vé - rir, Re - sul haqq,
A - men - de i - nan - mı - şıq,
La i - la - ha ill' Al - lah,
Biz i - ma - na gel - mi - şüq,

Al - lah - ın bir - li - ği - ne
Re - sul - un haq - lı - ğı - na.

№ 15 Szerelmes dal, CD-3

(♩ = 88)

Ba - kı - nım ağ - al - ma - sı, é - é - éy,
Yé - me - ye bağ - al - ma - sı, é - é - éy,
É - le sen ge - le - ne qa - lıb qar - daş, é - é - éy,
Ya - ra - mın sa - ğal - ma - sı, é - é - éy.

№ 16 Vallási dal zıkr-ben

♩ = 84

Ba - ba - dan bir ağ quş ge - lir,
Si - ne - me çox xoş ge - lir.

Bur - da bir qum - ru ses - se - nir,
 Qo - yun al - tın - da qu - zu bes - se - nir.
 Ca - nım yol - lar, gö - züm yol - lar,
 Se - ne qur - ban ö - züm yol - lar,
 Hez - ret ba - ba - - mı gör - me - düz.

№ 17 Lakodalmi dal, CD-11

$\bullet = 132$

At ge - lir a - par - ma - ğa,
 Ay, li - lay, li - lay, li - lay.
 Toz - tor - pak qo - par - ma - ğa,
 Can li - lay, li - lay, li - lay.

№ 18 Altató

Lay - lay, bé - ši - yim, lay - lay,
É - vim - é - ši - yim, lay - lay,
Sen gét ši - rin yu - xu - ya,
Çe - kim ké - ši - yin, lay - lay.
Lay - lay, ba - lam, a, lay - lay.

№ 19 Keserves, CD-13

$\text{♩} = 122$
Gö - yer - çi - nem üş - dün, gel,
Dos ba - ğı - na düş - dün, gel.
Yax - şı gü - nün, aş - na - dost - tar,
Ya - man gü - ne düş - dün, gel.

№ 20 Gyermekdal

$\text{♩} = 96$

Dov - şa - nım mē - şe - ye gi - rer,
Ba - la - ca dov-şan mē - şe - ye gi - rer.
Dov - şa - nım e - li - ni yu - yar,
Ba - la - ca dov-şan e - li - ni yu-yar.

№ 21 Fejő dal

$\text{♩} = 100$

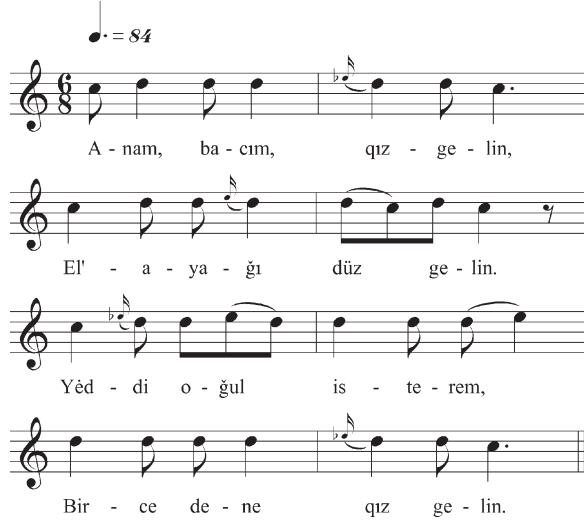
A-nam ba - cım, ay, a - la - göz cēy-ran,
A-nam, ba-cım, a, Mer - can,
A - nam, ba - cım, ay, a - la - göz.

Kisméretű kétmagú ion dallamok (№ 22–62)

№ 22 Lakodalmi dal

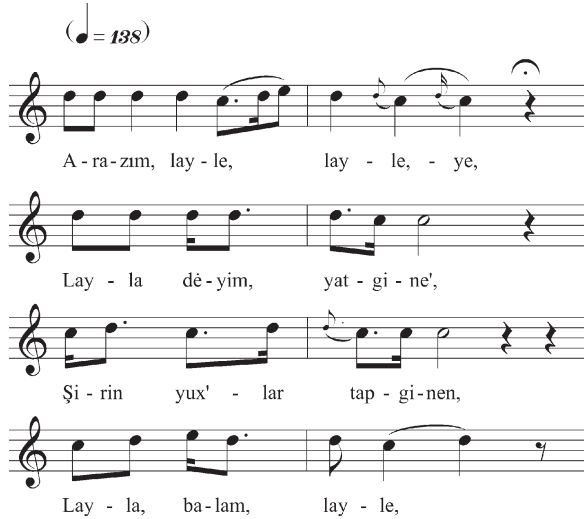
♩ = 84

A - nam, ba - cím, qız - ge - lin,
El' - a - ya - ğı düz ge - lin.
Yéd - di o - ğul is - te - rem,
Bir - ce de - ne qız ge - lin.

№ 23 Altató

(♩ = 138)

A - ra - zım, lay - le, lay - le, - ye,
Lay - la dè - yim, yat - gi - ne',
Şi - rin yux' - lar tap - gi - nen,
Lay - la, ba - lam, lay - le,

A - man, ba - lam, lay - le.
 Ne - nön qur - ban ba - lam, lay - le,
 Ca - nim qur - ban, ba - lam, lay - le,
 Lay - la, A - ra - zim, lay - le,
 Gö - zel A - ra - zim, lay - le,
 Şi - rin ba - lam, lay - le,
 Lay - la, ba - lam, lay - le.

№ 24 Altató

(♩ = 112)
 Lay - lay, bè - şi - yim, lay - lay,
 É - vim - é - şi - yim, lay - lay,
 Lay - lay, ba - lam, lay - lay,

№ 25 Sirató

(♩ = 72)

Qar - daş, qar - daş, xan qa - qar - daş,
Qar - daş, bö - yü, ba - şa çat,
Qar - daş, bö - yü, ba - şa çat.
Sa' 'fa - raq ni-şan, qar - daş,
A - fa - raq ni-şan, qar - daş.
Qar - daş, qar - daş, a, qar - daş,
Lay - lay, qar - daş, lay - lay,
Lay - lay, qar - daş, lay - lay.

№ 26 Altató

♩ = 88

Lay - la, lay - la, lay - lay, lay,
Lay - la ça - la - ram a - du - va,
Ay - lay, lay - lay, lay - lay, lay,
É - le bir Al - lah yét - sin da - du - va,
Lay - la, ba - lam, lay - lay, lay.

№ 27 Lakodalmi dal

♩ = 108

Ay, a - şı süz, qoy, qu - da,
Kef - gi - ri düz qoy, qu - da.

№ 28 Keserves

$\bullet = 98$

Si - ma - ve - re od sal - mı - şım,
İs - te - ka - na qend sal - mı - şım,
Ya - rım gè - dib tek qal - mı - şım,
Ay, lay, ay, lay - ay, lay - ay, gü - lüm, lay - lay, lay.

№ 29 Keserves

$\bullet = 104$

Ağ - lı - yıx - nan gül - sen, a - man, of,
Ba - ğı - rım ba - şı - nı gör - sem, a - man, of,
Men de bu dert - nen öl - sem,
Düş - men da - ğı ge - ze - rem,
A, düş - men dağ, ga - vu - ru - ma ge - ze - rem.

№ 30 Szerelmes dal

$\bullet = 138$

Al - ma - ni at - tm xa - ra - la,

Qal - dı sa - ra - la, sa - ra - la.

Yol üs - sü - ne ké - çen za - man

Gö - zü - mü dü - şü - dü bir ma - ra - la.

Na - na, nay, na - na, nay, na - nay, nay,

Na - na, nay, na - nay, nay,

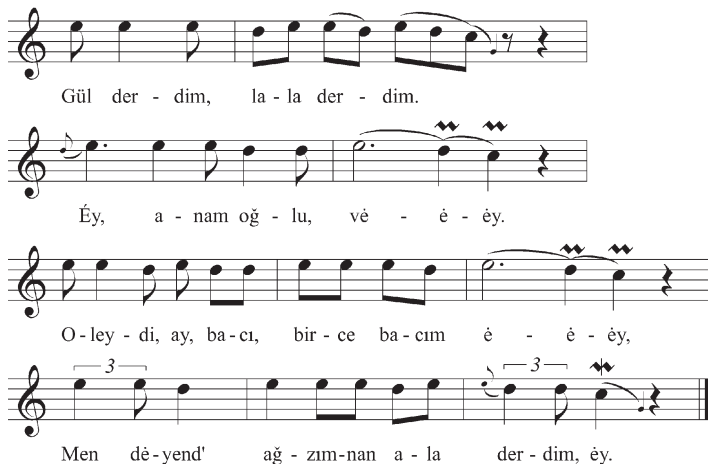
Na - na, nay, na - nay, nay.

№ 31 Altató

$\bullet = 108$

Dağ - lar, dağ - lar, a, der - dim, éy,

Lay - la, ba - lam, ay, lay - lay, éy.

Gül der - dim, la - la der - dim.
 Éy, a - nam oğ - lu, vè - é - èy.
 O - ley - di, ay, ba - cı, bir - ce ba - cım è - è - èy,
 Men dè - yend' ağ - zım - nan a - la der - dim, èy.

№ 32 Nèpdal, CD-17

$\text{♩} = 108$
 As - ta - na - dan as - ta - na,
 Kür - kü qoy - dum bos - ta - na.
 As - ta - na - dan as - ta na,
 Kür - kü qoy - dum bos - ta - na.
 Gi - rey - dim yar, qoy - nu - na,
 A - şay - dım Da - ğıs - ta - na.

Gül, ma - ral xa - nim, Lèy - la,
 Lèy - la, Lèy - la, Lèy - la,
 Gül, ma - ral xa - nim, Lèy - la,
 Lèy - la, Lèy - la, Lèy - la.

№ 33 Keserves

(♩ = 116)

Qı - zı - yıl gül es - di - ni - yèy - nèy,
 Qı - zıl gül es - di - ni - yèy - nèy,
 Seb - ri - yi - mi kes - di nèy - èy - nim.
 Üz - de dos, qal - bın qa - ra,
 Men bè - le dos - tu nèy - èy - nim.

Üz - de, éy, dos, qal - bın qa - ra - yay,
Men bè-le - yin dos - tun nèy - nim.

№ 34 Lakodalmi dal

$\text{♩} = 88$

A, bey bax - tı mü - ba - rek,
Ge - lin tax - tı mü - ba - rek.
Hü, su ü - zün - de nar gè - der,
Gah éy - le - ner, gah gè - der.
Qur - ban o - lum qar - da - şa,
Bey - le - re dar - ğa gè - der.

№ 35 Sirató

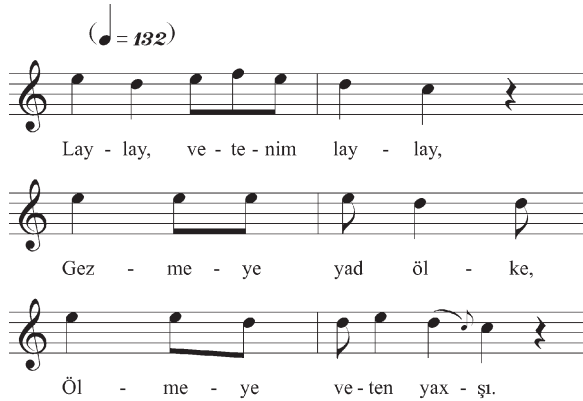
(♩ = 116)

Ar - pa ça - yı aş - dı, daş - dı,
Sel Sa - ra - mı göt - dü, qaş - dı.
A - par - ma sel - ler Sa - ra - mı,
Bir a - la - göz - lü ba - la - mı.
Ar - pa çay' de - rin ol - maz,
Sa - ram ki - mi ge - lin ol maz.

№ 36 Sirató

(♩ = 132)

Lay - lay, ve - te - nim lay - lay,
Gez - me - ye yad öl - ke,
Öl - me - ye ve - ten yax - şı.

Ve - ten, ay, ve - ten,
 Ve - ten, ay, ve - ten.
 Da - ğı - lan ve - ten, ay, ve - ten,
 Kor ve - ten, ay, ve - ten.

№ 37 Keserves

(♩ = 116)
 İş - çi ol - sey - dim iş - lér - dim,
 Tem - mel i - dim da - yan - dım.
 Ö - ne vax - tı - dı o - yan - dım,
 Ya - xan - tı - ya bo - yan - dım.

№ 38 Gyermekek becézetés, CD-16

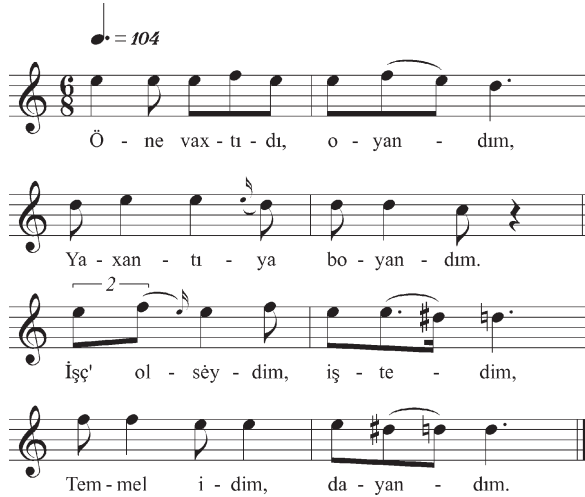
$\bullet = 88$

A - tim - tu - tum bu ba - la - ni,
Şe - ke - re qa - tim bu ba - la - ni.
Şe - ker - den a - cı ol - sa,
Ba - la qa - tim bu ba - la - ni.

№ 39 Keserves

$\bullet = 104$

Ö - ne vax - tı - dı, o - yan - dım,
Ya - xan - tı - ya bo - yan - dım.
İşç' ol - sêy - dım, iş - te - dım,
Tem - mel i - dım, da - yan - dım.

№ 40 Keserves

(♩ = 138)

Kor o - la - san, ay, göz - le - rim,
Ağ - la - ma - ğın de - mi gel - di.
Ba - lam, a, cèy - ran,
Cèy - ran, ba - lam, ay, cèy - ran,
A - ğıl - li ba - lam, ay, cèy - ran.

№ 41 Altató, CD-18

(♩ = 114)

Lay - la dé - dim, ya - ta - san,
Qı - zıl gü - le ba - ta - san,
Lay - la, ba - lam, a, lay - lay.
Qı - zıl gü - lün i - çin - de,

Şi - rin yu - xi ya - ta - san.
 Lay - la, ba - lam, a, lay - lay,
 A - non qur - ban, a, lay - lay,
 Xa - lon qur - ban, a, lay - lay,
 Bi - bin qur - ban, a, lay - lay.

№ 42 Lakodalmi dal

♩ = 126

Ay, la - la - zar - dir bu gè - ce,
 Tü - ken - ba - zar - dir bu gè - ce.
 Ge - li - ne xı - na ya - xın,
 Beg in - ti - zar - dir bu gè - ce.

№ 43 Altató

(♩ = 128)

Ba-lam, lay - lay, ill' Al - la', ba-lam, lay - lay.

Sen gèt ši-rin yu - xu - ya,

Çe - kim kè - ši - yin, lay - la.

Lay - la - sı var ba - la - mn, ill' -

Al - la' - sı var ba - la - mn.

№ 44 Sirató, CD-7

(♩ = 96)

Dè-yir: der - ya - da gül bi - tib - di',

Der - ya - da bir gül bi - tib - ti',

Der - ya su dé - yin ağ - lar,

Der - ya su də - yin ağ - lar.

Sün - bül su də - yin ağ - lar,

Der - ya su də - yin ağ - lar.

Sün - bül su də - yin ağ - lar,

Der - ya - da bir gül bi - tib - di', ay, ba - la,

O da su də - yin ağ - lar.

№ 45 Sirató, CD-6

(♩ = 132)

E' - zim qar - ğa - dan al,

E' - zim qar - ğa - dan al.

Qı - rıl - da - sın qar - ğa - dan al,

U - zaq yè - rin xe - be - ri', ve - te - nm xe - be - ri'.

Bir a - tı yor - ga - dan al,

Bir a - tı yor - ga - dan al.

Ya - man a - dam, èy, qoy, xet - rin xoş ol - sun,

Ya - man a - dam, èy, qoy, xet - rin xoş ol - sun.

Se - bep - ka - rın haqq di - ya - rın - dan al - sın.

Men gè - de - rem, sa - la - mat qal,

Ay, ve - tan, ay, ve - tan.

Ez' - zim ve - te - na gel - lem, ay, èl - ler,

Gè - de - rem, gè - ne gel - lem,

Zer - re - cen ü - zü - nü gör - sem, ay, ve - ten,

İ - ma - na - di - ne gel - lem.

№ 46 Sirató

(♩ = 126)

Ü - re - yi - miz - de ya - ra var,
a, ge - lib ya - zan - nar.
Ü - re - yi - miz - de ya - ra - lar,
Gü - müş - den xa - lı qa - ra - lar,
A, gè - dib bi - zim der - di - mi - ze qa - lan - nar,
ay, si - ze qur - ban o - lum.
Bir siz a - çın öz e - li - ni - zin, ba - şın',
Gö - rün: Şu - şa sa - rı - dan, göl, göl sa - rı - dan,
ve - ten sa - rı - dan,
Gö - rün: yağ' al - ma - mış ha - ra - lar', éy,
ha - ra - lar', ey.

№ 47 Altató

(♩ = 138)

Lay - la, lay - la, lay - lay,
 Ba - lam, lay - la, lay - la, lay - lay,
 Se - ne ne - nön qur - ban, ba - lam, lay - la,
 Ba - lam, lay - la, lay - la, lay - la, lay - lay.
 Gel, ba - şu - va dö - ne - rem, ba - lam, a, lay - la, lay - la, lay - lay,
 Gö - zel ba - lam, lay - la, lay - la, lay - la, lay - lay.

№ 48 Sirató

(♩ = 120)

Göy - de bu - lud yan gè - de - yer,
 Aş - ma ya - ram, éy, a - na, qan gè - der,
 Ge - lin - le - ri - miz, qız - da - rı - mız gi - rev gè - der.

Dağ - da du - man yè - ri var, ay, ba - la,
 Qaş - da ke - man yè - ri var.
 Biz d'is - ti - ri' ve - te - ne gè - dek,
 Ve - tan - da gü - man yè - ri - miz var,
 É - le siz - de de gü - man yè - ri - miz var, èy, èy.
 Dèy'r: èy, men a - şiq o gü - nøy - ler,
 Şèh düş - müş o gü - nøy - ler,
 Ve - ta - nı al - sa - lar, ve - ta - na gèt - se - ler,
 Gèt - sek, bay - ram' - mı - zı o gün èy - le - rik.
 O gün èy - le - ye - ye - ye - ye - rik.
 Dèy'r: ay, me - nim, ağ ka - ğı - zım,
 Dı - li yox, lal ka - ğı - zım,

Gè - der - sen ve - ta - na,
Biz - den dil - den di - li ka - ğı - zım,
Qa - la - nın bur - cu me - nem, ay, èl - ler,
Qa - la - nın bur - cu me - nem,
Dil bil - mez gür - cü me - nem,
Baş qoy - dum Tu - mas da - ğın - da,
Öl - sem in - ci - me - rem.
Çox ge - lin - le - ri - miz gi - rev, qız - la - rı - mız gi - rev gèt - di,
Çox bi - ze zü - lüm ol - du, év - ler yan - dı, è - şik - ler yan - dı.
Ge - lin - ler', qız - la - rın ha - mı - sı - ço - xu şe - hid ol - du,
Oğ - lan - na - rın çox' şe - hid ol - du, év - ler yan - dı,
Bir ya - ğı e - li - ne gè - çen ol - ma - dı, ...

№ 49 Sirató

(♩ = 120)

Des - mal - in gü - lü yan - sın,
 Od tu' - sun, gü - lü yan - sın.
 Ér - me - ni - ye gül - le' vè - re - nin,
 Ér - me - ni - ye gül - le' vè - re - nin,
 Ay, bi - zi düz - le - re da - ğı - da - nın
 Ağ - zın - da di - li yan - sın,
 Ağ - zın - da di - li yan - sın.
 Tor - paq, lay - lay, ay, lay - lay,
 Vè - ten, lay - lay, a, lay - lay,
 Vè - ten, lay - lay, a, lay - lay.
 Men a - şı - gam yad èl - de,

Él - den ge - lir yad é - le.

İs - te - yi - rem ö - lem me - ni,

İs - te - yi - rem gè - dem ve - te - ne,

Ve - ten - de ö - lem me - ni,

Ve - ten - de ö - lem me - ni.

Ve - ten, lay - lay, a, lay lay,

Tor - paq, a, lay - lay, a, lay - lay,

№ 50 Sirató

(♩ = 104)

E - zi - zim, ağ - la - maz - dim,

Gü - ler - dim, ağ - la - maz - dim.

A - tam qo - ca - lib öl - se,

Men qa - ra bağ - la - maz - dim.

E - zi - zi - yem, ba - lam, men
 Tir - me - yem men, şa - lam me - yen.
 İ - mam a - tam ö - lüb - dür,
 Me - ler ge - zen me - nem, men.

№ 51 Sirató

(♩ = 126)
 Men a - şı - gam öl - ke sen - nen,
 Gè - de - rik, o, öl - ke sen - nen,
 A - lıl - lar tor - paq, Al - lah,
 Gè - der' è - li - mi - ze.
 Çı - xa - rıq bu èl sen - nen, éy,
 Çı - xa - rıq bu èl sen - nen, éy,
 Bur' - a se - ni zıkr éy - le - rik,

O - xu - ruq, zikr èy - le - rik.

Gè - de - rik ve - te - ne, çı - xa - rıq - sa,

İnd' 'e - min yol Al - la - ha şuur èy - le - rik,

Ve - ten, ay, lay - lay, lay,

Ve - ten, ay, lay - lay, lay - lay,

Ve - te - ne gèt - tik, i - ma - na - di - ne gel - lik,

Yay, ve - te - ne gèt - sek, i - ma - na - di - ne gel - lik,

Ay, sa - na qur - ban o - lum,

Ve - ten is - teyr', èy,

Tor - paq is - teyr', èy,

Ve - ten is - teyr, èy.

№ 52 Altató

$\text{♩} = 100$

Qı - zıl gū - lün i - çin - de
 Şi - rin yu - xi ya - ta - san,
 Lay - la, ba - lam, a, lay - lay,
 A - non qur - ban, a, lay - lay.
 Xa - lon qur - ban, a, lay - lay,
 Bi - bin qur - ban, a, lay - lay.

№ 53 Sirató

$(\text{♩} = 120)$

Men a - şiq 'le vi - ran - dı',
 Men a - şiq é - le vi - ran - dı'.
 Ay, ba - şı - nı - za dö - nüm . . . èy,

Kön - lüm é - le vi - ran - dı',
Kön - lüm é - le vi - ran - dı'.
Sul - ta - nı öl - müş be - ye',
Sul - ta - nı öl - müş be - ye'.
Öl - kem é - le vi - ran - dı',
Öl - kem é - le vi - ran - dı'.
Men a - şıq ağ - lar me - ni,
Hef - te - ler - ay - lar me - ni.
Yü - küm qur - ğu - şun yü - kü - dü', ay, oğ - lan - la - rım,
Vu - rub - du' ay - ler me - ni.
E' - zim tüş küş - di, ay, it - kin - ler, ay, e - sir gè - den - ner.
E' - zim tüş küş - ti,

Ü - re - yi - miz - den ne - ler kəş - ti,
 Ez - zel gü - nü - müz xoş kəş - ti.
 Bu da, èy, si - zin, èy,
 mağ - mun o - lan gü - nü - müz - du - u - yu.
 Ba - ğa gir - dim, ol - ma - dı,
 Ba - ğa gir - dim, ol - ma - dı,
 Yığ - dım, beş qoy - num dol - ma - dı,
 Çox yal - var - dım öv - li - ya - la - ra, e - sa - ba - la - ra,
 Həş bir də - yen ol - ma - dı.
 Ga - vur gel - di, her yè - ri al - dı,
 Həş bir də - yen ol - ma - dı,
 Həş bir də - yen ol - ma - dı.

№ 54 Gyermekek becézetés

$\text{♩} = 88$

Ay, Al-lah, bun-nan bész de-ne vër,
Göy - de gè - den quş - de - re vër,
Der - din - nen yan - mış - de - re vër,
Me-ni ki-mi qar-daş-sız ba - cı - le - re vër.

№ 55 Keserves

$(\text{♩} = 144)$

Der - ya-lar - dan bir ge - mi gel - di,
Sa - na - mı-şam, dër, ha - mı gel - di.
Gel, qol - bo-yun o - laq bir, ay, ya-ra-lı qe-rib qar - daş,
Ay - nı - lıq - la - rın de - mi gel - di.

№ 56 Keserves

(♩ = 128)

Mi - xek ek - dim, tal - xın - dı,
Men bir oğ - lan söv - dim.
Tut - tu - lar, e - lim - nen al - dı - lar,
Oğ - lan in - di xal - xın - dı.
Men a - şiq ders a - la - na,
O - xu - yub ders a - la - na.
Ay, a - na, ca - nım qur - ban èy - le - rem
O èy - van - da yèr sa - la - na.

№ 57 Népdal

(♩ = 116)

Qo - yun ol - sa gè - de - rem,
Qu - zu ol - sa gü - de - rem.
Sı - zı - mız - sız bir ço - ba - nam,
A - yı - mı vè - rin, çı - xıb gè - de - rem.

№ 58 Népdal

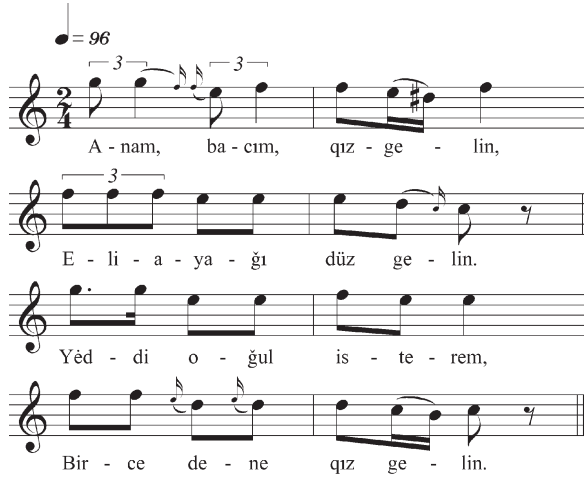
(♩ = 126)

Dér: ot yè - ri, ö - rüş yè - ri,
Ot yè - ri, ö - rüş yè - ri,
Qo - yun - na - rın za - ğa - la - rı,
Qız - dar - ın gö - rüş yè - ri.

№ 59 Lakodalmi dal

$\bullet = 96$

A - nam, ba - cim, qız - ge - lin,
E - li - a - ya - ğı düz ge - lin.
Yèd - di o - ğul is - te - rem,
Bir - ce de - ne qız ge - lin.

№ 60 Nèpdal

$\bullet = 126$

Pen - ce - re - den daş ge - lir,
Ay, be - ri bax, be - ri bax,
Pen - ce - re - den daş ge - lir,
Ay, be - ri bax, be - ri bax.
Xu - ma' göz - den yaş ge - lir,
Ay, be - ri bax, be - ri bax.

№ 61 Gyermek becézetés

$\text{♩} = 92$

Dağ - da da - rı - lar,
 Sün - bü - lü sa - rı - lar.
 Qo - ca - qo - ca qa - rı - la',
 Bu ba - la - ma - mur - ban.

№ 62 Szerelmes dal

Allegretto

Ay, qız, se - ne ma - yi - lem,
 Dost pa - yı şı - rin o - lar,
 Boy - nun - da he - ma - yi - lem.
 Her ne vèr - sen, qa - i - lem.
 Qa - şın, gö - zün, şı - rin sö - zün,
 Al - dı me - nim ca - nı - mı.

Tripodikus egymagú ion dallamok (№ 63–68)

№ 63 Népdal

$\bullet = 120$

Dè - rem, dé - rem, tay ge - lir, bu - lèy - li.

№ 64 Keserves

$\bullet = 86$

Dèyr: èy, bè - le . . . . e - lac - sız ya - zım,
e - lac - sız ya - zım.
Sen o - la - san me - nim ca - nım, ağ - la - ma,
Ağ - la - ma, ağ - la - ma, ağ - la - ma.

№ 65 Lakodalmi dal

$\bullet = 118$

A - raz ge - lir li - li - nen, Tèl - lo,
Des - te - des - te gü - lü - nen, Tèl - lo,

Men se - ni çox sè - vi - rem, Tèl - lo,
 Și - rin - și - rin di - li - nen, Tèl - lo.

№ 66 Sirató

(♩ = 116)

Men a - şiq bè - le der - de, è - è - èy,
 Gül - lü ba - lam, ay, Re - him, è - è - èy,
 Can ge - rek dö - ze der - de, è - è - èy,
 Gel, è - vin Loğ - man he - kim', è - è - èy.

№ 67 Vidám dal, CD-14

♩ = 116

Ma - yil e - mi gèt - ti, dè - yir, qo - şu - na,
 Tü - fen - gi e - lin - de vur - du di - şu - na.

№ 68 Vallási dal, CD-15

$\bullet = 112$

Sen - nen xe - ber a - lım,  y, Tu - fa - nı,
Bu ca - ha - na ge - len xa - nı n y - ne - d n.

Tripodikus k tma u ion dallamok (№ 69–71)

№ 69 Lakodalmi dal, CD-10

$\bullet = 100$

Dam 'ste - di da - mı - mız,
 y be - ze - yi', xa - lı d  -  e - yin, o  - lan a - na - sı,
Ge - ri - den ba - xa - ba - xa,  y, qız a - na - sı.
Qo -  a - dı' xar - ma - nı - mız,
 y be - ze - yi', xa - lı d  -  e - yin, o  - lan a - na - sı,
Ge - ri - den ba - xa - ba - xa,  y, qız a - na - sı.

№ 70 Népdal

$\bullet = 72$

Pa - yız o - lar, cüt - tü cü - tün cüt - ter,
 Qo - şar ko - ta - nın, e - ker, cü - tün cü e - ker.

№ 71 Keserves

$(\bullet = 72)$

A - nam ağ - lı - yır, de - yir - di,
 Bir ba - ya - tı . . . . . çe - ki - rem, ağ - lı - rım,
 Bir ba - ya - tı çe - ki - rem se - ni gö - ren - me - yen.

Nagyméretű egymagú ion dallamok (№ 72–76)

№ 72 Vallási dal

$(\bullet = 172)$

Dé - yir, éy, bé - le bi - ça - re Í - ma - nem, men bex - ti - qa - re,
 Növ - res - te Í - ma - nem, men bex - ti - qa - re,

Xu - da - ya kim è - der der - di - me ça - re,
 Se - ni ağ - la - dan - lar düş - sün be - la - ya,
 Bəş qa - lıb öm - rüm - den sa - nıb, ay, ağ - la - ma,
 Sa - nıb, ay, ağ - la - ma, ağ - la - ma, ay, ağ - la - ma.

№ 73 Keserves, CD-4

(♩ = 100)
 É - le - mi sö - yüd bar vər - mez, sö - yüd bar vər - mez,
 İn - nen bə - le qo - hum - qar - daş me - ni gör - mez.
 Yur - dun - nan, doğ - ma tor - pa - gın - nan di - der - gin dü - şe - eyn,
 Qe - rib èl - de can vər - mez, qe - rib èl - de can vər - mez.

№ 74 Sirató

Musical notation for № 74 Sirató, featuring a treble clef, a 9/8 time signature, and a tempo marking of ♩ = 160. The melody is written on a single staff with lyrics underneath. The lyrics are: Me-za - rın ba - şın - da da - yan - mı-şam men, Ü-re-yi-mi derd al'b, ay, qar-daş, a, qar-daş, qar - daş, a, qar - daş.

Me-za - rın ba - şın - da da - yan - mı-şam men,
Ü-re-yi-mi derd al'b, ay, qar-daş, a, qar-daş, qar - daş, a, qar - daş.

№ 75 Ásik dala, CD-19

Musical notation for № 75 Ásik dala, CD-19, featuring a treble clef, a 9/8 time signature, and a tempo marking of ♩ = 164. The melody is written on a single staff with lyrics underneath. The lyrics are: Él se - ni is - te - yib qa - ba - ğa çek - se, A - ğır ol, al - ça - ğa düş - me dün - ya - da, düş-me dün - ya-da.

Él se - ni is - te - yib qa - ba - ğa çek - se,
A - ğır ol, al - ça - ğa düş - me dün - ya - da, düş-me dün - ya-da.

№ 76 Keserves

Musical notation for № 76 Keserves, featuring a treble clef, a 6/4 time signature, and a tempo marking of ♩ = 104. The melody is written on a single staff with lyrics underneath. The lyrics are: Bu dün - ya - da üç şey ba - şa be - la - - dır: Ya - man ar - vad, ya - man o - ğul, ya-man at.

Bu dün - ya - da üç şey ba - şa be - la - - dır:
Ya - man ar - vad, ya - man o - ğul, ya-man at.

Nagymértű kétmagú ion dallamok (№ 77–83)

№ 77 Lakodalmi dal

(♩ = 176)

Q1 - zil gül bu - ta - sı, ner - giz bu - ta - sı,
Gö-rüm: ay, o - ğul se-ni o-la-sen yèdd' o-ğul a-ta-sı.
Q1 - zil gül des - te - sı, ner - giz bu - ta - sı,
Gö-rüm: ay, o - ğul, sen o-la-sen yèdd' o-ğul a-ta-sı.

№ 78 Szerelmes dal

♩ = 88

Ay, ba-la ge - lin, i - gi - di söz, ka-ba - bı köz,
Yan-dı-rıb kü-le dön-de-rer, ay, der-din, alm', ay, der-din alm', ay, der-din a - lım.
Söz qa-na-nı, éy, bir - ce kel-me: men ney - lim, men ney - lim,
Na-zık bir gü - le dön - de - rer yè-ri cey-lan, yè-ri ter-lan,
A-lım der-din, a-lım, a-lım, a-lım, alm', ay, der-din, ay.

№ 79 Vallási dal zikr-ben

$\bullet = 126$

Dè-yir: me-ca-zi söz-le-rin ba-ha-sı ne-di',
 Me-ca-zi söz-le-rin ba-ha-sı ne-di',
 Zi-kir éy-le he-qi-qe-ti ü-rek-den.

№ 80 Keserves

$(\bullet = 114)$

Ya-xın sir-daş ki-mi, e-ziz dos ki-mi,
 Qol-la-rın boy-nu-ma sal-dı bu yér-ler.
 Ay-dın nis-gi-lim var-dı me-nim e-zel-den,
 Ox-şa-yıb kön-lü-mü al-dı bu yér-ler,
 éy, a, ter-lan ba-lam.

№ 81 İma

(♩ = 160)

En - zi - bil - la - hi mi - net şey - tan i re - cim,
 Bis - mil - lah - i reh - man ir - re - him.
 E - şe - dü en - lah i - la - ha ill' Al - lah,
 Ve e - şe - dü en - ne Mü - ham - me - den ra - sul il - la - hi,
 Sel Al - la - hum ta - le - li - hi me - se - li.
 E - şe - dü en - lah i - la - ha ill' Al - lah,
 Ve e - şe - dü en - ne Mü - ham - me - den ra - sul i - la - hi,
 Sel Al - la - hum ta - le - li - hi me - se - li.

№ 82 Vallási dal

(♩ = 112)

The musical score for 'Vallási dal' (No. 82) is presented in eight staves of treble clef notation. The tempo is marked as quarter note = 112. The piece begins with a quarter rest, followed by a series of eighth and sixteenth notes. The first staff contains a quarter rest, followed by a series of eighth and sixteenth notes. The second staff contains a quarter rest, followed by a series of eighth and sixteenth notes. The third staff contains a quarter rest, followed by a series of eighth and sixteenth notes, with a triplet of eighth notes and a trill. The fourth staff contains a quarter rest, followed by a series of eighth and sixteenth notes, with a trill. The fifth staff contains a quarter rest, followed by a series of eighth and sixteenth notes, with a triplet of eighth notes and a trill. The sixth staff contains a quarter rest, followed by a series of eighth and sixteenth notes. The seventh staff contains a quarter rest, followed by a series of eighth and sixteenth notes, with a triplet of eighth notes and a trill. The eighth staff contains a quarter rest, followed by a series of eighth and sixteenth notes, with a trill, and ends with a double bar line.

№ 83 Vallási dal zikr-ben

(♩ = 100)

Tö - kü - ler üs - tün - nen dūr - rü - dūr - rü gü - nah - lar,
Na - ma - za des - te - maz a - lan za - man - da.
Mev - lam bi - ze cen - net qa - pı - sını' a - çar,
Se - her na - ma - zı - nı qı - lan za - man - da.

LOKRISZI CHORDON MOZGÓ DALLAMOK (№ 84–218)

Kisméretű egymagú lokriszi dallamok (№ 84–131)

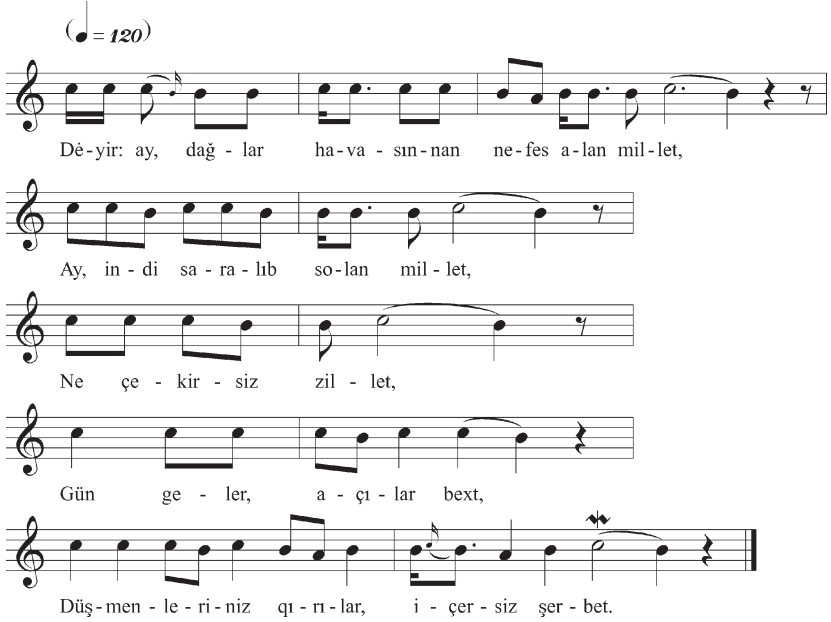
№ 84 Altató, CD-22

(♩ = 120)

Qı - zıl gü - le ba - ta - san,
Ba - lam, a, lay - lay, ay, lay - lay, a, lay - lay,
Lay - lay, ba - lam, ay, lay - lay.
Qı - zıl gü - lün i - çin - de - ye,
Şi - rin yu - xu ta - pa - san,
Ba - lam, a, lay - lay, a, lay - lay, a, lay - lay, lay.

№ 85 Keserves

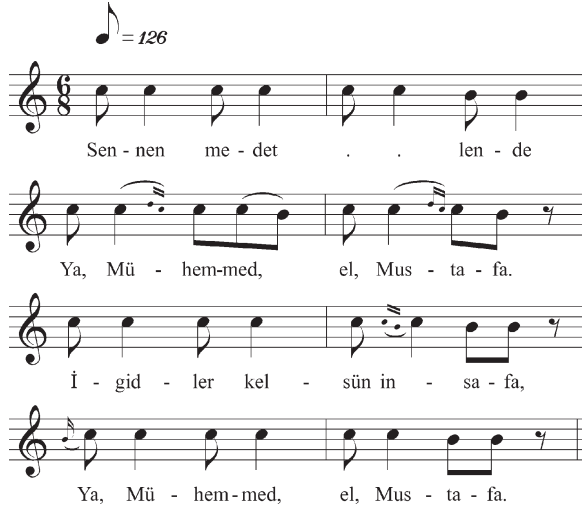
(♩ = 120)

Dè-yir: ay, dağ - lar ha - va - sın - nan ne - fes a - lan mil - let,
Ay, in - di sa - ra - lıb so - lan mil - let,
Ne çe - kir - siz zil - let,
Gün ge - ler, a - çı - lar bext,
Düş - men - le - ri - niz qı - rı - lar, i - çer - siz şer - bet.

№ 86 Valləsi dal zıkr-ben

(♩ = 126)

Sen - nen me - det . . . len - de
Ya, Mü - hem-med, el, Mus - ta - fa.
İ - gid - ler kel - sün in - sa - fa,
Ya, Mü - hem-med, el, Mus - ta - fa.

№ 87 Altató

(♩ = 116)

Se - ne gü - lü - mü de - me - rem,
 Gül - lü ba-lam, a, lay - lay, a, lay - lay,
 Se - ne bü - lü - bü de - ye - rem,
 Bü - lü - bü ba-lam, a, lay - lay, a, lay - lay.

№ 88 Lakodalmi dal

♩ = 92

Ay, la - le - zar - du' bu gé - ce,
 Nu - ba - rek, de, nu - ba - rek.
 Bey in - ti - zar - du' bu gé - ce,
 Nu - ba - rek, de, nu - ba - rek.
 Ağ el - le - re gül - gez xi - na,

Bey in - ti - zar - dur bu gè - ce,
Ay, mu - ba - rek, ne, mu - ba - rek.

№ 89 Vallási dal zikr-ben, CD-29

♩ = 69

Kim - ler gel - di, kim - ler gèt - ti,
Bu dün - ya - dan, bu dün - ya - dan.

№ 90 Köpüló dal, CD-32

♩ = 60

Nèh - rem gel - sin, yağ ol - sun,
Ba - la - mız yè - sin, sağ ol - sun.
Nèh - rem, gel, nèh - rem, gel.
Her - den qon - şu - la - ra da vè - rek,
Nèh - rem, gel, nèh - rem, gel.

№ 91 Köpüló dal

$\bullet = 96$

Néh - rem, gel, néh - rem, gel,

Néh - rem gel - sin, yağ ol - sun,

Çal - xa - çal - xa, yağ ol - sun,

Ba - lam yè - sin, sağ ol - sun,

Néh - rem, gel, néh - rem, gel.

№ 92 Köpüló dal

$\bullet = 100$

Néh - rem, gel, néh - rem, gel,

Néh - rem gel - sün, yağ ol - sun,
Çal - xa - çal - xa yağ ol - sun,
Ba - lam yè - sin, sağ ol - sun,

Néh - rem, gel, néh - rem, gel.

№ 93 Keserves

(♩ = 164)

Ez' - zi - nem o - da yan - sın,
Per - va - ne o - da yan - sın.
Xal - qı - ma zülm ê - den - ler
Bè - den' o - da yan - sın, o - da yan - sın.

№ 94 Szerelmes dal, CD-27

(♩ = 108)

Lem - pe - nin şa - rı ya - şıl,
Gün düş - tük - çe ı - şıl - da - ya - şır.
O - ğul ya - dı - ma dü - şen - de, der,
Di - lim ağ - zım - da do - la - na - şır.

№ 95 Keserves

$\bullet = 132$

Dağ - la - rın ba - şı - na bax,
 Şeh dü - şüb - dü, dö - şü - ne bax.
 Har - da do - ğul - dum, har - da öl - düm,
 Sen fe - le - yin i - şı - ne ba - yax.

№ 96 Siratı

$\bullet = 66$

Dağ - lar ma - ra - - - la qal - dı,
 Ot - tar sa - ra - - la qal - dı,
 So - yuq bu - laq, göy çe - men,
 Ay, Al - lah, ya - man ve - ten ka - fi - ra qal - dı, ay,
 Ve - ten ka - fi - ra qal - dı.

№ 97 K p l  dal

$\bullet = 79$

 ax - lan -  ax - lan, yađ ol - sun,
Ba - lam y  - sin, sađ ol - sun.

№ 98 Altató

$(\bullet = 110)$

Lay - la d  - dim, yat, d  - dim,
Qı - zıl g  - le bat, d  - dim.

№ 99 Keserves, CD-31

$\bullet = 106$

Őir - va - nım yas - sı yol - la - rı,
Su gel - di, bas - sı yol - la - rı.
E - lim  at - mır,   - n m y t - mir,
Za - lım - lar kes - si yol - la - rı.

№ 100 Ásík dala

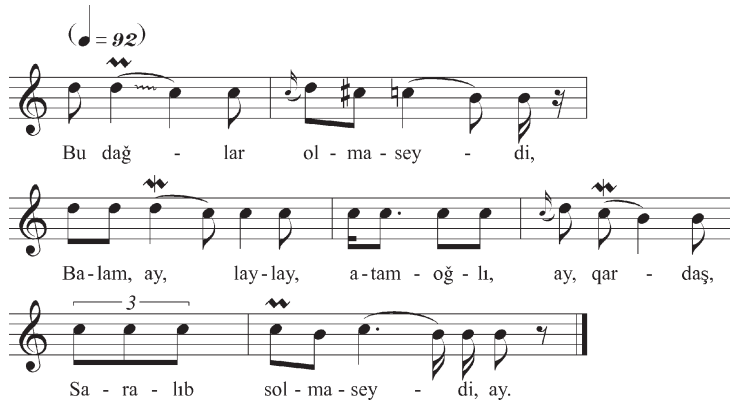
$\bullet = 144$

A - lın - mı - yan, éy, ne sen - ger var, ne qa - la,
 Yan - maz o - da, méy - ne' ne sal, ne qa - la.
 A - şıq dé - yer, ne qa - la,
 Bu dün - ye - de ne qa - la,
 Men çek - di - yim öz - ge - dir,
 Ne zin - dan - dı', ne qa - la.

№ 101 Sirató

$(\bullet = 92)$

Bu dağ - lar ol - ma - sey - di,
 Ba - lam, ay, lay - lay, a - tam - oğ - lu, ay, qar - daş,
 Sa - ra - lib sol - ma - sey - di, ay.

№ 102 Sirató

(♩ = 92)

Nè - ce ba - xım èv' - è - ši - ye,
 Ya - ra - lı köy - lüm ü - şü - ye.
 Toz qo - nub - dur boş bè - ši - ye,
 Şi - rin lay - lay ça - lan yox - tı'.

№ 103 Sirató

(♩ = 92)

Ay, qe - rib dè - di' - mi - ze bax - ma,
 É - le gèn' öz tor - pa - ğı - miz - da - yıq,
 Am - ma qaş - qın dè - yil - ler a - dı - mı - za.
 Ay, ve - ten, ve - ten, dè - mek - ten, ay, èl - ler, ay, o - ba - lar,
 Ay, gel - di' - niz a - yaq - la - ra qur - ban o - lum,

Ay, ol - mu-şuq qa - ra - çı, men
 Ol - mu-şam qa - ra - çı, men.
 Ay, ve-ten, ve-ten, də-mek - ten, ay, èl - ler,
 Ol - mu-şam qa - ra - çı, men.
 Ay, bu dağ-lar ol - mi-yey - di,
 Ay, bu dağ - lar ol - mi - yey - di,
 Sa - ra - lıb sol - mi-yey - di.
 Al-lah, bir ay - rı-lıq bir ö - lüm,
 Bu-nun ha - mi - sı Al - lah em - ri - di',
 Ö - lüm de Al - lah em - ri - di',
 Ay - rı - lıq d'Al - lah em - ri - di'.
 Kəş - ke bir-ce bu qaş - qın' ol - mi-yey - di,

Lay - lay, è - vim, ay, lay - lay,

Lay - lay, tor - pa-ğım, ay, lay - lay,

Düş - man a - ya' - nın al - tın - da tap - taq,

Qeb - ris - san - lıq - la - rım, ay, lay - lay.

Lay - lay, yè - rin - gö - yün, yè - rin - gö - yün,

Ham' - sı - nı ye - rin - yur - dun bi - len,

A - ay - lay, Mir - se - di ba - bam, ay, lay - lay,

A, ha - sa - rım, ay, ay, lay - lay,

Pir Mü - hem - me - dim, ay, lay - lay, ay, lay - lay,

Gel - me - yen ba - la - la - rım çöl - ler - de qa - lan - nar, a, lay - lay - lay.

Yah - yam, ay, lay - lay, He - ce - rim, bir il - de ik' e - sir çe - ken,

İ - ki qaş - qın - lıq çe - ken He - ce - rim, ay, lay - la, Hü - sèy - nim, ay, lay - la,

Ya, İ - mam Hü - sèyn' - im, ay, lay - lay.

Oy, me' Hu-sèyn - . im da, İ-mam Hü-sèyn è - vin-de,

Ham' - sı - na èl - le - ri - miz qur-ban a, lay - lay, la - ay - lay.

№ 104 Sirató

(♩ = 126)

Ay, men a - şiq o gü - nøy - ler,

Ay, men a - şiq o gü - nøy - ler,

Ay, gün doğ - muş o gü - nøy - ler,

Gün doğ - muş o gü - nøy - ler,

Él - ler, èy, ay, èl - ler, ay, o - ba - lar, èy.

Qay' - dīb è - le ve - te - ne gèt - sek,

Qay' - dīb è - le ve - te - ne gèt - sek,

Ay, biz de bay-ra' - mız' o gün èy - le - ri',
 Ay, èy, vay, ay, èy, vay, ay, èy, vay, ay, èy, vay.

№ 105 Köpüló dal

Ay, nêh - re bol, nêh - re bol,
 Nêh - re çal - xa, yağ ol - sun,
 Ge - li - nin ü - zü ağ ol - sun.
 Nêh - re - de yağ çox o - lan - da,
 Qa - yın - a - na - sı şad ol - sun.
 Nêh - re bol, nêh - re bol,
 Ax - şa - ma - tan çal - xa, oy.

№ 106 Ásik dala

E - ze - lin - er, gel èy - le - di,

E - ze - lin - er, gel èy - le - di,

Ax' - rın ol - du ya - lan dün - ya,

Ax' - rın ol - du, yay, ya - lan dün - ya.

Gel, gö - rüm, ki - me ta - lib - san,

Gel, gö - rüm, a, ki - me ta - lib - san.

Der - sin', ya - ay, kim - nen a - lır - san,

Heş - tad yol - lan bo - şa - lib - san.

№ 107 Fejő dal

♩ = 88

Ne-nem, ne-nem, ne-nem, phü-sü, ne - nem, ne-nem, ne - nem,

Ne-nem, ne - nem, phü-sü, ne - nem, ne - nem.

A, phü-sü, ne-nem, ay, ne-nem, ne - nem,

Ay, ba - cım, ne - nem, phü - sü, ne - nem.

№ 108 Fejő dal

♩ = 76

İ - ne - yim, ay, i - ne - yim, ba-lam, a, i-ne-yim,

A - ğar - tı - sı var ba - la - mın,

Yax - şı sü - tü var ba - la - mın.

Gö - zel, gö - zel ba - la - sı,

Yer - göy ham' - sı o - nun - di',

Ba - la - sı var i - ne - yim - in,
 Sü - tü sa - ğı - ler ba - la - mn.

№ 109 Szövő dal

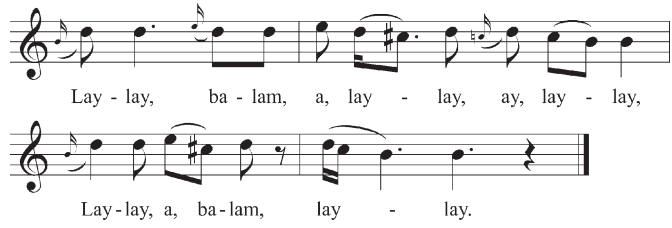
$\bullet = 84$

A, ceh - re, ceh - re, ceh - re,
 E - ye - ği - min ben - di, ceh - re,
 Vu - rub se - ni sın - dır' - ram,
 Ge - ze - rem ken - di, ceh - re.

№ 110 Altató

$(\bullet = 102)$

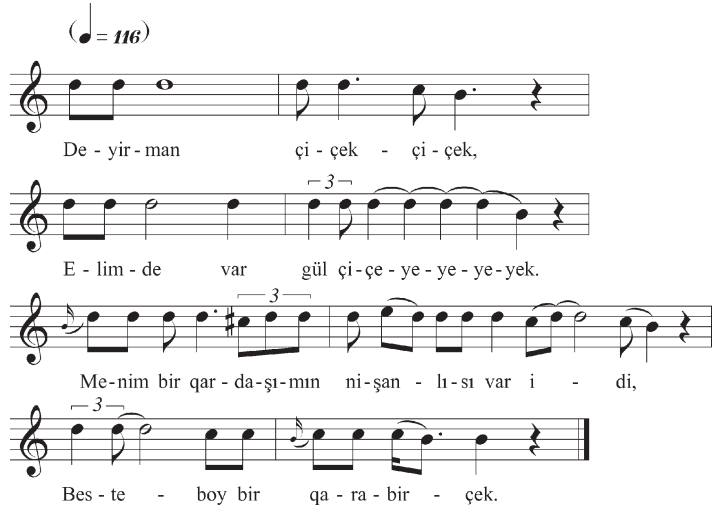
Lay - lay dè - dim, ya - ta - san,
 Qı - zıl gü - le ba - ta - san.

Lay - lay, ba - lam, a, lay - lay, ay, lay - lay,
Lay-lay, a, ba-lam, lay - lay.

№ 111 Keserves

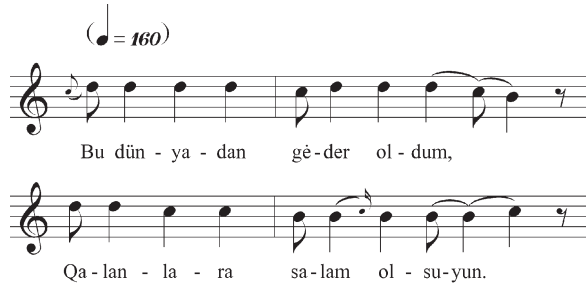
(♩ = 116)

De - yir - man çi - çek - çi - çek,
E - lim - de var gül çi - çe - ye - ye - ye - yek.
Me-nim bir qar - da-şı-mın ni-şan - lı-sı var i - di,
Bes - te - boy bir qa - ra - bir - çek.

№ 112 İma

(♩ = 160)

Bu dün - ya - dan gè - der ol - dum,
Qa - lan - la - ra sa - lam ol - su-yun.

Bi-zim ü - çün xey - ri-du - a
É - den - le - re sa-lam ol - su-yu - yun.

№ 113 Sirató

(♩ = 65)
Ba - ra - ma bax, ba-ra - ma,
El vur - ma - yın ya-ra - ma.
Ba - cım tut - sun çı - ra - - - ğı,
A - nam bax - sın ya - ra - - ma.

№ 114 Sirató

(♩ = 108)
Ben qa - ri - bem ö - ten - de,
Qe - rip yol - dan ö - ten - de.

№ 115 Altató, CD-38

$\bullet = 80$

Lay-lay dé-dim ya-ta-san,
Gül yas-to-va ba-ta-san.
Gül yas-to-lar i-çin-de
Şi-rin yo-xı ta-pa-san,
Lay-lay, ba-lam, a, lay-lay.

№ 116 Altató

$\bullet = 160$

Lay-lay dé-dim a-dı-na,
Haqq é-şit-sin da-dı-na.
Her vaxt lay-la dé-yen-de,
Ba-lam dü-şer ya-dı-ma.

№ 117 Altató

$\text{♩} = 152$

Lay - lay, ba - lam, a, lay - lay,
 Lay - lay, gü - lüm, a, lay - lay,
 Lay - lay, ba - lam, sen - sen ki,
 Gün o - ta - ğım sen - sen ki,
 É - ši - yım lay - lay, bê - ši - yım, lay - lay,
 Ö - yım, ê - ši - yım, ba - lam, lay - lay, lay.

№ 118 Altató

$\text{♩} = 144$

Yu - xu bil - mez göz - le - rim,
 Da - yan - mı - şam kè - şik - de.
 Lay - lay, ba - lam, a, lay - lay,
 Lay - lay, gü - lüm, a, lay - lay,

Lay - lay, lay - lay, a, lay - lay,
Lay - lay, gü - lüm, a, lay - lay.

№ 119 Vidám dal

♩ = 192

Do - la - ma - dan dağ - dan üş - ti,
Bè - ši qa - ya - dan üş - ti.
Do - la - ma - dan beş toğ - li,
Da - liy - can üş toğ - li.

№ 120 Keserves

♩ = 184

Bir ay - rı - lıq ol - ma - sey - di,
Ay - rı - lıq ol - ma - sey - di,
Qı - zıl gül - ler sol - ma - sey - di,

Bir ay - rı - lıq, bir yox-sul-luq,
 Öl-mek Al - lah i - ši - dir,
 Həç bi-ri-ni Al - lah qa-bul è - de-mez.

№ 121 Sirató

(♩ = 116)

Ay, men a - şıq o gü-nèy - ler,
 Ay, men a - şı-gam o gü-nèy - ler,
 O qu-zèy-ler, o gü - nèy-ler,
 O qu - zèy - ler, o gü-nèy-ler.
 Qe - rib qon-şu-la-rıy-nan gö-rüş - se,
 Qe - rib tor - pa - ğıy-nan gö - rüş - se,
 Qe-rib ö-len-ne-rin qeb - riy-nen gö-rüş - se,
 Val-lah, bay - ra - mın o gün èy - le - rin.

bay - ra - mın o gün èy - le - rin.
 Lay - lay, tor - pa - ğım, lay - lay,
 Lay - lay, è - vim - è - ši - yim, lay - lay,
 Lay - lay, qo - şa bu - laq - la - rım, lay - lay,
 Lay - lay, yax - şı . . . . , lay,
 İn - di ge - lib bur - da qaş - qın ol - mu - şuq,
 Qaş - qın dè - yi - lend' è - le bi - lil - ler ki,
 Gö - ren, qaş - kın ne - de', a - şıq, ay, Al - lah.

№ 122 Sirató

(♩ = 96)

Lay - lay, ba - lam, a, lay - lay, lay - lay, lay - lay, lay - lay,
 Lay - lay dè - dim ya - tın - ca,
 Göz - le - rem ay, ba - tın - ca,

Ba-lam, a, lay - lay, lay - lay.

Ca - nm, ce - za - ne gel - di, a, ba - la,

Se' ha - si - le ça - tın - ca,

Ba-lam, a, lay - lay, lay, lay - lay, lay.

№ 123 K p l  dal, CD-36

$\bullet = 76$

N h - rem, gel, gel, gel,

N h - rem, gel, gel, gel,

Ba - la - la - rım, gel, gel, gel,

  - mi - ze qo - naq ge - lib - tir,

  - re - yi ya - van qa - lib - tir.

N h - rem, gel, gel, gel,

Yağ - lı - ca ol, a, nêh - rem,
Bol - lu - ca ol, a, nêh - rem.

№ 124 Fejő dal

(♩ = 116)

Ne-nem, dur, ay, dur, ay, dur, ay,
Süd-dü - ce ol, ay, ne - nem, ı,
Be - re - ket - li ol, ay, ne - nem, ı,
Ne-nem, qa-da-la - rı-nı al - lam, a, ne-nem, ne-nem,
Ne-nem,ba - şu-va do-la - nım, a, ne-nem, ne-nem, ne-nem, ne-nem.

№ 125 Népdal

(♩ = 130)

Yay - lı - ğı nef - ti, nef - ti - i - iy - êy - êy,
Yay - lı - ğı nef - ti, nef - ti,

Bül-bül bi - ri va - raf di...

This musical score consists of three staves. The first staff contains the vocal line with lyrics 'Bül-bül bi - ri va - raf di...'. The second staff is a piano accompaniment. The third staff continues the piano accompaniment, ending with a double bar line.

№ 126 Vallási dal zikr-ben, CD-35

♩ = 96

La i - la - ha, ill' Al - lah,
Me - hem - med re - sul Al - lah.

This musical score is in 6/8 time. It consists of two staves. The first staff contains the vocal line with lyrics 'La i - la - ha, ill' Al - lah,'. The second staff is a piano accompaniment. A tempo marking '♩ = 96' is placed above the first staff.

№ 127 Népdal

♩ = 138

Si - ma - va - rım ağ ol - sun,
İ - çi do - lu yağ ol - sun.
Men de - yen mah - nı - la - rı,
Ay, li - lay, li - lay, li - lay,

This musical score is in 3/4 time. It consists of four staves. The first staff contains the vocal line with lyrics 'Si - ma - va - rım ağ ol - sun,'. The second staff continues the vocal line with lyrics 'İ - çi do - lu yağ ol - sun.'. The third staff continues the vocal line with lyrics 'Men de - yen mah - nı - la - rı,'. The fourth staff is a piano accompaniment. A tempo marking '♩ = 138' is placed above the first staff.

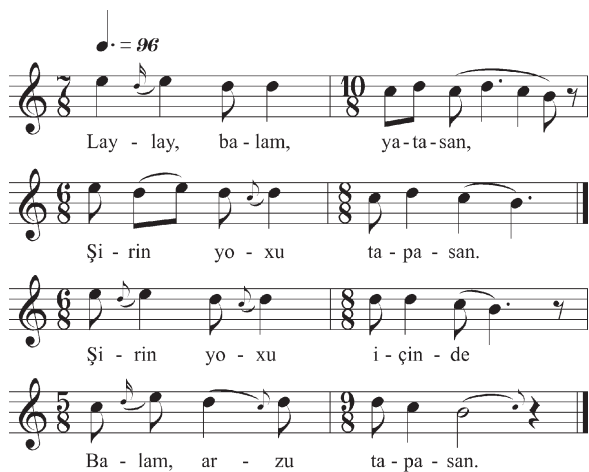

É - ši - den - ler sağ ol - sun,
Can li - lay, li - lay, li - lay.

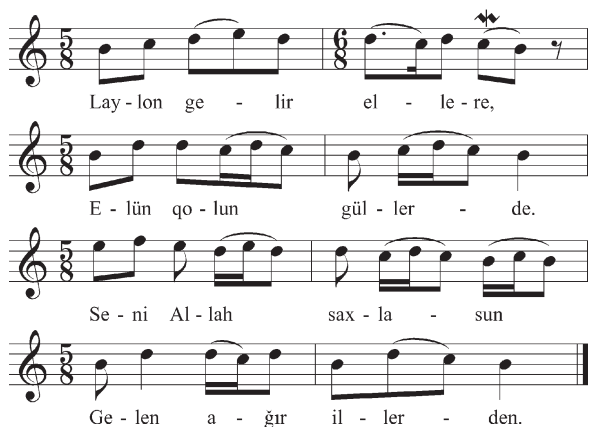
№ 128 Altató

$\bullet = 96$

Lay - lay, ba - lam, ya - ta - san,
Şi - rin yo - xu ta - pa - san.
Şi - rin yo - xu i - çin - de
Ba - lam, ar - zu ta - pa - san.

№ 129 Altató

Lay - lon ge - lir el - le - re,
E - lün qo - lun gül - ler - de.
Se - ni Al - lah sax - la - sun
Ge - len a - ğır il - ler - den.

№ 130 Epikus dal

(♩ = 116)

Kor-oğ - lu-nun kö - çün gör - düm,
İ - çin - de bir la - çın gör - düm.
Doq - quz ö - rüy bir ya - na,
Doq - quz ö - rüy sa - çın gör - düm.

№ 131 Sirató

(♩ = 92)

Gè - de - rik, ge - ne gel - lik,
Gè - de - rik, ge - ne gel - lik,
Gè - de - rik, ge - ne gel - lik,
Gè - de - rik, ge - ne gel - lik,
Sür - me çek qa - şa, gel - lik, ya, qa - şa, gel - lik.

Ve - ten, ka - fir yol vè - rer - se,
 Ka - fir im - dad èy - ler - se,
 Vè - ten, ay, ve - ten, ve - ten, ay, ve - ten,
 İn - saf è - ler yol vè - rer - se,
 Qa - yı - da - rıq, ge - ne gel - lik,
 Ay, ve - ten, ge - ne gel - lik,
 Ay, ve - ten, ge - ne gel - lik.
 Lay - lay, lay - la,
 Da - ğı - lan è - vi - miz, ay, lay - lay,
 Gi - rov ne - ne - miz, de - de - miz, ay, lay - lay,
 Ya - nan èv - ler, ay, lay - lay,
 Su yè - ri - ne qan i - çen oğ - lan - nar, ay, lay - lay,

Ve - ten, ay, ve - ten, ve - ten, ay, ve - ten.

İ - te - ye - rem, kōn - lü - me bir şey dü - şüb - dür,

Ka - fİR, yol vēr, ö - lü - rem, gē - dem, ve - tend' ö - lem, oy,

Ay, ve - tend' ö - lem, èy,

Ve - ten, ay, lay - lay,

Tor - paq, ay, lay - lay.

Kisméretü kétmagú lokriszi dallamok (№ 132-192)

№ 132 Altató

(♩ = 72)

Lay - lay, qar - da - şım,a, lay - lay, lay, ay, lay - lay,

Lay - la ça - hm, ya - ta - san, ba - la,

Şi - rin yu - xı - ya ba - ta - san,

Lay - lay, ba - la - mız, ma - hm, a, lay - lay, a, lay - lay.

№ 133 Sirató

(♩ = 126)

Ay, men a - şiq ve - ten sar',
 Ay, men a - şiq ve - ten sa - ri.
 Ay, gèy - me - ye ke - ten sar',
 Ay, gèy - me - ye ke - ten sar'.
 Al - lah bir yol aş - gi - nen,
 Al - lah da - da yèt, im - dad è - le, Al - lah ba - şı - na dön'.
 Ay, biz de dö - nek ve - te - ne sa - ri,
 Lay - lay, èl - le - ri - miz, ay, lay - lay,
 Lay - lay, èl - le - ri - miz, lay - lay, lay.
 Da - ğı - lan èl - le - ri - miz ay, lay - lay,

Da - ğı - lan o - ba - la - rı - mız, ay, lay - lay,
E - sir gè - den qız - ge - lin - le - ri - miz, ay, lay - lay.

№ 134 Sirató

(♩ = 120)

İ - ten - ler din - di - rey - dik,
Din - di - rib gül - dü - rey - dik.
Ve - te - ni biz - den a - lıf, èy, ga - vu - ra vè - ren,
E - li - mi - ze dü - şey - di.
Al - lah göz - de - rin a - lıp dèy - dik,
Ve - ten, ay, lay - lay,
Ve - ten, ay, lay - lay, lay - lay.

№ 135 Keserves

(♩ = 116)

Ez' - zim, èy, qa - la - sız,
Şe - her ol - maz qa - la - sız.
Men gè - de - rim ol - dım,
Süz sa - la - mat qa - la - sız.

№ 136 Sirató

(♩ = 138)

Qe - rib öl - ke - de o - lan, ba - la, lay - lay,
Tü - kon - la - ra gi - rer,
Ma - qa - zin - le - re gi - rer,
Pal - tar gö - rür, ba - la gör - mi - yir, ba - la, lay - la.

№ 137 Keserves, CD-23

(♩ = 116)

Cèy - ra - nım çö - le düş - ti, èy,
 Ö - r - değ - ci - ğim gö - le düş - ti, è,
 Lay - lay dè - dım ya - tın - ca, èy,
 Göz - ler - em ay ba - tın - ca, è.

№ 138 Keserves

(♩ = 120)

Dè - yir: bè - le xoş di - le - yi - min, èy, sa - la - mı bu dost - ta - ra,
 Ya - zı - ram sen yè - tır, ay, ya - zım me - nin.
 A - çıq a - ya - zım me - nim,
 Ba - ha - rım, ya - zım me - nim,
 Bax - tım sa - ga bağ - lı - dır, hèy,
 Ya - zı - lan ya - zım me - nim.

№ 139 Sirató

(♩ = 120)

Ay, men a - şiq, ü - züm qa - ra,
 Ay, men a - şiq, ü - züm qa - ra,
 Yè - me - ye ü - züm qa - ra,
 Ay, tor - paq, ay, èl - ler, èy,
 Ay, de - de, ne - ne, ay, de - de, ne - ne,
 Ay, ya - nı - nız - da ü - züm qa - ra,
 Ya - nı - nız - da ü - züm qa - ra,
 Ü - züm qa - ra - zad də - yill
 A - xı - rın - cı son nöq - te - si - ne - cen èv - de ot' - mu - şam,
 Töv - le - ye gir - mi - şem, or' - ya od vu - rub - lar,

O - dun i - çin - den qa - çıb gel - mi - şem, ney - se,
 Tam é - vim - de ö - lüm ol - mu - yuf - tu.
 Düş - man tut - mu - yu' - tu, qa - çıb ge - lib de,
 He - le de ya - şı - yı - ram,
 Ü - züm qa - ra - zad də - yi - lem!

№ 140 Sirató

(♩ = 126)

Qe - rib öl - dü, gö - tü - rün,
 Dar kü - çe - den ö - tü - rün,
 Qe - rib ö - lür, tor - pa - ğı yox - tu',
 Qe - rib ö - lür, tor - pa - ğı yox - tu'.
 Qeb - rin qaz - ma - ya qeb - ri yox - tu'.

Gez - me - ye è - li yox - tu',
 Qe - ri - bin, vay, xe - be - rin,
 Qa - ra - bağ tor - pa - ğı - na yè - ti - rin, èy,
 Qa - ra - bağ tor - pa - ğı - na yè - ti - rin, èy, a,
 Tor - paq, ay, lay - lay.

№ 141 K p l  dal

(♩ = 92)
 N h-rem, gel, gel, gel,
 N h-rem, gel - sin, gel - sin,
   - y  - mi - ze qo-naq ge - lib - di,
  ox-lu qo-naq ba - la - la - rım ge - lib.
  ox - lu ya - ğım gel - s n,

Göz - ya - şıy - can ey - ra - nım,
Neh - rem, gel, gel, gel,
Neh - rem, gel, gel, gel.

№ 142 Keserves

$\bullet = 150$

Éy, ve - ten o - ğul - la - rı,
Həç é - yil - me - sin ba - şı - nız,
Haq - tan u - cal - sın bay - ra - ğı - nız,
Téz gel - sin qe - le - be - nız,
Həç vaxt di - li - niz - den düş - me - sin
'E - li Ek - ber' sö - zü - nüz,
'E - li Ek - ber' sö - zü - nüz.

№ 143 Keserves

(♩ = 104)

A, sol - du gül - le - rim, dağ - la - a - a - ar,
 Lal - dı dil - le - rim, dağ - la - a - ar.
 Sen - den di - der - gin dü - şüb,
 A - ğır el - le - rim dağ - la - a - ar.

№ 144 Köpülö dal

♩ = 76

Néh - re sa - ğım, yağ ol - sun,
 Ay - ra - nı göz ya - şın - ca,
 Di - bek ta - şın ya - ğın ta - şın - ca.
 İ - nek pü - tü - yüm ay, i - ne - yim,
 İ - ne - yim, i - ne - yim, ay, i - ne - yim.

Sa - ğım se - ni, süd êl' - im,
Çax - lı - yım yağ êl' - im.
Ay - ra - nın göz ya - şın - ca,
Ya - ğın di - bek ta - şın - ca,
İ - ne-yim, i - ne-yim, ay, i - ne - yim.

№ 145 Lakodalmi dal, CD-33

$\bullet = 92$

Al al - ma - ğa gel - mi - şik,
Şal al - ma - ğa gel - mi - şik.
Oğ - la - nan a - da - mı - yık,
A - par - ma - ğa gel - mi - şik.

№ 146 Fejő dal

$\bullet = 104$

Í - nek sa - ğan ö - zü - di,
Bal - dan ŧi - rin sö - zü - di.
Vè - di - re dol - mu - yan - da,
Ge - li - nin ü - zi ö - zü - di.
Refrain
Gel, ya - rm, gül, ya - rm,
Vè - di - re - no tol - dur, ya - rm.
Gel, ya - rm, gül, ya - rm,
Me - nim naz - lı cèy - ra - nm.

№ 147 Lakodalmi dal

$\bullet = 116$

A, ben - di - ben - di gel' - ni - miz,
Bey - ler be - gen - di gel' - ni - miz.
Kêş - ti - mez bi - zim ken - di - miz,
O da se' qur - ban gel' - ni - miz.

№ 148 Vallási dal

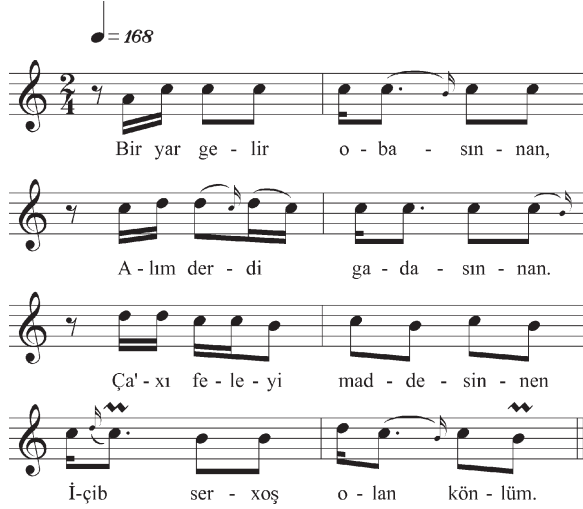
$\bullet = 92$

Kim se - ne tut - sa e - zab,
Val - lah, o - nun der - ma - ni - san,
Val - lah, o - nun der - ma - ni - san.

№ 149 Szerelmes dal

$\bullet = 168$

Bir yar ge - lir o - ba - sın - nan,
A - lım der - di ga - da - sın - nan.
Ça' - xı fe - le - yi mad - de - sın - nen
İ - çib ser - xoş o - lan kön - lüm.

№ 150 Vallási dal

$\bullet = 88$

Sa - lam ol - sun se - ne ba - cı,
Ba - şın sağ ol - sun, éy, ba - cı,
E - ceb toy éy - le - din me - ne,
Ba - şın sağ ol - sun, éy, ba - cı,
Ba - şın sağ ol - sun, éy, ba - cı.

№ 151 Ásik dala, CD-30

$\text{♩} = 84$

Yè-ne yay - laq gül be-ze - nib,
 Yè-ne yay - laq gül be-ze - nib,
 Sür-ve çe - kib qa - şa dağ - lar,
 Qa - şay dağ - lar, qa-dan a - lım.

№ 152 Lakodalmi dal, CD-34

$\text{♩} = 72$

Ge-lin gel - di o - ta - ğa,
 Ge - lin dur - du on - lu-ğa, a - ta.
 Ge - lin ge - len yol - la - ra,
 Ca - nım su - da - ğa ol - sun.
 Ay, oğ - lan, to - yun nu - ba - rek,
 Ay, qız, to - yun nu - ba - rek.

№ 153 Keserves

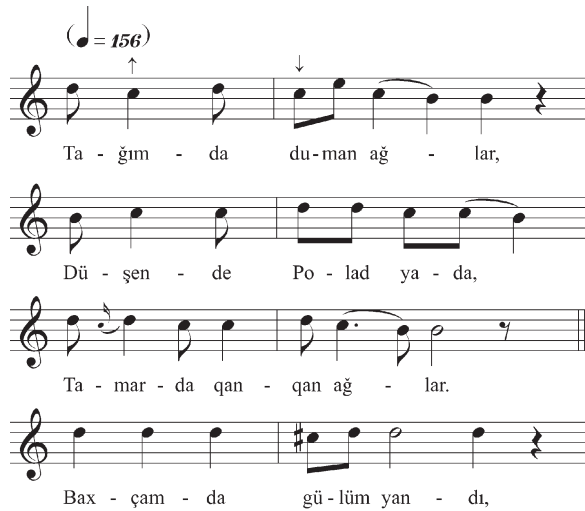
(♩ = 132)

Dér, e' - zim, éy, gé - der, qal - maz,
A - xar su gé - der, qal - maz.
Ve - fa - li ya - ra can qur - ban éy - ler,
Bi - ve - fa gé - der, qal - maz.
Gel, a - nam, qur - ban, a.

№ 154 Szerelmes dal

(♩ = 156)

Ta - ğım - da du - man ağ - lar,
Dü - şen - de Po - lad ya - da,
Ta - mar - da qan - qan ağ - lar.
Bax - çam - da gü - lüm yan - dı,

Éy - le - di zü - lüm, yan - dı.

Po - la - dım ya - da düş - tü,

Ağ - zım - da di - lim yan - dı.

№ 155 Altató

♩ = 112

Ba - la - ma qur - ban al - ça - lar,

Ba - lam ha - çan el ça - lar.

№ 156 Ásik dala

♩ = 54

Men a - şiq qa - la yér - de, a, ba - la,

Düz yér - de, qa - la yér - de.

Qor - xu - ram, qe - rib ö - lem,

Ce - na - zam qa - la yér - de.

№ 157 Keserves

$\bullet = 78$

Ez' - zi - yem ve - te - ne sa - ri,
 Yol gè - der ve - te - ne sa - ri.
 Qur - bet - te can vèr - sem,
 Ü - zü - mü qo - yun ve - te - ne sa - ri.

№ 158 Keserves

$(\bullet = 92)$

Ya - lım ya - laq - da qal - dım,
 Ço - ma-ğım, yo, yal - da qal - dı.
 Be - ney, ha, be - ney,
 Be - ney, be - ney, ha, be - ney, be - ney.

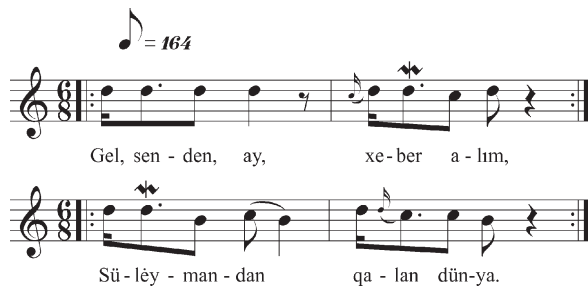
№ 159 Keserves, CD-25

Musical notation for Keserves No 159, featuring a tempo marking of 196. The piece is in 7/8 time and consists of four staves of music. The lyrics are: Men a-şiq sen sa-ri gül, Sa-ri çi-çek, sa-ri gül. Têz a-çıl-dın, têtz sol-dun, A-çıl-mey-din ba-ri gül.

♩ = 196

Men a - şiq sen sa - ri gül,
Sa - ri çi - çek, sa - ri gül.
Têz a - çıl - dın, têtz sol - dun,
A - çıl - mey - din ba - ri gül.

№ 160 Vallási dal zıkr-ben

Musical notation for Vallási dal zıkr-ben No 160, featuring a tempo marking of 164. The piece is in 6/8 time and consists of two staves of music. The lyrics are: Gel, sen - den, ay, xe-ber a - lım, Sü-lêy - man - dan qa - lan dün-ya.

♩ = 164

Gel, sen - den, ay, xe-ber a - lım,
Sü-lêy - man - dan qa - lan dün-ya.

№ 161 Sirató

$\bullet = 64$

He - le gül - ler' - min gü - lü sol - ma - yıb,
 He - le sa - hi - bi he - lak ol - ma - yıb,
 He - le qol - la - rı qe - lem ol - ma - yıb.
 A - nam, ağ - la - ma, ba - cum, ağ - la - ma,
 A - nam, ağ - la - ma, ba - cum, ağ - la - ma.

№ 162 Keserves

$(\bullet = 140)$

Ez' - zi - nem, qa - zan ağ - lar,
 Od vu - rar, qa - zan ağ - lar, qa - zan ağ - lar.
 Qur - bet èl - de ö - le - nin
 Qe - bi - ri - ni qa - zan ağ - lar, qa - zan ağ - lar.

№ 163 Lakodalmi dal

$\bullet = 112$

Ge - li - ne bax, ge - li - ne,

E - li - ni vu - rub bè - li - ne.

El dèy - mö - yin ge - li - ne,

Çı - xar, gè - der è - vi - ne.

Ge - li - ne bax, ge - li - ne,

E - li - ni vu - rar bè - li - ne.

№ 164 Lakodalmi dal, CD-37

$\bullet = 126$

Ço - ban qay - tar qu - zu - ni,

Yax - tın be - ra - kal - lah, ge - lin,

Tax - tın be - ra - kal - lah, ge - lin.

Ağ el - le - re gül - ler xı - na,
 Yax - tın be - ra - kal - lah, ge - lin,
 Tax - tın be - ra - kal - lah, ge - lin.

№ 165 Keserves

(♩ = 152)

Fe - lek se - ni ya - na - san,
 Od - la - ra qa - la - na - san.
 Bi - zi nə - ce yan - dır - dın,
 Sen de è - le ya - na - san.

№ 166 Keserves

♩ = 84

Gè - de - rem a - na,
 Yol üst - de dur - ma,

Bu qe - der, a - na
Zül - fū - nū yol - ma.

№ 167 Keserves

$\bullet = 80$

Dert - ti - yem, ya - ra - lı - yem,
Ca - nı - ma dert bağ - lı - rem.
Ya - rım gè - dif dè - di - yi, ba - la,
O - tu - rub ağ - le - yi - rem.

№ 168 Népdal

Allegro

Qa - pı - da du - ran me - nem, men,
Boy - nu - nu bu - ran me - nem, men.
Boy - nu - nu bu - ran me - nem, men.

№ 169 Népdal

Allegretto

O - tur - muş - dum èy - van - da,
 Ay, oğ - lan, na - merd oğ - lan.
 Ya - rım qa - lib Şır - van - da, ba - şı be - la - li, ü - rek,
 ya - ra - li, ay, na - merd oğ - lan.

№ 170 Altató

♩ = 114

Lay - lay, lay - lay, ba - lam, lay - lay,
 Gü - lüm, lay - lay, lay - lay, lay.
 Men a - şı - qem, o gün - èy - ler',
 Lay - la, ba - lam, a, lay - lay, lay.
 İ - zil - fi - li dü - ğün èy - ler,

Ay - lay, ba - lam, lay - lay, lay,
Ay - lay, lay - lay, lay - lay, lay.

№ 171 Lakodalmi dal

♩ = 120

Ge-lin dé - yer: a - ta, a - ta,
Göz - ya - şın' tō - ker, ya - ta - ya - ta,
Qay - na - tan - dan sen' a - ta,
Ge - lin, xoş gel - din, xoş gel - din,
Bi - zim é - ve sen xoş gel - din.

№ 172 Köpüló dal

♩ = 104

Néh - rem, o, mo, mo,
Ya - ğın da - na ba - şıy - can,

Ay - ra - nın göz ya - şıy - can,
 Néh - rem, o, mo, mo,
 Ya - ğın ta - na ba - şıy - can,
 Ay - ra - nın göz ya - şıy - can,
 Néh - rem, o, mo, mo, mo.

№ 173 Altató

♩ = 156
 Lay - lay, bé - ši - yim, lay - lay,
 Lay - lay, bé - ši - yim, lay - lay,
 É - vim - é - ši - yim, lay - lay,
 É - vim - é - ši - - yim, lay - lay.
 Sen kэш ši - rin yo - xu - ya, ba - la,

Çe - kim kè - ši - yin, lay - lay.
 Lay - lay, ba - lam, ay, lay - lay,
 Lay - lay, gü - lüm, ay, lay - lay.
 Lay - lay dè - dim ya - ta - san,
 Qı - zıl gü - le ba - ta - san.
 Qı - zıl gü - lün i - çin - de, ba - lam,
 Şi - rin yo - xu ta - pa - san.

№ 174 Valləsi dal

♩ = 50
 Şam - nan yo - la düş - mü - şem,
 Təş - ne qe - rib qar - daş, vay,
 Qem - ler üş - te gel - mi - şem,

Təş - ne qe - rib qar - daş, vay.

Der - diñ me - ni a - lif - tır,

Hal - dan ha - la sa - lif - tır.

№ 175 Köpülö dal

$\bullet = 144$

A - şım ya - van a - lif - tu,

Ö - yü - me qo - naq ge - luf - tu.

Nəh - re, boy, nəh - re, boy.

Nəh - re, boy, nəh - re, boy,

A - şım ya - van qa - lif - tu.

Ö - yü - me qo - naq ga - luf - tu,

Nəh - re, bol, nəh - re, bol.

№ 176 Keserves

(♩ = 124)

Dağ - lar, da - ğım - di' me - nim,
 Qem oy - la - ğım - di' me - nim.
 Qar - daş - la - rım u - za - ğa gè - dif - di',
 Ay - rı - lıq - ta ya - man ça - ğım - dı me - nim.

№ 177 Altató

(♩ = 140)

Lay - lay dè - dım he - me - şe,
 Kar - van gè - der, ay, ba - lam, yè - ni - şe.
 Yor - ğa - nı - na dèy - nen, ay, ba - la, gül dü - ze - rem,
 Yas - tı - ğı - na be - növ - şe.
 Lay - lay, ba - lam, a, lay - lay,
 Lay - lay, gü - lüm, a, lay - lay.

№ 178 Népdal

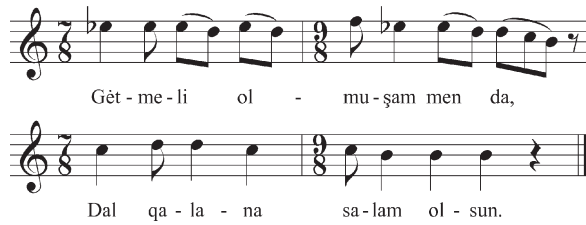
♩ = 120

Her i - yid' i - ši dö - yül,
 Ay, li - lay, li - lay, li - lay,
 Dos o - lub ba - şa ver - baq,
 Can li - lay, li - lay, li - lay.

№ 179 Ima

♩ = 138

Öm - rü - mü' pa - yı bi - tib,
 Ta - nı - ya - na sa - lam ol - sun.
 Me - ne de' - vet - na - me ça - tib
 É - ši - de - ne sa - lam ol - sun.
 A - ğu - yu dön - der - di yağ - bal,
 Ü - re - yi - me vu - rub bir xal.

Gèt - me - li ol - mu - şam men da,
Dal qa - la - na sa - lam ol - sun.

№ 180 Altató

♩ = 54

Lay - lay, bê - şî - yim, lay - lay,
É - vim - è - şî - yim, lay - lay,
Sen gêt şî - rin yu - xu - ya,
Çe - kim ké - şî - yin, lay - lay.
Ba - lam, lay - lay, a, lay - lay,
Gü - lüm, lay - lay, a, lay - lay.

№ 181 Keserves

$\bullet = 112$

Gé - ce - ler, ay, gé - ce - ler,
U - zun o - lar gé - ce - ler.
Men' der - dim o qe - der - di',
Mol - la ge - rek hê - ce - ler,
Mol - la ge - ti - rin, hê - ce - ler.

№ 182 Altató

$\bullet = 184$

Lay - lay ça - lam u - ca - dan,
Se - sin çix - mır ba - ca - dan.
Sen yê - ri bir men ba - xım,

Lay - lay, ba - lam, a, lay - lay.

Lay - lay dé - dim ya - tar - san,

Qı - zıl gü - le ba - tar - san.

№ 183 Altató

♩ = 58

Lay - lay, ba - lam, a, lay - lay,

Kör - pe ba - lam, a, lay - lay.

Lay - lay dé - dim ya - ta - san,

Qı - zıl gül - ler i - çin - de ya - ta - san.

Lay - lay, ba - lam, a, lay - lay,

Lay - lay, kör - pem, a, lay - lay.

№ 184 Szövő dal

$\bullet = 126$

Güd - rü dü - zün - de,
 Es - ki e - lin - de.
 Gè - dir, ha, gè - dir,
 Yè - rin - de, ha, yè - rin - de.

№ 185 Altató, CD-39

$\bullet = 80$

Lay - lay, bè - ši - yim, lay - lay,
 Lay - lay, bè - ši - yim, lay - lay.
 É - vim - è - ši - yim, lay - lay.
 Sen kè' ši - rin yu - xu - ya, ba - lam,
 Çe - kim kè - ši - yin, lay - lay.

№ 186 Sirató

(♩ = 104)

E' - zi - yem o - yan, gül,
 A, ay, e' - zi - yem o - yan, gül,
 O - yan, bül - bül, o - yan, gül,
 O - yan, bül - bül, o - yan, gül.
 Ne - yi - se, bi - zim da ta - lè - yi - mi - ze bè - le ya - zıl - dı,
 Ay, èl - ler, ay, o - ba - lar, ay, bi - zim ya - nı - mı - za ge - len o - ğul - lar,
 Ya - man bu vax - tı - mız - da, ya - man bu ça - ğı - mız - da,
 Bi - zi mağ - mun qo - yan gül,
 Ay, ey, vay, ay, ey, vay, ay, ey, vay.
 Ay, dağ - lar sen - de ne - yim qal - dı,
 Ay, dağ - lar sen - de ne - yim qal - dı,

Ay, e-lim çat-mır, ü-nüm çat-mır, ü-nüm yêt-mir,
 Ay, dağ - la - rım, ay, dağ - lar, ey,
 Ay, sen - de Ha - cı Qa - ra - man ki - mi öv - li - yam qal - dı,
 Ya - sin Çe - le - bi kim' öv - li - yam qal - dı.
 Ha - cı Qa - sım Çe - le - bi ki - mi, E - li Çe - le - bi ki - mi,
 Şıx E - li Çe - le - bi kim' öv - li - ya - la - rım qal - dı.
 Tu - ma - sa - ta ki - mi, öv - li - ya - la - rım qal - dı,
 Av - dıx Pi - ri kim' öv - li - ya - la - rım qal - dı.
 Şıx Haz - red - din kim' öv - li - ya - la - rım qal - dı,
 Zi - ya - ret Pi - ri kim' öv - li - ya - la - rım qal - dı,
 Öz ba - bam kim' öv - li - yam qal - dı.
 Ay, dağ - lar, ay, dağ - lar, ay, dağ - lar, ay, dağ - lar,

Si - zi de bi - zim ki - mi qan ağ - lar,
E - li - miz yèt - mir, ü - nü - müz çat - mır,
Ay, dağ - lar, ay, ay, ay, dağ - lar, oy, oy.
Ay, sen - de bir xèy - li öv - li - ya - la - rı - mız qal - dı,
Yax - şı mes - çit - te - ri - miz qal - dı,
Yax - şı öv - li - ya - la - rı - mız qal - dı.
Yax - şı gi - rov oğ - lan - la - rı - mız qal - dı.
Ay, dağ - lar, ay, dağ - lar, se - nin, èy,
Hès bir çi - çe - yin bit - me - sin,
Hès bi - rin - nen şe - la - le - rin,
Ay, ax - ma - sım, ay, dağ - lar.

№ 187 Sirató

(♩ = 120)

A - şiq i - şin ağ - la - ram,
A - şiq i - şin ağ - la - ram,
Ay, ya - zın - qı - şın ağ - la - ram,
Ya - zın - qı - şın ağ - la - ram.
Ay, in - sa - nın ba - şı - na her iş ge - lir,
Ay él - le - rim, ay, oğ - lan - lar,
Si - ze qur - ban o - lum,
Gel - di - yi - niz yol - la - ra qur - ban o - lum.
İn - san ki var ba - şı - na her iş ge - lir,
Ay, él - le - rim, ay, o - ba - la - rım, ay, oğ - lan - lar.

O zü - lü' ü - şün ağ - la - ram.

Di - zi - di - zi top kim' da oğ - lan - la - rı yan - dı,

Qız - da - rı yan - dı, gi - rov gö - tü'.

Bir - ce o zü - lüm ü - şün ağ - la - ram,

A - dam e - sir de dü - şer, a - dam qaş - qın da dü - şer.

Am - ma bi - ze ya - man düş - man - lıq èy - le - yib - ler,

Ya - man qes - be - qar - lıq èy - l'ib ler,

Ay, si - ze qur - ban o - lum.

Ay, men a - şiq, o - yan gül,

Ez' - zi - yem o - yan gül,

O - yan bül - bül, o - yan gül,

O - yan bül - bül, o - yan gül,

Téz a - çıl - dı', téz sol - dun,
Téz a - çıl - dın, téz sol - dun.

Ay, ve - te - nim, èy, vay,
Ay, oğ - lan - la - rı - mız, èy, vay.

Ay, bi - zi ya - man gü - ne qo - yan gül,
Ay, ya - man gü - ne qo - yan gül,

Ay, èy, vay, ay, èy, vay, ay, èy, vay, ay, èy.

№ 188 Gyermekek becèzgetés, CD-40

$\bullet = 96$

Dağ - da de - ri - ler,
Sün - bül' sa - ri - ler,
Qo - ca ke - ri - ler

Bu ba - la - ma qur - ban.

Dağ - ın ma - ra - lı,

Gö - zü qa - ra - lı,

Bu ba - la - ma qur - ban.

Çe - men - de at - tar,

Bağ - rı çat - tar,

Bu ba - la - ma qur - ban,

Bu ba - la - ma qur - ban.

№ 189 Sirató

(♩ = 118)

Qa - ra - bağ - da bağ ol - maz, ay, èl - ler,

Qa - ra sal - xım ađ ol - maz.

Qe - rib yèr - de ge - ze - nin,
 Ü-re-yin-de yağ ol - maz, èy, èy, yè, yè, yè, yè, èy.

Qa - ra - bağ - da ta - lan var, ay, èl - ler,
 Zül - fün ü - ze sa - lan var.

Ne gè - den var, ne ge - len,
 Gö-zü yol - da qa-lan var, èy,
 Gö - zü yol - da qa-lan var.

Qa - ra - bağ - da quş dur-maz, èl - ler,
 Qa - ra - bağ - da quş dur-maz,
 Bağ - la - san da quş dur-maz.

Kü - sü - lü-sen, gel, ba - rı-şaq, ay, ga - vur,
 Bi - zim di - li - miz din' dur-maz.

№ 190 Nəpdal

$\bullet = 126$

Sə - ma - ve - re od sal - mı - şam,
İs - si - ka - na qe' sal - mı - şam.
Ya - rım gə - dib tek qal - mı - şam,
Ha - çan ge - ler, Al - lah, ha - çan ge - ler.

№ 191 Sirató

$(\bullet = 96)$

Ez' - zi'm o gü - nêy - ler,
O qu - zêy - ler, o gü - nêy - ler.
İ - ki hes - ret qo - vuş - sa,
Bay - ra - mın o gün êy - ler,
Bay - ra - mın o gün êy - - - ler.

№ 192 Sirató

(♩ = 120)

Qa - ra - bağ - da bağ ol - maz,
 Qa - ra sal - xım ağ ol - maz.
 Qur - bet - te yar sé - ve - nin
 Ü - re - yin - de yağ ol - maz,
 Ü - re - yin - de yağ ol - - - maz.

Tripodikus egymagú lokriszi dallamok (№ 193–202)

№ 193 Lakodalmi dal

♩ = 138

Ge - li - ni - mi - zi ge - tir - mü - şok i' - şal - lah,
 A - me - li - nen qur - tar - mu - şok i' - şal - lah.
 Ge - lin tax - tı nu - ba - rek,
 Ge - lin bax - tı nu - ba - rek.

№ 194 Vallási dal zikr-ben, CD-24

$\bullet = 132$

Nu - run sa - hi - bi - dir Re - su - li Al - lah
Al - lah bir - di' la i - la - ha il - la Al - lah.

№ 195 Vallási dal zikr-ben

$\bullet = 132$

Sen - de - di' her der', sen - de - di' der - man,
Ba - ba da - ğı e - ken üs - tün - de xar - man.

№ 196 Ásik dala

$\bullet = 118$

Ca - van - lı - ğın, ay, me - heb - be - tin, ay, ay, eş - qi - ne,
Ca - van - lı - ğın, ay, ay, me - heb - be - tin, ay, ay, eş - qi - ne,
A - ğar - may - nan, ay, saç - la - rım,
A - man - dır, a, qar - daş, a - man - dır, a, qar - daş, a - man - dır.

№ 197 Vallási dal zikr-ben

$\bullet = 69$

Gét - miş i - dim, su ge - ti - rem Ek - be - re,

rem Ek - be - re,

4

Şah Hü - sèyn, be - re,

Gét - miş i - dim, su ge - ti - rem Ek - be - re,

7

Şah Hü-séyn, vah, Hü-séyn,
 Şah Hü-séyn, vah, Hü-séyn, Ek - be - re,
 Gêt - miş i - dim, ge - ti - rem Ek - be -

10

Şah Hü-séyn, vah, Hü-séyn,
 Şah Hü-séyn, vah, Hü-séyn, Kes - me yo - lum,
 Hü-séyn, vah, Hü-séyn, Şah Hü-séyn,

13

Şah Hü - sèyn,

qoy, gé - dim, éy, bi - ha - ye, Şah Hü - sèyn,

vah, Hü - sèyn, me yo - lum,

16

vah, Hü - sèyn,

vah, Hü - sèyn, Şah Hü - sèyn,

qoy, gé - dim, éy, Şah Hü - sèyn,

2

19

ar - ma - ğa, Şah Hü - sèyn,
 Şah Hü - sèyn, vah, Hü - sèyn, Şah Hü - sèyn,
 vah, Hü - sèyn,
 2

22

vah, Hü - sèyn,
 vah, Hü - sèyn, Ge - lin gel - di o - ta - ğa,
 vah, Hü - sèyn,
 vah, Hü - sèyn, Ge - lin gel - di o - ta - ğa,

25

Şah Hü-səyn, vah, Hü-səyn,
 Şah Hü-səyn, vah, Hü-səyn, O - ğul, sen qalx
 Şah Hü-səyn, vah, Hü-səyn,

28

a - ya - ğa, Şah Hü-səyn, vah, Hü-səyn,
 Şah Hü-səyn, vah, Hü-səyn,
 Şah Hü-səyn, vah, Hü-səyn,

31

Şah Hü - sèyn,

To - yun mü - ba - rek ol - sun, Şah Hü - sèyn,

rek ol - sun, Şah Hü - sèyn,

34

vah, Hü - sèyn,

vah, Hü - sèyn, Bè - le toy nu - bek ol - maz,

vah, Hü - sèyn, Bè - le toy nu - bek ol - maz,

37

Şah Hü-séyn, vah, Hü-séyn, Şah

Şah Hü-séyn, vah, Hü-séyn. Şah Hü-séyn,

Şah Hü-séyn, vah, Hü-séyn. séyn,

40

Hü-séyn, vah, Hü-séyn.

vah, Hü-séyn.

vah, Hü-séyn.

№ 198 Szerelmes dal

Allegretto

Gü-nü-gün-den ar-tur ü-rek-te ya-ram,

Ay, na-dan ba-lam, ay, na-dan.

№ 199 Fejő dal

(♩ = 132)

Dur, bay - cim, a, bay - cim, a, bay - cim,
 Qa - do - vi a - la - ram, a, bay - cim,
 Süd - di me - me - le - rü - ve qur - ban o - lum,
 Dur, bay - cim, a, bay - cim, ay, bay - cim.

№ 200 Vallási dal zikr-ben

♩ = 52

Hüs - nü ru - hu Mus - ta - fa - ya pen - cer,
 Ey, hüs - nü ru - hu Mus - ta - fa - ya pen - zer,
 Aş bir bu qan - lı göz - le - rin, ay, bax ek - ber,
 Şah Hü - séyn, vah, Hü - séyn,
 Ya - ra - lan - mı - şam du - ra bil - mi - rem,
 Şah Hü - séyn, vah, Hü - séyn.

№ 201 Lakodalmi dal, CD-43

$\bullet = 168$

bir, ay, Al - lah - ın eş - qi - ne,

bir Al - lah - ın eş - qi - ne.

Gö - rüm: ay, bey, to - yun mu - ba - rek ol - sun,

Qo - hu - mu - qar - da - şı be - yin var ol - sun.

№ 202 Sirató

$(\bullet = 108)$

Ay, he - ze - ret gè - de - ne, gè - den', èy, èy,

Me - ni in - ti - zar - da qo - yub yar gè - der.

Yük - le - nib - di gef - le - te bar xa - nam,

É - le bil - lem kül - lü a - lem var, gè - der, èy.

Tripodikus kétmagú lokriszi dallamok (№ 203–212)

№ 203 Vidám dal, CD-41

$\bullet = 138$

Ay, ne dè-yim, mec - lis - ler - de men ge - ze - rim a - ra - ni,
Sa - ni - ta - ram, men bağ - la - ram ya - ra - ni.
Vu - run çirt - ma, qı - zış - tı - rın a - ra - ni,
Ay, can a - lan, can me - ni dil - len - di - rin,
Bir bè - le mèy - dan me - ni dil - len - di - rin.
O, er - me - yir, er - me - yir,
Des - te tu - tub qı - zıl gü - lü der - me - yir,
Çirt - ma - nın hêç se - da - sı de gel - me - yir,
Can can a - lan, can me - ni dil - len - di - rin,
Bir bè - le mèy - dan me - ni dil - len - di - rin.

№ 204 Keserves

$\text{♩} = 138$

Dè:r: men o - xu' - ram, yar yu - xu - dan o - yan - sın,
 O - xu - mu - ram, men - de o - lan mö - hüb - be - te i - nan - sın.
 Cel - lad ki - mi baş qoy - mu - şam yo - lun - da,
 Gür - ya - ti var, o da me - ni' ki - mi da - yan - sın,
 gel, a - nam, qur - ban, a.

№ 205 Szerelmes dal

Andante

Ge - lin, gè - dek dü - zü - ne, dü - zü - ne,
 Xo - roz - lu' - nun
 Ay, gül - le de - yib, U - rus - ta - mın di - zi - ne.

№ 206 Vallási dal

$\bullet = 72$

Kes - me yo - lum, qoy gè - dim, èy, bi - ha - ya,
 Re - him è - le, za - lum men, E - li Ek - be - rem,
 Re - him è - le, za - lum men, E - li Ek - be - rem.

№ 207 Szerelmes dal

Moderato

Bir qız sèv - dim u - ca dağ - lar ba - şın - da,
 Èy - bi yox - dur ne gö - zün - de, qa - şın - da,
 E - ceb èş - qe düş - düm ca - van ya - şım - da.

№ 208 Keserves

$\bullet = 110$

Bu dün - ya - da üç ne - sil - den qor - xu - ram,
 Bir ay - rı - lıq, bir yox - sul - luq, bir ö - lüm.

Bun-la-rın həc bi-rin-de es - la kö - nül xoş ol - maz,
 Bir ay - rı - lıq, bir yox - sul - suq, bir ö - lüm.

№ 209 Keserves

Allegretto

Heş - ter - xa - na gè - den ge - mi gel - me - di...
 Ay, öl - lem, öl - lem, gè - de - rem El - xa - na.

№ 210 Szerelmes dal

Moderato

Qa - la - nm di - bin - de a - lag éy - le - rem.
 Ba - lam, ya - rın me - nem, men.

№ 211 Szerelmes dal

$\bullet = 104$

Hü - ri - ler, pe - ri - ler yı - ğıl - sın ba - ğa,
 Hü - ri - ler, pe - ri - ler yı - ğıl - sın ba - ğa,

Həc bi - ri - si o Gül - za - ra ben - ze - mez,
Həc bi - ri - si o Gül - za - ra ben - ze - mez.

№ 212 Lakodalmi dal, CD-42

$\bullet = 100$

Ha - ca gè - der ha - cı - la - rın ha - cı - sı,
Yax - şı ol - maz şı - rın na - rın a - cı - sı.
Gel - sin, xe - let vèr - sin be - yin ba - cı - sı.
Dè - yim: ay, bey, to - yun mü - ba - rek ol - sun,
Qo - hu - mun, qar - da - şın, è - lin var ol - sun,
Var ol - sun, sağ ol - sun, sağ ol - sun!

Refi:

Gö - rüm: ay, bey, to - yun mü - ba - rek,
Dè - yek: ay, bey, to - yun mü - ba - rek.

Nagyméretű tripodikus egymagú lokriszi dallamok (№ 213–215)

№ 213 Lakodalmi dal, CD-26

$\bullet = 116$

Der - ya - dan çı - xıb - dır Nuh - un ge - mi - si,
Bi - çil - me - miş qa - lıb oğ - lan ze - mi - si.
A - çıb xe - let vèr - sin be - yin böy'k e - mi - si.
Gö - rüm: ay, bek, to - yun mu - ba - rek ol - sun,
Sağ - dı'n - sol - dı - şın, èy, è - lin var ol - sun.

№ 214 Keserves

$(\bullet = 132)$

Dè-yir: ov-çu, vur-ma, èy, ma-ra-lı, öz ha - yı - nın üs - de - di',
Ov - çu, vur - ma ma - ra - lı, öz ha - yı - nın üs - te - di'.

In - saf èy - le, gel, at - ma, ba - la - sı - nın üs - te - di',
 Sen na - haq - dan, èy, qan tøk - me, ba - la - sını - nan a - yır - ma,
 Ba - la - sı - nın her qeh - ri a - na - sı - nın üs - te - di'.

№ 215 Vallási dal zıkr-ben

(♩ = 132)

Ev - vel, ev - vel Hez - ret ba - ba - dı', qar - lı - dır ba - şı',
 Xı - dır Zın - da ba - ba - dı' ca - van - dı' ya - şı',
 Xı - dır İl - yas, Xı - dır Ne - bi qar - da - şı',
 Kö - mek is - te - sön, kö - me - yü - ve ye - ter.

Nagyméretű kétmagú lokriszi dallamok (№ 216–218)

№ 216 Keserves

(♩ = 120)

Der - ya ke - na - rın - da tik - dir - dim güm - bez,
O - xu - dum der - si - mi, ay, o - ğul - lar dè - di - ler, bil - mez,
Si - ze kö - mek ol - sun o gö - ze gö - rük - mez,
Ne in - di me - nim qel - bim ö - lüb, ne dè - yim, ağ - le - yi'.

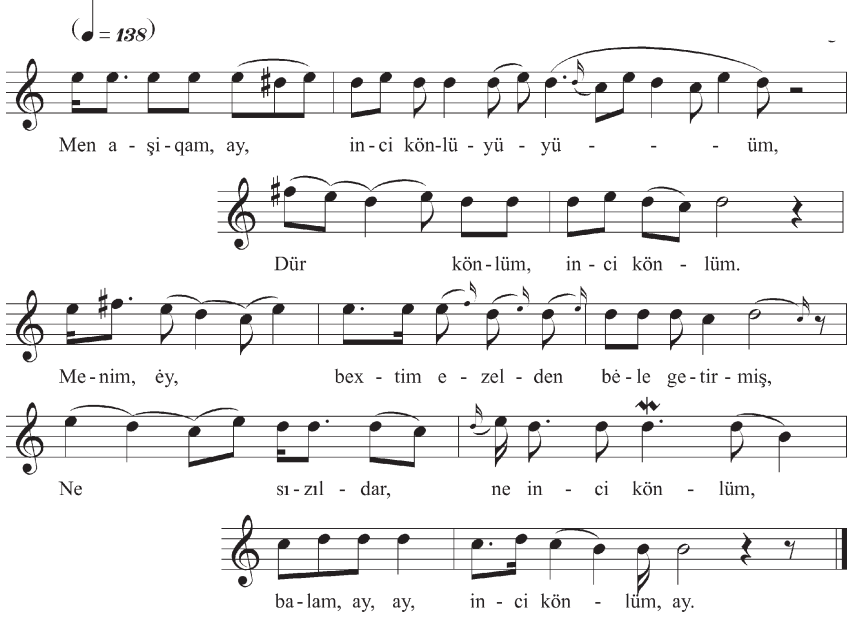
№ 217 Keserves

(♩ = 88)

Hn, èy, qı - rıq dağ - lar, ço - ba - a - a - yan,
Ax - ta - rır dağ - lar ço - va - yan, der - din a - lum, ay.
Ço - ban - sız yay - laq - la - ra a - nam qur - ban,
Ba - ya - tı bağ - lar ço - ba - a - yin, gel, a - nam qur - ba - yin,
gel, ay.

№ 218 Keserves

(♩ = 138)

Men a - şı - qam, ay, in - ci kôn - lü - yü - yü - - - üm,
Dür kôn - lüm, in - ci kôn - lüm.
Me - nim, èy, bex - tim e - zel - den bè - le ge - tir - miş,
Ne sı - zıl - dar, ne in - ci kôn - lüm,
ba - lam, ay, ay, in - ci kôn - lüm, ay.

EOL CHORDON MOZGÓ DALLAMOK (№ 219–326)

Kisméretű egymagú eol dallamok (№ 219–228)

№ 219 Altató

(♩ = 120)

Ba - lam, lay - lay, lay - lay,
Gü - lüm, ay, lay - lay, lay.
Qur - ban o - lum göz - ler', vay, lay - lay,
El - çin - im, ay, lay - lay, lay.

№ 220 Köpülő dal

(♩ = 92)

Néh - rem, gel, gel,
Çö - rey' ya - van qa - lib - di'.
Yağ' bol êl', a, nêh - rem,

Çox - lu yağ vər - gi - nen, ay, nəh - rem,
 Ba - şu - va dö - nüm, ay, nəh - rem,
 Ya - ğu' vər - gi - nen, ay, nəh - rem.

№ 221 Keserves, CD-46

$\bullet = 144$

Gət - di gü - lüm, ağ - la - ram,
 Al - dı zü - lüm, ağ - la - ram.
 Es - di ve' - de - siz kü - lek,
 Tö - kül - di gü - lüm, ağ - la - ram.

№ 222 Vallási dal

$\bullet = 125$

Ma - ra - lın di - zi qan - lı,
 Di - zi - nin kö - zü qan - lı.

Bir iş fe - lek - ten ol - sa,
Qoy - la - rı bi - ze qal - dı.

№ 223 Keserves

♩ = 108

Du-man gel - di dağ - la - ra,
Ya - yıl - dı yay - laq - la - ra.
A - na - lar qur - ban ol - sun
Av - to-mat tu - tan bar - maq - la - ra.

№ 224 Keserves, CD-45

♩ = 84

E - zi - zim si - ni, si - ni,
Tol-dur - lar si - ni, si - ni.

Me - ne öz qar - de - şim ge - ley - di',
Ney - ne - rem öz - ge - si - ni.

№ 225 Szerelmes dal

Moderato

Ya - ğış ya - ğar, şı - rıl - dar,
Qız, ke - me - rin bağ - la - ma.

№ 226 Keserves

$\bullet = 84$

Sa - ral - dım me - şe ki - mi - yi - yi,
Sol - dum be - növ - şe ki - mi.
Ni - ye me - ni sın - dır - dım, ay, oğ - lan,
On - lu - ğun şü - şe ki - mi.

№ 227 Lakodalmi dal

(♩ = 98)

Ge - lin ge - lir, xan ge - lir di - yè,
Öv - le - ri yı-xan ge - lir.
Ge - lin ge - lir xan ge-lir, ay, oğ - lan,
Ö - vü - nü ti-kan ge - lir.

№ 228 Lakodalmi dal, CD-52

♩ = 112

Év - ler - de çox söz o - lar,
Ü - re - yi - ne sal - ma ge - lin. ma ge - lin.
Am - ma - mı am - man ge - lin.

Kisméretű kétmagú eol dallamok (№ 229–279)

№ 229 Vallási dal

$\bullet = 66$

İ - mam şe - hid o - luf - du',
Şah - ba - la qan do - luf - tu',
Oğ - lan - lar qe - ret do - luf - tu',
İ - mam 'sèyn - e qur - ban o - luf - tu',
İ - mam 'sèyn - e qur - ban o - luf - tu',
Şah Hu - sèyn, vah, Hu - sèyn.
Lay - la, oğ - lan - nar, lay - lay,
Ay - lay, 'mam 'sèyn - i - miz, lay - lay,
Lay - la, qa - rat - te - ri - miz, lay - lay,
Lay - lay, i - mam - la - rı - muz, lay - lay.

№ 230 Sırató

(♩ = 92)

Der - ya, sen - den kim gês - ti,
 Der - ya, sen - den kim gês - ti.
 Ay, kim çal - xa - dı, kim gês - ti, ay,
 Kim çal - xa - dı, kim gês - ti, ay kim gês - ti.
 Ay, êl - le - rin ca - van ge - lin - ner',
 Ay, êl - le - rin ca - van oğ - lan - nar',
 Ay, kö - nül - süz ö - len ge - lin - ner,
 Ay, te - ze - ce dü - nen qıx vè - rif gel - di - yim, ay, ge - lin, ay, ge - lin.
 Ez - ra - yil boy - nu - nun da - lın ke - sen - de,
 Ez - ra - yil boy - nu - nun da - lın ke - sen - de,
 Gèn he - ya - tın ya - dı - na düş - tüm', ay, ge - lin, ay, ge - lin.

Ay, èl - le - ri' ya - dı - na düş - tü', ay, ge - lin,
 Bi - ley - dim, gö - rüm, ay, éy, vay, ay, xa - ya - lın - nan, ay,
 Ay, ne gèş - ti, ne gèş - ti, ba - lam, ne gèş - ti.
 Ay, men a - şiq a - la çi - men,
 Men a - şiq a - la çi - men,
 Göy çi - men, a - la çi - men,
 Göy çi - men, a - la çi - men.

№ 231 Altató

Lay - lay dé - dim, ya - ta - san,
 Qı - zıl gü - le ba - ta - san.
 Qı - zıl gü - lün i - çin - de
 Şi - rin yu - qi ta - pa - san.

№ 232 Köpülö dal, CD-50

$\bullet = 100$

N h - rem, gel, n h - rem, gel,
  - re - yim ya - van qa - l f - dir,
N h - rem, gel, n h - rem, gel.

№ 233 Lakodalmi dal

$\bullet = 88$

Ge - lin, ge - lin, gel ha - d ,
So - ra - ęi y l - den al - d .
Qur - ban o - lam ge - li - ne, o
Or - xan i - Çin gel ha - d .
Ge - li - ne bax, ge - li - ne,
K  - ser, g  - der   - li - ne.

Ge - li - ne söz de - me - yün,
Çı - xıb gè - der è - li - ne.

№ 234 Altató

(♩ = 126)

Lay - la de - dim, ya - ta - san,
Qı - zıl gü - le ba - ta - san, èy.
Qı - zıl gül ba - ğın ol - sun,
Dal - da - sın - da ya - ta - san, èy.

№ 235 Lakodalmi dal

(♩ = 108)

Bu ge - lin saç - tı ge - lin, ay, ba - la,
Bu ge - lin saç - tı ge - lin, ay, ba - la,

Ay, ge - di' - den aş - tı ge - lin,
 Ay, ba - lam, ay, ba - lam, ay, ba - lam, ay, ay.
 Ay, bu ge - li - ne kim ne dè - di,
 Bu ge - li - ne kim ne dè - di.

№ 236 Sirató

$\bullet = 144$

Su - lan gül - tek u - zun qem - tek,
 Ca - ha - na doy - ma - dim sen - den.
 A - nam, lay - lay, a - nam, lay - lay,
 Qe - rib ö - len a - nam, lay - lay,
 Qe - rib ö - len a - nam, lay - lay.

№ 237 Sirató

(♩ = 112)

Dağ - lar ma - ra - la qal - dı,

Dağ - lar ma - ra - la qal - dı,

Ay, o - tu sa - ra - la qal - dı,

O - tu sa - ra - la qal - dı,

Men kö - çü - rem, ay, əl sen - nen, ay, o - ba, sen - nen.

Se - rin su - lay, göy çe - men - nen,

O da ma - ra - la qal - dı,

O da ma - ra - la qal - dı.

Ay, bu dağ - lar, əy, gə - dek, ər - ge - li dağ - lar,

Ba - - şı köl - ge - li dağ - lar,

Sen - nen a - ğır əl - ler kö - çüf - tü',

Sen - nen a - ğır  l - ler k  -  f - t ',

Ay, se - ni g  - r m,  y, g  - ne de  r - ge - li dađ - lar,

Sa - na g  - ne de  r - ge - li dađ - lar, ay, dađ - lar,  y,

Dađ - lar, o - tun qu - ru - sun,

O - tun, tu - tun qu - ru - sun.

Dađ - tar, men sen - nen k  -   - rem, men g  - den - nen soo - ra

Se - nin o - tun qu - ru - sun,

O - tun, su - yun qu - ru - sun,

Dađ - lar, ay, dađ - lar, lay - la - lı dađ - lar, ay, dađ - lar.

№ 238 Fejő dal

$\bullet = 80$

Ne - neş, ne - neş, ay, ne - neş,

Qur - ban o - lum sü - tü ca - nı - na, ne - neş.

Dur, ne - ne - şim, ay, ne - neş.

Sa - rış ne - nem, ay, ne - nem,

Dur, ne - ne - şim, ay, ne - neş.

Sü - dü - ne qur - ban o - lum,

Dur, ne - ne - şim, ay, ne - neş.

№ 239 Altató

$(\bullet = 108)$

Lay - lay, ba - lam, lay - lay,

Des - te, ba - lam, lay - lay,

Ya - tib yu - xu gö - rer - sen,
 Ba - lam, lay - lay, ba - lam, lay - lay,
 Köl - fe ba - la, lay - lay,
 Dert - te ba - la, lay - lay.

№ 240 Keserves, CD-47

(♩ = 144)

A - man, a - na, can a - na,
 Gö - zel mè - hir - ban a - na,
 A - na - nun qè - dir' - ni
 Bil - mek la - zım - dır, ba - la,
 A - man, ba - la - ca, ba - la - ca, ba - la - ca.

№ 241 Sirató

(♩ = 112)

Bağ - da yü - züm a - ğa - cı,
Bağ - da yü - züm a - ğa - cı,
Él - ler ü - züm, ay, dü - züm a - ğa - cı,
Ü - züm, ay, dü - züm a - ğa - cı.
Lay - lay, lay, ba - la - lar, lay - lay,
Lay - lay, el - le - rim, lay - lay.

№ 242 Szerelmes dal, CD-51

♩ = 112

Me - nev - şe - yem, bit - mi - şem,
Kol di - bin - de i - mi - şem.
Bir qı - zıl gül - den öt - ri
Boy - nu - mi ey - ri tut - mu - şım.

№ 243 Lakodalmi dal

$\bullet = 108$

Ay, la - le - zar - di' bu gé - ce,
Tü - kan - ba - zar - di' bu gé - ce.
Ge - li - ne xı - na ya - xın,
Bey in - ti - zar - di' bu gé - ce.

№ 244 Altató, CD-48

$\bullet = 126$

Lay - lay, ba-lam, a, lay - lay,
Gül - lü ba-lam, a, lay - lay.
Lay - lay de - dim, ya - ta - san,
Qı - zıl gü - le ba - ta - san.

№ 245 Altató

(♩ = 156)

Lay-lay, ay, dè-ye-rem a-du-va,
 Qur-ban ke-se-rem ca-nu-va.
 Lay-lay, bè-şi-yim, lay-lay, ay-a,
 È-vim - è-şi-yim, lay-lay.

№ 246 Sirató

(♩ = 126)

A-şiq mè - şe-li yèr - de,
 Gül - lü, be - növ - şe-li yèr - de.
 Ba-la ca-van-na - rı-mız me-nim qar - da-şım oğ - lu,
 Vu-ran è - le vur-du, qal - dı dö - şe-li, yèr - de.
 Lay - lay, a, ca - van - la - rı-mız, ay, lay - lay,
 Lay - lay, ay, qar - da-şım' ca-van ba - la - sı, lay - lay.

Lay-lay, ay, ne-ne-min geb-rin', qoy', gel-dim,
De-de-mi' qeb - ri' qoy - dum, gel - dim,
Al - ti'n o - ta' - mi-zi qay - duq, gel - di',
Bül-bül-lü ba - ğı - mi-zi qoy - duq, gel - di'.
Lay - lay, ha - ya - ti-miz, lay - lay,
Lay - lay, ha - ya - ti-miz, lay - lay.

№ 247 Sirató

(♩ = 132)

Bu dağ - lar, bu dağ - lar,
Bu dağ - lar, u - lu dağ - lar, u - lu dağ - lar,
İs - may' - lım, ay, lay - lay, ca - van oğ - lan, ay, lay - lay.
. . . . lay-lay, ay, lay-lay, . . . ay, lay-lay,
Ca - van oğ - lan - nar ay, lay - lay, lay - lay.

Gel - dim,  y, g -rem se - ni, gel - dim, g -rem se - ni,

İs - may' - lim, lay - lay, lay - lay, lay - lay, lay.

G t - dim, se - ni, ba - la, bı -  aq - da g r - d m,

G r - d m se - ni, bı -  aq - da g r - d m.

Ay, g y kiş - ner, bu - lud ađ - lar,

İs - may' - lum, lay - lay, İs - may' - lum, lay - lay, İs - may' - lum, lay - lay,

Ca - van ođ - lan - na - rım, lay - lay.

Xes - te de - den de qur - ban,

Yaz  e - me - nin da qur - ba - yan,

Ne - nen de qur - ban, a, qar - daş, ne - nen sa - na qur - ban,

İs - may' - lum, ay, lay - lay, ay, lay - lay,

Ca - van ođ - lan - lar, ay, lay - lay.

№ 248 Népdal

♩ = 108

Gét, ay,

Gè - de gét ey - len, gel - gi - nen,

Bi - zim dil' öy - ren, gel - gi - nen.

A - nem yox - ti öy - ren,

Gét, e - mel - li öy - ren, gel - gi - nen.

Al - man' at - tum ho - vu - za qal - di

O hov' - za, bu hov' - za,

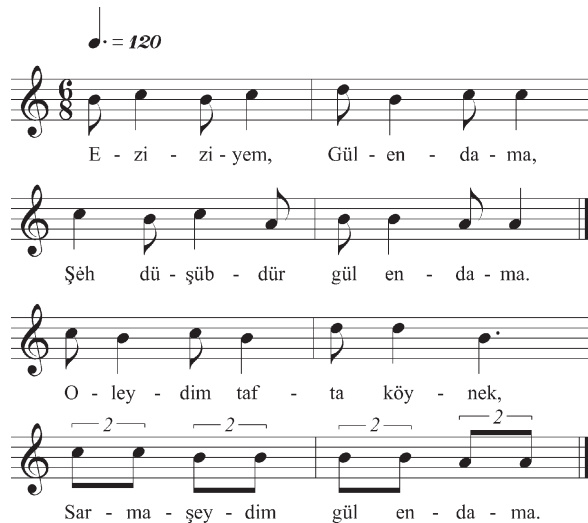
Tat qi - zi dó - nüb don' - za,

A, gè - de gét, ey - len, gel - gi - nen,

Bi - zim dil' öy - ren, gel - gi - nen.

№ 249 Szerelmes dal, CD-53

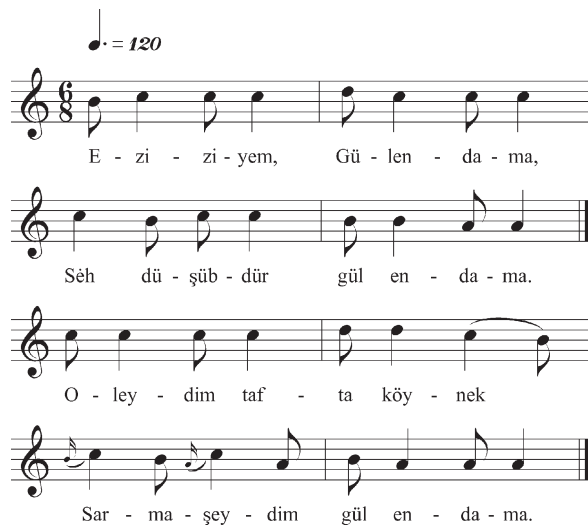
$\text{♩} = 120$

E - zi - zi - yem, Gül - en - da - ma,
Şeh dü - şüb - dür gül en - da - ma.
O - ley - dim taf - ta köy - nek,
Sar - ma - şey - dim gül en - da - ma.

№ 250 Szerelmes dal

$\text{♩} = 120$

E - zi - zi - yem, Gü - len - da - ma,
Şeh dü - şüb - dür gül en - da - ma.
O - ley - dim taf - ta köy - nek
Sar - ma - şey - dim gül en - da - ma.

№ 251 Altató

$\bullet = 92$

Lay - lay dè - dim he - me - še,
 Kar - van gè - der yè - ni - še.
 Yas - tı - ğı - na gül bit - sin,
 Dö - še - yi - ne be - növ - še.
 Lay - lay, ba - lam, a, lay - lay,
 Lay - lay, gü - lüm, a, lay - lay.

№ 252 Szerelmes dal

$\bullet = 116$

Şa - ma - ma - ya ox - şu - yu' - san,
 Li - le - za - rım, gel, gel,
 Gel, dost èy - le - yim se - ni,
 Li - le - za - rım, gel, gel.

№ 253 Sırató

(♩ = 134)

E' - zi-yem, ba - şa dol - sun,
 Sür - me çek qa - şa, dol - sun.
 Bi - zim tor - pa - ğı' biz - den,
 Bi - zim mül - kü - mü - zü, bi - zim tor - pa - ğı - mız',
 Bi - zim ve - ten' a - lib ga - vu - ra vè - re - nin,
 Ne gül - sün, ne şad ol - sun, ne şad ol - sun.
 Lay - lay, tor - paq, ay, lay - lay, lay,
 Ve - ten, lay - lay, ay, lay - lay, ay, lay - lay, ay,
 Lay - lay, ça - lım a - dı - na,
 Xu - da yè - ter da - dı - na.
 Bi - ze tor - paq qıs - met o - lar, Al - lah,

Gè - de - rik tor - pa - ğı - na.

Tor - paq, lay - lay, ay, lay - lay,

Ve - ten, lay - lay, ay, lay - lay, ay, lay - lay.

Men a - şı - qam yad èl - de,

Yad öl - ke - de, yad èl - de,

Ne xal - xa yad èl - de ge - zin - sin,

Al - lah, öl - me - ye ve - ten yax - şı,

Al - lah, öl - me - ye ve - ten yax - şı,

Gez - me - ye bu yad èl de,

Öl - me - ye ve - ten yax - şı.

Ve - ten, lay - lay, de - de - miz, lay - lay,

De - de - miz, lay - lay, tor - paq, lay - lay, lay.

Hèy - va - na - rın der' - rem,

Her çi - çek - ten der' - rem,

Hèy - va - na - rın der' - rem,

Dè - yi - rem de bi - ze yi - ye du - run, bi - ze yi - ye,

A, bi - zim tor - pağ' - mı - zı sa - tan', a, boy - nu qı - rıl - sın.

A, ga - vu - ra tor - paq vè - ren,

Ge', tor - pağ' - mı - zı al vèr - gi - nen.

Tor - paq, ay, lay - lay,

Ve - tan, ay, lay - lay, lay,

gü - nah yox - tu,

Tor - paq

Ay - lay, tor - pa' - ğı - mız,
Ve - ten, lay - lay, lay.

№ 254 Altató

(♩ = 170)

Dèy - dèy, ba - la, dèy - dèy,
Dèy - dèy, ba - la, dèy - dèy,
Dèy - dèy, dèy - dèy, ba - la, dèy - dèy.

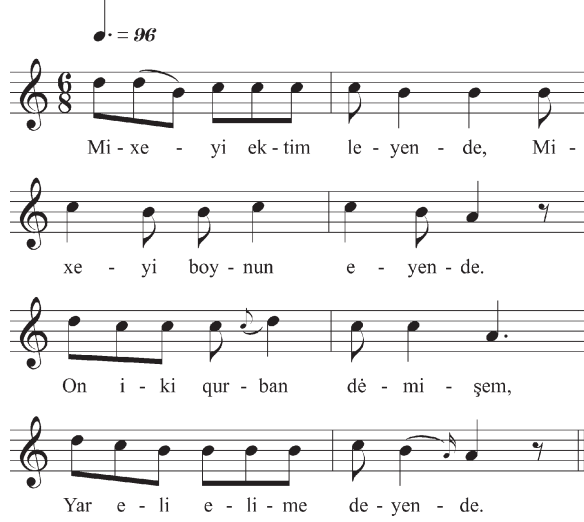
№ 255 Altató

(♩ = 112)

Lèy - lèy, ba - lam, lèy - loy,
Kör - pe ba - lam, lèy - loy,
Kör - pe ba - lam, a, lèy - loy,
Çè - çe ba - lam, a, lèy - loy.

№ 256 Szerelmes dal

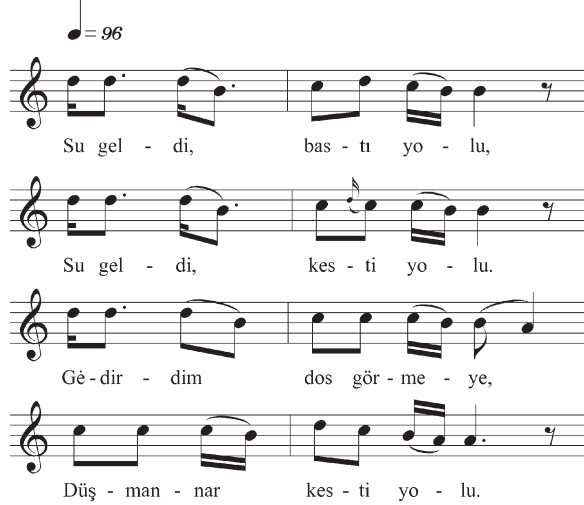
$\bullet = 96$

Mi - xe - yi ek - tim le - yen - de, Mi -
xe - yi boy - nun e - yen - de.
On i - ki qur - ban de - mi - şem,
Yar e - li e - li - me de - yen - de.

№ 257 Keserves, CD-49

$\bullet = 96$

Su gel - di, bas - ti yo - lu,
Su gel - di, kes - ti yo - lu.
Ge - dir - dim dos gör - me - ye,
Düş - man - nar kes - ti yo - lu.

Gè-dir - dim dos gör-me - ye,
Düş - man - nar kes - ti yo - lu.

№ 258 Altató

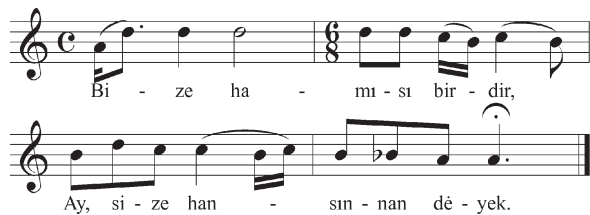
$\bullet = 104$

Lay - lay dé-dim ba - la - ma ya-tın - ca,
Göz - le-rem, ay, ba - tın - ca.
Ba - lam, lay - lay, a, lay - lay.
Ca - nim ce - za - ne gel - di,
Lay - lay, ba - lam, a, lay - lay.

№ 259 Népdal

$\bullet = 54$

Gel, yol - daş, mah - ni dé - yek,
Ay, lí - ma - ni so - yub yè - yek.

Bi - ze ha - mı - sı bir - dir,
Ay, sı - ze han - sın - nan de - yek.

№ 260 Népdal, CD-54

♩ = 63

Tam - bu - run beş ben - din - ne',
Ay, dos gè - dif - di' ken - din - ne',
Ol xu - dam kû - mag ol - sun,
Ay, ha - mı - mı - zan der - din - nen.

№ 261 Lakodalmi dal

♩ = 52

Ge - lin ge - lir, dü - şü - rün,
Ay, ge - lin a - - - şı bi - şı - rin.

№ 262 Nəpdal

$\bullet = 63$

E - zi - zi - yem, yüz il gez,
Ay, yüz il do - lan, yüz il gez.
Be - fa - lı yar yo - lun - da
Ax heç kes - nen sen yüz il gez.

№ 263 Keserves

$\bullet = 56$

Bu boy - da derd çek - mez - dim,
Ay, der - de sal - - - dın sen me - ni.
Öl - se, ba - - - cı - lar öl - sün.
Ah, öl - me - sin ba - la qar - daş - la - rım.

№ 264 Keserves

$\text{♩} = 80$

Gè - di - rem, yo - lum dal - dır,
Ay, bu ne - ve e - li bal - dır.
Çe - ki - rem, ba - lam der - di,
Ax çek - sem de, ca - nım sađ - dır.

№ 265 Altató

$\text{♩} = 144$

Lay - lay, ba - lam, a, lay - lay,
Lay - lay, ba - lam, lay - lay, lay - lay.
Şi - rin yu - xu ta - pa - san, ba - lam,
Qı - zıl gül - ler i - çin - de
Şi - rin yu - xu ta - pa - san.

Lay - lay, ba - lam, a, lay - lay,
 Şi - rin ba - lam, a, lay - lay.

№ 266 Vallási dal zikr-ben

$\bullet = 152$

La i - la - ha, ill' Al - lah,
 La i - la - ha, ill' Al - lah,
 La i - la - ha, ill' Al - lah,
 La i - la - ha, ill' Al - lah...

№ 267 Sirató

$\bullet = 88$

Éy, i - yid - le - rim tağ - la - ri ya - rır,
 Köh - lel - le - ri yo - rur,

Qar - tal - la - ra qıy vu - rur,
 Tor - pa - ğı - mı - zı ge - ri a - lır.
 Tor - pa - ğın gö - zü nem - li - dir,
 Éy, i - yit - ler, siz - den kö - mek di - le - di,
 Me - ne u - za - nan düş - men e - li - di hiç kes - kin.

№ 268 Altató

(♩ = 100)

E - zi - zim, ba - lam, lay - lay,
 Gü - lüm, bü l - bü - lüm, ba - lam, lay - lay,
 Lay - lay dé - ye - rem a - du - va, ba - lam,
 Qı - zıl gü - lüm ba - lam, lay - lay,
 Bir Al - lah çat - sın da - du - va, ba - lam, lay - la, lay - lay.

№ 269 Altató

(♩ = 116)

Dağ - lar da - ğın ol - sun,
 Qı - zıl gül ba - ğın ol - sun,
 Bö - yü - yüb bo - ya - ba - şa çat, o - ğul,
 At sü - ren ça - ğın ol - sun.
 Lay - lay, ba - lam, a, lay - lay,
 Der - dim a - lan, a, lay - lay.

№ 270 Sirató

(♩ = 120)

Lay - lay, a, gü - lü yan - sın,
 Od tus - sun gü - lü yan - sın,
 Bi - zi . . bu yé - re sür - gün é - li - ye - nin,

Ağ - zın - da di - li yan - sın.
 Dağ - lar, qo - şa dağ - lar,
 Və - rif - i baş - ba - şa dağ - lar.
 Dağ - lar men ne də - yim ki,
 Dağ - lar sa - na ne də - yim.
 Qa - lif - ti' bir cüt ba - lam,
 Qa - lif - ti' əl - ler, ba - lam.

№ 271 Sirató

$\bullet = 116$

İs - te - ye - rem öl', is - te - ye - rem,
 Gə - dem è - li - mi - ze, a, lay, lay-lay.

Vè - rif - i baş - ba - şa dağ - lar,
Ga - vur ke - sıf yol - la - rı.
Qor - xu - ram ga - vur - dan men,
Ga - vur ke - sıf yol - la - rı.
Qoy - mur gè - dek ve - te - ne,
Ve - ten, lay - lay, a, lay - lay,
Tor - paq, lay - lay, a, lay - lay.
A - ya - ğım ba - şı - na gel - sin, ay, lay - lay,
Qa - dam kaş, o da gel - sin,
Ay - lay, lay - lay, - lay, a, lay - lay.

№ 272 Altató

(♩ = 116)

Qı - zıl gül bu - tam, lay - lay,
E - ti - ne bu - tam, lay - lay.
Bö - yü - yüb bo - ya - ba - şa çat, o - ğul,
To - yu - nu tu - tam, lay - lay.

№ 273 Sirató

(♩ = 74)

Bi - zim ba - şı - mı - za ge - len,
Lay - lay, lay - lay, a, lay - lay,
Düş - man ba - şı - na gel - sin,
Lay - lay, ba - lam, a, lay - lay,
Ve - ten, lay - lay, a, lay - lay.

№ 274 Sirató

(♩ = 92)

Ca - num, qo - yu-nun ke-li - ni,
 Ov - şa - ra gel - mir yé - li - ni.
 O - nu sa - ğan qız - ge - li - nin,
 El - le - ri - ni xi-ne - lön.

№ 275 Sirató, CD-57

(♩ = 180)

Se - ye - de bax, se - ye - de,
 To - run qu - rub qa - ye - de.
 To - ru - na ter - lan dü - şüb,
 Kim - se - si yox o - ye - de.
 Lay - lay, é - vim, a, lay - lay,

Lay - lay, ba - lam, a, lay - lay.

Lay - lay, lay - lay, a, lay - lay,

Lay - lay, lay - lay, a, lay - lay,

Ve - ten, qa - lip or - da, a, ve - ten,

Ve - te - ni - miz

Ve - ten, lay - lay, a, lay - lay,

Ve - ten, lay - lay, a, lay - lay,

Tor - paq, lay - lay, a, lay - lay,

Ni - ya - zim, de - de - miz, ne - ne - miz, lay - lay, a, lay - lay.

Bir gö - rüm sı - na - san,

Sın - dı - ra - san, sı - na - san,

Er - me - ni - ye ruh - sat ve - ren,
 Gö - zel ve - te - ni da - ğı - da - nın,
 Ay, se - ni gö - rüm sı - na - san.
 Ay, bi - zim ba - şı - mı - za ge - len
 Gel - sin ba - şı - nı - za, ga - vur,
 Lay - lay, ve - ten, a, lay - lay,
 Lay - lay, ve - ten, a, lay - lay,
 Lay - lay, ve - ten, a, lay - lay.

№ 276 Sirató

(♩ = 132)
 Dağ - lar, sen - de ne - yim qal dır.

Ay, év - le - ri ba - xan dağ - lar,

Ay, bi - zim sen - de ne - yi - miz qal - dı,

Ay, bi - zim sen - de ne - yi - miz qal - dı,

De - de - miz, ne - ne - miz gi - rov qal - dı.

Ya - na - san se - ni, ka - fir,

Lay - lay, ve - ten, lay - lay, a, lay - lay,

Ve - ten, lay - lay, a, lay - lay,

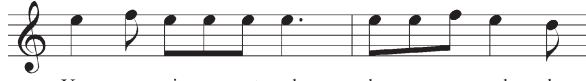
Ve - ten, lay - lay, a, lay - lay.

Ha - cı Qa - ra - man kim' tor - paq - la - rı - mız qal - dı,

Zi - ya - ret - gah - la - rı - mız qal - dı,

Yax - şı - yax - şı èl - le - ri - miz qal - dı,

Yax - şı zi - ya - ret - gah - la - rı - mız qal - dı,

Yax - şı - la - rı - mız qal - dı,

Yax - şı dün - ya - mız qal - dı,

Ham' - sı - nı e - li - miz - den al - dı,

Gür - ye - ti - mi - zi, va - rı - mı - zı

düş - man e - li - miz - den al - dı,

Ba - la, ne dé - yek, ne ağ - lı - yaq,

ne te - her da - nı - şaq.

№ 277 Nəpdal

Allegretto

Al - ma al - ma - ya ben - zer,
Al - ma a - ğa - cı gö - zel, cı gö - zel.

№ 278 Nəpdal

Allegro

Ba - zar - da bal var, lay - lay,
Ağ üz - de xal var, lay - lay.

№ 279 Nəpdal

Allegretto

Qı-zım, se - ne baş - maq a - lim,
Qı-zım, se - ne pal - tar a - lim,
Gəy, ba - lam, gəy, ba - lam, bi - ze gel, gel.
Gəy, gü - lüm, gəy, na - zım, dü - ze

Kisméretű négysoros eol dallamok (№ 280–301)

№ 280 Népdal

♩ = 104

Por - ta - ğal o - yum, o - yum,
O - yum qoy - nu - ma qo - yum.
Ya - ğış ya - ğar, yèr doy - maz, ay, ba - lam,
Men sen - nen nè - ce do - yum.

№ 281 Népdal

♩ = 112

Ay, Al - lah, yaz ge - ley - di,
Yèl - lo, yè - le - le - rim,
Çöl - le - re qaz ge - ley - di,
Yèl - lo, Yèl - lo.

№ 282 Népdal

$\bullet = 120$

Meh - le - de nar a - ğa - cı,
Yəl - lo, yə - le - le - rim.
Göz - de - ri qa - ra ba - cı,
Yəl - lo, yəl - lo.

№ 283 Népdal, CD-59

$\bullet = 124$

Gel, gə - dek daş bu - la - ğa,
Yəl - lo, yə - le - le - rim,
Su - yu sar - xoş bu - la - ğa.

№ 284 Lakodalmi dal

$\bullet = 108$

Ge - lin ge - lir, dü - şü - rün,
 Sa - lam e - lëyk, sa - lam e - lëyk.
 Ge - li - ne aş bi - ši - rin,
 Ta - li me - lik, Ta - li can.

№ 285 Altató

$\bullet = 96$

Lay - lay dé - yim ya - ta - san,
 Gül bé - ši - ye ba - ta - san.
 Ne - ne ley - ley dé - yen - de
 Qu - laq a - sıb ya - tar - san.
 Lay - lay, ba - lam, a, lay - lay,

Gül ba - lam, a, lay - lay,
 Ne - ne lay - lay dé - yen - de
 Qu - laq a - sıb ya - tar - san.

№ 286 Valləsi dal zıkr-ben

$\bullet = 86$

Yax - şı din - le e - za - nı,
 Ya - ra - da - nı, ya - za - nı.
 Ye - rin - gö - yün mi - za - nı
 Al - lah - u Ek - ber - de - dir,
 Ye - rin - gö - yün mi - za - nı
 Al - lah - u Ek - ber - de - dir.

№ 287 Szerelmes dal

Moderato

İs - te - ka - nın sa - rı - sı,
ay, qız, ay, qız, ay, qız, a - man - dır,
İç - dim, qal - dı ya - rı - sı, qa - da -
nı a - lım, ba - la - nı a - lım.

№ 288 Szerelmes dal

Moderato

Qı - zıl gül - sen, bu - ta - san, ba - lam,
Me - ni sal - ma o - da sen.
Men o gül - den de - yi - lem, ba - lam,
İy - le - ye - sen, a - ta - san.

№ 289 Szerelmes dal

Moderato

Musical score for 'Szerelmes dal' (No. 289) in 6/8 time, Moderato. The score consists of four staves of music with lyrics in Hungarian. The melody is written in a single treble clef line.

Men gè - di - rem, ađ - la - ma,
A - man, a - man, a - man, ö - lü - rem.
Ü - re - yi - mi dađ - la - ma,
A - man, qa - da - nı a - lım.

№ 290 Népdal

Andantino

Musical score for 'Népdal' (No. 290) in 6/8 time, Andantino. The score consists of four staves of music with lyrics in Hungarian. The melody is written in a single treble clef line.

Bu ge - len dörd at - lı - dır,
Can gü - lüm, can - can.
Dör - dü ke - her at - lı - dır,
Gel, gü - lüm, yar, héy, héy.

№ 291 Sirató

$\bullet = 80$

Dağ - lar, qo - şa dağ - lar,
 Vè - rif baş - ba - şa dağ - lar.
 Vè - rif baş - ba - şa dağ - lar, a, lay - lay,
 Ve - ten, lay - lay, a, lay - lay.

№ 292 Altató

$(\bullet = 76)$

Lay - la, lay - la, lay - lay,
 Ba - la - mın ba - la - sı, ba - lam, lay - la,
 Ü - rey' - min pa - ra - sı, ba - lam, lay - la,
 Ba - lam, lay - la, lay - la, lay - lay.
 Lay - lay ça - la - ram a - du - va, ba - lam,
 Bir Al - lah çat - sın da - du - va.

Ba - lam, lay - la, lay - lay,
 Lay - lu - va ne - nün qur - ban,
 Ba - lam, lay - la, lay - lay.

№ 293 Népdal

Moderato

Qa - la - nın di - bin - de,
 hây, qır - ğı ses - le - nir, yar,
 Qo - yu - nun al - tın - da
 qu - zu bes - le - nir, yar.

№ 294 Szerelmes dal

Allegro

A - ran - da qal - dım, ay, ne - ne,
 Hes - ret - den yan - dım, ay, ne - ne.
 Me - ni da - ğa gön - der,
 Çi - ye - le - ye gön - der,

Me - ni da - ğa gön - der, ay, ne - ne,
Çi - ye - le - ye gön - der.

№ 295 Szerelmes dal

Allegretto

Ne ba - xır - san ya - nı - ya - nı,
O - lum göz - le - riñ qur - ba - nı,
A - man, yar, a - man, yar,
A - man, yar, a - man, yar.
Ev - vel - ki me - heb - bet ha - nı,
Di - nim - i - ma - nım, gel, gel,
Qa - şı ka - ma - nım, gel, gel,
Ha - lı ya - ma - nım, gel.

№ 296 Szerelmes dal

Andantino

Ne ba - xır - san ya - nı - ya - nı,
O - lum göz - le - rin qur - ba - nı,
A - man, yar, a - man, yar,
A - man, yar, a - man, yar.
Ev - vel - ki me - heb - bet ha - nı,
A - man, gel, gel, gel,
Di - nim - i - ma - nım, gel, gel,
Qa - şı ka - ma - nım, gel, gel.

№ 297 Keserves

Allegretto

Éy - le - mi, daş - lı dağ - lar,
Çın - qıl - lı daş - lı dağ - lar.
Qor - xu - ram géc ge - le - sen, éy,
Göz qa - la yaş - lı, dağ - lar.

Qor - xu - ram géc ge - le - sen, èy,
Göz qa - la yaş - lı, dağ - lar.

№ 298 Népdal

♩ = 92

Eh - med ba - ğı su - la - yıb,
İt quy - ru - ğun bu - la - yıb.
Mah - nı bil - me - yen şey - ler, ay, ba - cı,
Çaq - qal ki - mi u - la - yıb.

№ 299 Szerelmes dal

Moderato

Bu ge - len ya - ra ben - zer,
Tèl - le - ri ka - ra ben - zer,
Ay, qız, ay, qız, bir be - ri bax, be - ri bax, be - ri bax.

Qo-şa xal var ü - zün - de,
Sal - la - na - sal - la - na têt - le - ri var.

№ 300 Népdal

Allegretto

İ - re - van - da bir qu - yu var,
Ay, a-man, ay, a-man, ay, a-man, ay, a-man, a - man.
Ay, dil, ay, dil, ay, dil, ay, dil,
Ay, can, ay, can, ay, can, ay, can.

№ 301 Szerelmes dal

Andantino

A - raz üs - te, buz üs - te,
Ka - bab ya - nar köz üs - te.

Qoy, me - ni öl - dür - sün - ler,
Bir a - la - göz qız üs - te.

Tripodikus egymagú eol dallamok (№ 302–306)

№ 302 Népdal

Moderato

Hay, qar - da - şın kü - ren a - tı, Ul - duz, ay, a - man,
Ay, a - man, ay, a - man, ay, a - man, ay, a - man.

№ 303 Népdal

Allegro

Al - tım - da may - dan, ké - çir - dim çay - dan,
Qır - mı - zı fay - dan tu - man al me - ne.

№ 304 Népdal

Allegro moderato

A, dağ - lar, qı - zıl gül o - yum - o - yum,
 A, dağ - lar, de - rim, qoy - nu - ma qo - yum.

№ 305 Vallási dal zikr-ben, CD-55

♩. = 69

E - cef qal - dı qa - ran - lıq tür - be - ler - de,
 Şah Hü - sèyn vah, Hü - sèyn,
 Şah Hü - sèyn, vah, Hü - sèyn,
 Ay, su - suz ca - ni - na qur - ban o - lum,

taps

3

2

8

Şah Hü - sèyn vah, Hü - sèyn,
 Şah Hü - sèyn, vah, Hü - sèyn,

10

Çıl-paq-ta-ra de dü-şen-le-ri ne qur-ban o-lum,
 Gèt - miş i - dim su ge - ti - rem Ek - be - re,

13

Şah Hü - sèyn vah, Hü - sèyn,
 Şah Hü - sèyn, vah, Hü - sèyn,

15

Men a - şiq öz gü - lü - me,
 Men a - şiq öz gü - lü - me,

17

Şah Hü - sèyn vah, Hü - sèyn,
 şah Hü - sèyn, vah, Hü - sèyn,

19

Ya - zı yaz öz gü - nü - me,
 gü - nü - me,

21

Şah Hü - sèyn vah, Hü - sèyn,
 Şah Hü - sèyn, vah, Hü - sèyn,

23

Derd - ler be - ga - xıl ol - du,
 du,

25

Şah Hü - sèyn vah, Hü - sèyn,
 Şah Hü - sèyn, vah, Hü - sèyn,

27

Ben - de - ni da sal - dın öz gü - nü - ne,
 hn, na - a, öz - gü - nü - ne,

29

Şah Hü - sèyn vah, Hü - sèyn,
 Şah Hü - sèyn, vah, Hü - sèyn,

31

Men a - şiq nøy - lim si - ze,
 Gét - miş i - dım Hü - sèy - ne,

33

Şah Hü - sèyn vah, Hü - sèyn,
Şah Hü - sèyn, vah, Hü - sèyn,

35

Men a - şiq, nèy - lim si - ze,
Men a - şiq, nèy - lim si - ze,

37

Şah Hü - sèyn vah, Hü - sèyn,
Şah Hü - sèyn, vah, Hü - sèyn,

39

Men siz - den dön - mez i - dim,
siz - den, ay, mez - - - dim,

41

Şah Hü - sèyn vah, Hü - sèyn,
Şah Hü - sèyn, vah, Hü - sèyn.

43

Siz dön - sen, nèy - lim si - ze,
Siz den - sen, nèy - lim si - ze,

45

Şah Hü - sèyn vah, Hü - sèyn.
Şah Hü - sèyn, vah, Hü - sèyn.

№ 306 Keserves

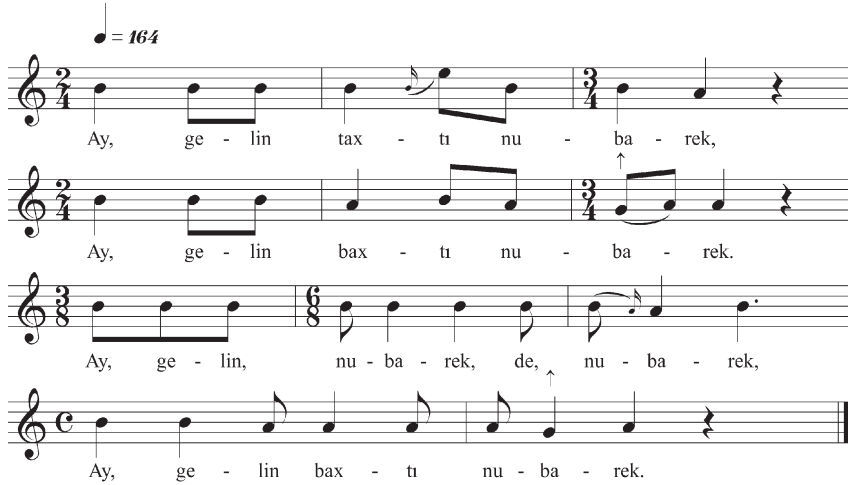
Allegro

A - ğac - da lèy - lek yu - va bağ - lar, gè - der,
Ay, qız, sè - ven oğ - lan ha - ra ağ - lar, gè - der.

Tripodikus kétmagú eol dallamok (№ 307–321)

№ 307 Lakodalmi dal

$\bullet = 164$

Ay, ge - lin tax - ti nu - ba - rek,
Ay, ge - lin bax - ti nu - ba - rek.
Ay, ge - lin, nu - ba - rek, de, nu - ba - rek,
Ay, ge - lin bax - ti nu - ba - rek.

№ 308 Sirató

$\bullet = 118$

Düz - de - rin - de ma - ral - la - rın ge - zer - di,
Dağ - la - rın - da cey - ran - la - rın, cü - yür - le - rin ge - zer - di,
Taş - ta - rın - da kek - lik - le - rin qaç - qıl - dar,
Su - la - rın qaç - qıl - dar, ay, dağ - lar,
Men gè - de - rem, sa - la - mat qal, ay, dağ - lar, ay, dağ - lar, èy.

№ 309 Szerelmes dal

Andantino

Bi-zim dağ-lar si-zin dağ-dan gez-me-li,
Qe-lem a-lib qaş-gö-zü-nü yaz-ma-li, ba-lam,
Yar-dan ay-rıl-dım, ba-lam, gül-den ay-rıl-dım.

№ 310 Szerelmes dal

Andante moderato

Éy, lal-la, bir quş i-din, éy, lal-la,
Çe-pe-re gon-muş i-din, éy, lal-la.
Gét-dim o-nu tut-ma-ğa, éy, lal-la,
Yad oğ-lu kör-müş i-di, éy, lal-la.

№ 311 Szerelmes dal

Andantino

Yè-ri, yè-ri, bes-te bo-yu-na qur-ban,
O ya-ra-şı-ğı-na, so-yu-na qur-ban.

№ 312 Keserves

Moderato

Qar-ğı - mı - şam: be - növ - şe - ler bit - me - sin...

Se - ni kö - rüm e - lin e - le yét - me - sin. Ha-ray,

men öl - lem, ha-ray, men öl - lem.

№ 313 Szerelmes dal

Allegro

Ne dur - mu - san dağ ba - şın - da qar ki - mi,
Bağ - ça - mız - da həy - va ki - mi, nar ki - mi.

Qü - le - qü - le, qü - le - qü - le, ay, xa - nım,

Se - ne qur - ban ol - sun bu şı - rin ca - nım.

№ 314 Szerelmes dal

Andantino

Çay - da ba - lıq tor - dan ké - çer, gel - mi - şik,
Her bu - laq - dan bir su i - çek, gel - mi - şik.

Oğ - lan - lar sè - vib gö - ze - li sè - çer, gel - mi - şik,

Ya - rın, ca - ma - lın gör - me - ye gel - mi - şik.

№ 315 Szerelmes dal

Andantino

Meş - di - yem, keb - lé - yi - yem, men ha - cı - yam,
 Ü - zün - de qa - ra xa - lın möh - ta - cı - yam.

№ 316 Népdal, CD-58

♩ = 104

Ay, Al - lah, yaz ge - ley - di, bu - lèy - li,
 Çöl - le - re qaz ge - ley - di, bu - lèy - li.

№ 317 Szerelmes dal

Moderato

Bè - le ba - la - ni, hay, ba - zar - da he - sir,
 Bè - le ba - la - ni, hay, bağ - da gül e - sir,
 Bè - le ba - la - ni, hay, oğ - lan te - le - sir,
 Bè - le ba - la - ni, hay, a - şiq ba - la - ni.

№ 318 Lakodalmi dal

Allegro moderato

Çel - tik - ler dir - çe - lib - dir, ay, mü - ba - rek,
Sün - bül - ler in - ce - lib - dir, ay, mü - ba - rek.

№ 319 Szerelmes dal

Moderato

Ay, So - na, gün gét - di dağ ba - şı - na,
Ay, So - na, yar ör - tüb ağ ba - şı - na,
Yar ör - tüb ağ ba - şı - na.

№ 320 Népdal

Andantino

Su ge - lir, ar - xa ne var, héy, nar, éy, nar,
Çi - men - den çar - xa ne var, gül, éy, réy - han.

№ 321 Szerelmes dal

Allegretto

Ya - rn ba - ğın - da ü - züm es - ge - ri,
 Ba - ğın ya - nın - dan he - zin ses ge - lir.
 Sağ ol, gel, var ol, gel,
 Sen me - ne mēh - man ol, gel.

Nagyméretű egymagú eol dallamok (№ 322–323)

№ 322 Keserves

$\bullet = 120$

Al - lah, ge - zer - sen Qa - ra - bağ - dan a - ra - lı, a - ra - lı, a - ra - lı,
 Dé - mir - sen, ne - den giy - lēy - li - sen, ne - den ya - ra - lı, ya - ra - lı, ya - ra - lı.

№ 323 Vallási dal

($\bullet = 86$)

Dün - ya ve - fa - sız - dır, i - nan - maq ol - maz,
 Ar - zu bir qu - yu - dur, dol - dur - maq ol - maz.

Ü-re-yi-mi vèr-dim se-ne ya-di-gar,
 Ü-re-yi-mi vèr-dim se-ne ya-di-gar,
 Men sol-sam da, ya-di-gar sol-maz.

Nagyméretű kétmagú eol dallamok (№ 324–325)

№ 324 Sirató, CD-56

♩ = 92

E-zí-zim, ba-lam, ve-ten yax-şı,
 Géy-me-ye, ba-lam, ke-ten yax-şı.
 Se-nin bir gü-nü-vi gö-rey-dim, ba-la,
 Soo-ra ö-ley-dim, ne yax-şı.
 E-zí-zim, ba-lam, ay, ba-lam-dí',
 E-zí-zim, ba-la-mın ba-la-sı ba-lam-dí', ba-la-am-dí'.

№ 325 Vallási dal zikr-ben

♩ = 86

Hez - re - ti Be - kir, di - lin - de zi - kir,

Hu də - yib dö - ner eşq møy - da - nın - da,

Al - lah də - yib dö - ner eşq møy - da - nın - da.

Hez - re - ti Ö - mer, bé - lin - de ke - mer,

Hu də - yib dö - ner eşq møy - da - nın - da,

Al - lah də - yib dö - ner eşq møy - da - nın - da.

Nagyméretű több soron ereszkedő dallam (№ 326)

№ 326 Ásik dala, CD-60

♩ = 168

Høy, ne ba-la də-yi-rem se-ne şöh-re-ti-mi, sa - hi - bi - hü-ner me - nem,

Da - va gü - nü qor - xu bil - mez bir ner oğ - lu ner me-nem.

Çi - da düş-düm ve-te-nim - nen qür-be-te di-yar di-yar,

Xe-zi-ne-ler ya-ra-şı-ğı bir le'-li-göv-her me-nem, bir le'-li-göv-her me-nem,

A, ba - la, xe-zi - ne-ler ya-ra-şı-ğı a-man, a-man, a-man, a - man,

bir le' - li - göv - her me-nem.

AZ AZERBAJDZSÁNI NYELVRŐL ÉS A DALLAMOK SZÖVEGEIRŐL

A gagauzhoz és a kissé távolabbi türkménhez hasonlóan, az azerbajdzsáni nyelv az anatóliai török nyelv közeli rokona. Mi több, egyes tudósok az azerbajdzsánit és az anatóliai törököt egy nyelvnek tekintik, melynek dialektusai egy hatalmas területet fednek le a Balkántól a Kaukázusig és Iránig. A török nyelvjárások legkorszerűbb morfológiai elemzése szerint az azerbajdzsáni az anatóliai törökkel, a türkménnel valamint a Balkán és a Krím török nyelveivel a török nyelvek déli csoportjához tartozik.

Az elmúlt századokban az azerbajdzsáni és az anatóliai nyelvek meglehetősen eltérő viszonyok között fejlődtek. Az azerbajdzsáni nyelvre továbbbi megosztó hatással volt az azerbajdzsáni területek kettévágása, a déli résznek Iránhoz, az északnak pedig az Orosz Birodalomhoz csatolása. Az északi Azerbajdzsán a 20. századtól egy olajkitermelő ország, melyben, részben az oroszok fejlettebb iskolarendszerének köszönhetően erősebben hatottak a modern tendenciák.

Az azerbajdzsáni nyelvnek öt, egymással szorosan összefüggő dialektus csoportja van, mindegyik számos aldialektussal:⁶⁸

- a) keleti (*Quba, Baku és Şamaxa* dialektusok)⁶⁹
- b) nyugati (Kazak, Gandza, *Karabah* és Airum dialektusok)
- c) északi (Nukha and *Zagatala*-Kazak dialektusok)
- d) déli (*Nahicseván* és Jereván dialektusok)
- e) iráni dialektusok.

A dalszövegek lejegyzésekor a modern azerbajdzsáni írást használtam, két kivétellel: a nyílt *e* hangot *e*-vel jelöltem, a zárt *e* hangot pedig *é*-vel. A nyílt [e] arab és perzsa jövevényszavakban a *fatħa* hangot jelöli (pl. *veten*). Az *'ayn*⁷⁰ után is ez a hang hallható (Ali > Eli). A zárt *e* [é] olyan kezdő szótagokban fordul elő, ahol más oguz dialektusokban *i* van, pl. *én-* (in-) 'leszáll'.

⁶⁸ A listán dőlt betűvel jelöltem azokat a területeket, ahol magam is gyűjtöttem, az a-b) területekről többet, a c-d) területekről kevesebbet.

⁶⁹ A standard azeri nyelv alapja bakui nyelvjárás.

⁷⁰ Ennek a szó belsejében egy rövid szünet fele meg.

A standard azerbajdzsáni nyelvben kilenc magánhangzó fonéma van:⁷¹

	<i>elől képzett</i>		<i>hátral képzett</i>	
	<i>illabiális</i>	<i>labiális</i>	<i>illabiális</i>	<i>labiális</i>
<i>magas</i>	i	ü	ı	u
<i>középső</i>	é	ö		o
<i>alacsony</i>	e		a	

Az általam használt mássalhangzó fonémák a következők:

	<i>labiális</i>	<i>prepalatális</i>	<i>(post)palatá- lis</i>	<i>veláris, uvuláris, glottális</i>
<i>zárhang</i>	p, b	t, d	k, g	q, ğ
<i>részhang</i>	f, v	s, z	ʃ	x, h
<i>nazális</i>	m	n		
<i>affrikáta</i>			ç, c	
<i>siklóhang</i>	w		y	
<i>likvida</i>		L, r		

Az alábbi táblázatban azokat a betűket látjuk, melyeknek jelentősen eltér a kiejtése a magyar és az azerbajdzsáni nyelvben.

azerbajdzsáni

a	rövid <i>á</i>
é	rövid <i>é</i>
ı	<i>ı</i> az orosz <i>ı</i> -ben
c	<i>dzs</i>
ç	<i>cs</i>
ğ	<i>g</i>
ş	<i>s</i>
x	<i>ch</i> a német <i>Bach</i> -ban

A dallamok szövegeiről

Az azerbajdzsáni dalszövegek első variánsát kísérom, Fattah Xalıqzade vetette a papírra. A magyarra fordításban értékes segítséget nyújtott Csáki Éva és Hasan Bicari. Ezúttal is hadd fejezzem ki köszönetemet nekik.

⁷¹ Hosszú magánhangzók csak az arab és perzsa szavak hagyományos kiejtésében jelentkeznek.

Célom volt, hogy a dalszövegeket a mai azerbajdzsáni irodalmi nyelvhez a legközelebbi formában közöljem, és az attól való eltéréseket egyszerű módon jelöljem.

Az éneklés közben kihagyott hangokat és szótagokat aposztróffal (') jelöltem a kotta alatti szövegben, és zárójelben kiírtam a külön közölt szövegekben. Például, ha *qarlıdır* 'havas' helyett *qarlıd* hallatszott, ezt *qarlıd'*-nak jelöltem a zenei lejegyzésben és *qarlıd(ır)*-nak a külön közölt szövegben. Hasonlóan jelöltem a szóközi kihagyott hangokat, például ha *ezizim* helyett *e'zim*-et énekeltek, akkor ezt a szövegben *e(zi)zim*-ként jelöltem.

Ha a nyelvjárási forma eltért az irodalmi formától, akkor a standard formát zárójelben közlöm.⁷² Például, ha *gelmişik* 'jöttünk' helyett *gelmişüq* hallatszott, ezt *gelmişüq (--şik)*-ként írtam.⁷³ A magánhangzó-harmónia hiányát is mindig jelöltem. Alább közlök néhány példát a jobb érthetőség kedvéért:

<i>standard forma</i>	<i>a kotta alatti szövegben</i>	<i>külön közölt szövegbeli forma</i>
déyir	dé'r	dé(yi)r
oxuyuram	oxı'ram	oxı(yu)ram
geyreti	güryati	güryati (geyre-)
irefdedir	irefdedi'	irefdedi(r)

Hogy a sok zárójel miatt a szöveg ne váljon olvashatatlaná, néhány nyelvi jelenséget dőlt betűvel jelzek:

– Hasonuláskor az irodalmi formát írom, és a hasonult hangot dőlten jelzem. Például, ha a standard *dertli* 'szomorú' helyett *dertti*-t énekeltek, akkor *dertli*-t írok. Hasonlóan, ha a *tembel* 'lusta' helyett *temmel* hangzott el, ezt *tembel*-ként jelzem.

– A többes szám *-lar* jele helyett gyakori a *-dar*, ezt is dőlt betűvel jelzem, például *qızdar*'lányok'.

– Hasonlóan, az irodalmi nyelvben használt standard betű megdöntésével jelzem, hogy helyette más hang szerepelt. Dőlt *ç*-vel jelzem, ha *ç* helyett *ş* hallatszik, például *héç* 'semmi' jelzi, hogy *hés*-t énekeltek *héç* helyett; *b* mutatja, hogy *b* helyett *f* hangzott el, *i* vagy *ı* mutatja, hogy *i* vagy *ı* helyett *u*-t mondtak; *u* mutatja, hogy *u* helyett *ı* szerepelt; *d* jelzi, hogy *d* helyett *t*-t mondtak és *t* mutatja, hogy *t* helyett *d* hangzott fel. Lássunk néhány példát a könnyebb érthetőség kedvéért.

⁷² Referenciaként Altaylı (1994)-et használtam.

⁷³ Csak azokat a szótagokat írom ki, amelyek megváltoztak, a többit kötőjellel jelölöm.

	<i>elhangzott</i>	<i>átírt (standard)</i>
<i>b</i>	olufdur	olubdur
<i>ç</i>	hêş	hêç
<i>d</i>	tanişırıq	danışırık
<i>i/i</i>	lalezardur	lalezardır
<i>u</i>	qurudı	qurudu

Szintén az olvashatóság kedvéért néhány gyakori egyedi formát nem jelzek, pl. mindig az irodalmi formát jelölöm a következő szavaknál: *dost~dos*, *düşmen~düşman~duşman*, *mübarek~nubarek~mubarek*. Az irodalmi azerbajdzsáni nyelv szabályainak megfelelően a múlt időt mindig *di/dı/du* stb.-nek jelölöm, noha gyakran hangzik fel helyette *-ti/tı/tu* stb. A *q*, *k* és *g* esetén is a szótári alakot használom, bár gyakran hangzik fel eltérő forma, pl. *keklix* (keklik), *soyux* (soyuq), *gız* (qız) stb.

Remélem, az Olvasó örömet fogja lelni a szövegekben, melyek betekintést engednek az azerbajdzsáni nép életébe, költői képzeletébe, örömeibe és bánatába.

A példák szövegei és magyar fordításuk

- *kotta 1, Altató (laylay), Xalıqova Rübare (93), Şamaha, Kerimova: laylay-9*

Laylay dëdim, yatasan,	Altatót énekeltem, feküdj le,
Qızıl güle batasan.	Merülj vörös rózsába. ⁷⁴
Qızıl güller içinde	A vörös rózsák között
Şirin yuxu tapasan.	Édes álmodj lelj.
- *kotta 2a-b, Keserves (bayatı), İsmayılova Qızbeş Rza qızı (77), Şamaha, Dağ Göyler*

Menim derdim uludu(r), éy,	Az én bánatom nagy, ej,
Axar çaylar qurudu(r).	A folyóvizet kiszáradtak.
Men açıb derdimi dësem, éy,	Ha szomorúan bánatomat panaszolom, ej,
Derdti (derdli) derdin unudu(r).	Akinek baja volt, elfelejti a bánatát.

⁷⁴ Mindjárt az első sorok alkalmasak a fordítás nehézségeinek és szépségeinek az illusztrálására. A *laylay* szó siratókban és altatókban is használatos. Az altatókban *tenténe* fordítható, a siratókban viszont *aj, jaj*-ként. A siratókban gyakoriak a *laylay dëdim* 'altatót mondtam' és a *laylay çalam* 'altatót játszom' kifejezések, mindkettőt úgy fordítom, hogy 'altatót énekeltem' illetve 'altatót énekelek'. A *yatasan* öhajtó módú ige „bár lefeküdnél”, de itteni értelme felszólító módú: „feküdj le”. Hasonló igaz a *şirin yuxu tapasan*, kifejezésre, melyet szintén felszólító módban kell fordítani. A *qızıl güle batasan* szó szerint azt jelenti, hogy 'bár merülnél vörös rózsába, a *qızıl güller içinde* pedig azt jelenti, hogy 'vörös rózsák között'. Bár a *qızıl gül* szó szerint 'vörös rózsát' jelent, gyakran használják valami 'szép, nemes, kellemes, rendkívüli' dolog, esemény érzékeltetésére. Az altatókban a vörös rózsába merülés tehát a kellemes, jó érzéseket jelenti.

- *kotta 3a, Keserves (bayatı), Mövliyeva Beyistan Ehmed qızı (79), Şamaha, Dağ Göyler*

Ovçuyam, ovlanamam, ay,	Vadász vagyok, nem vadászhatok, aj,
Ovçuyam, ovlanamam, ay,	Vadász vagyok, nem vadászhatok, aj,
Ov görsem, ovlanamam, a.	Ha vadat látok [is], nem vadászhatok, aj.
Men özüm yaralıyam, ay,	Én magam sebesült vagyok, aj,
Men özüm yaralıyam, ay,	Én magam sebesült vagyok, aj,
Yaralı qovlanamam, ay.	Sebesülten nem hajthatom a vadat, aj.
- *kotta 3b, Keserves (bayatı), Qocayeva Hemayil Füzuli qızı (46), Şamaha, Sündi*

Duman geldi bu dağlardan,	Köd jött e hegyekből,
Qoy, dağlarım bar éylesin!	Ó, a hegyeim termékenyek legyenek.
Ne sen(i) gözüm görsün,	Szemem ne lászson téged,
Ne könlüm qubar éylesin.	Szívem se szakadjon meg.
- *kotta 4a, Vallási dal zikr-ben, Ahmadov Alsuar Zakir oğlu (59), Şamaha, Dağ Göyler*

Allah, Allah, Allah, Allah.	Allah, Allah, Allah, Allah.
-----------------------------	-----------------------------
- *kotta 4b, Vallási dal zikr-ben, nök Sündiböl, Şamaha, Sündi*

Hezret Babanın dağında,	Mohamed próféta hegyén,
Maral ot/lar oylağında,	Gazella legelészik a területén,
Şix Eylübün (-yubun) meqamında	Jób Sah tartózkodási helyén
Kamildi ustadım benim,	Nagyszerű az én mesterem,
Kamildi ustadım benim.	Nagyszerű az én mesterem.
- *kotta 5, Szövő dal (cehre havası), nök Sündiböl, Şamaha, Sündi*

Vurub seni sındıraram,	Megrúglak, széttörlek téged,
Gezerim kendi, cehre.	Megyek a faluba sétálni, szövőszék.
- *kotta 6, Köpülö dal (néhre havası), Abasova Hebibe Mustafa qızı (68), Karabah, Cebrail/Gazanzeri (felv.: Baku)*

Çalxan-çalxan, ay, néhrem,	Csapódj, csapódj, aj, köpülöm,
Yağın illah bol olsun,	Vajad nagyon bőséges legyen,
Balalarımız yésin, sağ olsun.	Gyermekeink egyék, egészségesek legyenek.

- kotta 7a, Keserves (bayatı), Tağıyeva Mehfuza (56), Quba, Talabı Gışlag*
 Sabah bindim, oyandım, Reggel felébredtem, felkeltem,
 Derde qeme boyandım. Bajtól, bánattól szenvedtem.
 Daş olseydim (-saydım) eriydim, Ha kő lettem volna, szétporladtam volna,
 Torpaq olub dayandım. Föld voltam, kibírtam.
- kotta 7b, Sirató (ağı), Meherremova Töhve İmanxan qızı (84), Karabah, Fuzuli/ Xalaşsa (felv.: Merdekan)*
 Bağçamızda gül bitdi, A kertünkben kinyílt a rózsa,
 Lala bitdi, gül bitdi, ay, laylay, Kinyílt a tulipán, kinyílt a rózsa, aj, jaj, jaj,
 Torpağımız, ay, laylay, Földünk, jaj, jaj, jaj,
 Torpağımız, ay, laylay. Földünk, jaj, jaj, jaj.
 Yurdumuza gédik, bağ saldım, A hazánkba mentünk, kertet ültettem,
 Her ne ektim, gül bitdi, Bárnit vetettem, rózsa nyílt,
 A, torpaqda gül bitdi. Aj, a földön rózsa nyílt,
 Laylay, torpa(ğı)mız, laylay, Jaj, jaj, földünk, jaj, jaj,
 Aylay, évimiz, laylay. Aj, jaj, házunk, jaj, jaj.
- kotta 9a1, Altató (laylay), Qehramanova Tavar Necefqulu qızı (69), Zengilan, Del-lyaklı, később Çöpederében élt (felv.: Sumgait)*
 Laylay çalam (-lím), yatasan, Altatót énekelek, feküdj le,
 Qızıl güle batasan. Merülj vörös rózsaíba.
 Qızıl gülün içinde A vörös rózsaiban
 Serin yuxu tapasan. Lelj hüvös álmot.
 Balam, laylay, a, laylay, Kicsim, tente, aj, tente,
 Quzum, laylay, a, laylay. Bárányom, tente, aj, tente.
- kotta 9a2, Lakodalmi dal (toy mahnsı), Memmedova Şeker Nureddin qızı (67), Şamaha, Mel'gam*
 Al almağa gelmişem, A szépségért jöttem,
 Mal almağa gelmişem. A hozományért jöttem.
 Oğlanın anasıyam, A völegény anyja vagyok,
 Aparmağa gelmişem. Jöttem, hogy elvigyem öket.
- kotta 9b1, Epikus dal (epik neğme), İsmayılova Qızbeş Rza qızı (77), Şamaha, Dağ Göyler*
 Laylay çalam, yatasan, Altatót énekelek, feküdj le,
 Qızıl güle batasan. Merülj vörös rózsaíba.
 Qızıl gül kölgen olsun, A vörös rózsa vessen neked árnyékot,
 Kölgesinde yatasan. Árnyékában feküdj.

- *kotta 9b2, Lakodalmi dal (xına havası), Qedirova Nıcat Mehmedeli qızı (78), Şamaha, Zarat (felv.: Şamaha/Şehriyar ker.)*

Ay, lalezardı(r) bu géce,	Aj, tulipánkert ez az éjszaka,
Tükan-bazardı(r) bu géce.	Bolt-vásár ez az éjszaka.
Ağ ellere gülgez xına,	Fehér kezekre vörös henna,
Bey intizardı(r) bu géce.	A völegény türelmetlenül vár ma éjszaka.
- *kotta 9c1, Népdal (mahni), İsmayilova Cemile Hüseyınqulu qızı (70), Nahicsevân, (felv.: Baku)*

Kasalarım irefdedi(r),	Porcelánjaim a polcon vannak,
Her biri bir terefdedi(r),	Mindegyik egy oldalon,
Görmemişem bir heftedi(r).	Nem láttam egy hete [a kedvesemet].
Yar bize qonaq gelecek, bala,	Vendégnek jön hozzánk a kedves, kicsim,
Bilmirem ne vaxt gelecek, bala,	Nem tudom, mikor jön, kicsim,
Olsun ki sabah gelecek.	Bár reggel jönne.
- *kotta 9c2, Lakodalmi dal (toy mahnisı), Qocayéva Hemayıl Füzuli qızı (46), Şamaha, Sündi*

Ay, lalezardı(r) bu géce,	Jaj, tulipánkert ez az éjszaka,
Tüken (dükan)-bazardı(r) bu géce.	Bolt-vásár ez az éjszaka.
Geline xına yaxın,	A menyasszonyra hennát kenjetek, ⁷⁵
Beg (bey) intizardı(r) bu géce.	A völegény türelmetlenül vár ma éjszaka.
- *kotta 9d1, Altató (laylay), İsmayilova Cemile Hüseyınqulu qızı (70), Nahicsevân, (felv.: Baku)*

Başına men dolanım,	Rólad én gondoskodom,
Bala, men durum, men dolanım.	Kedvesem, itt ülök, rólad én gondoskodom.
Sene verse mevacicb,	Mikor neked fizetést adnak,
Kölgende men dolanım.	Én fogok a te oltalmadban élni.
Laylay, balam, laylay,	Tente, kedvesem, tente,
Laylay, gülüm, laylay.	Tente, rózsám, tente.
Laylay dédim ucada(n),	Altatót énekeltem hangosan,
Sesin gelmez bacadan.	Elcsöndesedsz. ⁷⁶
Bala, Alla(h) seni saxlasın	Kicsim, az Isten óvjon téged

⁷⁵ A menyasszonyra a lakodalom előtti éjszakán anyja és barátnői egy ünnepség során hennát festenek.

⁷⁶ Abbahagyod a sírát.

Çiçekden, qızılcadan.
Laylay, balam, laylay,
Laylay, gülüm, laylay.

Himlötöl, vörhenytöl.
Tente, kicsim, tente,
Tente, rózsám, tente.

- *kotta 9d2, Keserves (bayatı), Tağiyéva Mehfuza (56), Quba, Talabı Gışlag*
Ezizinem, [dér] neçiyem men, Kedvesem, ki vagyok én,
Derd elinden erzeçiyem men. A bánat miatt panaszkodom én.
Ne anam vardır, ne de atam, Nincsen anyám, sem apám,
Gözyaşındandı arzuçuyam men. Könnyezve vágyakozom én [rájuk].
- *kotta 10a, Népdal (mahnu), İsmayılova Cemile Hüseyınqulu qızı (70), Nahicseván, (felv.: Baku)*
Dağlara çen düşende, Mikor köd száll a hegyekre,
Sünbüle den düşende, Mikor sárgulni kezd a kalász,
Ruhum bedenden oynar, Lelkem kiugrik a testemből,
Sen yadıma düşende. Mikor eszembe jutsz.
- *kotta 10b, Sirató (ağı), Yusifova Zerife Ebdürrehman qızı (71), Zagatala, Qımır*
Deniz qırağındayam, A tenger partján vagyok,
Çéşme qırağındayam, A forrás mellett vagyok,
İtirmişem benim bacımı, Elvesztettem nővéremet,
Men onun sorağındayam, bacım, gel. Öt keresem, nővérem, gyere.
- *kotta 10c, Keserves (bayatı), Abasova Hebibe Mustafa qızı (68), Karabah, Ceb-rail/Gazanzeri (felv.: Baku)*
Bülbülem, a, bala, güle bendem, Csalogány vagyok, jaj, a rózsához
kötődöm,
Gel, yuvamı qurdalama, ay, Gyere, [de] fészketem ne túrd fel, jaj,
[Éle] bir şirin dile bendem. Kedves szavakra van szükségem.

[Dédim] ede, dağda ne var, Hé, a hegyen mi van,
İller kēçdi, derde ne var. Múltak az évek, elfelejtettük a bánatot.
Menim atam-anam köçüb, Apám-anyám elvándorolt,
Daha benim orda neyim var. Nekem ott semmim sem maradt.

- kotta 10d, Lakodalmi dal (toy mahnısı), Mahmudova Bayramxatın Danyal qızı (69), Zagatala, Çobanköl*

Öyümüze (evimi-) gelin gelir,	A házunkba menyasszony jön,
Çıraç vurun, gelin gelir.	Lámpát gyújtatok, menyasszony jön.
Çıraqları alıřdı(n),	A lámpákat gyújtátok meg,
Bügün (bu-) bize gelin gelir, héy.	Ma hozzánk menyasszony jön, hej.
- kotta 32a, Gyermek becézgetés (uřaq oxsaması), Semedova Alma (99), Örményország, Shidlu, Kerimova-oxsama-3*

Laylay, balam, a, qurban, balam,	Tente, kedvesem, aj, szeretlek,
Laylay, quzum, a, qurban.	Tente, bárányom, aj, szeretlek.
- kotta 32b, Körtánc dala (halay), AXMI/92*

Hay, lolo, lolo, lolo, yeleli.	Haj, lolo, lolo, lolo, jeleli.
--------------------------------	--------------------------------
- kotta 32c, Népdal (mahni), AXMI/93*

Hilnen mixeyi men isteyende,	Ha a szekfűszegfáról ⁷⁷ szekfűszeget akarok,
Düzün, getirin, düzün, getirin.	Fűzzétek fel, hozzátok el, fűzzétek fel, hozzátok el.
- kotta 32d, Keserves (bayatı), İskenderova Fatmasoltan Hüseyın qızı (95), Şamaha, Demirçi*

Quş idi(k), géderdik bir-birimizden aralı,	Madarak voltunk, haladtunk egymástól távol,
O(v)çiler (-çular) (v)urmuşdu, (v)urmuşdu, qanadımızdan yaralı.	Vadászok meglótték, meglótték szárnyunk, megsebesült.
Eger [déyir] ondan da ölmezsem, Héyva tek men saralım, saralım.	Ha ettől sem halok meg, Birsalmaként elsárgulok, elsárgulok. ⁷⁸
- kotta 33a, Lakodalmi dal (toy mahnısı), Memmedova Şeker Nureddin qızı (67), Şamaha, Mel'gam*

At keher, oğlan keher,	A ló gesztenyebarna, a fiú gesztenyebarna,
Xoş geldin bizim gelin,	Isten hozott, menyasszonyunk,
Ezizim, gözüm gelin.	Kedvesem, szemem[fénye] menyasszony.
Bélinde qıygac yeher,	A [ló] derekán ovális nyereg,
Xoş geldin bizim gelin,	Isten hozott, menyasszonyunk,
Ezizim, gözüm, gelin.	Kedvesem, szemem[fénye] menyasszony.

⁷⁷ *Syzygium aromaticum*.

⁷⁸ A kifejezés a közeledő végre utal, jelentése „lassan meghalok”.

- *kotta 33b, Szerelmes dal (sevgi haqqında), Ehlimanova Yaxşıxanım Qocakışı qızı (73), Şamaha, Nabur (felv.: Şamaha/Shykhlyar)*

Sensen qızıl gül,	Te vagy a vörös rózsa,
Saçları sünbül.	Kalászhajú. ⁷⁹
Aşigam bülbül,	Szerelmes vagyok, csalogány,
Éşqe dalırsan.	Bár te is szerelemben esnél.
- *kotta 33c, Lakodalmi dal (xına havası), Sultanova Nazile Misir qızı (55), Şamaha, Demirçi*

Eli gelir méşeden, nana, nay,	Ali jön az erdőből, nana, naj,
nay, na, nay,	naj, na, naj,
Buğları var küşeden, nana, nay, nay,	Ritkás a bajsza, nana, naj, naj,
na, nay.	na, naj.
- *kotta 34a, Szerelmes dal (sevgi haqqında), AXM2/33*

Kişmiri şalın ollam,	Lennék kashmir sálad,
Dad aldı meni,	Rossz dolog történt velem,
Ağ üzde xalın ollam,	Fehér orcán szépségtapasz lennék,
Yad aldı meni.	Idegen vett el engem.
- *kotta 34b, Lakodalmi dal (toy mahınsı), Yusifova Xanım Hesən qızı (77), Zagatala, Qımur*

At gelir aparmağa maral xanım,	Lovas jön, hogy elvigye a szép asszonyt, ⁸⁰
Atını otarmağa, lilay, lilay.	Hogy a lovát megetesse, lilaj, lilaj.
Vekilin atı gelir,	A vőfély lova jön,
Boynunda çatı gelir.	Nyakán kecskeszörből font vastag kötél,
Gelini aparmağa,	Hogy elvigye a menyasszonyt,
Vekilin atı gelir.	A vőfély lova jön.
- *kotta 34c, Szerelmes dal (sevgi haqqında), AXM1/57*

Sona xanım, çıx éyvana,	Szona asszony, gyere ki a tornácra,
Bir bax bu gözəl oğlana.	Nézz csak erre a szép fiúra.
Doğrusun söyle merdana,	Igaz véleményt mondj e férfiról,
Hüsnü-cemalı yaxşıdır.	Szépsége, ábrázata kellemes.
- *kotta 35, Gyermekdal (uşaq oyunu), İsmayılova Cemile Hüseyınqulu qızı (70), Nahicseván, (felv.: Baku)*

⁷⁹ Olyan göndör és fürtös, mint egy kalász.

⁸⁰ Az *at gelir* „ló jön” kifejezést itt „lovas jön” értelemben használják.

- *kotta 37-3a, TRT-2205, Diyarbakır*
Nare esvab yahıyor (-kı-), *nare*,
Köpük teştten akıyor, *nare*.
A tüz ruhát éget, *nare*,
A hab a lavórból kifolyik, *nare*.
- *kotta 37-3b, TRT-1462, Sivas*
Aşağıdan gelen yare bak, yare,
Burnu galenfirli (karanfil-), kaşları kara.
Nézz a lentről jövő kedvesre,
Orrán szegfűdíz, szemöldöke fekete.
- *kotta 37-4b = I.W.16a*
- *kotta 37-5b = I.W.12c*
- *kotta 37-6a-c = I.W.16e, d, f*
- *kotta 38-1a, TRT-641, Kilis*
Elma tekerlendi, yar,
Güzel şekerlendi, yar.
Az alma elgurult, kedves,
A szépség megédesedett, kedves.
- *kotta 38-1b, TRT-1691, Oltu*
Merdivenden yukarı,
Hop, güllü gülizarım.
Fel a lépcsőn,
Hopp, rózsás arcúm.
- *kotta 38-1c, TRT-1674, Sivas*
Türkmen kızı süt pişirir,
Hem pişirir, hem taşırır.
A türkmén lány tejet főz,
Főzi is, viszi is.
- *kotta 38-2b, TRT-2602, Kars*
Héy, ağalar, nasıl deyim,
Gözleri ela züveyda.
Hej, urak, hogyan meséljem el
A barna szemű kedvesemet.
- *kotta 38-2c, TRT-528, Kars*
Kemanımın telleri,
Gezdim gurbet elleri.
A hegedűm húrjai,
Idegen földet jártam meg.
- *kotta 38-2d, TRT-648, Akdağmadeni*
Yıldız, akşamdan doğarsın,
Dağlara boyun eğersin.
Csillag, este születsz meg,
A hegyekre hajtod a fejed.

- *kotta 38-2e, TRT-680, Tokat*
 Suya düştü gülümüz,
 Hanım kızlar, kızlar.

Vízbe esett a rózsánk,
 Fialat lányok, lányok.
- *kotta 38-2f, TRT-400, Trabzon*
 Ayna, ayna ellere,
 Ayna düştü göllere.

Tükör, tükör a kezekbe,
 A tükör a tavakba esett.
- *kotta 38-2g, TRT-60, Tekirdağ*
 Gideriz biz ikimiz,
 Kestanedir yükümüz.

Megyünk mi ketten,
 Gesztenye a terhünk.
- *kotta 38-2h, TRT-2876, Afyon*
 Su gelir, güldür-güldür,
 Gelin destini doldur.

Folyik a víz, csobog-csobog,
 A menyasszony a kancsóját tölti.
- *kotta 38-3b, TRT-152, Ankara*
 Köprünün altı diken, *türkmeno*,
 Yaktın beni gül iken, emmoğlu.

A híd alja tövises, *türkmeno*,
 Rózsaként szerelemre lobbantottál,
 kedvesem.
- *kotta 38-3c, TRT-2709, Elazığ*
 Değirman sala benzer, anan öle.

A malom tutajra hasonlít, meghalok érted.⁸³
- *kotta 38-4e, TRT-897, Kars, azerbajdzsáni stílusban*
 Samanlıkta kediler, vıy, vıy,
 Miyav, miyav dediler, vıy, vıy.

A hombárban cicák, miau, miau,
 Nyávogtak, miau, miau.
- *kotta 38-4f, TRT-173, Kars*
 Kerem olup men oduna yanaram,
 Dostuma dost, düşmenime
 yamanam.

Kerem vagyok, tüzedben égek,
 Barátnak barát, ellenségnek
 ellenség vagyok.
- *kotta 38-5b, TRT-1048, Kars, azerbajdzsáni stílusban*
 Giyip güllü tumanımı şekine, day,
 gizi, nay, nay.

Rózsás bő hosszúnadrágot hord,
 naj, naj, naj.

⁸³ Az *anan öle* kifejezés jelentése hasonló az *anan qurban* kifejezés jelentésére „anyád meghalna érted”, vagyis meghalok érted, szeretlek, imádlak.

- *kotta 39-1a, TRT-240, Tercan*
Kapı, kapı gezerim,
Kapıda boncuh (-cuk) düzerim. Sorra járom a kapukat,
A kapuban gyöngyszemet fűzők.
- *kotta 39-1b, TRT-1705, Erzurum*
Yendim saman almaya,
Sarı da gelin sarmaya. Sikerült szalmát vennem,
Szőke menyecskét megölelnem.
- *kotta 39-1c, TRT-1993, Sivas*
Gitme yarım uzağa,
Aman övmelim, aman. Ne menj, kedvesem messzire,
Aj, dicsérni való kedvesem, aj, aj.
- *kotta 39-2a, TRT-1228, Tercan*
Bu dağda ot bitmez mi,
Varma yoluma, varma. Ezen a hegyen nem terem-e fű?
Ne állj az utamba.
- *kotta 39-2b, TRT-2599*
İşte geldim ekim, büküm,
Arkamda davulum yüküm. Íme, megjöttem, vetek, aratok,
Hátamon viszem a dobomat.
- *kotta 39-2c, TRT-2327, Kayseri*
Oduncular dağdan odun indirir,
Yürük sular değirmeni döndürür. A favágók a hegyről tűzifát hoznak,
A folyóvizek a malomkereket forgatják.
- *kotta 39-2d, TRT-90, Acıpayam*
Siyah çorap giysena (-sa-),
Yar, bizim eve gelsena (-sa-). Végy már fel fekete harisnyát,
Kedves, gyere már el hozzánk.
- *kotta 39-2e2, TRT-239, Acıpayam*
Gökte yıldız tek gider,
Arabası çift gider.
Oğlan hasta olunca,
İlacı kızıdan gider. Az égen a csillag magányosan halad,
A szekere párosan halad.
Ha a fiú megbetegszik,
Orvossága a lánytól érkezik.
- *kotta 39-2e3, TRT-1051, İzmir*
Mavi kırep başında,
Kalem oynar kaşında. Kék kreppet visel a fején,
Ceruza díszíti szemöldökét.

- *kotta 39-3c, TRT-1686, Urfa*
Tabakta bal olaydım,
Eriyip yağ olaydım.
Yarin ince belinde
İpekli bağ olaydım.
A tányérban méz lennék,
Felolvadva olaj lennék.
A kedves karcsú derekán
Selyemöv lennék.
- *kotta 39-3d, TRT-1609, Kerkük*
Gelemedim Emine'm da,
Memlekete bu sene.
Allah izin ederse,
Gelirum (--rim) yeni sene.
Eminém, hát nem jöhettem
Haza az idén.
Ha Isten megengedi,
Jövőre megjövök.
- *kotta 39-3e, TRT-684, Malatya*
Değirmenin postu dar,
Allıllar, allıllar,
Gitti suyu, kestiler,
Allıllar, allıllar.
A malom garatja szűk,
Vörös ruhások, vörös ruhások,
Elapadt a vize, elvágták,
Vörös ruhások, vörös ruhások.
- *kotta 39-4a, TRT-1216, Aşkale*
Bu gece ay doğacak, Aynalım,
Şavkı bize vuracak, Aynalım.
Ma éjszaka telihold lesz, Ajnalım,
A fénye ránk esik, Ajnalım.
- *ex39-4b, TRT-1109, Artvin*
İndim dere ırmağa, hoy, nanayda,
Zeytin dalı kırmağa, hoy, nanayda.
Lementem a völgyben levő folyóhoz,
oj, nanajda,
Hogy olajfa-ágat törjek, oj, nanajda.
- *kotta 39-5a, TRT-3820, Ankara*
Asker oldun vatana, zalifim (zülüfüm),
Gidiyon mu kitana, zalifim (zülüfüm).
Katonája lettél a hazának, tincsecském,
Bevonulsz-e az egységedbe, tincsecském?
- *kotta 39-5b, TRT-3145, Çorum*
Fistan giymiş kırmalı, dürdanem,
Göğsü çapraz düğmeli, birdanem.
Rakott szoknyát viselt, gyöngyöm,
A mellén két sor gomb van, egyetlenem.
- *kotta 39-5c, TRT-3890, İzmir; szöveg nélkül*
- *kotta 40b, Török szerelmes dal (uzun hava), Ahmet Torun (44), Törökország, Adana, Kadirli, THM-197*

Az azerbajdzsáni példák szövegének folytatása

- *kotta 40a, Sirató (ağı), Qasımova Réyhan (72), Örményország, Poladkent/Ijevan (felv.: Şamaha)*

<p>[Éle bil] qanadı qırıq quşam, uça bilmirem, uça bilmirem, Zalım düşmen kesib aranı, kéçe bilmirem, kéçe bilmirem, hem, éy. [Déyirem] ay, balam, ay, balam, ay, balam, Mezarınız üstüne géde bilmirem, géde bilmirem, géde bilmirem.</p>	<p>Törött szárnyú madár vagyok, nem röpülhetek, nem röpülhetek, Kegyetlen ellenség elzárta az utat, át nem mehetek, át nem mehetek, jaj! Jaj, kedvesem, jaj, kedvesem, jaj, kedvesem, A sírjaitokhoz nem mehetek, nem mehetek, nem mehetek.</p>
--	---

- *kotta 41, Táncdal (oyun havası), Sirvan Népi Együttes, Şamaha, CD-61*

- *kotta 42, Sirató (ağı), Abasova Hebibe Mustafa qızı (68), Karabah, Cebrail/ Gazanzemi (felv.:Baku), CD-44*

<p>[Men aşiq]⁸⁴ veten ağlar, Ay, köyney(i) keten (-tan) ağlar. Ay, éy, ay, ay, éy, ay, ay, éy, ay.</p> <p>Qariblikde (qe---) (ö)lenin, ay, éllerim, Ay, éllerim, ay, obalarım, Ay, qariblikde (qe---) ölenin Ay, yasını tutan ağlar, Ay, ölürem, ay, aman, ölürem, a, balam, ay, oy. [Men aşiq] veten yaxşı, Géymeye keten (-tan) yaxşı, Gezmeye qerib éller,</p>	<p>A haza sır, Hordani a ruha jó, sır⁸⁵ Aj, ej, jaj, jaj, jaj, jaj.</p> <p>Az idegenben meghaltnak, jaj, szülőföldem,⁸⁶ Aj, szülőföldem, jaj, falvaim, Aj, az idegen földben meghaltnak Aj, ki a gyászát tartja, sır, Aj, meghalok, jaj, meghalok, jaj, fiam, jaj, jaj. A haza jó, Hordani a lenvászonból való ing jó, Kirándulásra az idegen föld,</p>
--	---

⁸⁴ A *men aşiq* kifejezést gyakran beszúrják a siratókban, keservesekben. Ez csak töltő szöveg, ezért zárójelben jelzem.

⁸⁵ Itt valószínűleg a máshol is többször előforduló *géymeye ketan yaxşı* „az ing arra jó, hogy hordják” sort akarta énekelni.

⁸⁶ Az *él* jelentése önállóan: 1) nép, nemzet, társadalom, 2) szülőföld, haza, ország, 3) törzs, család. Magam a sirató szövegek fordításnál következetesen a „szülőföld” jelentést használtam.

Ay, size qurban olum,
Gelen ayaqlarınıza qurban olum –
Ölmeye veten yaxşı.
[Déyirem] Allah, sen rushet (ruhset)
vér mana,
Gédim o vetende ölüm, bala,
Ölmeye veten yaxşı.

Ay, dağlar, sende neyim qaldı,

Ay, dağlar, sende neyim qaldı,

Elim yétmir, ünüm çatmır, oy,
dağlar.

Yaxşı övliyalarım qaldı,
Yaxş(ı) içmeli sularım qaldı,
Yaxşı balalarımızın qebirleri
qaldı.

Ay, dağlar, ay, dağlar, ay, dağlar,
Elim yétmir, ünüm çatmır, oy,

[Görüm] tay sende neyim qaldı,
Ay, dağlar, ay, yay, yay, yay, yay.

Jaj, szeretlek titekét,
Közeledó lábaitokat szeretem. –
Meghalmi a haza jó.
Istenem, engedd meg nekem, hogy
Elmenjek, hogy a hazában haljak meg,
kedves,
Meghalmi a haza a jó [hely].

Jaj, hegyek, nálatok mi [mindenem]
maradt,

Jaj, hegyek, nálatok mi [mindenem]
maradt,

Kezem nem ér oda, hangom nem hal-
latszík oda, jaj, hegyek!

Jó szentjeim maradtak [ott],
Jó ívóvizeim maradtak [ott],
Kedves gyermekeim sírjai maradtak
[ott].

Jaj, hegyek, jaj, hegyek, jaj, hegyek,
Kezem nem ér oda, hangom nem hal-
latszík oda,

Még mi mindenem maradt ott,
Jaj, hegyek, jaj, jaj, jaj, jaj, jaj.

- kotta 43, *Táncdal (Koçeli oyun havası), Şerifov Vahid (33), Baku, Merdekan*
- kotta 44a, *Táncdal (Terekeme oyun havası), Balayév Nuru Şahbala oğlu (1929), Quba, Talabı Gışlag, CD-1*
- kotta 44b-d, *Táncdalok (oyun havaları), Eliyév Kamal Nuru oğlu (69), Quba, Şudux (felv.: Sumgait)*
- kotta 44e, *Táncdal (oyun havası), Nezer Yareliyév Mecid oğlu (75), Yareliyév Ibadulla Nezer oğlu (42), Quba, CD-21*
- kotta 44f-g, *Táncdalok (oyun havaları), Nezer Yareliyév Mecid oğlu (75), Yareliyév Ibadulla Nezer oğlu (42), Quba*

A kottamelléklet dallamainak szövegei

- *Nő 1, Keserves (bayati), Mövliyeva Beyistan Ehmed qızı (79), Şamaha, Dağ Göyler, CD-2*

Sudan oldum, ay, qardaş [bu] men,	Elvesztettem a vizet, ⁸⁷ jaj, testvér,
Sudan oldum [bu] men, ay.	Elvesztettem a vizet, jaj.
Nadir quş, gözden oldum, ay,	Ritka madár, megvakultam, jaj,
Birce bacı, ay, birce bacı, ay.	Egyetlen nővérem, jaj, egyetlen nővérem, jaj.

Év tikmek elimden gelmedi, ay,	Nem tudtam házat építeni, jaj,
Anam oğlu, a, qardaş, ay,	Anyám fia, jaj, testvér, jaj,
Ne bağlarım (--ram) yuva men, a.	Fészket sem készíték én, jaj.
Ekdim, biçdim, soldum, [déyir] ay,	Vetettem, arattam, elhervadtam, aj,
bacı,	nővérem,
Quru çixdı elimnen, ay.	(Mind) elszáradt, jaj.

- *Nő 2, Szövő dal (cehre havası), Qocayeva Sahab Sefiqulu qızı (79), Şamaha, Sündi*

Cehre, cehre, a, cehre,	Szövőszék, szövőszék, aj, szövőszék,
Eyeğimin (ayağımın) bendi, cehre,	Lábam fogva tartó szövőszék,
Vurub seni sındıraram,	Megrúglak téged, széttörlek,
Gezerem kendi, cehre.	Sétálok a faluban, szövőszék.

- *Nő 3, Szerelmes dal (sevgi haqqında), Nureliyeva Hacınene Sefer qızı (75), Şamaha, Zarat (felv.: Şamaha/Şehriyar ker.), CD-9*

Eziziyem Gülendama,	Kedvesemre, <i>Gülendamra</i> ,
Séh düşübdür gül endama.	Harmat hullott rózsza testére.
Oleydim (-laydım) tafta köynek (kömlek),	Bár lehetnék tafota ing, ⁸⁸
Sarmaşeydim (--şaydım) gül endama,	Bár átölelhetném rózsza testét,
Güllü balam, a, laylay.	Rózsás kedvesem, aj, tente.

- *Nő 4, Köpülö dal (néhre havası), Yusifova Xanım Hesən qızı (77), Zagatala, Qımır*

Çalxa-çalxa, yağ olsun,	Csapódj, csapódj, vaj készüljön,
Balam yésin, sağ olsun.	Kedvesem egye, legyen egészséges.
Baş köteren (götü-) yağ olsun,	Kitünö vaj legyen,
Balam yésin, sağ olsun.	Kedvesem egye, legyen egészséges.

⁸⁷ Úgy is fordítható, hogy „vízből lettem”,

⁸⁸ *Taft* (per. → ol.) vászonkötésű, fényes sima felületű, nehezített selyem- vagy műselyemszövet.

- *№ 5, Vallási dal zikr-ben, woman from Sündi, Şamaha, Sündi, CD-8*
Allah, Allah, Allah, Allah. Allah, Allah, Allah, Allah.
- *№ 6, Vallási dal zikr-ben, Mövliyéva Beyistan Ehmed qızı (79), Şamaha, Dağ Göyler*
Ezel söyle bismilla(h), éy, Elöször mondj *biszmillát*, aj,⁸⁹
Gel Allaha, gel, ay, göylüm (kön-). Gyere Allahhoz, gyere, aj, szívem.
Qédden zikir, éy, Allah, éy, Csatlakozz a *zikrhez*, aj, Allah, aj,
Gel Allaha, gel, ay, göylüm (kön-). Gyere Allahhoz, gyere, aj, szívem.
- *№ 7, Lakodalmi dal (toy mahnısı), Bedelova Xatun Ehmed-paşa qızı (69), Quba, Talabı Gışlag, CD-5*
Öv(ü)müze (évimi-) gelin gelir, A házunkba menyasszony jön,
Öv(ü)mizin (évi---) sırımın açan gelir. A házunk titkát megtudó jön.
Gündüz yıgıb yıgışdıran, Nappal terményeket begyűjtő és tisztító,
Géce yazı yazan gelir. Éjszaka levelet író menyasszony.
- *№ 8, Vallási dal zikr-ben, Abasova Hebibe Mustafa qızı (68), Karabah, Cebrail/Ga-zanzemi (felv.:Baku), CD-12*
Sen Keremin kanısan, Şah Hüséyn, Te Kerem vére vagy Sah Husszein, ó,
vah, Hüséyn, Husszein,
Aşiqin héyranısan, Şah Hüséyn, vah, A szerelmesek⁹⁰ csodáltja vagy, Sah
Hüséyn, Husszein, ó, Husszein,
Dadıma yét, ya Eli, Şah Hüséyn, vah, Segíts nekem, ó, Ali, Sah Husszein, ó,
Hüséyn, Husszein,
Hem Elisen, hem Veli, Şah Hüséyn, A föld és ég abroncsa, Sah Husszein, ó,
vah, Hüséyn, Husszein,
Yérin-göyün lengeri, Şah Hüséyn, Ali is vagy és Veli, Sah Husszein, ó,
vah, Hüséyn, Husszein,
Yaralar mehremisen (melhe--), Şah A sebekre gyógyír vagy, Sah Husszein,
Hüséyn, vah, Hüséyn, ó, Husszein,
Yerin-göyün lengeri, Şah Hüséyn, A föld és ég abroncsa vagy, Sah Husszein,
vah, Hüséyn. in, ó, Husszein.
Allah, Allah, can Allah, Şah Hüséyn, Allah, Allah, lelkem, Allah, Sah Husz-
vah, Hüséyn, szein, ó, Husszein,
Can sene qurban, Allah, Şah Hüséyn, A lélek szeret téged, Allah, Sah Husszein,
vah, Hüséyn, in, ó, Husszein,
Sen Keremin kanısan, Şah Hüséyn, Te Kerem vére vagy Sah Husszein, ó,
vah, Hüséyn, Husszein,

⁸⁹ Bismillah = Allah nevében.

⁹⁰ Az ásik a hívő, aki Istent szereti.

Aşiqin héyranısan, Şah Hüséyn,
 vah, Hüséyn,
 Dadıma yét, ya Eli, Şah Hüséyn, vah,
 Hüséyn,
 Hem Elisen, hem Veli, Şah Hüséyn,
 vah, Hüséyn,
 Yérin-göyün lengeri, Şah Hüséyn,
 vah, Hüséyn,
 Yaralar mehremisen (melhe--), Şah
 Hüséyn, vah, Hüséyn,
 Yerin-göyün lengeri, Şah Hüséyn,
 vah, Hüséyn.
 Allah, Allah, can Allah, Şah Hüséyn,
 vah, Hüséyn,
 Can sene qurban, Allah, Şah Hüséyn,
 vah, Hüséyn,
 Belke sen yiye durasan, Şah Hüséyn,
 vah, Hüséyn,
 Bu belalardan bizi qu(r)tarasan, Şah
 Hüséyn, vah, Hüséyn,
 Hem Elisen, hem Veli, Şah Hüséyn,
 vah, Hüséyn,
 Yerin-göyün lengeri, Şah Hüséyn,
 vah, Hüséyn,
 Dadıma yét, ya Eli, Şah Hüséyn, vah,
 Hüséyn.

A szerelmesek csodáltja vagy, Sah
 Husszein, ó, Husszein,
 Segíts nekem, ó, Ali, Sah Husszein,
 ó, Husszein,
 A föld és ég abroncsa, Sah Husszein,
 ó, Husszein,
 Ali is vagy és Veli, Sah Husszein, ó,
 Husszein,
 A sebekre gyógyír vagy, Sah Husz-
 szein, ó, Husszein,
 A föld és ég abroncsa vagy, Sah
 Husszein, ó, Husszein.
 Allah, Allah, Ielkem, Allah, Sah
 Husszein, ó, Husszein,
 A lélek szeret téged, Allah, Sah
 Husszein, ó, Husszein,
 Bár te lennél a védelmezőnk, Sah
 Husszein, ó, Husszein,
 Bár e bajoktól megmentenél minket,
 Sah Husszein, ó, Husszein,
 Ali is vagy és Veli, Sah Husszein, ó,
 Husszein,
 A föld és ég abroncsa, Sah Husszein,
 ó, Husszein,
 Segíts nekem, ó, Ali, Sah Husszein,
 ó, Husszein.

- № 9, *Sirató (ağı), Abasova Hebibbe Mustafa qızı (68), Karabah, Cebrail/Gazanzeri (felv.: Baku)*

[Men aşıgam, éy], üzüm qara,
 [Men aşıgam, éy], üzüm qara.
 Ay, neft qara, üzüm qara,
 Neft qara, üzüm qara.

Jaj, szégyellem magam,
 Jaj, szégyellem magam,
 Jaj, az olaj fekete, a szőlő fekete,
 Jaj, az olaj fekete, a szőlő fekete.

Biz sinedfter déy(i)lik,
 - A, size qurban olum –
 Biz sinedfter déyilik,
 Derd elinden danışırıq, dé(yi)rik
 dédiklerimizi.

Nem vagyunk tudósok,
 - Jaj, szeretlek titeket,
 Nem vagyunk tudósok,
 A [közös] bajból ismerjük egymást,
 mondjuk a mondandónkat.

Felek bir iş işledi**bd**i,
Felek bir iş işledi**bd**i, Allah.
Éle dos(t) yanında, ay, ay,
Qalib üzümüz qa(ra), ay, vay, vay,
Felek, vay, vay, ay, vay, vay,
Ay, vay, vay, ay, vay, vay.
Ay, laylay, fele(k), laylay,
Ay, laylay, fele(k), laylay,
İnşallah, fele(k), laylay.

Héç bir ölkelerin, ay, sa'a (sene) qurban
olum, Allah,
Héç bir éllerin, obaların,
Ne cavanları, ne qocaları,
Ay, görmesin biz gördüyümüz günü,
Görmesin béle, laylay,
Béle, laylay, ay, vay, vay, béle, laylay, ay.

Ay, men aşiq Salyana,
Men aşgam Salyana,
Dara zülfün, sal yana,
Dara zülfün, sal yana.

Ölen/erimize déyirem:
– Ay, sizi getirib buralara çıxardan,
Géden/erimize qurban olum, ay,
oğlan/ar –
Ölen/erimiz(e) öldükçen déyirem:
Ay, nécesen, bir ah çekem,
Ay, nécesen, bir ah çekem,
Ay, kür (eri)ye sal yana, sal yana,
sal yana.

Ay, atım başına gelsin,
Görüm [ay,] tuşuna gelsin.
Ay, bizim başımıza gelen, Allah,

A sors megtette a magáét,
A sors megtette a magáét, Allah.
Ilyen barát mellett, jaj, jaj,
Szégyenben maradtunk, aj, jaj, jaj,⁹¹
Sors, jaj, jaj, jaj, jaj,
Aj, jaj, jaj, jaj, jaj,
Aj, jaj, jaj, sors, jaj, jaj,
Aj, sors, jaj, jaj, jaj,
Remélek, sors, jaj, jaj, jaj.

Semmiféle országnak, – jaj szeretlek
téged, Allah –
Semmiféle szülőföldnek,
Sem fiataljai, sem öregjei,
Jaj, ne lássanak olyan napot,
amilyeneket mi,
Ne lássanak ilyet, jaj, jaj,
Ilyet, jaj, jaj, jaj, jaj, ilyet, jaj, jaj, jaj, jaj.

Jaj, szerelmes vagyok *Szeljanba*,
Szerelmes vagyok *Szeljanba*,
Fésüld meg hajadat, vesd oldalra,
Fésüld meg hajadat, vesd oldalra.

A halottainknak mondom:
– Aj, azért, hogy ide hoztak titeket,
Szeretem az eltávoztainkat,
jaj, fiúk –⁹²
Mindem halottnak mondom:
Jaj, milyen vagy, sóhajtok,
Jaj, milyen vagy, sóhajtok,
Jaj, gyászoló [a hajadat] vesd oldalra,
vesd oldalra, vesd oldalra.⁹³

Jaj, a lovammal történjen meg,
Jaj, ő találkozzon ezzel.
Jaj, ami velünk történt, Allah,

⁹¹ Az *üzü qara* kifejezés szó szerinti fordítása „fekete az arca”.

⁹² Nekünk mondta.

⁹³ Vagyis „sirass”.

Dos(t) başına gelmesin,
Duşmanın, éy, başına gelsin.

Laylay, évlerimiz, laylay,
Laylay, körpelerimiz, laylay,
Laylay, o torpa(q)lar, ay,
Körpelerimiz, laylay, uşaqlarımız,
laylay,
Laylay, ay, laylay.

Baráttal ne történjen meg,
Az ellenséggel történjen meg, aj.

Jaj, házaink, jaj, jaj,
Jaj, kicsikéink, jaj, jaj,
Jaj, azok a földek, jaj, jaj, jaj, jaj,
Kicsikéink, jaj, jaj, gyermekeink,
jaj, jaj, jaj, jaj,
aj, jaj, jaj.

- № 10, *Szerelmes dal (sevgi haqqında), Esedova Dilşad Ehmed qızı (68), Karabah, Cebrail, Gazanzemi*

Araz, Araz, [éy,] xan Araz,
Sultan Araz, xan Araz,
Men ki, seni sévmişem,
Gel, éyleme qan Araz.

Araz, Araz, ej, Araz kán,
Araz szultán, Araz kán,
Én vagyok, aki szeretlek téged,
Ne önts [több] vért, Araz [folyó].

Araz gelir lilinen,
Deste-deste gülinen.
Men ki, seni sévirem,
Şirin-şirin dilinen.

Araz jön egy szép kövel,
Egy csokor rózsával.
Én vagyok, ki téged szeret,
A kedves beszédédért.

Arazı ayırdılar (---lar),
Qumunan qayırdılar (---lar).
Biz sizden ayrılmazdıq (---mızdıq),
Ay, vetan (-ten), ay, éller, ay, qızdar
(-lar).
Hekeri çay, dehşet çay,
Zülmünen bizi ayırdılar (---lar).

Az Araz folyót kettévágták,
A homokjával dolgoznak.
Mi tőletek nem váltunk el,
Jaj, haza, jaj, szülőföld, jaj,
lányok.
Hekeri patak, kegyetlen patak,
Minket [erőszakkal] választottak el.

- № 11, *Népdal (mahmı), Bedelova Xatun Ehmed-paşa qızı (69), Quba, Talabı Gışlag*

Oxu, oxu, alım yar,

Oxu, qadan(ı) alım yar.
Sen ordan çix, men burdan,
Kor olsun düşmenimiz.

Énekelj, énekelj, hadd vegyelek el,
kedvesem,
Énekelj, kérlek, kedvesem.⁹⁴
Te onnan gyere, én innen,
Vakuljanak meg ellenségeink.

⁹⁴ A *qadanı alım* jelentése „hadd vegyem el a bánatodat” illetve „kérlek”.

- *№ 12, Gyermek becézgetés (úşaq oxşaması), Delivelova Gulabatın Mahmud Qızı (74), Grúzia, Tbilisi (felv.: Baku/Merdekan)*

Atım-tutum bu balanı,	Feldobom-elkapom ezt a gyermeket,
Şekere qatım bu balanı.	Cukor közé teszem ezt a gyermeket.
Şekerciler almása,	Ha a cukorkaárusok nem veszik el,
Tutum-satım bu balanı.	Fogom és eladom ezt a gyermeket.

- *№ 13, Altató (laylay), İsmayilova Qızbeş Rza qızı (77), Şamaha, Dağ Göyler*

Layla çaldım, yatasan,	Altatót énekeltem, feküdj le,
Qızıl güle batasan.	Merülj vörös rózsába.
Qızıl gül bağın olsun,	Vörös rózsakerted legyen,
Sen de on(un) kölgesinde yatasan.	Te pedig annak árnyékában feküdj.

- *№ 14, Vallási dal zikr-ben, Ahmadov Alsuar Zakir oğlu (59), Şamaha, Dağ Göyler*

Allah vérir, Resul (alır) haqq,	Allah szabja meg és fogadja el, hogy mi a helyes,
Amende (-lem-) inanmışıq.	A világmindenségben hiszünk.
La ilaha, ill(a) Allah,	Nincs isten Allahon kívül,
Biz imana gelmişük (--şik),	Az iszlám hitet megvallani jöttünk,
Allahın birliğine,	Hogy Allah egy,
Resulun haqlığına.	És a próféta igazat beszél.

- *№ 15, Szerelmes dal (sevgi haqqında), Allahyarova Gövher Éyyub qızı (87), Şamaha, Dağ Göyler, CD-3*

Bakının ağ alması, éy,	Baku fehér almája, jaj,
Yémeye bağ alması, éy,	Enni a kerti alma a legjobb, ej.
Éle sen gelene qalıb, qardaş, éy,	A te jöveteledre marad testvér, ej,
Yaramın sağılması, éy.	A sebem gyógyulása, ej.

- *№ 16, Vallási dal zikr-ben, İsmayilova Qızbeş Rza qızı (77), Şamaha, Dağ Göyler*

Babadan bir ağ quş gelir,	A vallási vezetőtől egy fehér madár jön,
Sineme çox xoş gelir.	Nagy örömöm lelem benne.
Burda bir qumru ses/enir,	Itt egy gyűrűs galamb búg,
Qoyun altında quzu bes/enir.	A birka alatt kisbárány nevelkedik.
Canım yollar, gözüm yollar,	Lelkém utak, szemem utak,
Sene qurban özüm yollar,	Szeretlek titeket, utak,
Hezret babamı görmedüz	Mohamed prófétámat nem láttátok-e?
(gördünüz mü)?	

- *Nº 17, Lakodalmi dal (toy mahnısı), Mahmudova Bayramxatın Danyal qızı (69), Zagatala, Çobanköl, CD-11*

At gelir aparmağa,	Ló jön, hogy elvigye, ⁹⁵
Ay, lilay, lilay, lilay.	Aj, lilaj, lilaj, lilaj.
Toz-torpaq qoparmağa,	Port-földet fölverve, ⁹⁶
Can lilay, lilay, lilay.	Lelkem, lilaj, lilaj, lilaj.
- *Nº 18, Altató (laylay), Xalıqova Rübare (93), Şamaha, laylay 4*

Laylay, béşiyim, laylay,	Tente, bölcsöm, tente,
Évim-éşiyim, laylay,	Mindenem, tente.
Sen gét şirin yuxuya,	Te merülj édes álomba,
Çekim kéşiyin, laylay.	Hadd vigyázzak rád, tente.
Laylay, balam, a, laylay.	Tente, kedvesem, aj, tente.
- *Nº 19, Keserves (bayatı), Tağıyéva Mehfuza (56), Quba, Talabı Gışlag, CD-13*

Göyerçinem, üşdün (uçdun), gel,	Galambom, elrepültél, lásd,
Dos bağına düşdün, gel.	A barát kertjébe estél, lásd. ⁹⁷
Yaxşı günün aşna-dostlar,	Jó napjaidban barátaid voltak,
Yaman güne düşdün,	Rossz napra virradtál, egyedül maradtál,
gel.	lásd.
- *Nº 20, Gyermekdal (uşaq oyunu), İsmayilova Cemile Hüseyınqulu qızı (70), Nahicseván, living in Quba, (felv.: Bakı)*

Dovşanıım méşeye girer,	A nyulam az erdőbe megy,
Balaca dovşanıım méşeye girer.	A kicsi nyuszi az erdőbe megy.
Dovşanıım elini yuyar,	Nyulam a kezét mossa,
Balaca dovşanıım elini yuyar.	A kicsi nyuszi a kezét mossa.
- *Nº 21, Fejő dal (inek oxşaması), İsmayilova Qızbeş Rza qızı (77), Şamaha, Dağ Göyler*

Anam, bacım, ay, alagöz céyran,	Anyám, nővérem, aj, szép szemű kedves,
Anam, bacım, a, Mercan,	Anyám, nővérem, aj, Merdzsán,
Anam, bacım, ay, alagöz.	Anyám, nővérem, aj, szép szemű.

⁹⁵ A menyasszonyt és a hozományt.

⁹⁶ Értsd „vágótában”

⁹⁷ Jelentése: „jó helyre kerültem”.

- № 22, *Lakodalmi dal (toy mahnısı), Celilova Refize Gülmammed qızı (45), Quba, Talabı Gışlag*

Anam, bacım, qız-gelin,
El(i)-ayağı düz gelin.
Yéddi oğul isterem,
Birce dene qız gelin.

Anyám, néném, lány, menyasszony,
Épkézláb menyasszony.
Hét fiút akarok,
Egy pedig leány legyen.

- № 23, *Altató (laylay), Efruz Mikayıl qızı (96), Quba, Amsar*

Arazım, layle, layle,
Layla déyim, yatgine(n),
Şirin yux(u)lar tapginen.
Layla, balam, layle,
Aman, balam, layle.

Arazom, tente, tente,
Altatót énekelek, aludj el,
Édes álmokat lelj.
Tente, kedvesem, tente,
Jaj, kedvesem, tente.

Nenön (-nen) qurban, balam, layle,
Canım qurban balam, layle,
Layla, Arazım, layle,
Gözel Arazım, layle,
Şirin balam, layle,
Layla, balam, layle.

Anyád szeret, kedvesem, tente,
Szeretett kedvesem, tente,
Tente, Arazom, tente,
Szép Arazom, tente,
Édes kedvesem, tente,
Tente, kicsim, tente.

- № 24, *Altató (laylay), Meherremova Töhve İmanxan qızı (84), Karabah, Fuzuli/Xalafşa (felv.: Merdekan)*

Laylay, béşiyim, laylay,
Évim-éşiyim, laylay,
Laylay, balam, laylay,
Sen körpe balam, laylay.
Laylay, quzum, laylay,
Balam, a, laylay, laylay, lay,
Gülüm, ay, laylay, laylay.

Tente, bölcsöm, tente,
Mindenem, tente,
Tente, kicsim, tente,
Te picı kicsim, tente.
Tente, bárányom, tente,
Kicsim, aj, tente, tente, aj,
Kicsim, aj, tente, tente.

Laylay çalım, yatasan,
Qızıl güle batasan.
Qızıl gül qol-qanad a(ç)sın,
Kölgesinde yatasan.
Layla, balam, laylay,
A, körpe balam, laylay.

Altatót énekelek, feküdj le,
Merülj vörös rózsába.
A vörös rózsa növevssen szárahat,
Árnyékában feküdj.
Tente, kicsim, tente,
Aj, kicsikém, tente.

- *Nő 25, Sirató (aği), Meherremova Töhve İmanxan qızı (84), Karabah, Fuzuli/Xalafşa (felv.: Merdekan)*
 Qardaş, qardaş, xan qardaş, Testvér, testvér, bajtárs,
 Qardaş, böyü, başa çat, Testvér, növekedj, nevelkedj fel,
 Qardaş, böyü, başa çat. Testvér, növekedj, nevelkedj fel.
- Sa' (sene) (a)paraq nişan, qardaş, Hozunk neked menyasszonyt, testvér,
 Aparaq nişan, qardaş, Hozunk neked menyasszonyt, testvér,
 Qardaş, qardaş, a, qardaş, Testvér, testvér, aj, testvér,
 Laylay, qardaş, laylay, Jaj, jaj, testvér, jaj, jaj,
 Laylay, qardaş, laylay. Jaj, jaj, testvér, jaj, jaj.
- *Nő 26, Altató (laylay), Allahyarova Gövhər Eyyub qızı (87), Şamaha, Dağ Göyler*
 Layla, layla, laylay, lay, Tente, tente, tente,
 Layla çalaram aduva (-dına), Altatót énekelek a nevére,
 Aylay, laylay, laylay, lay, Aj, tente, tente, tente,
 Éle bir Allah yétsin daduva (-dına), Az egyetlen Allah vigyázzon rád,
 Layla, balam, laylay, lay. Tente, kedvesem, tente.
- *Nő 27, Lakodalmi dal (toy havası),⁹⁸ Qedirova Nıcat Mehmedeli qızı (78), Şamaha, Zarat (felv.: Şamaha/Şehriyar ker.)*
 Ay, aşı süz, qoy, quda, Aj, az ételt szürd meg, oj, sógor,
 Kefgiri düz qoy, quda. A szürőkanalat egyenesen tartsd, sógor.
 Biz ki qızı apardıq, Mi elvisszük a lányt,
 Sen dalınca bax, quda. Te csak kísérd figyelemmel, sógor.
- *Nő 28, Keserves (bayatı), Allahyarova Gövhər Eyyub qızı (87), Şamaha, Dağ Göyler*
 Simavere (--vara) od salmışım Alágyújtottam
 (--şam), a szamovárnak,
 İstekana qand (qend) salmışım A pohárba kockacukrot
 (--şam), tettem,
 Yarım gédib tek qalmışım Elment a kedvesem, magamra
 (--şam). maradtam.
 Ay, lay, ay, layay, layay, gülüm, Aj, jaj, jaj, jaj, jaj, jaj, rózsám,
 laylay, lay. jaj, jaj, jaj.

⁹⁸ A völegény rokonsága énekli.

- № 29, *Keserves (bayatı), Quliyéva Zéyneb Xanlar qızı (68), Karabah, Cebrail/ Gazanzemi (felv.: Merdekan)*

Ağlıyınan gülsen, aman, of,	Bár sírás helyett nevetnél, jaj, jaj,
Bağırın başını görsem, aman, of,	Bár látnám a szívedet, fejedet, jaj, jaj,
Men de bu dertnen ölsem,	Bár meghalnék ettől a bánattól!
Düşmen dađı gezerem,	Az ellenséges hegyet járom,
A, düşmen dađ, gavuruma gezerem.	Aj, ellenséges hegy, a hitetlenek helyét járom.
- № 30, *Szerelmes dal (sevgi haqqında), Kerimov Nebi Süleyman ođlu (71), Şamaha, Çuxuryurd*

Almanı attım xarala,	Az almádat a zsákba dobtam,
Qaldı sarala, sarala.	Ott maradt elsárgulva, elsárgulva.
Yol üstüne kéçen zaman	Az útra kelés idején
Gözüm düşdü bir marala.	Tekintetem egy szép nőre esett.
Nana, nay, nana, nay, nanay, nay,	Nana, nay, nana, nay, nana, nay,
Nana, nay, nanay, nay,	Nana, nay, nana, nay,
Nana, nay, nanay, nay.	Nana, nay, nan, nay.
- № 31, *Altató (laylay), Allahyarova Gövher Eyyub qızı (87), Şamaha, Dađ Göyler*

Dađlar, dađlar, a, derdim, éy,	Hegyek, hegyek, jaj, bánatom, ej,
Layla, balam, ay, laylay, éy.	Tente, kedvesem, jaj, tente, ej.
Gül derdim, lala derdim,	Rózsát szedtem, tulipánt szedtem,
Éy, anam ođlu, véy.	Jaj, anyám fia, ej.
Oleydi (-laydı), ay, bacı, birce bacım,	Bár lenne, jaj, néném, egyetlen néném,
éy,	ej, [akı]
Men déyend(e) ađızımdan ala derdim,	Mikor elbeszélem bajom,
éy.	meghallgatná azt.
- № 32, *Népdal (mahmı), Hesenov Valéh Rehim ođlu (62, ásik), Zagatala, CD-17*

Astanadan astana,	Előszobából előszobába,
Kürkü qoydum bostana.	A bundát kinn hagytam a kertben.
Gireydim yar qoynuna,	Megöleltem volna a kedvest,
Aşaydım Dađıstana.	Átmentem volna Dagesztánba.

Gül, maral xanı, Léyla,	Nevess, gyönyörű asszony,
Léyla, Léyla, Léyla.	Lejla, Lejla, Lejla, Lejla.
Gül, maral xanı, Léyla,	Nevess, gyönyörű asszony,
Léyla, Léyla, Léyla.	Lejla, Lejla, Lejla, Lejla.

- № 33, *Keserves (bayatı), Tağrıyeva Mehfuza (56), Quba, Talabı Gışlag*
 Qızıl gül esdi, éy, A vörös rózsza remegett, ej,
 Qızıl gül esdi, éy, A vörös rózsza remegett, ej,
 Sebrimi kesdi, éy. Véget vetett a türelmemnek, ej.
 Üzde dos(t), qelbin qara, Álságos barát, csalárd vagy,⁹⁹
 Men béle dostu néynim. Mit érek egy ilyen baráttal.

[Géderem, dér] géden olsa, Bár lenne, aki elmegy,
 De(r)dlerimi, [dér] bilen olsa, A bánatomat, bár tudná meg valaki,
 Bir qamlı (qemli) mektub yazaram, Egy szomorú levelet írok, szegény
 qerib qardaş, testvér,
 Getirib sene véren olsa. Bár lenne valaki, aki elvinné,
 és odaadná neked.
- № 34, *Lakodalmi dal (xına havası)*,¹⁰⁰ *Qedirova Nıcat Mehmedeli qızı (78), Şamaha, Zarat (felv.: Şamaha/Şehriyar ker.)*
 A, bey baxtı mübarek, Aj, a vőlegény szerencséje áldott [legyen],
 Gelin taxtı mübarek. A menyasszony ágya áldott [legyen].¹⁰¹

Su üzünde nar géder, A víz színén gránátalma úszik,
 Gah eylener (-iler), gah géder. Hol lemerül, hol [tovább] halad.
 Qurban olum qardaşa, Szeretem a testvért,
 Beylere darğa géder. Aki az úr képviselője lesz.
- № 35, *Sirató (ağı), Meherremova Töhve İmanxan qızı (84), Karabah, Fuzuli/ Xalaşsa (felv.: Merdekan)*
 Arpa çay(ı) aşdı, daşdı, Az Árpa patak kicsapott, elöntötte
 [a vidéket],
 Sel Saramı götdü, qaçdı. Az ár Szárámat elvitte, elsodorta.
 Aparma seller Saramı, Ne vidd el ár Szárámat,
 Bir alagözülü balamı. Szép szemű kedvesemet.¹⁰²

Arpa çay(ı) derin olmaz, Az Árpa patak nem mély,
 Saram kimi gelin olmaz. Nincs Szárámhoz fogható menyasszony.

⁹⁹ Szó szerint „fekete a szíved”.

¹⁰⁰ Amikor a menyasszonyt behennázzák.

¹⁰¹ A *taxt* „nagy ágy”-at jelent, itt a menyasszony nászára, termékenységére céloznak.

¹⁰² Az *ala göz* egyes szótárak szerint összetett színű mások szerint világoskék színű szemet jelent. Mivel manapság szép szemű értelemben használják, magam is így fordítom.

- № 36, *Sirató (ağı), Meherremova Töhve İmanxan qızı (84), Karabah, Fuzuli/Xalafşa (felv.: Merdekan)*

Laylay, vetenim, laylay,	Jaj, hazám, jaj,
Gezmeye yad ölke,	Kirándulni az idegen föld,
Ölmeye veten yaxşı.	Meghalni a haza a jó.
Veten, ay, veten,	Haza, jaj, haza,
Veten, ay, veten.	Haza, jaj, haza.
Dağılan veten, ay, veten,	Széthulló haza, jaj, haza,
Kor veten, ay, veten.	Vak haza, jaj, haza.

İstey(i)rem veten(i)mi,	Akarom a szülöföldemet,
İstey(i)rem gédem, ölem vetende.	Haza akarok menni, meghalni.
Vetenim, ay, vetenim,	Hazám, jaj, hazám,
Vetenim, ay, vetenim.	Hazám, jaj, hazám.
- № 37, *Keserves (bayatı), Ehlimanova Yaxşıxanım Qocakişi qızı (73), Şamaha, Nabur (felv.: Şamaha/Shykhlyar)*

İşçi olséydim (-saydım), işle(r)dim,	Ha szorgos lettem volna, dolgoztam volna,
Tenbel idim, dayandım.	Lusta voltam, nem mozdultam.
Öne (öyle) vaxtıdı, oyandım,	Felkelés ideje volt, felébredtem,
Yaxantiya boyandım.	De túl későn ébredtem.
- № 38, *Gyermek becézgetés (uşaq oxşaması), Nureliyéva Hacinene Sefer qızı (75), Şamaha, Zarat (felv.: Şamaha/Şehriyar ker.), CD-16*

Atım-tutum bu balanı,	Feldobom, elkapom ezt a gyereket,
Şekere qatım bu balanı.	Cukorba teszem ezt a gyereket.
Şekerden acı olsa,	Ha a cukortól bánatos lesz,
Bala qatım bu balanı.	Mézbe teszem ezt a gyereket.
- № 39, *Keserves (bayatı), Hacıyéva Qırqovul Mehemmed qızı (76), Şamaha, Nabur*

Öne (öyle) vaxtıdı, oyandım,	Felkelés ideje volt, felébredtem,
Yaxantiya boyandım.	Panaszkodva sirtam. ¹⁰³
İşç(i) olséydim (-saydım) iştedim (-ler-),	Ha szorgos lettem volna, dolgoztam volna,
Tenbel idim, dayandım.	Lusta voltam, nem mozdultam.

¹⁰³ Szó szerint „piszkos vízbe süllyedtem”

- *Nº 40, Keserves (bayati), Hacıyéva Qırqovul Mehemed qızı (76), Şamaha, Nabur*

Kor olasan, ay, gözlerim,	Bár megvakulnátok, aj, szemeim,
Ağlamağın demi geldi.	A sírás ideje jött el.
Balam, a, céyran,	Kicsim, aj, kedves,
Céyran, balam, ay, céyran,	Kedvesem, kicsim, aj, kedves,
Ağıllı balam, ay, céyran.	Okos kedvesem, aj, kedves.
- *Nº 41, Altató (laylay), Novruzova Qemer Eli qızı (67), Şamaha, Sündi, CD-18*

Layla dédim, yatasan,	Altatót énekeltem, fekdüj le,
Qızıl güle batasan,	Merülj vörös rózsába,
Layla, balam, a, laylay.	Tente, kedvesem, aj, tente.
Qızıl gülün içinde	A vörös rózsák között
Şirin yuxi (-xu) yatasan.	Lelj édes álmot.
Layla, balam, a, laylay,	Tente, kicsim, aj, tente,
Anon (-nan) qurban, a, laylay,	Anyád szeret, aj, tente,
Xalon (-lan) qurban, a, laylay,	Nagynénéd szeret, aj, tente,
Bibin qurban, a, laylay.	Az apai nagynénéd is szeret, aj, tente.
- *Nº 42, Lakodalmi dal (toy mahnısı), Qocayéva Hemayil Füzuli qızı (46), Şamaha, Sündi*

Ay, lalazardır (-le--) bu géce,	Jaj, tulipánkert ez az éjszaka,
Tüken-bazardır bu géce.	Bolt-vásár ez az éjszaka.
Geline xına yaxın,	A menyasszonyra kenjetek hennát,
Beg (bey) intizardır bu géce.	A völegény türelmetlenül vár ma éjszaka.
- *Nº 43, Altató (laylay), Hacıyéva Qırqovul Mehemed qızı (76), Şamaha, Nabur*

Balam, laylay, ill(a)	Kedvesem, tente,
Alla(h), balam, laylay.	Allah egy, tente.
Sen gét şirin yuxuya,	Te merülj édes álomba,
Çekim kéşiyin, layla.	Hadd vigyázzak rád, tente.
Laylası var balamın, ill(a)	Altatója van a kedvesemnek, ¹⁰⁴
Alla'sı var balamın.	Egy Allahja van a kedvesemnek.

¹⁰⁴ Szó szerint „tenteje van”.

- № 44, *Sirató (ağı), Esedova Dilşad Ehmed qızı (68), Karabah, Cebrail, Gazanzemi, CD-7*

[Déyir] deryada gül bitibdi(r),	A tengerben meghal a rózsa, ¹⁰⁵
Deryada bir gül bitibti(r),	A tengerben egy rózsa meghal,
Derya su déyin ağlar,	A tenger vizért sír,
Derya su déyin ağlar.	A tenger vizért sír.
Sünbül su déyin ağlar,	A jácint vizért sír,
Derya su déyin ağlar,	A tenger vizért sír,
Sünbül su déyin ağlar,	A jácint vizért sír,
Deryada bir gül bitibdi(r), ay, bala,	A tengerben egy rózsa meghal, jaj,
	kedves,
O da su déyin ağlar.	Ő is vizért sír.

- № 45, *Sirató (ağı), Esedova Dilşad Ehmed qızı (68), Karabah, Cebrail, Gazanzemi, CD-6*

E(zi)zim, qarğadan al,	Kedvesem, a varjútól vedd el,
E(zi)zim, qarğadan al,	Kedvesem, a varjútól vedd el,
Qırıldasın, qarğadan al,	Ne menjen tönkre, a varjútól vedd el,
Uzaq (iraq) yérin xeberin, vetenin	Távoli hely üzenetét, haza üzenetét.
xeberin.	Olyantól vedd, akinek poroszka lova
Bir atı yorgadan al.	van. ¹⁰⁶
Yaman adam, éy, qoy, xetrin xoş	Rossz ember, ej, jó emlékezeted
olsun,	maradjon, ¹⁰⁷
Yaman adam(ın), éy, qoy,	Rossz ember, ej, jó emlékezeted
xetrin xoş olsun.	maradjon.
Sebebkarın haq diyarından alsın,	Büntetésedet majd az Istentől kapod,
Men géderem, salamat qal,	Én elmegyek, te csak maradj,
Ay, vetan, ay, vetan.	Jaj, haza, jaj, haza.
Ez(i)zim, vetena gellem (-lerem),	Kedvesem, a hazába fogok menni, jaj,
ay, éller,	szülőföld,
Géderem, géne gellem,	Elmegyek, újra visszajövök,
Zerrecen üzünü görsem, ay, veten,	Bárcsak akár legkisebb részedet látnám,
	jaj, haza,
İmana-dine gellem.	Hitet tehetnék Allah mellett.

¹⁰⁵ Az idegenbe szakadtak a rózsa, az idegen ország a tenger.

¹⁰⁶ Vagyis jó lova van.

¹⁰⁷ Ironikusan mondja a hazáját elfoglaló oroszoknak és örményeknek.

- № 46, *Sirató (ağı), Meherremova Töhve İmanxan qızı (84), Karabah, Fuzuli/Xalafşa (felv.: Merdekan)*

Üreyimizde yara var,
– a gelib yazanlar –

Üreyimizde yaralar,
Gümüşden xalı
qaralar,
– A, gédib (-lib) bizim derdimize
qalanlar,
ay, size qurban olum. –
Bir siz açın öz elinizin,
başın(ızı),
[Görün] Şuşa sarıdan, göl sarıdan,
veten sarıdan,
[Görün] yağ(ı) almamış haralar(ı), éy.

A szívünkben seb van,
... – ti, akik jöttetek, hogy felvegyétek
a dalainkat¹⁰⁹ –
A szívünkben sebek vannak,
Az ezüsből szótt szőnyeg
megfeketedik,
– Jaj, szeretlek titeket, akik
jöttetek,
és a mi bánatunkkal foglalkoztok. –
Nyissátok ki saját kezeteket és
képzeleteteket,
Susa város, a tó,
a haza,
Az ellenség mindent elfoglalt, jaj.

- № 47, *Altató (laylay), Hesembeyova Séyidxanım Kerbelayı Mirehed qızı (96), Quba*

Layla, layla, laylay,
Balam, layla, layla, laylay.
Sene nenön (-nen) qurban, balam,
layla,
Balam, layla, layla, layla, laylay.
Gel, başuva (-ına) dönerem, balam,
a, layla, layla, laylay,
Gözel balam, layla, layla, layla,
laylay.

Tente, tente, tente,
Kicsim, tente, tente, tente.
Szeret téged a mamád, kedvesem,
tente,
Kedvesem, tente, tente, tente.
Gyere, vigyázok rád, kedvesem,
aj, tente, tente, tente,
Szép kicsikém, tente, tente, tente,
tente.

- № 48, *Sirató (ağı), Esedova Dilşad Ehmed qızı (68), Karabah, Cebrail, Gazanzemi*

Göyde bulud yan géder,
Açma yaram, éy, ana,
qan géder,
Gelinlerimiz, qızdarımız girev (-rov)
géder.

Az égen ferdén száll a felhő,
Ne tépd fel sebemet, jaj, anya, folyik
a vér,
Menyeink, lányaink fogságba
estek.

¹⁰⁹ Ezt nekünk mondták.

Dağda duman yéri var,
ay, bala,
Qaşda keman (ka-) yéri var.
Biz d(e) isteyiri(k) vetene gédek,
Vetanda güman yérimiz var,
Éle sizde de güman yérimiz var,
éy, éy.

[Déy(i)r, éy, men aşıq] o günéyler,
Şéh düşmüş o günéyler,
Vetanı alsalar, vetana gétseler,
Gétsek, bayram(ı)mızı o gün éylerik,
O gün éylerik.

[Déy(i)r] ay, benim, ağ kağızım,
Dili yox, lal kağızım,
Gédersen vetana,
Bizden dilden (dénen) dili kağızım.

Qalanın burcu menem, ay, eller,
Qalanın burcu menem,
Dil bilmez gürcü menem,
Baş qoydum Tumas dağında,
Ölsem d(e) incimerem.

Çox gelinlerimiz qızlarımız girev
(-rov) gétdi,
Çox bize zülüm oldu, évler yandı,
éşikler yandı.

Gelinler-qızların hamısı-çoxu şehid
oldu,
Oğlanların çox(u) şehid oldu, évler
yandı,
Bir yağı eline geçen olmadı.

A hegyen ködös helyek vannak,
jaj, kedves,
Ívelt a szemöldököd.
A hazánkba akarunk menni,
A hazánkban vágyott helyeink vannak,
Vágyott helyeink vannak,
jaj, jaj.

Azok a déli hegyoldalak,
Azok a harmatlepte déli hegyoldalak,
Bár visszafoglalnák a hazát, bár hazame-
hetnének,
Mikor visszamehetünk, ünnepünket azon
a napon üljük, azon a napon üljük.

Jaj, én fehér levelem,
Nyelve nincs, néma levelem,
Ha elmégý a hazába,
Adj rólunk hírt, beszélő levelem.

A vár bástyája vagyok, jaj, népem,
A vár bástyája vagyok,
Nyelvet nem tudó idegen vagyok,
Mindenemet *Tumasz* hegyén hagytam,
Ha meghalok, sem bánom.

Sok menyünk, lányunk
fogságba esett,
Velünk nagyon kegyetlen dolgok történ-
tek, égtek a házak, égtek a ház körül.

Menyeink, lányaink közül sokan mártír-
halált haltak,
Fiaiink közül sokan mártírhaltak,
égtek a házak,
Semmi sem maradt az ellenségnek.

- № 49, *Sirató (ağı), Meherremova Töhve İmanxan qızı (84), Karabah, Fuzuli/Xalafşa (felv.: Merdekan)*

Desmalın gülü yansın,
Od tu(t)sun, gülü yansın.
Érmeniye gülle vérenin,
Érmeniye gülle vérenin,
Ay, bizi düzlere dağıdanın
Ağzında dili yansın,
Ağzında dili yansın.

Égjen a kendön a rózsa,
Lobot vessen, a rózsája égjen.
Az örménynek fegyvereket adónak,
Az örménynek fegyvereket adónak,
Jaj a minket tönkretevöknek
A szájában a nyelve égjen,
A szájában a nyelve égjen!

Torpaq, laylay, ay, laylay,
Veten, laylay, a, laylay,
Veten, laylay, a, laylay.

Föld, jaj, jaj, aj, jaj, jaj,
Haza, jaj, jaj, aj, jaj, jaj,
Haza, jaj, jaj, aj, jaj, jaj.

[Men aşıgam] yad élde,
– élden gelir yad éle –
İsteyirem ölem men,
İsteyirem gédem vetene,
Vetende ölem men,
Vetende ölem men.
Veten, laylay, a, laylay,
Torpaq, a, laylay, a, laylay.

Idegen földön
– A hazából jön idegen földre –
Meg akarok halni én,
A hazába akarok menni,
A hazában akarok meghalni,
A hazában akarok meghalni.
Haza, jaj, jaj, jaj, jaj,
Föld, jaj, jaj, jaj, jaj.

- № 50, *Sirató (ağı), Ehmedova Cemile Misir qızı (36), Zagatala, Çobanköl*

Ezizim, ağlamazdım,
Gülerdim, ağlamazdım.
Atam qocalıb
ölse,
Men qara bağlamazdım.

Kedvesem, nem sırtam volna,
Nevettem volna, nem sırtam volna.
Ha apám megöregedve halt volna
meg,¹⁰⁹
Nem öltöttem volna feketét.¹¹⁰

Eziziyem, balam men
Tirmeyem men, şalam men.
İmam atam ölübdür,
Meler gezen menem, men.

Kedvesem, én kedvesem,
Drága kelme vagyok, fejkendő vagyok.
Imám atyám meghalt,
A zokogva bolyongó én vagyok, én.

¹⁰⁹ Nem pedig idő előtt.

¹¹⁰ Vagyis nem gyászolnék.

- № 51, *Sirató (ağı), Meherremova Töhve İmanxan qızı (84), Karabah, Fuzuli/Xalafşa (felv.: Merdekan)*

[Men aşıgam] ölke senden,
Géderik, o, ölke senden,
Alıllar torpaq, Allah,
Géder(ler) élimize.

Ország tóled,
Elmegyünk, ó, ország tóled,
Elveszik a földet, Allah,
Bemennek az országunkba.

Çıxarıq bu él senden, éy,
Çıxarıq bu él senden, éy,
Bur(d)a seni zikr éyle(ye)rik,
Oxuruq, zikr éyle(ye)rik.

Eljövünk, te haza, tóled, ej,
Eljövünk, te haza, tóled, ej,
Itt rád emlékezünk,
Énekelünk, emlékezünk.

Géderik vetene, çıxarıqsa,
İnd(i) (h)emin yol Allaha şuur (şükür)
éylerik,
Veten, ay, laylay, lay,
Veten, ay, laylay, laylay.

Hazamegyünk, ha mehetünk,
Most ezeket az utakat megköszönjük
Istennek,
Haza, jaj, jaj, jaj,
Haza, jaj, jaj, jaj, jaj.

Vetene géttik, imana-dine gellik,
Yay, vetene gétsék, imana-dine
gellik,
Ay, sana qurban olum,
Veten istey(e)r(ik), éy,
Torpaq istey(e)r(ik), éy,
Veten istey(e)r(ik), éy.

A hazába mentünk megvallani hitünket,
Jaj, bár hazatérhetnénk, megvallani
hitünket,
Jaj, szeretlek téged,
A hazát akarjuk,
A földet akarjuk,
A hazát akarjuk.

- № 52, *Altató (laylay), Novruzova Qemer Eli qızı (67), Şamaha, Sündi*

Qızıl gülün içinde
Şirin yuxu yatasan,
Layla, balam, a, laylay,
Anon (-nan) qurban, a, laylay,
Xalon (-lan) qurban, a, laylay,
Bibin qurban, a, laylay.

A vörös rózsában
Aludj édes álmod.
Tente, kedvesem, aj, tente,
Anyád szeret, aj, tente,
Anyai nagynénéd szeret, aj, tente,
Az apai nagynénéd szeret, aj, tente.

Layla dédim aduva (-dına),
Haqq yétişsin daduva (-dına).
Haqdan bir qurban gelsün (-sin),
Onu kesim aduva (-dına),
Layla, balam, a, laylay.

Altatót énekeltem a nevedre,
Isten vigyázzon rád.
Istentől jöjjön egy áldozat(i bárány),
Azt vágom le a nevedre,
Tente, kicsim, tente.

- № 53, *Sirató (ağı), Esedova Dilşad Ehmed qızı (68), Karabah, Cebrail, Gazanzemi*

[Men aşiq] (é)le virandı(m),

[Men aşiq] éle virandı(m).

– Ay, başınıza dönüm, éy –

Könlüm éle virandı(r),

Könlüm éle virandı(r).

Tönkrementem,

Tönkrementem,

– Jaj, szeretlek titeket, ej, –

A szívem megszakad,

A szívem megszakad.

Sultanı ölmüş beye(m),

Sultanı ölmüş beye(m).

Ölkem éle virandı(r),

Ölkem éle virandı(r).

Úr vagyok, kinek meghalt a szultánja,

Úr vagyok, kinek meghalt a szultánja.

A hazám tönkrement,

A hazám tönkrement.

[Men aşiq] ağlar men(i),

Hefteler-aylar men(i).

Yüküm qurğuşun yüküdü(r), ay,

oğlanlarım,

Vurubdu(r) aylar (-lar) meni.

Sírok én,

Hetek-hónapok óta.

Terhem ólomnehéz teher, jaj,

gyermekeim,

Hónapok óta nyom engem.

E(zi)zim, tész (téz) kéçdi – ay,

itkinler, ay, esir géden/er.

E(zi)zim, tész kéçdi,

Üreyimizden neler kéçdi,

Ezzel günümüz xoş kéçdi,

Bu da, [éy, sizin, éy] mağmun olan

günümüzüdü(r).

Kedvesem, gyorsan történt – jaj,

eltüntek, jaj, rabságba estek.

Kedvesem, gyorsan történt,

Miket kellett megélnünk,

Régi napjaink kellemesen teltek,

Aj, ezek most a mi szomorú

napjaink.

Bağa girdim, olmadı,

Bağa girdim, olmadı,

Yığdım, beş qoynum dolmadı,

Çox yalvardım övliyalara,

esabalara,

Héç bir déyen olmadı.

Bementem a kertbe, hiába,

Bementem a kertbe, hiába,

Amit gyűjtöttem, semmi sem maradt,

Sokat könyörögtem a szentekhez,

apostolokhoz,

De semmi sem teljesült, amit kértem.

Gavur geldi, her yéri

aldı,

Héç bir déyen olmadı,

Héç bir déyen olmadı.

A hitetlen jött, minden helyet

elfoglalt,

Semmi sem teljesült, amit kértem,

Semmi sem teljesült, amit kértem.

- № 54, *Gyermek becézgetés (úşaq oxşaması), İbrahimova Xalide Algül qızı (~75), Quba, Amsar*

Ay, Allah, bundan bəş dene vér,	Aj, Allah, ebböl [a gyermekből] ötöt adj,
Göyde géden quşdere (quşlara) vér,	Az égen szálló madaraknak adj,
Derdinden yanmışdere (--lara) vér,	A bánatuktól szenvedöknek adj,
Meni kimi qardaşsız bacılere	A hozzám hasonló, testvér nélküli
(--lara) vér.	növéréknek adj.
- № 55, *Keserves (bayatu), Tağıyéva Mehfuza (56), Quba, Talabı Gışlag*

Deryalardan bir gemi geldi,	Messziröl egy hajó érkezett,
Sanamışam (sı---), [dér] hamı geldi.	Ellenöriztem, mindenki megérkezett.
Gel, qol-boyun olaq bir, ay, yaralı	Gyere, ölelkezzünk össze, jaj, sebesült,
qarib qardaş,	szegény testvér,
Ayrılıqların demi geldi.	Az elválás ideje jött el.
- № 56, *Keserves (bayatu), İsmayılova Qızbeş Rza qızı (77), Şamaha, Dağ Göyler*

Mixek ekdim, talxındı,	Szegfüt ültettem, elhervadt,
Men bir oğlan sövdim (sev-),	Én egy fiút szerettem,
Tutdular, elimnen (--den) aldılar,	Megragadták, elvették tőlem,
Oğlan indi xalxındı.	A fiú most másé.

Men aşiq ders alana,	Szeretem a tanulót,
Oxuyub ders alana.	Aki olvas, és tanul.
Ay, ana, canım qurban éylerem	Aj, anya, meghalok
O éyvanda yér	Azért a lányért, aki a verandán készíti
salana.	a helyet.
- № 57, *Népdal (mahını), İsmayılova Qızbeş Rza qızı (77), Şamaha, Dağ Göyler*

Qoyun olsa géderem,	Ha birka, terelem,
Quzu olsa güderem.	Ha bárány, felügyelem.
Sızımızsız bir çobanam,	Egy szegény pásztor vagyok,
Ayımı vérin, çıxıb	Havi béremet adjátok ki,
géderem.	már el is megyek
- № 58, *Népdal (neğme), İsmayılova Qızbeş Rza qızı (77), Şamaha, Dağ Göyler*

[Dér] ot yéri, örüş yéri,	Füves hely, a legelő helye,
Ot yéri, örüş yéri,	Füves hely, a legelő helye,
Qoyun/arın zağaları,	A bárányok akoljai a
Qızdarın (-lar-) görüş yéri.	Lányok találkozóhelye

- *Nº 59, Lakodalmi dal (toy mahnisı), İsmayilova Qızbeş Rza qızı (77), Şamaha, Dağ Göyler*

Anam, bacım, qız-gelin,	Anyám, növérem, lányok és menyek,
Eli-ayağı düz gelin,	Épkézláb, rendes menyasszony,
Yéddi oğul isterem,	Hét fiút akarok,
Birce dene qız gelin.	Egy pedig lány legyen.
- *Nº 60, Népdal (mahni), Sultanova Nazile Misir qızı (55), Şamaha, Demirçi*

Pencereden daş gelir,	Az ablakból kő repül,
Ay, beri bax, beri bax.	Jaj, nézz ide, nézz ide,
Xuma(r) gözden yaş gelir,	Félig lehunyt szemből könny folyik,
Ay, beri bax, beri bax.	Jaj, nézz ide, nézz ide,
- *Nº 61, Gyermek becézetés (uşaq oxşaması), Delivelova Gulabatın Mahmud Qızı (74), Grúzia, Tbilisi (felv.: Baku/Merdekan)*

Dağda darılar	A hegyen a kisszemű búza
Sünbülü sarılar.	A kalászt körbeöleli.
Qoca-qoca qarıla(r)	Idős férfiak és nők
Bu balama qurban.	Szeretik a gyermekemet.

Tōlada (tövlede) atlar, atlar,	Az istállóban a lovak, a lovak,
Yéddi çölde otlar,	Hét mezőn a füvek,
Balama qurban.	Szeretik a picimet.
- *Nº 62, Szerelmes dal (sevgi haqqında), AXM-1/54*

Ay, qız, sene mayilem,	Jaj, lány, vágyom utánad,
Boynunda hemayilem.	Talizmán vagyok a nyakadon.
Dost payı şirin olar,	Kedves a baráttól kapott ajándék,
Her ne vérsen, qailem.	Bármit adsz is, nekem jó.
Qaşın, gözün, şirin sözün,	Szemöldököd, szemed, szép szavad,
Aldı benim canımı.	Magával ragadta lelkeket.
- *Nº 63, Népdal (mahni), Mahmudova Bayramxatın Danyal qızı (69), Zagatala, Çobanköl*

Dé'rem, dé'rem, tay gelir,	Mondom, mondom, a társ érkezik,
buléyli.	bulejli.

- № 64, *Keserves (bayatı), Ariqov Yunus Şirin oğlu (45), Şamaha, Kelaxana*
[Déy(i)r, éy, béle] ... elacsız yazım. ... gyógyír nélküli sorsom.
...
Sen olasan benim canım, ağlama, Bár te lennél a kedvesem, ne sírj,
Ağlama, ağlama, ağlama, Ne sírj, ne sírj, ne sírj.

- № 65, *Lakodalmi dal (gelin gelende), Esedova Dilşad Ehmed qızı (68), Karabah, Cebrail, Gazanzemi*
Araz gelir lilinen, Téllo, Araz jön szép kövével, Telló,
Deste-deste gülünen (-inen), Téllo. Gyönyörű rózsacsokrával, Telló.
Men seni çox sévirem, Téllo, Én téged nagyon szeretlek, Telló,
Şirin-şirin dilinen, Téllo. Az édes-kedves beszédedért, Telló.

- № 66, *Sirató (ağı), Allahyarova Gövher Eyyub qızı (87), Şamaha, Dağ Göyler*
[Men aşiq] béle derde, éy, İlyen bánatban vagyok, ej,
Güllü balam, ay, Rehim, éy. Rózsás kedvesem, jaj, Rehim, ej.
Can [gerek] döze derde, [Erős] lélek kell, hogy kibírjuk a bajokat,
éy, ej,
Gel, évin Loğman hekim(i), éy. Jöjjön a ház Lokman doktora, ej.¹¹¹

- № 67, *Vidám dal (mahni), Bedelova Xatun Ehmed-paşa qızı (69), Quba, Talabı Gışlag, CD-14*
Mayıl emi gétđi, [déyir] qoşuna, A kiváló nagybácsi elment katonának,
Tüfengi elinde vurdu dışına (dişine). Kezében lévő puskája kiütötte a fogait.

- № 68, *Vallási dal zikr-ben, Mövliyeva Beyistan Ehmed qızı (79), Şamaha, Dağ Göyler, CD-15*
Senden xeber alım, éy, Tufanı, Töled hadd kapjak hírt, aj, vízözön,¹¹²
Bu cahana gelen xanı néynedön E világra jövő úrral mit
(-ledin). tettél.

¹¹¹ Lokman (élt Kr. e. 1100) egy etióp bölcs volt, akit Jób unokaöccsének tartottak. A legenda szerint Lokman, aki a virágok és a füvek nyelvét értette, miután bejárta a világot, a mai Törökország területén, Yakapınarban telepedett le (Adana és Ceyhan között). Az arab és a török irodalomban számos történet fűződik Lokman doktorhoz, a törökök azt mondják, mindent meg tudott gyógyítani, kivéve a törött szívet. Lokman doktor figurája az azerbajdzsáni irodalomban olyan tudós ember, aki minden bajra tud orvosságot, és utat mutat az embereknek. Ma a lokman szó orvost jelent.

¹¹² Tufanı Nuh = vízözön.

- № 69, *Lakodalmi dal (toy mahnisı), Memmedova Şeker Nureddin qızı (67), Şamaha, Mel'gam, CD-10*
 Dam (ü)stedi(r) damımız, Tetök felett van a tetönk,¹¹³
 Öy (ev) bezeyi(n), xalı döşeyin, oğlan Fiú anyja, házat díszítsetek, szönyeget
 anası, terítsetek,
 Geriden baxa-baxa, éy, qız anası. Hátulról néz, csak néz, jaj, a lány anyja.
- № 70, *Népdal (mahni), İsmayılova Qızbeş Rza qızı (60), Şamaha, Dağ Göyler*
 Payız olar, cüttü (-çü) cütün cütter Ösz van, a paraszt a faekéjét
 (-ler), előveszi,
 Qoşar kotanın, eker, cütün eker. Befogja az ekéjét, vet, ekével vet.
- № 71, *Keserves (bayatı), Quliyéva Zéyneb Xanlar qızı (72), Karabah, Cebrail/ Gazanzemi (felv.: Merdekan)*
 Anam ağılyır (-la-), [déyirdi] Anyám sír,
 Bir bayatı çekirem, ağılırım (-la-), Egy keserves dalt énekelek, sírok,
 Bir bayatı çekirem, seni Egy keserves dalt énekelek, téged
 görmeyen. nem látlak.
- № 72, *Vallási dal (mersiye), Ariqov Yunus Şirin oğlu (45), Şamaha, Kelaxana*
 [Déyir, éy, béle] biçare İmanem (--im), Szegény imámom, én szerencsétlen va-
 men bextiqare (---ra), gyok,
 Növreste İmanem (--nim), men Fiatal imámom, én szerencsétlen
 bextiqare, vagyok,
 Xudaya, kim éder derdime çare, Istenem, ki ad bajomra gyógyírt,
 Seni ağıladanlar düşsün belaya. A téged megrikatók kerüljenek bajba,
 Bész qalíb ömrümden sanıb, ay, Kevés maradt az életemből,
 ağılama, jaj, ne sírj,
 Sanıb, ay, ağılama, ağılama, ay, Jaj, ne sírj, ne sírj,
 ağılama. ne sírj.

¹¹³ A dam többek között házat, tetöt illetve egy vagy két oldalán nyitott, felülről zárt helyet jelent. Ez a sor arra utalhat, hogy a tető, ahol a lakodalom eseményei is zajlanak, magasan van.

- № 73, *Keserves (bayatı), Nebiyév Sefter Hacı oğlu (86), Şamaha, CD-4*
[Élemi] söyüd bar vérmez, söyüd bar vérmez,
Innen béle qohum-qardaş meni görmez.
Yurdundan, doğma torpagından didergin düşen
Qerib élde can vérmez, qerib élde can vérmez.
  - № 74, *Sirató (ağı), Ariqov Yunus Şirin oğlu (45), Şamaha, Kelaxana*
Mezarın başında dayanmışam men,
Üreyimi derd al(ı)b, ay, qardaş, a, qardaş, qardaş, a, qardaş.
  - № 75, *Ásik dala (asıq havası), Ariqov Yunus Şirin oğlu (45), Şamaha, Kelaxana, CD-19*
Él seni isteyib qabağa çekse,
Ağır ol, alçağa düşme dünyada, düşme dünyada.
  - № 76, *Keserves (bayatı), Nebiyév Sefter Hacı oğlu (86), Şamaha*
Bu dünyada üç şey başa beladır:
Yaman arvad, yaman oğul, yaman at.
  - № 77, *Lakodalmi dal (toy mahnısı), Delivelova Gulabatın Mahmud Qızı (74), Grúzia, Tbilisi (felv.: Baku/Merdekan)*
Qızıl gül butası, nergiz butası, [Görüm] ay, oğul, sen olasen (--san) yédd(i) oğul atası.
Qızıl gül destesi, nergiz butası, [Görüm] ay, oğul, sen olasen (--san) yédd(i) oğul atası.
  - № 78, *Szerelmes dal (sevgi haqqında), Eliyév Bayram Balakişi oğlu (71), Grúzia, Başkeçid (felv.: Şamaha/Kelaxana)*
Ay, bala gelin, igidi söz, kababı köz,
- A szomorúfűz nem terem, a szomorúfűz nem terem,
Mostantól rokon, testvér engem nem lát.
Ki hazájától, szülőföldjétől elszakad,
Idegen földön nem hal meg, idegen földön nem hal meg.
- A sír fejnél álltam én,
Szívemet szomorúság szállta meg, jaj, testvér, jaj, testvér, testvér, jaj, testvér.
- Ha a nép téged óhajt, és vezetövé emel,
Erős légy, ne aljasodj el ebben a világban.
- Ezen a világon három fő rossz van:
A rossz feleség, a rossz fiú, a rossz ló.
- Vörös rózsabimbó, nárciszbimbó,
Aj, fiú, légy hét fiú apja.
Vörös rózsacsokor, nárciszbimbó,
Aj, fiú, légy hét fiú apja.
- Jaj, kedves menyasszony, bátor szó,
lángra gyújtó szem,

Yandırb küle dönderer, ay, derdin al(i)m, ay, derdin al(i)m, ay, derdin alım.	Lángra lobbantva hamuvá változtat, aj, hadd szüntessem meg a bajodat, hadd szüntessem meg.
Söz qananı, éy, birce kelme: men neylim, men neylim,	Aki érti a szót, ej, egyetlen szót: vágya- kozom, vágyakozom,
Nazik bir güle dönderer yéri ceylan (-ran), yéri terlan,	Karcsú rózsává változik az őz, a kabasó- lyom,
Alım derdin, alım, alım, alım, al(i)m, ay, derdin, ay.	Hadd szüntessem meg a bajodat, hadd szüntessem meg, aj.
- № 79, *Vallási dal zikr-ben, Nebiyév Sefter Hacı oğlu (86), Şamaha*
[Déyir] mecazi sözlerin bahası nedi(r), Mit jelentenek az átvitt értelmű szavak,
Mecazi sözlerin bahası nedi(r), Mit jelentenek az átvitt értelmű szavak,
Zikr éyle heqiqeti ürekden. Végy részt a zikrben igaz szíveddel.

  - № 80, *Keserves (bayatı), Eliyév Bayram Balakişi oğlu (71), Grúzia, Başkeçid, (felv.: Şamaha/Kelaxana).*
Yaxın sirdaş kimi, eziz dos(t) kimi, Közeli társként, kedves barátként,
Qolların boynuma saldı bu yérler. Átöleltek ezek a helyek.
Aydın nisgirim vardı(r) benim Régen boldogtalan
ezelden, voltam,
Oxşayıb könlümü aldı bu yérler, éy, Ezek a helyek elragadták szívemet, aj,
a, terlan balam. sólyom kedvesem.

  - № 81, *İma (ezan),¹¹⁴ Ehmedova Cemile Misir qızı (36), Zagatala, Çobanköl*
A°üdü bi-llāhi min al-şayāni l-rağim A gonosz sátántól Istenhez menekülök,
Bi-smi llāhi l-ramāni l-raim A jó Isten nevével kezdem.
Aşhadu an lā ilāha Tanú vagyok, hogy nincs más isten
illā llāh mint Allah,¹¹⁵
Wa-aşhadu anna Muammadan És tanúsítom, hogy Mohamed Isten
rasūlu llāh prófétája,
Sami°a llāhu ta°ālā l-mualliya / Sami°a Üdvözlöm
llāhu li-l-muallī. kegyességét.

  - № 82, *Vallási dal (mersiye), Tağiyéva Mehfuza (56), Quba, Talabı Gışlag*

¹¹⁴ Az ima szövegének egy része rontott arab nyelven hangzik el. Most a modern arab átírást használtuk.

¹¹⁵ Ezt kell elmondani annak, aki felveszi az iszlám hitet.

- № 83, *Vallási dal zikr-ben, Haşimova Adile İsaq qızı (66), Zagatala, Qımr*
Töküler üstünden dürlü-dürlü günahlar   Ömlük le rólád a sokfélé bün
Namaza destemaz alan zamanda.   Az ima elötti mosakodás alatt.¹¹⁶
Mevlam (Möv-) bize cennet qapısın   A teremtő kinyitja nekünk
açar,   a mennyország kapuját
Seher namazını qılan zamanda.   A hajnali namaz alatt.

- № 84, *Altató (laylay), Mövliyéva Beyistan Ehmed qızı (79), Şamaha, Dağ Göyler, CD-22*
Qızıl güle batasan,   Vörös rózsába merülsz,¹¹⁷
Balam, a, laylay, ay, laylay, a, laylay,   Kicsim, aj, tente, aj, tente, aj, tente,
Laylay, balam, a, laylay.   Tente, kedvesem, aj, tente.

Qızıl gülün içinde   A vörös rózsában
Şirin yuxu tapasan,   Édes álmod lelsz,
Balam, a, laylay, a, laylay, a, laylay, lay.   Kedvesem, aj, tente, aj, tente, aj, tente.

- № 85, *Keserves (bayatı), Qasımova Réyhan (72), Örményország, Poladkent/Ijevan (felv.: Şamaha)*
[Déyir] ay, dağlar havasından nefes   Aj, hegyi levegőt lélegző
alan millet,   nemzet,
Ay, indi saralıb, solan millet,   Aj, most megsápadt, lehulló nemzet,
Ne çekirsiz zillet?   Miért vagy elnyomatásban!
Gün geler, açılar bext,   Eljön a nap, rád mosolyog a szerencse,
Düşmenleriniz qırılar, içersiz   Ellenségeid tönkremennek, serbetet
şerbet.   iszol.¹¹⁸

- № 86, *Vallási dal zikr-ben, nök Sündiböl, Şamaha, Sündi*
Senden meded ..   Töled segítséget [kérünk],
Ya, Mühemmed, el, Mustafa,   Ó, Mohamed, ó, Musztafa,¹¹⁹
İgidler gelsün (-sin) insafa,   A vitézek legyenek könyöröletesek,
Ya, Mühemmed, el, Mustafa.   Ó, Mohamed, ó, Musztafa.

¹¹⁶ *Namaz* = ima, melyet a muzulmánok az iszlám kötelességek egyikének teljesítésére érdekben naponta ötször (reggel, délben, délután – *ikindi*, este és éjszaka – *yatsı*) végeznek el a megfelelő mozdulatok kíséretében. Ezek, pl. *kıyam*: álló pozíció az ima alatt, *rükú*: lehajlás, hogy a tenyér érintse a bokát, *sücut*: meghajlás etc.)

¹¹⁷ A *vörös rózsá* kifejezéshez szépséget, kellemes szituációt, valami nagyon pozitív társítanak hozzá, de utalhat magára a Prófétára is.

¹¹⁸ A *serbet* = cukrozott gyümölcslé.

¹¹⁹ *Musztafa* = Mohamed próféta (mint Isten választotta).

- № 87, *Altató (laylay), Novruzova Qemer Eli qızı (67), Şamaha, Sündi*
 Sene gülüm démerem, Téged nem nevezlek rózsámnak,¹²⁰
 Güllü balam, a, laylay, a, laylay, Rózsás kedvesem, aj, tente, aj, tente,
 Sene bülbül déyerem, Téged csalogányinak nevezlek,
 Bülbül balam, a, laylay, a, laylay. Csalogány kedvesem, aj, tente, aj, tente.
- № 88, *Lakodalmi dal (toy mahnısı), Nureliyéva Hacımene Sefer qızı (75), Şamaha, Zarat (felv.: Şamaha/Şehriyar ker.)*
 Ay, lalezardır bu géce, Aj, tulipánkert ez az este,
 Nubarek, de, nubarek. Áldott legyen, aj, áldott.
 Bey intizardır bu géce, A völegény nyugtalan ma este,
 Nubarek, de, nubarek. Áldott legyen, aj, áldott.
 Ağ ellere gülgez xına, A fehér kezekre vörös henna,
 Bey intizardır bu géce, A völegény nyugtalan ma este,
 Ay, mubarek, ne, mubarek. Aj, áldott legyen, aj, áldott.
- № 89, *Vallási dal zikr-ben, Ahmadov Alsuar Zakir oğlu (59), Şamaha, Dağ Göyler, CD-29*
 Kimler geldi, kimler gétدی, Ki mindenki jött, ki mindenki távozott
 Bu dünyadan, bu dünyadan. E világból, e világból.
- № 90, *Köpülö dal (néhre havası), Qocayéva Hemayil Füzuli qızı (46), Şamaha, Sündi, CD-32*
 Néhrem gelsin, yağ olsun, Repülj köpülöm, készüljön vaj,¹²¹
 Balamız yésin, sağ Kicsinyeim egyék, legyenek
 olsun. egészségesek.
 Néhrem, gel, néhrem, gel, Köpülöm, repülj, köpülöm, repülj,
 - Herden qonşulara da vérek, – Néha a szomszédoknak is adunk –
 Néhrem, gel, néhrem, gel. Köpülöm, repülj, köpülöm, repülj.
- № 91, *Köpülö dal (néhre havası), Qocayéva Hemayil Füzuli qızı (46), Şamaha, Sündi*
 Néhrem, gel, néhrem, gel, Köpülöm, repülj, köpülöm, repülj,
 Néhrem gelsin, yağ olsun, Köpülöm repüljön, készüljön vaj,
 Çalxa-çalxa yağ olsun, Ütödve-ütödve készüljön vaj,
 Balam yésin, sağ olsun, Kicsim egye, egészséges legyen,
 Néhrem, gel, néhrem, gel. Köpülöm, repülj, köpülöm, repülj.

¹²⁰ A *gülüm* „kedvesem”-et is jelenthet.

¹²¹ Itt nyilvánvalóan tévedésből mondott *nehrem gelsin* helyett *nehrem yésin-t*.

- № 92, *Köpülö dal (néhre havası), Qocayéva Hemayil Füzuli qızı (46), Şamaha, Sündi*
Néhrem, gel, néhrem, gel, Köpülöm, repülj, köpülöm, repülj,
Néhrem gelsün (-sin), yağ olsun, Köpülöm repüljön, készüljön vaj,
Çalxa-çalxa yağ olsun, Ütödve-ütödve készüljön vaj,
Balam yésin, sağ olsun, Kicsim egye, egészséges legyen,
Néhrem, gel, néhrem, gel. Köpülöm, repülj, köpülöm, repülj.

- № 93, *Keserves (bayatı), Nebiyév Sefter Hacı oğlu (86), Şamaha*
Ez(i)zinem, oda yansın, Kedvesem, égjen meg,
Pervane oda yansın. Az éjjeli lepke égjen meg,
Xalqıma zülm édenler A népemet elnyomók
Beden(i) oda yansın, oda yansın. Teste égjen meg, égjen meg.

- № 94, *Szerelmes dal (sevgi hakkında), Tağiyéva Mehfuza (56), Quba, Talabı Gışlag, CD-27*
Lempenin (lampanın) şarı yaşıl, A lámpa gömbje zöld,
Gün düşdüğe ışıldeşir. Mikor lemegy a nap, felragyog.
Oğul yadıma düşende [dér] A fiú, mikor eszembe jut,
Dilim ağzımda dolaşır. Összefut a nyál a számban.

- № 95, *Keserves (bayatı), Ariqov Yunus Şirin oğlu (45), Şamaha, Kelaxana*
Dağların başına bax, Nézz a hegyek csúcsára,
Şeh düşübdü, düşüne bax. Harmat szállt rá, nézd a hegyoldalt.
Harda doğuldum, harda öldüm, Hol születtem, hol haltam meg,
Sen feleyin işine bax. Nézd, mit tett a sors.

- № 96, *Sirató (ağı), Meherremova Töhve İmanxan qızı (84), Karabah, Fuzuli/Xalafşa (felv.: Merdekan)*
Dağlar marala qaldı, A hegyek a gazellára maradtak,
Otlar sarala qaldı, A füvek elsárgultak,
Soyuq bulaq, göy çemen, A hideg forrás, a zöld legelő,
Ay, Allah, yaman veten kafıra (--re) Jaj, Allah, jó hazánk a hitetlenre maradt,
qaldı, ay, veten kafıra qaldı. jaj, a haza a hitetlenre maradt.

- № 97, *Köpülö dal (néhre havası), Qehramanova Tavar Nəcəfqulu qızı (69), Zengilan, Dellyaklı, később Çöpederében élt (felv.: Sumgait)*
Çaxlan-çaxlan (çalxan-çalxan), Csapódj, csapódj, készüljön
yağ olsun, a vaj,
Balam yésin, sağ olsun. A kicsim egye, egészséges legyen.

- № 98, *Altató (laylay), Abasova Hebibe Mustafa qızı (68), Karabah, Cebrail/Gazanzeri (felv.:Baku)*

Layla dédim, yat, dédim,	Altatót énekeltem, feküdj le, mondtam,
Kızıl güle bat, dédim.	Merülj vörös rózsába, mondtam.

- № 99, *Keserves (bayatı), Ariqov Yunus Şirin oğlu (45), Şamaha, Kelaxana, CD-31*

Şirvanın yastı yolları,	Sirvan széles útjai,
Su geldi, basdı yolları.	Jött a víz, elmosta az utakat.
Elim çatmır, ünüm	Kezem nem ér oda, hangom nem hallat-
yétmir,	szik oda,
Zalımlar kesdı yolları.	A kegyetlenek elválták az utakat.

- № 100, *Ásik dala (aşıq havası), Eliyév Bayram Balakışı oğlu (71), Grúzia, Başkeçid (felv.: Şamaha/Kelaxana)*

Alınmıyan, éy, ne senger var, ne qala,	Jaj, nincs bevehetetlen páncél, sem vár,
Yanmaz oda, méyne(ni) ne sal, ne qala.	Tüzben nem ég meg sem a kő, sem a vár.
Aşıq déyer: ne qala,	Szól az ásik: mi marad,
Bu dünyede (-yada) ne qala,	Ezen a világon mi marad,
– Men çekdiyim özgedir,	– Amit szenvedtem, az rendkívüli,
Ne zindandı(r), ne qala.	Sem nem börtön, sem nem vár.

- № 101, *Sirató (ağı), Mövliyeva Beyistan Ehmed qızı (79), Şamaha, Dağ Göyler*

Bu dağlar olmaseydi (--saydı),	Bár ezek a hegyek ne lettek volna,
Balam, ay, laylay, atam oğlu, ay,	Kicsim, aj, jaj, apám fia, jaj,
qardaş,	testvér,
Saralıb solmaseydi (--saydı), ay.	Bár ne enyésztek volna el elsárgulva!

- № 102, *Sirató (ağı), İsmayılova Qızbeş Rza qızı (77), Şamaha, Dağ Göyler*

Néce baxım év-éşiye,	Hogyán nézzek az otthonomra,
Yaralı köylüm (kön-) üşüye.	Sebesült szívem fázik.
Toz qonubdur boş béşiye,	Por lepte az üres bölcsöt,
Şirin laylay çalan yoxdu(r).	Nincs, ki édes altatót énekeljen.

- № 103, *Sirató (ağı), Abasova Hebibe Mustafa qızı (68), Karabah, Cebrail/Gazanzeri (felv.:Baku)*

Ay, qerib dédi(yi)m(i)ze baxma,	Jaj, furcsa beszédünkre ne figyelj,
Éle gén(e) öz torpağımızdayıq,	Így is csak a saját földünkön vagyunk,
A(m)ma qaçqın déyirler adımıza.	Mégis minket menekültnek neveznek.
Ay, veten, veten démekten, ay, éller,	Jaj, a haza, a haza emlegetésétől, jaj,
ay, obalar,	népem, jaj, falvak,

– Ay, geldi-(yi)niz ayaqlara qurban olum! –

Ay, olmuşuq qaraçı, men

Olmuşam qaraçı men.

Ay, veten, veten démekten, ay, éller,

Olmuşam qaraçı men.

Ay, bu dağlar olmiyeydi (-mayaydı),

Ay, bu dağlar olmiyeydi,

Saralıb solmiyeydi (-mayaydı).

Allah, bir ayrılıq, bir ölüm,

Bunun hamısı Allah emridi(r),

Ölüm de Allah emridi(r),

Ayrılıq d(a) Allah emridi(r).

Kéşke birce bu qaçqın(lıq) olmiyeydi (-mayaydı),

Laylay, évim, ay, laylay,

Laylay, torpağım, ay, laylay,

Düşman aya(ğı)nın altında tapdaq, qeb[i] ristanlıqlarım, ay, laylay.

Laylay, yérin-göyün, yérin-göyün,

Ham(ı)sını(n) yérin-yurdun bilen,

Laylay, Mirsedî babam, ay, laylay,

A, hasarım, ay, laylay,

Pir Mühemmedim, ay, laylay, ay, laylay,

Gelmeyen balalarım çöllerde qalan/ar, a, laylay.

Yahyam, ay, laylay, Hecerim (Heger-)

Bir ilde ik(i) esir çeken,

İki qaçqınlıq çeken Hecerim, ay, laylay,

Hüséynim, ay, layla,

Ya, İmam Hüséyn'im, ay, laylay.

Oy, me(nim) Hüséynim, hu, İman Hüséyn évinde,

Ham(ı)sına éllerimiz qurban, a, laylay, laylay.

– Jaj, mennyire örülök, hogy idejöttetek! –

Jaj, koldusok lettünk,

Koldus lettem én,

Jaj, a haza, haza emlegetéstöl, jaj népem,

Koldus lettem én.

Jaj, bár ezek a hegyek ne lettek volna,

Jaj, bár ezek a hegyek ne lettek volna,

Bár elszáradva ne mentek volna tönkre.

Allah, az elválás, a halál,

Ez mindkettő Allah parancsa,

A halál is Allah parancsa,

Az elválás is Allah parancsa.

Bárcsak ez a menekülés ne lett volna,

Jaj, jaj, házam, jaj, jaj, jaj,

Jaj, jaj, földem, jaj, jaj, jaj,

Az ellenség lába alatt letaposott temetőim, jaj, jaj, jaj.

Jaj, az égnek-földnek, égnek-földnek,

Mindenkinek helyét-hazáját tudó

Jaj, jaj, vallási vezetőm, jaj, jaj, jaj,

Jaj, támaszom, jaj, jaj, jaj,

Szent Mohamedem, jaj, jaj, jaj, jaj,

[Velünk] nem jövő kedveseim, család nélküli maradtak, jaj, jaj, jaj.

Jáhjám, jaj, jaj, jaj, Hedzserem,¹²²

Egy évben két rabszolgaságot elszenvedő,

Két menekülést elszenvedő Hedzserem, aj, jaj, jaj, Husszeinem, aj, jaj, jaj,

Ó, Husszein imámom, aj, jaj, jaj,

Ó, Husszeinem, o, Husszein imám házában,

Mindegyiket szereti a népünk, aj, jaj, jaj, jaj, jaj.

¹²² *Hecer* = azerbajdzsáni lánynév.

- № 104, *Sirató (ağı), Abasova Hebibə Mustafə qızı (68), Karabah, Cebrail/ Gazanzemi (félv.:Baku)*

Ay, [men aşıq] o günéyler,	Jaj, azok a napos hegyoldalak,
Ay, [men aşıq] o günéyler,	Jaj, azok a napos hegyoldalak,
Ay, gün doğmuş o günéyler,	Jaj, a felkelő nap hegyoldalai,
Gün doğmuş o günéyler,	A felkelő nap hegyoldalai,
Éller, éy, ay, éller, ay, obalar, éy.	Szülőföld, jaj, jaj, szülőföld, jaj, falvak, jaj.

Qay(ı)dıb éle, vetene gétsek,	Ha visszafordulhatnánk, ha visszatérhet- nénk a szülőföldre, a hazába,
Qay(ı)dıb éle, vetene gétsek,	Ha visszafordulhatnánk, ha visszatérhet- nénk a szülőföldre, a hazába,
Ay, biz de bayra(mı)mız(ı) o gün éyleri(k),	Jaj, ünnepünket akkor üljük,
Ay, éy, vay, ay, éy, vay, ay, éy, vay, ay, éy, vay.	Jaj, jaj, jaj, jaj, jaj, jaj, jaj, jaj.

- № 105, *Köpülö dal (néhre havası), Mahmudova Bayramxatın Danyal qızı (69), Zagatala, Çobanköl*

Ay, néhre bol, néhre bol,	Aj, köpülö, böséges [légy] böséges,
Néhre çalxa, yağ olsun,	Köpülj, köpülö, készüljön vaj,
Gelinin üzü ağ olsun.	A menyasszony arca fehér legyen.

Néhrede yağ çox olanda,	Mikor a köpülöben sok a vaj,
Qayın-anası şad olsun.	Az anyósa vidám legyen.
Néhre bol, néhre bol,	Köpülö, böséges [légy] böséges,
Axşamatan çalxa, oy.	Estig köpülj, jaj.

- № 106, *Ásik dala (aşıq havası), Ariqov Yunus Şirin oğlu (45), Şamaha, Kelaxana*

Ezelinek, gel éyledi,	A kezdet ...
Axırın oldu [ay,] yalan dünya,	Véged lett, aj, hazug világ.
Gel, görüm, kime talıbsan (--sen),	Gyere, hadd lássam, kinek a tanítványa vagy,
Dersin(i) [ay,] kimnen (-den) alırsan,	A leckédet, aj, kitől veszed,
Heştad yolnan boşalıbsan,	Nyolcvan utat már megpróbáltál,
Doxsan yolnan dolan dünya.	Legyen kilencven. ¹²³

¹²³ Ennek a szövegnek a fordítása meglehetősen bizonytalan.

- № 107, *Fejő dal (inek oxşaması)*,¹²⁴ *Quliyéva Zéyneb Xanlar qızı (68), Karabah, Cebrail/Gazanzeri (felv.: Merdekan)*

Nenem, nenem, nenem, phüsü,	Anyám, anyám, anyám, phü, anyám,
nenem, nenem, nenem,	anyám, anyám, ¹²⁵
Nenem, nenem, phüsü, nenem,	Anyám, anyám, phü, anyám,
nenem,	anyám,
A, phüsü, nenem, ay, nenem, nenem,	A, phü, anyám, aj, anyám, anyám,
Ay, bacım, nenem, phüsü, nenem.	Jaj, nővérem, anyám, phü, anyám.
- № 108, *Fejő dal (inek oxşaması), İskenderova Fatmasoltan Hüséyn qızı (95), Şamaha, Demirçi*

İneyim, ay, ineyim, balam, ay,	Tehenem, jaj, tehenem, kedvesem, aj,
ineyim,	tehenem,
Ağartısı var balamın,	Sajtot-joghurtot ad a kicsim,
Yaxşı südü var balamın,	Jó teje van a kicsimnek,
Gözel, gözel balası,	Szép, szép bocikája van,
Yer-göy ham[ı]sı onundu(r),	A föld, az ég, mind az övé,
Balası var ineyimin,	Bocikája van a tehenemnek,
Sütü sağılar (--lır) balamın.	A tejét fejik a kicsimnek.
- № 109, *Szövő dal (cehre havası), Qocayéva Hemayil Füzuli qızı (46), Şamaha, Sündi*

A, cehre, cehre, cehre,	Aj, szövőszék, szövőszék, szövőszék,
Eyeğimin (ayağımın) bendi, cehre,	A lábam fogva tartó szövőszék,
Vurub seni sındır(a)ram,	Megrúglak téged, széttörlek,
Gezerem kendi, cehre.	A faluban sétálok, szövőszék.
- № 110, *Altató (laylay), Sultanova Mixek Rehim qızı (38), Şamaha, Demirçi*

Laylay dédim, yatasan,	Altatót énekeltem, feküdj le,
Qızıl güle batasan.	Merülj vörös rózsába.
Laylay, balam, a, laylay, ay, laylay,	Tente, kedvesem, aj, tente, aj, tente,
Laylay, a, balam, laylay.	Tente, aj, kicsim, tente.

¹²⁴ = *sağım mahnısı*.

¹²⁵ Egy tehén egy élet, tartja az azerbajdzsáni közmondás. Nagyon szeretik a tehenet, mely tejjel kedveskedik a családnak. Szép szavakkal szólítják, hívják nénémnek, menyasszonynak, lányomnak, sőt anyámnak is.

- *Nº 111, Keserves (bayatı), Tağıyeva Mehfuza (56), Quba, Talabı Gışlag*
 Deyirman çiçek-çiçek, *Dejirman* kivrágzott,
 Elimde var gül-çiçek. Rózsacsokor van a kezemben.
 Menim bir qardaşımın nişanlısı var idi, Egyik testvéremnek menyasszonya volt,
 Besteboy bir qarabırçek. Egy szép fekete fűrtös.
- *Nº 112, İma (ilahi), Ehmedova Cemile Misir qızı (36), Zagatala, Çobanköl*
 Bu dünyadan géder oldum, *Eltávoztam* a világból,
 Qalan/ara salam olsun. *Üdvözlet* az itt maradóknak.
 Bizim üçün xeyri-dua (xeyir – --) *Az értünk* imát
 Édenlere salam olsun. *Mondóknak* üdvözlet.
- *Nº 113, Sirató (ağı), Sultanova Mixek Rehim qızı (38), Şamaha, Demirçi*
 Barama bax, barama, *Nézd* a sebetem, a sebetem
 El vurmayın yarama. *Ne érintsék* meg a sebetem.
 Bacım tutsun çırağı, *Nóvérem* tartsa a lámpát,
 Anam baxsın yarama. *Anyám* lássa el a sebetem.

 Dağlara qar düşübdür, *A hegyekre* hó esett,
 Gör, ne hamar düşübdür. *Nézd,* milyen sima felület.
 Qebrimi éller qazıb, *A síromat* emberek ásták,
 Gör, néce dar düşübdür. *Nézd,* milyen szúk lett.
- *Nº 114, Sirató (ağı), Mahmudova Bayramxatın Danyal qızı (69), Zagatala, Çobanköl*
 Ben qaribem ötende, *Én* idegenben vagyok régóta,
 Qerib yoldan ötende. *Idegen* úton járok.
- *Nº 115, Altató (laylay), İbrahimova Xalide Algül qızı (~75), Quba, Amsar, CD-38*
 Laylay dédim, yatasan, *Altatót* énekeltem, feküdj le,
 Gül yastova (-tığa) batasan. *Merülj* rózsza-párnába.
 Gül yastolar (-tığ-) içinde *A rózsza-párnán*
 Şirin yoxı (yuxu) tapasan, *Lelj* édes álmot,
 Laylay, balam, a, laylay. *Tente,* kedvesem, aj, tente.
- *Nº 116, Altató (laylay), Terane Oktay qızı (26), Baku, Merdekan*
 Laylay dédim adına, *Altatót* énekeltem a nevére,
 Haq eşitsin (yétiş-) dadına. *Az* İsten segítse.
 Her vaxt layla déyende, *Mindig,* mikor altatót énekelek,
 Balam düşer yadıma. *A kicsim* jut az eszembe.

- № 117, *Altató (laylay), İskenderova Fatmasoltan Hüséyn qızı (95), Şamaha, Demirçi*

Laylay, balam, a, laylay,	Tente, kedvesem, aj, tente,
Laylay, gülüm, a, laylay,	Tente, rózsám, aj, tente,
Laylay, balam, sensen ki,	Tente, kicsim, te vagy
Gün otağım sensen ki,	A nap minden része te vagy
Éşiyim, laylay, béşiyim, laylay,	Mindenem, tente, bölcsöm, tente,
Öyüm (év-) – eşiyim, balam, laylay, lay.	Mindenem, kicsim, tente, tente.
- № 118, *Altató (laylay), Sultanova Nazile Misir qızı (55), Şamaha, Demirçi*

Yuxu bilmez gözlerim,	Álnot nem ismernek szemeim,
Dayanmışam kéşikde.	Kibírtam az örségben.
Laylay, balam, a, laylay,	Tente, kedvesem, aj, tente,
Laylay, gülüm, a, laylay,	Tente, rózsám, aj, tente,
Laylay, laylay, a, laylay,	Tente, tente, aj, tente,
Laylay, gülüm, a, laylay.	Tente, rózsám, aj, tente.
- № 119, *Vidám dal (letife¹²⁶), Kerimov Abbas Rzaxan oğlu (72), Şamaha, Demirçi*

Dolamadan dağdan üşti (uçdu),	Hegyi kanyargós útról jött [az ellenség],
Béşi qayadan üşti (uçtu).	Öten a szikláról szálltak alá.
Dolamadan beş toğli (-lu),	A hegyi kanyargós útról öt toklyó, ¹²⁷
Daliycan üç toğli (--lu).	Utána még három toklyó [jött].
- № 120, *Keserves (bayatı), İskenderova Fatmasoltan Hüséyn qızı (95), Şamaha, Demirçi*

Bir ayrılıq olmaseydi (--saydı),	Bár ne lenne elválás
Ayrılıq olmaseydi (--saydı),	Elválás ne lenne,
Qızıl güller solmaseydi (--saydı)!	A vörös rózsák ne hervadnának el!
Bir ayrılıq, bir yoxsulluq,	Az elválás, a szegénység,
Ölmek Allah işidir,	A halál Allah dolga,
Héç birini Allah qabul	[Ezek] egyikét sem fogadhatja el
édemez.	Allah.

¹²⁶ *Letife* = vidám dal, tréfa.

¹²⁷ A *toklyó* átvitt értelemben a verekedős kosra, vagyis a harcos ellenálló azerbajdzsáni ifjakra vonatkozik.

- № 121a-b, *Sirató (ağı), Abasova Hebibe Mustafa qızı (68), Karabah, Cebrail/ Gazanzemi (félv.:Baku)*

Ay, [men aşiq] o günéyler,
 Ay, [men aşigam] o günéyler,
 O quzéyler, o günéyler,
 O quzéyler, o günéyler.
 Qerib qonşularinyan
 görüşse,
 Qerib torpağinyan
 görüşse,
 Qerib ölenlerin qebriyenen
 görüşse,
 Vallah, bayramın o gün éyler,
 Bayramın o gün éyler.

Jaj, azok a napos hegyoldalak,
 Jaj, azok a napos hegyoldalak,
 Azok a napos és árnyékos hegyoldalak,
 Azok a napos és árnyékos hegyoldalak,
 Ha az idegenbe szakadt összetalálkozok a
 szomszédjaival,
 Ha az idegenbe szakadt vizszontlátja a
 földjét,
 Ha az idegenbe szakadt halottjainak
 sírjával találkozok,
 Bizony, ünnepedet akkor üld meg,
 Ünnepedet akkor üld meg.

Laylay, torpağım, laylay,
 Laylay, évim-éşiyim, laylay,
 Laylay, qoşa (-ca) bulaqlarım, laylay,
 Laylay, yaxşı dolanişım, laylay.

Jaj, jaj, földem, jaj, jaj,
 Jaj, jaj, mindenem, jaj, jaj,
 Jaj, bővizű forrásaim, jaj, jaj,
 Jaj, jaj, jó életem, jaj, jaj.

İndi gelib, burda qaçqın
 olmuşuq,
 Qaçqın déyilend(e), éle
 bilirler ki,
 [Gören] qaçqın nede(r) (-dir), [aşiq]
 ay, Allah.

Most [ide] jöttünk, itt menekültek
 lettünk,
 Menekültnek hívnak minket, ennek
 gondolnak,
 Vajon mi az, hogy menekült,
 jaj, Allah.

- № 122, *Sirató (ağı), Sultanova Semaye Ejder qızı (62), Şamaha, Demirçi*

Laylay, balam, a, laylay, laylay,
 laylay,
 Laylay dédim yatınca,
 Gözlerem ay batınca,
 Balam, a, laylay, laylay.

Tente, kedvesem, aj, tente, tente,
 tente,
 Altatót énekeltem, ahogy lefekszik,
 Vigyázok rá, míg lemegy a hold,
 Kicsim, aj, tente, tente.

Canım, cezane geldi, a,
 bala,
 Se(n) hasile çatınca,
 Balam, a, laylay, lay, laylay, lay.

Lelkem, a koporsó megérkezett, aj,
 gyerek,
 Ahogy te felnőttél,
 Kicsim, aj, jaj, jaj, jaj, jaj.

- *№ 123, Köpülö dal (néhre havası), Sultanova Semaye Ejder qızı (62), Şamaha, Demirçi, CD-36*
Néhrem, gel, gel, gel, Köpülöm, gyere, gyere, gyere,
Néhrem, gel, gel, gel, Köpülöm, gyere, gyere, gyere,
Balalarım, gel, gel, gel, Gyermekem, gyertek, gyertek, gyertek,
Ö'mize (évi--) qonaq gelibdir, A házunkba vendég jött,
Çöreyi yavan qalibtır. A kenyere üres maradt.
Néhrem, gel, gel, gel, Köpülöm, gyere, gyere, gyere,
Yağlıca ol, a, néhrem, Vajas légy, aj, köpülöm,
Bolluca ol, a, néhrem. Böséges légy, aj, köpülöm.
- *№ 124, Fejő dal (inek oxşaması), Sultanova Semaye Ejder qızı (62), Şamaha, Demirçi*
Nenem, dur, ay, dur, ay, dur, ay, Anyukám, állj [nyugodtan] aj, állj, aj, állj, aj,
Südlüce ol, ay, nenem, Böségesen tejelő légy, aj, anyám,
Bereketli ol, ay, nenem, Böségesen adó légy, aj, anyám,
Nenem, qadalarımı allam, a, Anyám, kérlek, aj, anyám,
nenem, nenem, anyám,
Nenem, başuva (-şına) dolanım, a, Anyám, légy szíves, jaj, anyám, anyám,
nenem, nenem, nenem, nenem. anyám, anyám.
- *№ 125, Népdal (mahni) Sultanova Nazile Misir qızı (55), Şamaha, Demirçi*
Yaylığı nefti, nefti... A háromszögletű fejkendője *nefti-nefti*.¹²⁸
- *№ 126, Vallási dal zikr-ben, Sultanova Nazile Misir qızı (55), Şamaha, Demirçi, CD-35*
La ilaha, ill(a) Allah, Nincsenek istenek, Allahon kívül,
Mehammed resul Allah. Mohamed az isten profétája.
- *№ 127, Népdal (mahni), Mahmudova Bayramxatın Danyal qızı (69), Zagatala, Çobanköl*
Simavarım ağ olsun, Szamovárom fehér legyen,
İçi dolu yağ olsun. A belseje olajjal tele legyen.
Men déyen mahniları Az általam énekelt dalokat
– Ay, lilay, lilay, lilay – – Aj, lilaj, lilaj, lilaj –
Éşidenler sağ olsun, Hallgatóknak közsönet legyen,
Can lilay, lilay, lilay. Lelkem, lilaj, lilaj, lilaj.

¹²⁸ A *nefti-nefti* zöldes-barnát jelent

- № 128, *Altató (laylay)*, *Mahmudova Bayramxatın Danyal qızı (69)*, *Zagatala, Çobanköl*

Laylay, balam, yatasan,	Tente, kedvesem, feküdj le,
Şirin yoxu (yu-) tapasan.	Lelj édes álmot.
Şirin yoxu (yu-) içinde	Az édes álomban
Balam, arzu tapasan.	Kicsim, amit kívánsz, leld meg.
- № 129, *Altató (laylay)*, *Memmedova Gülgez (~60)*, *Sirvan, Göyçay, laylay 14*

Laylon (-lan) gelir ellere,	Altatód születik,
Elün (-lin) – qolun güllerde.	Kezed, karod rózsák között.
Seni Allah saxlasun (--sın)	Téged Allah óvjon
Gelen ağır illerden.	Az eljövendő nehéz esztendóktól.
- № 130, *Epikus dal (epik neğme)*, *İsmayilova Qızbeş Rza qızı (77)*, *Şamaha, Dağ Göyler*

Koroğlunun köçün gördüm,	Körölu vonulását láttam,
İçinde bir laçın gördüm.	Benne egy vadászsólymot láttam.
Doqquz örüy (hörüük) bir yana,	Kilenc copf egy oldalon,
Doqquz örüy saçın gördüm.	Kilenc copfba font hajadat láttam.
- № 131, *Sirató (ağı)*, *Quliyéva Zéyneb Xanlar qızı (68)*, *Karabah, Cebrail/ Gazanzemi (felv.: Merdekan)*

Géderik, gene (yé-) gellik (-lerik),	Elmegyünk, újra visszajövünk,
Géderik, gene gellik,	Elmegyünk, újra visszajövünk,
Géderik, gene gellik,	Elmegyünk, újra visszajövünk,
Géderik, gene gellik,	Elmegyünk, újra visszajövünk,
Sürme çek qaşa, gellik, ya, qaşa,	Fesd ki a szemöldököd, visszajövünk, aj,
gellik.	a szemöldököd, visszajövünk.

[Veten] kafir yol vérerse,	Ha a hitetlen utat nyit,
Kafir imdad éylerse (--yer-),	Ha a hitetlen segítí,
Veten, ay, veten, veten, ay, veten.	Haza, jaj, haza, haza, haza.
İnsaf éler yol vérerse,	Ha kegyes lesz, és utat ad,
Qayıdarıq, gene gellik,	Visszatérünk, újra visszajövünk,
Ay, veten, gene gellik,	Jaj, hazám, újra visszajövünk,
Ay, veten, gene gellik.	Jaj, hazám, újra visszajövünk.

Laylay, layla,	Jaj, jaj, jaj, jaj,
Dağılan évimiz, ay, laylay,	Tönkrement házaink, jaj, jaj, jaj,

Girov nenemiz, dedemiz, ay, laylay,
Yanan évler, ay, laylay,
Su yérine qan içen oğlan/arı, ay, laylay,
Veten, ay, veten, veten, ay, veten.

Túszul esett anyáink, apáink, jaj, jaj,
Égő házak, jaj, jaj, jaj,
Víz helyett vért ivó fiúk, jaj, jaj, jaj,
Haza, jaj, haza, haza, jaj, haza.

İsteyirem, könlüme bir şey düşübdür,
Kafir, yol vér, ölürem, gédem,
vetend(e) ölem, oy,
Ay, vetend(e) ölem, éy,
Veten, ay, laylay,
Torpaq, ay, laylay.

Akarok, kívánok valamit,
Hitetlen, adj utat, meghalok, megyek,
hogy a hazában haljak meg, jaj,
Jaj, otthon haljak meg, jaj,
Haza, jaj, jaj, jaj,
Szülőföld, jaj.

- № 132, *Altató (laylay), Quliyéva Zéyneb Xanlar qızı (68), Karabah, Cebrail/ Gazanzemi, (felv.: Merdekan)*

Laylay, qardaşım, a, laylay, lay, ay,
laylay,
Layla çalım, yatasan, bala,
Şirin yuxuya batasan,
Laylay, balamız, malım, a, laylay, a,
laylay.

Tente, testvérem, tente, aj,
tente,
Altatót énekelek, feküdj le, kedves,
Édes álomba mertülj,
Tente, babánk, kincsem, aj, tente, aj,
tente.

- № 133, *Sirató (ağt), Abasova Hebibe Mustafa qızı (68), Karabah, Cebrail/ Gazanzemi (felv.:Baku)*

Ay, [men aşiq] veten sar(ı),
Ay, [men aşiq] veten sar(ı),
– Ay, géymeye keten (-tan) sar(ı),
Ay, géymeye keten (-tan) sar(ı) –
Allah bir yol açginen,
Allah, dada yét, imdad éle, Allah
başına dön(üm).

Jaj, a haza felé,
Jaj, a haza felé
– Jaj, hordani a ruha jó,
– Jaj, hordani a ruha jó –
Allah egy utat nyisson [a haza felé],
Allah, segíts, óvj, imádom
Allahot.

Ay, biz de dönek vetene sarı,
Laylay, éllerimiz, ay, laylay,
Laylay, éllerimiz, lay, laylay.
Dağılan éllerimiz, ay, laylay,
Dağılan obalarımız, ay, laylay,
Esir géden qız-gelinlerimiz, ay,
laylay.

Jaj, mi is forduljunk a haza felé,
Jaj, szülőföldünk, aj, jaj, jaj,
Jaj, szülőföldünk, jaj, jaj, jaj,
Széthulló szülőföldünk, aj, jaj, jaj,
Széthulló falvaink, aj, jaj, jaj,
Rabságba eső lányaink, menyeyink,
jaj, jaj, jaj.

- *Nº 134, Sırató (ađı), Meherremova Töhve İmanxan qızı (84), Karabah, Fuzuli/Xalafşa (felv.: Merdekan)*
İtenler(i) dındıreydik, Az eltünteket bár beszéltethetnék,
Dındırıb güldüreydik, Bár beszéltethetnék és megnevetethetnék,
Veteni bizden alıb, éy, gavura Aki tölünk elvette a hazát, aj, és a hitelle-
véren, elimize düşeydi, neknek adta, bár kezünk közé kerülne,
Allah gözderin (-ler-) alıp [déydik] Allah a szemeimet vette el,
Veten, ay, laylay, Haza, aj, jaj, jaj,
Veten, ay, laylay, laylay. Haza, aj, jaj, jaj, jaj, jaj.

- *Nº 135, Keserves (bayatı), Qocayéva Hemayıl Füzuli qızı (46), Şamaha, Sündi*
Ez(i)zim, éy, qalasız, Kedvesem, jaj, maradjatok,
Şeher olmaz qalasız. Város nem lehet vár nélkül.
Men géder oldım, Nekem el kellett mennem,
Süz (siz) salamat qalasız (--sız). Ti maradjatok egézségben.

- *Nº 136, Sırató (ađı), Tađıtyéva Mehfuza (56), Quba, Talabı Gışlag*
Qerib ölkede olan, [bala, laylay] Az idegen földön levő
Tükönlara (dükan--) girer, Boltokba megy, áruházakba
maqazinlere girer, megy,
Paltar görür, bala görmiyir (-mür), Ruhát lát, [de] a gyermeket nem látja,
bala, layla. gyermekem, jaj, jaj.

- *Nº 137, Sırató (ađı), Söhbetova Hanım Veli qızı (68), Şamaha, Sündi, CD-23*
Céyranım çöle düşdi (-dü), éy, Szarvasom a pusztába rohant, jaj,
Ördeğciğim göle düşdi (-dü), é. Kiskacsám a tóba esett, jaj.
Qoş(u)nım basqı bastı, A hadseregem támadott,
Canı kime düşdü. Hol van, aki elvesztette az életét.
Laylay dédim yatınca, éy, Altatót énekeltem, ahogy feküdt, jaj,
Gözlerem, ay batınca, é. Míg le nem hunyta a szemeit, jaj.¹²⁹

- *Nº 138, Keserves (bayatı), Eliyév Bayram Balakişi ođlu (71), Grúzia, Başkeçid (felv.: Şamaha/Kelaxana)*
[Déyir] béle xoş diley(i)min, éy, İlyen szépen üdvözlöm, ej, ezeket a
salamı bu dostlara, barátokat,
Yazırım, sen yétir, ay, yazım benim, Írok, te vidd el, aj, én írásom.
Açıq ayazım benim, Holdfényes hideg téli éjszakám,

¹²⁹ Itt világosan megragadható a sırató és altató gondolatbeli közössége.

Baharım, yazım benim,
Baxtım saa bağlıdır, héy,
Yazılan yazım benim.

Tavasom, én tavasom,
Szerencsém hozzád van kötve, ej,
Én megírt sorsom.¹³⁰

- *Nº 139, Sirató (ağı), Abasova Hebibe Mustafa qızı (68), Karabah, Cebrail/ Gazanzemi (felv.:Baku)*

Ay, [men aşiq] üzüm qara,
Ay, [men aşiq] üzüm qara,
Yémeye üzüm qara.
Ay, torpaq, ay, éller, éy.
Ay, dede, nene, ay, dede, nene,
Ay, yanınızda üzüm qara,
Yanınızda üzüm qara,
Üzüm qara – zad déyil!

Jaj, szégyellem magam,
Jaj, szégyellem magam,
Az ennivaló szőlő fekete,
Jaj, föld, jaj, szülőföld, jaj.
Jaj, papa, mama, jaj, papa, mama,
Jaj, mellettetek szégyenkezem,
Mellettetek szégyenkezem,
Szégyenkező nem én vagyok!¹³¹

Axırınıcı son nöqtesinecen évde ot(ur)
muşam,
Tövleye girmişem, or(a)ya od
vurublar,
Odun içinden qaçıb gelmişem – neyse,
Tam évimde ölüm olmuyufdu
(-mayıbdı)
Düşman tutmuyufdu (-mayıbdı), qaçıb
gelib de, hele de yaşırıram (-şa--),
Üzüm qara, zad déyilem!

Mint legkevésbé fontos, ülök
otthon,
Megyek az istállóba,
felgyújtották,
A tűzből szökve jöttem, de legalább
Az én házamban nem volt
haláleset,
Az ellenség nem fogott el; ha szökve is,
mégiscsak élek,
Nem nekem kell szégyenkeznem!

- *Nº 140, Sirató (ağı), Meherremova Töhve İmanxan qızı (84), Karabah, Fuzuli/ Xalafşa (felv.: Merdekan)*

Qerib öldü, götürün,
Dar küçeden ötürün,
Qerib ölür, torpağı yoxtu(r),
Qerib ölür, torpağı yoxtu(r),
Qebrin qazmaya qebri yoxtu(r).

Nincstelen halt meg, vigyétek,
Szűk utcákon vigyétek,
Nincstelen hal meg, nincs földje,
Nincstelen hal meg, nincs földje,
Hogy megássák a sírját, nincs sírja.

¹³⁰ A *yazi* „írás” szót sokszor „sors” értelemben használják.

¹³¹ Értsd: „nem nekem kellene szégyenkeznem”.

Gezmeye éli yoxtu(r),
Qeribin, vay, xeberin(i),
Qarabağ torpağına yétirin, éy,
Qarabağ torpağına yétirin, éy,
Torpaq, ay, laylay.

Nincs hazája, hova menjen,
Szegénynek, jaj, a hírért
Karabah földjére vigyék el, jaj,
Karabah földjére vigyék el, jaj,
Föld[ünk] jaj, jaj, jaj.

- № 141, *Köpülö dal (néhre havası), İskenderova Fatmasoltan Hüséyn qızı (95), Şamaha, Demirçi*

Néhrem, gel, gel, gel,
Néhrem gelsin, gelsin,
Öyümize (évi--) qonaq gelibdi(r),
Çoxlu qonaq balalarım gelib.

Köpülöm, gyere, gyere, gyere,
Köpülöm jöjjön, jöjjön,
A házunkba most vendég jött,
Sok kedves vendégem jött.

Çoxlu yağım gelsün (-sin),
Göz-yaşıycan eyranım (ay--),
Néhrem, gel, gel, gel,
Néhrem, gel, gel, gel.

Sok vajam legyen,
Nagyon tiszta ajranom,¹³²
Köpülöm, gyere, gyere, gyere,
Köpülöm, gyere, gyere, gyere.

- № 142, *Keserves (bayatı), Qasımova Réyhan (72), Örményország, Poladkent/İjevan (felv.: Şamaha)*

Éy, veten oğulları,
Héc eyilmesin başımız,
Haqdan ucalsın bayrağımız,
Téz gelsin qelebeniz,
Héc vaxt dilinizden düşmesin
Eli Ekber sözünüz,
Eli Ekber sözünüz.

Jaj, haza fiai,
Soha ne hajoljon meg fejetek,
Isten dicsőitse zászlótokat,
Gyorsan jöjjön hadi győzelmetek,
Soha ne szűnjön meg nyelvetekről
Az „Ali a legnagyobb” szavatok,¹³³
Az „Ali a legnagyobb” szavatok.

- № 143, *Keserves (bayatı), Kerimov Nebi Süleyman oğlu (71), született: Baylik/Kelbecer, felv.: Şamaha, Çuxuryurd*

A, soldu güllerim, dağlar,
Laldı dillerim, dağlar.
Senden didergin
düşüb,
Ağır éllerim, dağlar.

Aj, elhervadtak a rózsáim, hegyek,
Néma lett a nyelvem, hegyek.
Töletek megfosztva idegenben
bolyongok
Szerencsétlen szülőföldem, hegyek.

¹³² Az *ajran* úgy készül, hogy a joghurt zsírtját lefölozik, majd vízzel összekeverik.

¹³³ *Eli ekber* = „Ali a legnagyobb”, az arab Allah a hatalmas (Allahu akbar) mintájára.

- № 144, *Köpülö dal (néhre havası), Meherremova Töhve İmanxan qızı (84), Karabah, Fuzuli/Xalafşa (felv.: Merdekan)*

Néhre sağım, yağ olsun,	A köpülöt rázom, vaj készüljön,
Ayrıanı göz yaşınca,	Ájránja tisztá [legyen],
Dibek taşın yağın taşınca.	Vajad, amit a köpülö köpült. ¹³⁴

İnek pütüyüm, ay, ineyim,	Tehenet becézek, jaj, tehenem,
İneyim, ineyim, ay, ineyim.	Tehenem, tehenem, jaj, tehenem.
Sağım seni, süd él(ey)im,	Megfejlek téged, tejet kapok,
Çaxlıyım (-çalxa-), yağ él(ey)im.	Összerázom, vaját készítek

Ayrıanın göz yaşınca,	Ájránod kristálytiszta,
Yağın dibek daşınca,	A vajad a köpülö által megköpülve,
İneyim, ineyim, ay, ineyim.	Tehenem, tehenem, jaj, tehenem.

- № 145, *Lakodalmi dal (toy mahnısı), Nök Zarat falvából, Şamaha, Zarat (felv.: Şamaha/Şehriyar ker.), CD-33*

Al almağa gelmişik,	Jöttünk, hogy elvigyük a szépséget,
Şal almağa gelmişik.	Jöttünk, hogy elvigyük a selymet. ¹³⁵
Oğlanan (--nın) adamıyıq,	A vólegény emberei vagyunk,
Aparmağa gelmişik.	Jöttünk, hogy elvigyük a menyasszonyt.

Geline bax, geline,	A menyasszonyra nézz, a menyasszonyra,
Elin qoyub béline.	Kezét a csípőjére tette.
Geline söz démeyin,	Ne szóljátok meg, mert
Küsüb géder élene.	Megharagszik és hazamegy.

- № 146, *Fejő dal (inek oxşaması), Mahmudova Bayramxatın Danyal qızı (69), Zagatala, Çobanköl*

İnek sağan özüdi (--dü),	A tehenet fejő ő maga volt,
Baldan şirin sözüdi (--dü).	Méznél édesebb szava volt.
Védre dolmuyanda (-ma--),	Ha a vödör nem telt meg,
Gelinin üzi (-zü) özüdi (--dü).	A menyasszony arca szomorú lett.
Gel, yarım, gül, yarım,	Gyere, kedvesem, neves, kedvesem,
Vedreno (--ni) doldur, yarım.	Vödödét töltsd meg, kedvesem,
Gel, yarım, gül yarım,	Gyere, kedvesem, rózsa kedvesem,
Menim nazlı céyranım.	Én kedves gazellám.

¹³⁴ Helyesen: *yağın dibek taşınca*.

¹³⁵ A *şal* egy finom selyem anyag, itt a hozományt jelképezi.

- *Nº 147, Lakodalmi dal (toy mahnisı), Mövliyeva Beyistan Ehmed qızı (79), Şamaha, Dağ Göyler*

A, bendi-bendi gel(i)nimiz,	Aj, bendi-bendi menyasszonyunk,
Beyler begendi (-yen-) gel(i)nimiz.	A férfiaknak tetszett a menyasszony.
Kéçtimez bizim kendimiz,	A mi falunk Kecstimez,
O da se(ne) qurban, gel(i)nimiz.	Az is szeret téged, menyasszony.
- *Nº 148, Vallási dal (mersiye), İsmaylova Cemile Hüseyınqulu qızı (70), Nahicseván, (Qubában él, felv.: Baku)*

Kim sene tutsa ezab,	Aki miattad gyötrődik,
Vallah, onun dermanısan,	Bizony, annak vagy az orvossága,
Vallah, onun dermanısan.	Bizony, annak vagy az orvossága.
- *Nº 149, Szerelmes dal (sevgi haqqında), Zahidov Xaniş (67), Şamaha, Nabur*

Bir yar gelir obasından,	Egy kedves jön a falujából,
Alım derdi qadasından.	Hadd háritom rossz végzetét.
Ça(r)xı (çer-) feleyi maddesinden	A csoda vigye el a tőle
İçib serxoş olan könlüm.	Megrészegedő szívemet.
- *Nº 150, Vallási dal (mersiye), Memmedova Şeker Nureddin qızı (67), Şamaha, Mel'gam*

Salam olsun sene, bacı,	Üdvözlet legyen neked, néném,
Başın sağ olsun, éy, bacı,	Ne szomorkodj, jaj, néném,
Eceb toy éyledin mene,	Szomorú ünnepet készítettél nekem,
Başın sağ olsun, éy, bacı,	Ne szomorkodj, jaj, néném,
Başın sağ olsun, éy, bacı.	Ne szomorkodj, jaj, néném.

Gel, özünü (--nü) mene yétir,	Gyere gyorsan hozzám,
Qardaşına kefen getir,	A testvérednek halotti leplet hozz,
Cenazemi yérden götür.	A holttestemet a földről vidd el.
Başın sağ olsun, éy, bacı,	Ne szomorkodj, jaj, néném,
Başın sağ olsun, éy, bacı.	Ne szomorkodj, jaj, néném.
- *Nº 151, Ásık dala (aşık havası), Eliyév Bayram Balakişi oğlu (71), Grúzia, Başkeçid (felv.: Şamaha/Kelaxana) CD-30*

Yéne yaylaq gül bezenib,	A nyári legelő ismét rózsába öltözött,
Yéne yaylaq gül bezenib,	A nyári legelő ismét rózsába öltözött,
Sürve (-me) çekib qaşa dağlar,	Megszépültetek, hatalmas hegyek,
Qaşa dağlar, qadan	Megszépültetek hegyek, hadd vegyem el
alım.	a bánatotokat.

- № 152, *Lakodalmi dal (toy mahnısı), Meherremova Töhvə İmanxan qızı (84), Karabah, Fuzuli/Xalafşə (felv.: Merdekan), CD-34*

Gelin geldi otağa,	Menyasszony jött az otağa, ¹³⁶
Gelin durdu onluğa,	A menyasszony megállt a
[ata].	menyasszonypénzért.
Gelin gelen yollara	Imádom az utakat,
Canım sudağa (sa--) olsun.	Melyen a menyasszony jön,

Ay, oğlan, toyun nubarek,	Aj, fiú, lakodalmad áldott legyen,
Ay, qız, toyun nubarek.	Aj, lány, lakodalmad áldott legyen.
- № 153, *Keserves (bayatı), Eliyéva Gülxanım (86), Lenkaran, (felv.: Baku/Genclik)*

[Dé(yi)r, e(zi)zim, éy] géder, qalmaz,	Elmegy, nem marad,
Axar su géder, qalmaz.	A folyóvíz elmegy, nem marad.
Vefalı yara can qurban [éyler],	A hú kedvest a szerelmes szereti,
Bivefə géder, qalmaz.	A hütlen elmegy, nem marad.
Gel, anam qurban, a.	Gyere, nagyon vágyom rád, aj.
- № 154, *Szerelmes dal (sevgi haqqında), Sadıqov Hüséyn Rahim oğlu (50), Şamaha, Kelaxana*

Tağımda duman ağlar,	A hegyemen felhő sír,
Düşənde Polad yada,	Mikor <i>Polad</i> az eszembe jut,
Tamarda qan-qan ağlar.	Az ereimben a vér sír.

Baxçamda gülüm yandı,	Kertemben a rózsám ragyogott,
Éyledi zülüm, yandı.	Nagyon ragyogott.
Poladım yada düşdü,	Mikor <i>Polad</i> eszembe jutott,
Ağzımda dilim yandı.	Számiban a nyelvem kiszáradt.
- № 155, *Altató (laylay), Şıxeliyéva Xanım (85), Lenkaran, Salyan, 1999*

Balama qurban alçalar,	Szeretik őt a szilvafák,
Balam haçan el çalar.	Kicsim mikor tapsol.
- № 156, *Ásık dala (aşiq havası), Qehramanova Tavar Necefqulu qızı (69), Zengilan, Dellyaklı, később Çöpederében élt (felv.: Sumgait)*

[Men aşiq] qala yérde, [a, bala,]	Temetetlen maradok, jaj, kedves,
Düz yérde, qala yérde.	A puszta földön maradok.
Qorxuram, qerib ölem,	Félek, idegenben halok meg,
Cenazem qala yérde.	És temetetlen maradok.

¹³⁶ *Gelin otağı* a lakodalom napján a vőlegény számára külön feldíszített szoba.

- *Nº 157, Keserves (bayatı), Ariqov Yunus Şirin oğlu (45), Şamaha, Kelaxana*
 Ez(i)ziyem, vetene sarı, Kedvesem, a haza felé,
 Yol géder vetene sarı. Út vezet a haza felé.
 Qurbetde (qür--) can vérsem, Ha idegenben halok meg,
 Üzümü qoyun vetene sarı. Arcomat fordítsátok a haza felé.
- *Nº 158, Keserves (bayatı), Kerimov Nebi Süleyman oğlu (71), Şamaha, Çuxuryurd (született: Kelbecer/Beylik)*
 Yalı yalaqda qaldım, Teljesen egyedül maradtam,
 Çomağım yalda qaldı. Pásztorbotom a magaslaton maradt.
 Beney (-nek), ha, beney, Benej, ha, benej, benej,
 Beney, Beney, ha, Beney, hi, Beney. Benej, benej, ha, benej, hi, benej.
- *Nº 159, Keserves (bayatı), Qehramanova Tavar Neceşqulu qızı (69), Zengilan, Dellyaklı, (később Çöpederében élt, felv.: Sumgait), CD-25*
 [Men aşiq] sen sarı gül, Te sárga rózsa,
 Sarı çiçek, sarı gül, Sárga virág, sárga rózsa,
 Téz açıldın, téz soldun, Hamar kinyíltál, hamar elhervadtál,
 Açılméydin (--mayaydın) barı gül. Bár ki se nyíltál volna, rózsa.
- *Nº 160, Vallási dal zikr-ben, Ariqov Yunus Şirin oğlu (45), Şamaha, Kelaxana*
 Gel, senden, ay, xeber alım, Gyere, felöled, jaj, hadd kapjak hírt,
 Süléymandan qalan dünya. Te Szulejmánról ránk maradt világ.
- *Nº 161, Sirató (ağı), Memmedova Şeker Nureddin qızı (67), Şamaha, Mel'gam, CD-28*
 Hele güller(i)min gülü solmayıb, Még rózsáim rózsája nem hervadt el,
 Hele sahibi helak olmayıb, Még férje nem halt meg,
 Hele qolları qelem olmayıb. Még karjai nem lettek fiatal hajtások.
 Anam, ağlama, bacım, ağlama, Anyám, ne sírj, növérem, ne sírj,
 Anam, ağlama, bacım, ağlama. Anyám, ne sírj, növérem, ne sírj.
- *Nº 162, Keserves (bayatı), Nebiyév Sefter Hacı oğlu (86), Şamaha*
 Ez(i)zinem, qazan ağlar, Kedvesem, az üst sír,
 Od vurar, qazan ağlar, qazan ağlar. Tüz lángol, az üst sír.
 Qurbet (qür-) élde ölenin Az idegen földön meghaltnak
 Qebrini qazan ağlar, qazan ağlar. A sírját ásó sír, a sírásó sír.

- *№ 163, Lakodalmi dal (toy mahnısı), Nureliyeva Hacinene Sefer qızı (75), Şamaha, Zarat (felv.: Şamaha/Şehriyar ker.)*

Geline bax, geline, Elini vurub béline. El déymöyin (-me-) geline, Çıxar, géder évine. Geline bax, geline, Elini vurar béline.	A menyasszonyra nézz, a menyasszonyra, Kezét a csípőjére tette. Ne érjetek a menyasszonyhoz, [mert] Kilép és hazamegy. A menyasszonyra nézz, a menyasszonyra, Kezét a csípőjére teszi.
---	---
- *№ 164, Lakodalmi dal (toy mahnısı),¹³⁷ Memmedova Şeker Nureddin qızı (67), Şamaha, Mel'gam, CD-37*

Çoban, qaytar quzuni (--nu), Yaxdın berakallah, gelin, Taxtın berakallah, gelin. Ağ ellere güller (-gez) xına, Yaxdın berakallah, gelin, Taxtın berakallah, gelin.	Pásztor, tereld vissza a bárányt, A hennázásod hozzon szerencsét, menyasszony, Áldott [legyen] az ágyad, menyasszony. Fehér kezekre vörös henna, A hennázásod hozzon szerencsét, menyasszony, Az ágyad legyen áldott, menyasszony
--	---
- *№ 165, Keserves (sevgi haqqında), Ariqov Yunus Şirin oğlu (45), Şamaha, Kelaxana*

Felek seni yanasan, Odlara qalanasan. Bizi néce yandırdın, Sen de éle yanasan.	Bár perzselne meg téged a sors, Tűzben égnél meg. Minket miért lobbantottál lángra, Bár te is így égnél meg.
---	---
- *№ 166, Keserves (mersiye), Memmedova Şeker Nureddin qızı (67), Şamaha, Mel'gam*

Géderem ana, Yol üstde durma, Bu qeder, ana Zülfünü yolma. Géderem, ana, Qal, halal éyle, Sen Allah(a) ana, Bir dua éyle.	Elmegyek, anya, Ne állj az utamba, Ilyen a sors, anya, Ne tépd a hajadat. Elmegyek, anya, Te maradj, és bocsáss meg, Allahhoz anyám, Egy imát mondj.
--	---

¹³⁷ Amikor a dalt énekelték, a *kaval* és a *def* is játszott, és a lányok, menyek tapsoltak. Egy lány szólót énekelt, a többi kórusban válaszolt.

- *Nº 167, Keserves (ağı), Qurbanova Kelimet Hesən qızı (~70), Zagatala, Aşağı Tala*
Derdliyəm, yaralıyəm (---yam),   Beteg vagyok, sebesült,
Canıma derd bağlirem (-layıram).   Életemhez bánat társul.
Yarım gədi**b**, [dədi, bala]   A kedvesem elment,
Oturub ağleyirem (-layıram).   Leülök, és sírok.
- *Nº 168, Népdal (mahni), AXM2/03*
Qapıda duran menem, men,   Az ajtóban álló én vagyok, én,
Qapıda duran menem, men,   Az ajtóban álló én vagyok, én,
Boynunu buran menem, men.   A téged elbúsító én vagyok, én,¹³⁸
Boynunu buran menem, men.   A téged elbúsító én vagyok, én.
- *Nº 169, Népdal (mahni), AXM2/41*
Oturmuşdum éyvanda,   Üldögéltem a verandán,
Ay, oğlan, namerd oğlan.   Jaj legény, csalfa legény.
Yarım qalib Şırvanda, başı belalı,   Sirvanban maradt a szeretőm, bajba
ürek yaralı, ay, namerd oğlan.   keveredő, sebesült szívű, csalfa legény.
- *Nº 170, Altató (laylay), Allahyarova Gövher Eyyub qızı (87), Şamaha, Dağ Göyler*
Laylay, laylay, balam, laylay,   Tente, tente, kedvesem, tente,
Gülüm, laylay, laylay, lay.   Kedvesem, tente, tente.
Men aşıqem o günéyler,   Szeretem azokat a napos hegyoldalakat,
Layla, balam, a, laylay, lay.   Tente, kicsim, aj, tente.
İzilfili (zülfünü) düğün éyler,   Hajadat copfba fonom,
Aylay, balam, laylay, lay,   Tente, kicsim, tente,
Aylay, laylay, laylay, lay.   Tente, kicsim, tente.
- *Nº 171, Lakodalmi dal (toy mahnısı), Celilova Refize Gülməmməd qızı (45), Quba, Talabı Gışlag*
Gelin déyer: ata, ata,   A menyasszony mondja: apám, apám,
Gözyaşın(ı) töker (dö-) yata-yata,   Könnyét hullajtja, ahogy fekszik,
Qaynatandan sen(e) ata.   Apósod lesz az apád.
Gelin, xoş geldin, xoş   Menyasszony, légy üdvözölve, légy
geldin,   üdvözölve,
Bizim éve sen xoş geldin.   A házunkban légy üdvözölve.

¹³⁸ Szó szerint: „én vagyok, aki a nyakadat meghajlítom”.

- *№ 172, Köpülö dal (néhre havası), İsmayilova Qızbeş Rza qızı (77), Şamaha, Dağ Göyler*

Néhrem, o, mo, mo,	Köpülöm, o, mo, mo,
Yağın dana başıycan,	Vajad borjúfej nagyságú [legyen],
Ayranın göz yaşıycan,	Ájránod kristálytisztza,
Néhrem, o, mo, mo,	Köpülöm, o, mo, mo,
Yağın dana başıycan,	Vajad borjúfej nagyságú [legyen],
Ayranın göz yaşıycan,	Ájránod kristálytisztza,
Néhrem, o, mo, mo.	Köpülöm, o, mo, mo.
- *№ 173, Altató (laylay), Abasova Hebibe Mustafa qızı (68), Karabah, Cebrail/ Gazanzemi (felv.:Baku)*

Laylay, béşiyim, laylay,	Tente, bölcsöm, tente,
Laylay, béşiyim, laylay,	Tente, bölcsöm, tente,
Évim-éşiyim, laylay,	Mindenem, tente,
Évim-éşiyim, laylay.	Mindenem, tente.

Sen kéc şirin yoxuya (yu--), bala,	Merülj édes álomba, kedves,
Çekim kéşiyin, laylay.	Hadd vigyázzak rád, tente.
Laylay, balam, ay, laylay,	Tente, babám, aj, tente,
Laylay, gülüm, ay, laylay.	Tente, kedvesem, aj, tente.

Laylay dédim, yatasan,	Altatót énekeltem, feküdj le,
Qızıl güle batasan.	Merülj vörös rózsába.
Qızıl gülün içinde, balam,	A vörös rózsában, kicsim,
Şirin yoxu (yu-) tapasan.	Lelj édes álmot.
- *№ 174, Vallási dal (mersiye), Delivelova Qulabatın Mahmud Qızı (45), Grúzia, Tbilisi (felv.: Baku/Merdekan)*

Şamnan (-dan) yola düşmüşem,	Este útnak indultam,
Téşne qerib qardaş, vay.	Nélkülözö, szegény testvér, jaj.
Qemler üste gelmişem,	Bajokra érkeztem,
Téşne qerib qardaş, vay.	Nélkülözö, szegény testvér, jaj.

Derdi meni alıbtır,	Baja miatt elszomorodtam,
Haldan hala salıbtır.	Rossz állapotba kerültem.

- *Nº 175, Köpülõ dal (néhre havası), Qurbanova Kelimet Hesén qızı (~70), Zagatala, Aşağı Tala*
Aşım yavan (q)alıbdı(r), Az ételem vaj nélkül maradt,
Öyüme (évi-) qonaq geluftu(r) A házamba vendég
(-libdir), jött,
Néhre, boy, néhre, boy. Köpülõ, aj, köpülõ, aj.
- *Nº 176, Keserves (bayatı), Qurbanova İmanet İbadulla qızı (~48), Zagatala, Çobanköl*
Dağlar, dağımdı(r) benim, Hegyek, az én hegyeim,
Qem oylağımdı(r) benim. Bánatos vidékem.
Qardaşlarım uzağa gédıbdı(r), Testvéreim messzire mentek,
Ayrılıqda yaman çağımdı benim. Elváláskor megszakadt a szívem.
- *Nº 177, Altató (laylay), Sultanova Nazile Misir qızı (55), Şamaha, Demirçi*
Laylay dédim hemeşe (-mi-), Folyton altatót énekeltem,
Karvan géder, ay, balam, yénişe. Karaván halad, aj, kedvesem, a lejtõn.¹³⁹
Yorğanna déyenen, ay, bala, gül Takarójára illõ, aj, picim, rózsát
düzerem, teszek,
Yastıgına benõvşe. Párnájára ibolyát.
Laylay, balam, a, laylay, Tente, kedvesem, aj, tente,
Laylay, gülüm, a, laylay. Tente, rózsám, aj, tente.
- *Nº 178, Népdal (mahni), Mahmudova Bayramxatın Danyal qızı (69), Zagatala, Çobanköl*
Her iyidi(n) (-gidin) işi döyül Nem minden legénynek
(déyil), sikerül,
Ay, lilaj, lilaj, lilaj, – Aj, lilaj, lilaj, lilaj, –
Dos olub başa verbaq (vermek), Hogy örökre barát maradjon,
Can, lilaj, lilaj, lilaj. – Lelkem, lilaj, lilaj, lilaj. –
- *Nº 179, İma (ilahi), Ehmedova Cemile Misir qızı (36), Zagatala, Çobanköl*
Ömrümü(n) payı bitib, Életem végére értem,
Tanıyana salam olsun. Az ismerõsöknek legyen üdvözlet.
Mene de'vetname çatıb, Nekem meghívó érkezett,
Éşidene salam olsun. Aki hallja, legyen üdvözölve.

¹³⁹ A karaván a szerencsés utazás szimbóluma, melyben az egészségesen való visszatérés is benne van.

- Ağuyu (--ya) dönderdi yağ-bal,
 Üreyime vurub bir xal.
 Gétmeli olmuşam men da,
 Dal qalana salam olsun.
- Keserüvé változott a vaj, a méz,
 Szívembe nyilallt egy érzés.
 Hát mennem kell,
 Üdvözlet az itt maradóknak.
- № 180, *Altató (laylay), Qehramanova Tavar Necefqulu qızı (69), Zengilan, Dellyaklı, később Çöpederében élt (felv.: Sumgait)*
 Laylay, béşiyim, laylay, Tente, bölcsöm, tente,
 Évim-éşiyim, laylay. Mindenem, tente.
 Sen gét şirin yuxuya, Te merülj édes álomba,
 Çekim kéşiyin, laylay. Hadd vigyázzak rád, tente.
 Balam, laylay, a, laylay, Kicsim, tente, aj, tente,
 Gülüm, laylay, a, laylay. Rózsám, tente, aj, tente.
  - № 181, *Keserves (ağt), İsmayılova Qızbeş Rza qızı (77), Şamaha, Dağ Göyler*
 Géceles, ay, géceles, Éjszakák, jaj, éjszakák,
 Uzun olar géceles. Hosszúak az éjszakák.
 Men(im) derdim o qederdi(r), Az én bánatom olyan nagy,
 Molla gerek, hécele(ye)r, Molla kell, hogy számba vegye,
 Molla getirin, hécele(ye)r. Mollát hozzatok, hogy számba vegye.
  - № 182, *Altató (laylay), Memmedova Şeker Nureddin qızı (67), Şamaha, Mel'gam*
 Laylay çalam ucadan, Altatót énekelek hangosan,
 Sesin çıxmır bacadan. Elcsöndesedsz.
 Sen yéri bir men baxım, A helyedet magam vigyázom,
 Laylay, balam, a, laylay. Tente, kedvesem, aj, tente.
 Laylay dédim, yatarsan, Altatót mondtam, lefekszel,
 Qızıl güle batarsan. Vörös rózsába merülsz.
  - № 183, *Altató (laylay), Celilova Refize Gülmammed qızı (45), Quba, Talabı Gışlag*
 Laylay, balam, a, laylay, Tente, kedvesem, aj, tente,
 Körpe balam, a, laylay. Kicsi gyermekem, aj, tente.
 Laylay dédim, yatarsan, Altatót énekeltem, feküdj le,
 Qızıl güller içinde yatarsan. Vörös rózsák között feküdj.
 Laylay, balam, a, laylay, Tente kicsim, aj, tente,
 Laylay, körpem, a, laylay. Tente, kicsikém, aj, tente.

- № 184, *Szövő dal (cehre havası), Sultanova Nazile Misir qızı (55), Şamaha, Demirçi*

Güdrü düzündə,	Güdrü sığjân,
Eski elində.	Régi hazájában,
Gédir (-der), ha, gédir (-der),	Megy, menedegél,
Yérində, ha, yérində.	Otthon, otthon.
- № 185, *Altató (laylay), Abasova Hebibe Mustafa qızı (68), Karabah, Cebrail/ Gazanzemi (felv.:Baku), CD-39*

Laylay, béşiyim, laylay,	Tente, bölcsöm, tente,
Laylay, béşiyim, laylay.	Tente, bölcsöm, tente,
Évim-éşiyim, laylay.	Mindenem, tente.
Sen gé(t) şirin yuxuya, balam,	Te merülj édes álomba, kedvesem,
Çekim kéşiyin, laylay.	Hadd vigyázzak rád, tente.
- № 186a-b, *Sirató (ağı), Abasova Hebibe Mustafa qızı (68), Karabah, Cebrail/ Gazanzemi (felv.:Baku)*

E(zi)ziyem oyan, gül,	Kedvesem, ébredj, neves,
A, ay, e(zi)ziyem oyan, gül,	Aj, kedvesem, ébredj, neves,
Oyan, bülbül, oyan, gül,	Ébredj, csalogány, ébredj rózsá,
Oyan, bülbül, oyan, gül.	Ébredj, csalogány, ébredj rózsá.

Neyise, bizim da taléyimize béle yazıldı,	Már mindegy, a mi sorsunk így volt megírva,
Ay, éller, ay, obalar, ay, bizim yanımıza gelen oğullar,	Jaj, szülőföld, jaj, falvak, jaj minket meglátogató fiúk,
Yaman bu vaxtımızda, yaman bu çağımızda,	Ebben a rossz időnkben, ebben a rossz jelenünkben,
Bizi mağmun (meğ-) qoyan gül,	Minket elszomorító rózsá,

Ay, éy, vay, ay, éy, vay, ay, éy, vay.	Jaj, jaj, jaj, jaj, jaj, jaj, jaj.
--	------------------------------------

Ay, dağlar, sende neyim qaldı,	Jaj, hegyek, mi mindenem maradt nálatok,
Ay, dağlar, sende neyim qaldı,	Jaj, hegyek, mi mindenem maradt nálatok,
Ay, elim çatmır, ünüm çatmır, ünüm yétmir,	Jaj, a kezem nem ér odáig, hangom nem hallatszık el,
Ay, dağlarım, ay, dağlar, éy.	Jaj, hegyeim, jaj, hegyek, jaj.

Ay, sende *Hacı Qaraman* kimi
övliyam qaldı,
Yasin Çelebi kim(i) övliyam qaldı,
Hacı Qasım Çelebi kimi, *Eli Çelebi*
kimi,
Şıx (Şéyx) *Eli Çelebi* kim(i)
övliyalarım qaldı.

Tumasata kimi övliyalarım qaldı,
Avdix Piri kim(i) övliyalarım qaldı.
Şıx (Şéyx) *Hazreddin* kim(i)
övliyalarım qaldı,
Ziyaret Piri kim(i) övliyalarım qaldı,
Öz babam kim(i) övliyam qaldı.

Ay, dağlar, ay, dağlar, ay, dağlar, ay,
dağlar,
Siz de bizim kimi qan ağlar,
Elimiz yétmir, ünümüz
çatmır,
Ay, dağlar, ay, ay, ay, dağlar, oy, oy.

Ay, sende bir xéyli övliyalarımız
qaldı,
Yaxşı meşcit/erimiz qaldı,
Yaxşı övliyalarımız qaldı,
Yaxşı girov oğlanlarımız qaldı,
Ay, dağlar, ay, dağlar, senin, éy,
Héç bir çiçeyin bitmesi(n),
Héç birinden şelale(le)rin, ay,
axmasın, ay, dağlar.

Jaj, nálad Hadzsi Karamán szentem
maradt,
Jaszin Cselebi szentem maradt,
Hadzsi Kaszim Cselebi, Ali Cselebi
maradt,
Ali Cselebi sejkem
maradt.

Tumaszata szentem maradt,
Szent Avdih maradt,
Sejk Hazreddin szentem maradt,
Zijaret szentem maradt,
Atyámként szeretett szentem maradt
[ott].

Jaj, hegyek, jaj, hegyek, jaj, hegyek, jaj,
hegyek,
Ti is véreztek, mint mi,
Kezünk nem ér odáig, hangunk nem
hallatszük el,
Jaj, hegyek, jaj, jaj, jaj, hegyek, jaj, jaj.

Jaj, sok szentünk maradt
nálatok,
Szép mecsetjeink maradtak [ott],
Jó szentjeink maradtak [ott],
Jó fiaink túszul estek ott,
Jaj, hegyek, jaj, hegyek, nektek, jaj,
Egyetlen virágotok se nőjön,
Egyikötökben se zuhogjon vízesés, jaj,
hegyek.

- *Nº 187, Sirató (ağı), Abasova Hebibe Mustafa qızı (68), Karabah, Cebrail/Gazanzemi (felv.: Baku)*

Aşiq için (üçün) ağlaram,
Aşiq için ağlaram,
Ay, yazın-qışın ağlaram,
Yazın-qışın ağlaram.

A szerelem miatt sírok,
A szerelem miatt sírok,
Jaj, télen-nyáron sírok,
Télen-nyáron sírok.

Ay, insanın başına her iş
gelir,
Ay, éllerim, – ay, oğlanlar,
Size qurban olum,
Geldiyiniz yollara qurban
olum. –

İnsan [ki, var] başına her iş
gelir,
Ay, éllerim, ay, obalarım, ay,
oğlan/ ar.
Ay, birce o zülüm için
ağlaram,
O zülü(m) için ağlaram,
Dizi-dizi top kim(i) da oğlanlar yandı,
Qızdar (-lar) yandı(rdı), girov
götü(rdü).

Birce o zülüm için ağlar(am),
Adam esir de düşer, adam kaçqın da
düşer,
Amma bize yaman düşmanlıq
éyleyibler,
Yaman qesbkarlıq éyleyibler,
– Ay, size qurban olum! –

Ay, [men aşiq] oyan, gül,
Ez(i)ziyem oyan, gül,
Oyan bülbül, oyan gül,
Oyan bülbül, oyan gül,
Téz açıldı(n), téz soldun,
Téz açıldın, téz soldun.

Ay, vetenim, éy, vay,
Ay, oğlanlarımız, éy, vay.
Ay, bizi yaman güne qoyan gül,
Ay, yaman güne qoyan gül,
Ay, éy, vay, ay, éy, vay, ay, éy, vay, ay,
éy.

Jaj, az emberrel mindenféle dolog meg-
történik,
Jaj, szülőföldem, – jaj, fiúk,
Szeretlek titekét,
Szeretem az utakat, melyeken
jöttetek. –

Az emberrel mindenféle dolog megtörté-
nik,
Jaj, szülőföldem, jaj, falvaim, jaj,
fiúk.
Jaj, csak a miatt a kegyetlenség miatt sí-
rok,
A miatt az igazságtalanság miatt sírok,
Makkegészséges fiúk pusztultak el,
Lányok pusztultak el, túsznak vitték
őket.

Csak az igazságtalanság miatt sírok,
Az ember fogságba esik, az ember mene-
kült lesz,
De velünk
kegyetlenkedtek,
Kegyetlenül erőszakoskodtak,
– Jaj, szeretlek titekét [fiúk]! –

Ébredj, neves,
Kedvesem, ébredj, neves,
Ébredj csalogány, ébredj rózsza,
Ébredj csalogány, ébredj rózsza,
Gyorsan nyíltál, gyorsan elhervadtál,
Gyorsan nyíltál, gyorsan elhervadtál.

Jaj, hazám, jaj, jaj,
Jaj fiaink, aj, jaj,
Jaj, nekünk rossz napokat hozó rózsza,
Jaj, rossz napokat hozó rózsza,
Jaj, jaj, jaj, jaj, jaj,
jaj.

- № 188, *Gyermek becézgetés (uşaq oxşaması), egy asszony Hilmilliből, Şamaha, Hilmilli, CD-40*

Dağda deriler (darılar),	A hegyen a kisszemű búza,
Sünbül(ü) sariler (-rılar).	A kalászt körbeöleli.
Qoca deriler (darılar)	A nagy búzák
Bu balama qurban.	Szeretik a kedvesemet.

Dağın maralı,	A hegy szarvasa,
Gözü qaralı,	A fekete szemű,
Bu balama qurban.	Szereti a kedvesemet.

Çemende attar,	A mezőn lovak,
Bağrı çattar,	Dobog a szívük,
Bu balama qurban,	Szeretik a gyermekemet,
Bu balama qurban.	Szeretik a gyermekemet.

- № 189, *Sirató (ağı), Esedova Dilşad Ehmed qızı (68), Karabah, Cebrail, Gazanzemi*

Qarabağda bağ olmaz, ay, éller,	Karabahban nem lehet gyümölcsöskert, jaj, szőlőföld,
Qara salxım ağ olmaz.	A fekete fűrt nem lehet fehér.
Qerib yérde gezenin,	Az idegen földön vándorlónak,
Üreyinde yağ olmaz, éy, éy, éy.	A szívében nem lehet enyhülés, jaj, jaj, jaj.

Qarabağda talan var, ay, éller, Zülfün üze salan var.	Karabahban rablás folyik, jaj, szőlőföld, Az arcukat a hajukba engedik. ¹⁴⁰
Ne géden var, ne gelen,	Nincs se oda menő, sem [onnan] jövő,
Gözü yolda qalan var, éy,	[Csak] olyanok vannak, akik várnak, ej,
Gözü yolda qalan var.	Az utat nézik.

Qarabağda quş durmaz, éller,	Karabahban nem marad meg a madár, né- pem,
Qarabağda quş durmaz, Bağlasan da quş durmaz.	Karabahban nem marad meg a madár, Ha megkötnéd, sem marad ott madár.
Küsülüsen, gel, barışaq, ay, gavur,	Ha megsértődtél, gyere, béküljünk ki, jaj, hi- tetlen,
Bizim dilimiz din(ç) durmaz.	Hangunk nem hallgat el.

¹⁴⁰ Vagyis siratók.

- *Nº 190, Népdal (mahni), İsmayilova Qızbeş Rza qızı (77), Şamaha, Dağ Göyler*
Sémavere (sa-vara) od salmışam, Alágyújtottam a szamovárnak,
İstíkana qe(nd) salmışam. A pohárba cukrot tettem.
Yarım gédib tek qalmışam, Kedvesem elment, magamra maradtam,
Haçan geler, Allah, haçan geler. Mikor jön meg, Istenem, mikor jön meg.
- *Nº 191, Sirató (ağı), İsmayilova Cemile Hüséynqulu qızı (70), Nahicseván, (Qubában él, felv.: Baku)*
Ez(i)zi(ne)m, o günéyler, Kedvesem, azok a napos hegyoldalak,
O quzéyler, Azok az árnyékos, azok a napos hegyol-
o günéyler. dalak.
İki hesret qovuşa, Mikor két vágy találkozik,
Bayramın o gün éyler, Akkor lesz ünnep,
Bayramın o gün éyler. Akkor lesz ünnep.
- *Nº 192, Sirató (ağı), İsmayilova Cemile Hüséynqulu qızı (70), Nahicseván, (Qubában él, felv.: Baku)*
Qarabağda bağ olmaz, Karabahban nem lehet gyümölcsöskert,
Qara salxım ağ olmaz. Fekete fűrt nem lehet fehér.
Qurbetde (qür--) yar sévenin Messze földön a kedvesét szeretőnek
Üreyinde yağ olmaz, A szívében nem lehet öröm,
Üreyinde yağ olmaz. Szívében nem lehet öröm.
- *Nº 193, Lakodalmi dal (toy mahnisı), Quliyéva Zéyneb Xanlar qızı (68), Karabah, Cebraıl/Gazanzeıı (felv.: Merdekan)*
Gelinimizi getirmüşok (–mişik) i(n) A menyasszonyunkat elhoztuk Isten
şalla(h), akaratából,
Amelinen qurtarmuşok Feladatunkat befejeztük Isten
(–mişik) i(n)şalla(h). akaratából.
Gelin taxtı nubarek, A menyasszony ágya [legyen] áldott,
Gelin baxtı nubarek A menyasszony sorsa [legyen] áldott.
- *Nº 194, Vallási dal zıkr-ben, Ahmadov Alsuar Zakir oğlu (59), Şamaha, Dağ Göyler, CD-24*
Nurun sahibidir Resuli Allah, A fény ura Mohamed, az Isten prófétája,¹⁴¹
Allah birdi(ı), la ilaha, ill(a) Allah. Allah egy, nincs más Isten, csak Allah.

¹⁴¹ *Resulullâh*: Muhammed, Isten apostola és prófétája.

- № 195, *Vallási dal zikr-ben, Ahmadov Alsuar Zakir oğlu (59), Şamaha, Dağ Göyler*
 Sendedi(r) her der(d), sendedi(r) Banned van minden baj, benned van
 derman, az orvosság,
 Baba dağı eken üstünde A Baba hegyet, aki beveti, később az
 xarman. aratja.

- № 196, *Ásík dala (aşık havası), Ariqov Yunus Şirin oğlu (45), Şamaha, Kelaxana*
 Cavanlığın, ay, mehebbetin, ay, ay, A fiatalság, jaj, a szeretet, jaj, jaj, sze-
 éşqine, relmére,
 Cavanlığın, ay, ay, mehebbetin, ay, A fiatalság, jaj, jaj, a szeretet, jaj, jaj,
 ay, éşqine, szerelmére,
 Ağarmaynan (--mayın), ay, saçlarım, Ne öszüljetek meg, jaj, hajszálaím,
 Amandır, a, qardaş, amandır, a, Jaj, jaj, aj, testvér, jaj,
 qardaş, amandır. testvér, jaj.

- № 197, *Vallási dal zikr-ben, Abasova Hebibe Mustafa qızı (68), Meherremova*
Töhvə İmanxan qızı (84), Karabah, Cebrail/Gazanzeni (felv.:Baku)
 Gétmiş idim, su getirem Elmentem, hogy vizet hozzak a
 Ekberé, Şah Hüséyn, vah, Legnagyobbnak, Sah Husszeín, ó,
 Hüséyn, Husszeín,
 Kesme yolum, qoy, gédím, éy, bihaya Ne áld el utamat, jaj, hadd menjek, ej,
 (-he-), Şah Hüséyn, vah, Hüséyn, te nyomorult,
 ... aparmağa ...elhozni
 Gelin geldi otağa, Şah Hüséyn, vah, Menyasszony jött az otakba, Sah
 Hüséyn, Husszeín, ó, Husszeín,¹⁴²

Oğul, sen qalx ayağa, Şah Hüséyn, Fiú, állj fel, Sah Husszeín, ó,
 vah, Hüséyn, Husszeín,
 Toyun mübarek olsun, Şah Hüséyn, Lakodalmad áldott legyen, Sah
 vah, Hüséyn, Husszeín, ó, Husszeín,
 Béle toy nubarek olmaz, Şah Hüséyn, Ilyen lakodalom nem lehet áldott,
 vah, Hüséyn. Sah Husszeín, ó, Husszeín.

- № 198, *Szerelmes dal (sevgi haqqında), AHMI/46*
 Günü-günden artır ürekte yaram, Napról-napra nő szívem fájdalma,
 Ay, nadan balam, ay, Jaj, érzéketlen kedvesem, jaj,
 nadan. érzéketlen.

¹⁴² *Gelin otağı* a lakodalom napján a völegény számára külön feldíszített szoba.

- № 199, *Fejő dal (inek oxşaması), Sultanova Nazile Misir qızı (55), Şamaha, Demirçi*

Dur, bacım, a, bacım, a, bacım,	Állj [nyugodtan] növérem, aj, kedvesem, aj, kedvesem,
Qadovı (-danı) alaram, a, bacım,	Kérlek, aj, kedvesem,
Süddi (-lü) memelerüve (---ine) qurban olam,	A tejes tögyeidet szeretem,
Dur, bacım, a, bacım, a, bacım.	Állj, kedvesem, aj, kedvesem, aj, kedvesem.
- № 200, *Vallási dal zikr-ben, Abasova Hebibе Mustafa qızı (68), Karabah, Cebrail/ Gazanzemi (felv.:Baku)*

Hüsnü ruhu Mustafaya pencer (-zer), Hüsnü ruhu Mustafaya penzer, Aç bir bu qanlı gözlerin, ay, bax, Ekber,	A lelke szépsége Musztafára hasonlít, A lelke szépsége Musztafára hasonlít, Nyisd ki véres szemeidet, jaj, nézd, Legnagyobb,
Şah Hüséyn, vah, Hüséyn, Yaralanmışam, dura bilmirem, Şah Hüséyn, vah Hüséyn.	Sah Husszein, ó, Husszein, Sebesült vagyok, nem tudok felállni, Sah Husszein, ó, Husszein.
- № 201, *Lakodalmi dal (toy mahnısı), İsrafilov Ağamurad Merzengeli Balamurad oğlu (35, ásik), Şamaha, CD-43*

... ay, Allahın eşqine, ... ay, Allahın eşqine. [Görüm] ay, bey, toyun mubarek olsun, Qohumu-qardaşı beyin var olsun.	Jaj, Allah szerelmére, Jaj, Allah szerelmére. Aj, völegény, esküvöd áldott legyen, A völegény rokonai, testvérei áldottak legyenek.
---	---
- № 202, *Sirató (ağı), Zahidov Xaniş (67), Şamaha, Nabur*

Ay, hezeret (--rat) gédene, a, bax gédene, éy, éy, Meni intizarda qoyub yar géder. Yüklenibdi qeflete bar xanam, Éle billem (-lirem) küllü alem var, géder, éy.	Aj, nézz a gyülekezetbe menőre, Elment a barát, türelmetlenül várom. Elegem lett ebből, Úgy gondolom, az egész világ elműlik, ej.
--	--
- № 203, *Tréfás dal (meyxana), Sultanova Mixek Rehim qızı (38), Şamaha, Demirçi, CD-41*

[Ay, ne déyim] meclislerde men gezerim (--rem) aranı, Sanitaram, men bağlaram yaranı.	Az összejövetelekre mindig eljárom, Szanitéc vagyok, én kötözöm be a sebeket.
---	---

Vurun çırtma, qızışdırın aranı, Ay, can alan can meni dillendirin, Bir béle méydan, meni dillendirin.	Csettintsetek az ujjaitokkal, emeljétek a jókedvet, Jaj, szerelmes lélek énekeltesen engem, Egy ilyen szent helyen énekeltesen engem.
O, ermeyir, ermeyir, Deste tutub qızıl gülü dermeyir, Çırtmanın héç sedası de gelmeyir. Can can alan, can meni dillendirin, Bir béle méydan meni dillendirin.	Ó, bózsát, bózsát, ¹⁴³ Csokorba fogva szedik a vörös rózsát. A csapkodás hangja nem hallatszik. Szerelmes lélek énekeltesen engem, ¹⁴⁴ Egy ilyen hely énekeltesen engem.
- № 204, *Keserves (bayatı), Eliyéva Gülxanım (86), Lenkaran, (felv.: Baku/Genclik)*
[Dé(yi)r] men oxu(yu)ram, yar
yuxudan oyansın,
Oxumuram, mende olan möhübbete
(meheb--) inansın.
Cellad kimi baş qoymuşam yolunda,
Güryati (qéyre-) var, o da meni(m)
kimi dayansın,
Gel, anam, qurban, a.
  - Énekelek, ébredjen álmából
a kedves,
Nem énekelek, higgyen a
szeretetemben.
Egy hóhér-félét állítottam az utadba,
Ha van bátorsága, ő is bírja ki,
ahogy én,
Gyere, nagyon hiányzol, aj.
- № 205, *Szerelmes dal (sevgi haqqında), AXM2/34*
Gelin, gédek Xorozlunun düzüne,
düzüne,
Ay, gülle deyib Urustamın dizine.
  - Gyerünk, menjünk Horozlu mezejére,
mezejére,
Aj, puskagolyó érte Rusztanom térdét.
- № 206, *Vallási dal (mersiye), Delivelov Eldar Mahmud Qızı (74), Grúzia, Tbilisi (felv.: Baku/Merdekan)*
Kesme yolum, qoy, gédim, éy,
bihaya (-he-),
Rehim (rehm) éle, zalım men, Eli
Ekberem,
Rehim (rehm) éle, zalım men, Eli
Ekberem.
  - Ne álld el utamat, aj, hadd menjek, ej,
nyomorult,
Könyörülj, én a szerencsétlen Ali Ekber
vagyok,
Könyörülj, én a szerencsétlen Ali Ekber
vagyok.

¹⁴³ Az *ermeyir* a rím kedvéért mondott értelmetlen szó, mely a *dermeyir*-rel rímel.

¹⁴⁴ A *can alan* ill. *can verir* kifejezéseket a szerelemre lobbantó szépségre használják.

- № 207, *Szerelmes dal (sevgi haqqında)*, AXM1/13
 Bir qız sévdim uca dağlar başında,
 Éybi yoxdur ne gözünde, qaşında,
 Eceb eşqe düşdüm cavan yaşımnda.
 Egy lányt szerettem a hatalmas hegyek tetején,
 Szemének, szemöldöke csodaszép,
 Vajon szerelemben estem-e fiatal koromban.
- № 208, *Keserves (bayatı), Sultanova Nazile Misir qızı (55), Şamaha, Demirçi*
 Bu dünyada üç nesilden (nesne-) qorxuram,
 Bir ayrılıq, bir yoxsulluq, bir ölüm.
 Bunların heç birinde esla könül xoş olmaz,
 Bir ayrılıq, bir yoxsulluq, bir ölüm.
 E világon három dologtól félek,
 Az elválástól, a nincstelenségtől, a haláltól.
 Ezek egyikében sem lehet soha vidám a szív,
 Az elválásban, a nincstelenségben, a halálban.
- № 209, *Keserves (bayatı), AXM2/20*
 Heşterxana géden gemi gelmedi...
 Ay, öllem, öllem, géderem Elxana.
 Nem érkezett meg az Asztrahánba menő hajó...
 Jaj, meghalnék, meghalnék, megházasodom Elhannal.
- № 210, *Szerelmes dal (sevgi haqqında)*, AXM2/96
 Qalanın dibinde alağ éylerem.
 Balam, yarım menem, men.
 A vár tövében gazi irtok,
 Kicsim, én vagyok a kedvesed, én.
- № 211, *Szerelmes dal (sevgi haqqında), İsmayilova Qızbeş Rza qızı (77), Şamaha, Dağ Göyler*
 Hüriler, (hu--) periler yığılsın bağa,
 Hüriler, (hu--) periler yığılsın bağa,
 Héç birisi o Gülzara benzemez,
 Héç birisi o Gülzara benzemez.
 Húrik, tündérek gyűljenek a kertbe,
 Húrik, tündérek gyűljenek a kertbe,
 Egyikük sem hasonlítható Gülzarhoz,¹⁴⁵
 Egyikük sem hasonlítható Gülzarhoz.

¹⁴⁵ Vagyis Gülzar mindegyiküknél szebb.

- № 212, *Lakodalmi dal (bey te'rifi/oxşaması)*, *Xelilov Ağapaşa Terlan oğlu (55)*, *Şamaha, Şamaha, CD-42*

Haca géder hacıların hacısı, Yaxşı olmaz şirin narın acısı, Gelsin, xelet vérsin beyin bacısı. [Déyim] ay, bey, toyun mübarek olsun, Qohumun, qardaşın, élin var olsun, Var olsun, sağ olsun, sağ olsun!	Mekkai zarándoklatra megy a hadzsik hadzsija, Nem jó az édes gránátalmák közül a keserű, Jöjjön, adjon ajándékot a völegény lánytestvére. Völegény, lakodalmaid áldott legyen, Rokonod, testvéred, néped éljen, Éljen, éljen, éljen!
---	---

[Görüm] ay, bey, toyun mübarek (--rek), [Déyek] ay, bey, toyun mübarek.	Völegény, lakodalmaid áldott, Völegény, lakodalmaid áldott legyen.
---	--

- № 213, *Lakodalmi dal (bey te'rifi/oxşaması)*, *Mövlüyéva Beyistan Ehmed qızı (79)*, *Şamaha, Dağ Göyler, CD-26*

Deryada(n) çıxıbdır Nuhun gemisi, Biçilmemiş qalıb oğlan zemisi. Açıb xelet vérsin beyin böy(ü)k emisi. [Görüm] ay, bek (bey), toyun mübarek olsun, Sağdı(şı)n-soldı(şı)n, éy, élin var olsun.	A tengerből érkezett Noé bárkája, Aratatlan maradt a fiú földje. Adjon ajándékot a völegény nagybátyja. Völegény, lakodalmaid áldott legyen, Éljenek vőfelyeid és rokonaid!
---	--

- № 214, *Keserves (bayatı)*, *Eliyév Bayram Balakışı oğlu (71)*, *Grúzia, Başkeçid (felv.: Şamaha/Kelaxana)*

[Déyir] ovçu, vurma, éy, maralı, öz hayının üstedi(r), Ovçu, vurma maralı, öz hayının üstedi(r). İnsaf éyle, gel, atma, balasının üstedi(r), Sen nahaqdan, éy, qan tökme, balasından ayırma, Balasının her qehri anasının üstedi(r).	Vadász, ne lödd le az özet, saját bajával van elfoglalva, Vadász, ne lödd le az özet, saját bajával van elfoglalva. Könyörülj meg, ne lőj, gyerekeivel van elfoglalva, Te joggalanul vért ne onts, gyermekétől ne válaszd el, Gyereke minden bajáról az anyja gondoskodik.
---	---

- № 215, *Vallási dal zikr-ben, Ahmadov Alsuar Zakir oğlu (59), Şamaha, Dağ Göyler*
 Evvel, evvel *Hezret* babadı(r), Elöször volt Mohamed próféta,
 qarlıdır başı, ősz a feje,
Xıdır Zında babadı(r), cavandı(r) yaşı, Hallhatatlan Zında vezető, fiatal a kora,
Xıdır İlyas, Xıdır Nebi Hallhatatlan Elijah, a hallhatatlan profétá-
 qardaşı, ta testvére,
 Kömek istesön (--sen), kömeyüve (-- Ha segítséget kérsz,
 ine) yéter. segítségedre siet.
- № 216, *Keserves (bayatı), Ehlimanova Yaxşıxanım Qocakışı qızı (73), Şamaha, Nabur (felv.: Şamaha/Shykhlyar)*
 Derya کنارında tikdirdim gümbez, A tengerparton kupolát építettem,
 Oxudum dersimi, ay, oğullar dédiler, Tanultam, jaj, a fiúk azt mondták:
 bilmez, nem tud.
 Size kömek olsun o göze görükmez, Segítsen titeket az a láthatatlan,
 Ne indi benim qelbim ölüb, ne déyim, Most a szívem meghasad, mit
 ağleyi(m) (-layım). mondhatok, sírok.
- № 217, *Keserves (bayatı), Kerimov Nebi Süleyman oğlu (71), Şamaha, Çuxuryurd (született: Kelbecer/Beylik)*
 Hn, éy, qırıq dağlar, çoban, Ej, kicsi hegyek, pásztor,
 Axtarır dağlar: 'çoban, derdin Keresnek a hegyek: pásztor, hadd
 alım, ay'. vidítsunk fel.
 Çobansız yaylaqlara anam A pásztor nélküli nyári legelőkre
 qurban, nagyon vágyom,¹⁴⁶
 Bayatı bağlar çoban: 'gel, anam Keservest énekel a pásztor: nagyon
 qurban, gel, ay'. vágyom rátok, aj.
- № 218, *Keserves (bayatı), Sultanova Nazile Misir qızı (55), Şamaha, Demirçi*
 [Men aşıgam] ay, inci könlüm, Jaj, drága szívem,
 Dür könlüm, inci könlüm. Kedves szívem, drága szívem.
 Menim, éy, bextim ezelden béle Az én sorsom, jaj, öröktől így volt
 getirmiş, megírva,
 Ne sızıldar, ne inci könlüm, balam, Nem sír, nem fáj a szívem, kedvesem,
 ay, ay, ay, ay, inci könlüm, ay. jaj, jaj, jaj, jaj, drága szívem, jaj.

¹⁴⁶ Az *anam qurban* azerbajdzsáni kifejezés egy dicséret, jelentése körülbelül: „nagyon szép, meghalnék érte” sőt „a számomra legkedvesebb, vagyis anyám is meghalna érte”. „Nagyon vágyom rá”, „nagyon szeretnék ott lenni” értelemben is használják.

- № 219, *Altató (laylay)*, *Ehmedova Şefiqe Hesən qızı (60)*, *Şamaha, Zarat (felv.: Şamaha/Şehriyar ker.)*

Balam, laylay, laylay,	Kicsim, tente, tente,
Gülüm, ay, laylay, lay.	Rózsám, aj, tente, tente.
Qurban olum gözler(ine), vay, laylay,	Oda vagyok a szemeidért, aj, vaj,
<i>Elçinim</i> , az, laylay, lay.	Elcsinem, aj, tente, tente.
- № 220, *Köpülö dal (néhre havası)*, *Ehmedova Şefiqe Hesən qızı (60)*, *Şamaha, Zarat (felv.: Şamaha/Şehriyar ker.)*

Néhrem, gel, gel,	Köpülöm, gyere, gyere,
Çöreyi(m) yavan qalıbdı(r).	A kenyerem vaj nélkül maradt.
Yağ(ı) bol él(e), a, néhrem,	Böséges vaját készíts, aj, köpülöm,
Çoxlu yağ vérginen, ay, néhrem,	Sok vaját adj, aj, köpülöm,
Başuva (-ına) dönüm, ay, néhrem,	Szeretlek, aj, köpülöm,
Yağuvi (-ğını) vérginen, ay, néhrem.	Add a vajadat, aj, köpülöm.
- № 221, *Keserves (bayatı)*, *Memmedova Şeker Nuredin qızı (67)*, *Şamaha, Mel'gam, CD-46*

Gétدی gülüm, ağlaram,	Elment a kedvesem, sírok,
Aldı zülüm, ağlaram.	Igazságtalanságot történt vele, sírok.
Esdı ve'desiz külek,	Fújt a furcsa szél,
Töküldi (--dü) gülüm, ağlaram.	Lehullott a rózsám, sírok.
- № 222, *Vallási dal (mersiye)*, *woman from Hilmilli, Şamaha, Hilmilli*

Maralın dizi qanlı,	A szarvas térde véres,
Dizinin közü qanlı.	A térdkalácsa véres.
Bir iş felelten olsa,	Ha valamit a sors elrendelt,
Qoyları bize qaldı.	Az meg is történik.
- № 223, *Keserves (bayatı)*, *Sultanova Semaye Ejder qızı (62)*, *Şamaha, Demirçi*

Duman geldı dağlara,	Köd szállott a hegyekre,
Yayıldı yaylaqlara.	Szétterült a nyári legelőkre.
Analar qurban olsun	Az anyák szeressék
Avtomat tutan barmaqlara.	A géppisztolyt tartó ujjakat.
- № 224, *Keserves (bayatı)*, *Tağiyéva Mehfuza (56)*, *Quba, Talabı Gışlag, CD-45*

Ezizim sini, sini,	Kedvesem, te huncut,
Toldurlar sini, sini.	Megtöltik a réztepsit.
Mene öz qardeşim geleydi,	Bár a testvérem jönne hozzám,
Néynerem özgesini.	Mihez kezdjek [egy] idegennel.

- № 225, *Szerelmes dal (sevgi haqqında)*, AXM2/85
Yağış yağar, şızıldar, Esik eső, csőpörög,
Qız, kemerin bağlama. Lány, ne kösd fel az öved!
- № 226, *Keserves (bayatı), Mehdiyeva Şemsiyyet (75), Zagatala, Aşağı Tala*
Saraldım mēşe kimi, Elsárgultam, mint az erdő,
Soldum benövşe kimi. Elhervadtam, mint az ibolya.
Niye meni sindırdın, ay, oğlan, Miért törted össze a szívemet, jaj, fiú,
Onluğun şüşe kimi. A tízesed úgy csillog, mint az üveg.¹⁴⁷

Su gelir, qarpızlığa [girir], Jön a víz a dinnyésbe,
Tokuli(r) (tökülür) yarpuzduğa Ömlik a fodormenta
(-pızlı-). termöhelyére.
Canımın derdini götürüb Magával viszi lelkem bánatát,
Çıxmışam arsızlığa. Gondtalanná változom.
- № 227, *Lakodalmi dal (toy mahnısı), Qurbanova Kelimet Hesən qızı (~70), Zagatala, Aşağı Tala*
Gelin gelir, xan gelir, Menyasszony jön, uralkodó jön,
Övleri (év--) yıxan gelir. A házakat szétromboló jön.
Gelin gelir, xan gelir, ay, oğlan, Menyasszony jön, uralkodó jön, aj, fiú,
Övünü (évin) tikan (-ken) gelir. A házadat felépítő jön.
- № 228, *Lakodalmi dal (toy mahnısı), woman from Zarat, Şamaha, Zarat (felv.: Şamaha/Şehriyar ker.)*, CD-52
Évlerde çox söz olar, A házban sokat fecsegnek,
Üreyine salma gelin, Ne vedd a szívedre, menyasszony,
Üreyine salma gelin, Ne vedd a szívedre, menyasszony,
Ammanı amman gelin. Aj, jaj, menyasszony.
- № 229, *Vallási dal (mersiye), Meherremova Töhve İmanxan qızı (84), Karabah, Fuzuli/Xalaşsa (felv.: Merdekan)*
İmam şehid olubdu(r), Az imám vértanú lett,
Şahbala qan dolubdu(r), Husszein gyermekeit vér borította el,
Oğlanlar qeret (qa-) dolubtu(r), A fiúk áldozatul estek,
İmam (Hü)séyne qurban olubtu(r), Husszein imámnak lettek áldozat,
İmam (Hü)séyne qurban olubtu(r), Husszein imámnak lettek áldozat,
Şah Hüséyn, vah, Hüséyn, Sah Husszein, ó, Husszein,
Şah Hüséyn, vah, Hüséyn. Sah Husszein, ó, Husszein.

¹⁴⁷ Az *onluq* tíz *manatot* érő pénzérme, melyet dísznek is használnak.

Layla, oğlan/ar, laylay,	Jaj, fiúk, jaj, jaj,
Aylay, (i)mam (Hü)séynimiz, laylay,	Jaj, Husszein imámunk, jaj, jaj, ¹⁴⁸
Layla, qarat/erimiz, laylay,	Jaj, áldozataink, jaj, jaj,
Laylay, imamlarımız, laylay.	Jaj, jaj, szentjeink, jaj, jaj.

- *Nº 230, Sirató (ağı), Abasova Hebibe Mustafa qızı (68), Karabah, Cebrail/Gazanzemi (felv.:Baku)*

Derya, senden kim kéçdi,	Tenger, ki kelt át rajtad,
Derya, senden kim kéçdi.	Tenger, ki kelt át rajtad.
Ay, kim çalxadı, kim kéçdi,	Jaj, ki hánykódott, ki kelt át,
Ay, kim çalxadı, kim kéçdi, ay, kim kéçdi?	Jaj, ki hánykódott, ki kelt át, jaj, ki kelt át rajtad.

Ay, éllerin cavan gelin/er(i),	Jaj, szülöföld fiatal menyasszonyai,
Ay, éllerin cavan oğlan/ar(ı),	Jaj, szülöföld fiatal fiai,
Ay, könülsüz ölen gelin/er,	Jaj, erőszakos halált halt menyasszonyok,
Ay, tezece dünen qıx (qırx) vérib geldim, ay, gelin, ay, gelin.	Jaj, csak tegnap volt, hogy halála negyvenedik napjára emlékezni jöttem, jaj, menyasszony.

Ezrayil boynunun dalın kesende,	Mikor a halál angyala kezed-lábad levágtá,
Ezrayil boynunun dalın kesende,	Mikor a halál angyala kezed-lábad levágtá,
Gén heyatın yadına düşdüm(ü), ay, gelin, ay, gelin,	Szép udvarod eszedbe jutott-e, jaj, menyasszony, jaj menyasszony,
Ay, élleri(n) yadına düşdüm(ü), ay, gelin,	Jaj, néped eszedbe jutott-e, jaj, menyasszony,
Bileydim, görüm, ay, éy, vay, ay, xayalından, ay,	Bár tudnám, hogy, jaj, jaj, a képzeleteden, jaj,
Ay, ne kéçdi, ne kéçdi, balam, ne kéçdi.	Jaj, mi futott át, mire gondoltál, kedvesem, mire gondoltál?

[Ay, men aşiq] ala çimen (çe-),	Jaj, kiszáradt rét,
Men aşiq ala çimen,	Kiszáradt rét,
Göy çimen, ala çimen,	Zöld rét, kiszáradt rét,
Göy çimen, ala çimen.	Zöld rét, kiszáradt rét.

¹⁴⁸ A sííta vallás szerint az imám a próféta utódja. A szó „vallási vezető” értelemben is használatos.

- № 231, *Altató (laylay), Qedirova Nıcat Mehmedeli qızı (78), Şamaha, Zarat (felv.: Şamaha/Şehriyar ker.)*
 Laylay dédim, yatasan, Altatót énekeltem, feküdj le,
 Qızıl güle batasan. Merülj vörös rózsába.
 Qızıl gülün içinde A vörös rózsában
 Şirin yuqi (-xu) tapasan. Lelj édes álmot.
- № 232, *Köpülö dal (néhre havası), Bedelova Xatun Ehmed-paşa qızı (69), Quba, Talabı Gışlag,*
 Néhrem, gel, néhrem, gel, Köpülöm, gyere, köpülöm, gyere,
 Çöreyim yavan qalıbdır, A kenyerem üres maradt,
 Néhrem, gel, néhrem, gel. Köpülöm, gyere, köpülöm, gyere.
- № 233, *Lakodalmi dal (toy mahnısı), Qedirova Nıcat Mehmedeli qızı (78), Şamaha, Zarat (felv.: Şehriyar ker.)*
 Gelin, gelin, gel, hadı, Menyasszony, menyasszony, nosza, gyere
 Sorağı yélden aldı. A hirt a széltől kapta.
 Qurban olam geline, o, Szeretem a menyasszonyt,
 Orxan için gel hadı. Orhánért, nosza, gyere el.

Geline bax, geline, A menyasszonyra nézz, a menyasszonyra,
 Küser, géder éline. Megharagszik, hazamegy.
 Geline söz démeyün (--yin), Ne szóljátok meg a menyasszonyt, mert
 Çıxıb géder éline. Fogja magát és hazamegy.
- № 234, *Altató (laylay), woman form Hilmilli, Şamaha, Hilmilli*
 Layla dédim, yatasan, Altatót mondtam, feküdj le,
 Qızıl güle batasan, éy. Merülj vörös rózsába, ej.
 Qızıl gül bağın olsun, Legyen vörös rózsakerted,
 Daldasında yatasan, éy. Rejtekébe feküdj, ej.
- № 235, *Lakodalmi dal (toy havası), Abasova Hebibe Mustafa qızı (68), Karabah, Cebrail/Gazanzemi (felv.:Baku)*
 Bu gelin saçtı (-lı) gelin, ay, A menyasszony nagyhajú menyasszony,
 bala, jaj, kedves,
 Bu gelin saçtı gelin, ay, A menyasszony nagyhajú menyasszony,
 bala, jaj, kedves,
 Ay, gedi(k)den aşdı gelin, Aj, a hágón átkelt a menyasszony,

Ay, balam, ay, balam, ay, balam,
ay, ay.
Ay, bu geline kim ne
dédi,
Bu geline kim ne dédi.

Aj, kedvesem, aj, kedvesem, aj,
kedvesem, aj, aj.
Jaj, erre a menyasszonyra ki mit
mondott,
Erre a menyasszonyra ki mit mondott?

- № 236, *Sirató (mersiye), Ehmedova Cemile Misir qızı (36), Zagatala, Çobanköl*

Sulan (so-) gültek, uzun qemtek,
Cahana (--da) doymadım senden.
Anam, laylay, anam, laylay,
Qerib ölen anam, laylay,
Qerib ölen anam, laylay.

Elhervadt rózsa, örökös fájdalom,
Életedben nem telhettem be veled.
Anyám, jaj, jaj, anyám, jaj, jaj,
Szegény halott anyám, jaj, jaj,
Szegény halott anyám, jaj, jaj.

- № 237, *Sirató (bayatu), Abasova Hebibe Mustafa qızı (68), Karabah, Cebrail/ Gazanzemi (felv.:Baku)*

Dağlar marala qaldı,
Dağlar marala qaldı,
Ay, otu sarala qaldı,
Otu sarala qaldı,
Men köçürem, ay, él senden, ay,
oba senden.

A hegyek a gazellára maradtak,
A hegyek a gazellára maradtak,
Jaj, a fűvük elsárgult,
Fűvük elsárgult,
Én elvándorolok, jaj, szülőföld, tőled,
jaj, falu tőled.

Serin sulay‘ (-lardan), göy çemenden,
O da marala qaldı,
O da marala
qaldı.

A hűvös vizektől, a zöld legelőktől,
Azok is a gazellára maradtak,
Azok is a gazellára maradtak, jaj,
ezek a hegyek.

Ay, bu dağlar, éy, gédek, érgeli
dağlar,
Başı kölgeli dağlar,
Senden ağır éller
köçübtü(r),
Senden ağır éller
köçübtü(r),
Ay, seni görüm, éy, géne de érgeli
dağlar,
Sana (sene) géne de érgeli dağlar, ay,
dağlar, éy.

Jaj, ezek a hegyek, ej, megyünk,
hegyek,
Árnyékba borult ormú hegyek,
Töletek a szerencsétlen népek
elmenekülnek,
Töletek a szerencsétlen népek
elmenekülnek,
Jaj, hadd lássalak titeket még újra,
hatalmas hegyek,
Titeket, hazám hatalmas hegyei, jaj,
hegyek, jaj.

Dağlar, otun qurusun, Otun, tutun qurusun. Daştar (-lar), men senden köçürem, men gédenden soora (son-) Senin otun qurusun, Otun, suyun qurusun, Dağlar, ay, dağlar, laylalı dağlar, ay, dağlar.	Hegyek, száradjon el füvetek, Füveid, szederfáid száradjanak el. Kövek, miután én elvándoroltam, elmen- tem tőletek, A füved száradjon el, Füveid, vizeid száradjanak el, Hegyek, jaj, hegyek, tulipános hegyek, jaj, hegyek!
---	--

- № 238, *Fejő dal (inek oxşaması), Sultanova Mixek Rehim qızı (38), Şamaha, Demirçi*

Neneş, neneş, ay, neneş, Qurban olum südü canına, neneş. Dur, neneşim, ay, neneş.	Anyácskám, anyácskám, aj, anyácskám, Szeretem a tejes lelkedet, anyácskám, Állj [nyugodtan] anyácskám, aj, anyács- kám.
--	--

Sarış nenem, ay, nenem, Dur, neneşim, ay, neneş. Südüne qurban olum, Dur, neneşim, ay, neneş.	Szóke anyám, aj, anyám, Állj [nyugodtan] anyácskám, aj, anyám. Szeretem a tejedet, Állj [nyugodtan] anyácskám, aj, anyám.
--	--

- № 239, *Altató (laylay), Bedelova Xatun Ehmed-paşa qızı (69), Quba, Talabı Gışlag*

Laylay, balam, laylay, Deste balam, laylay, Yatıb yuxu görersen. Balam, laylay, balam, laylay, Kölfe (körpe) bala, laylay, Dertte (derdli) bala, laylay.	Tente, kedvesem, tente, Virágcsokor kicsim, tente, Lefékszel, álmot látsz. Kicsim, tente, kicsim, tente, Kicsi gyermek, tente, Szomorú kedves, tente.
---	--

- № 240, *Sirató (ağı), Tağtıyéva Mehfuza (56), Quba, Talabı Gışlag, CD-47*

Aman, ana, can ana, Gözel méhirban (méhri-) ana. Ananın qédir(i)ni bilmek lazımdır, bala, Aman balaca, balaca, balaca.	Jaj, anya, lelkem, anya, Szép, kedves anya. Az anyát meg kell becsülni, kedves, Jaj, kedveském, kedveském, kedveském.
---	--

- *Nº 241, Sirató (ağrı), Abasova Hebibe Mustafa qızı (68), Karabah, Cebrail/ Gazanzemi (felv.:Baku)*
 Bağda yüzüm ağacı, A kertben szőlőtöke,
 Bağda yüzüm ağacı, A kertben szőlőtöke,
 Éller üzüm, ay, düzüm Az otthonomon búsulok, jaj, felkötött
 ağacı, szőlő,
 Üzüm, ay, düzüm ağacı. Szőlő, jaj, felkötött tókék,
 Laylay, lay, balalar, laylay, Jaj, jaj, kedveseim, jaj, jaj,
 Laylay, éllerim, laylay. Jaj, jaj, szülőföldem, jaj, jaj.
- *Nº 242, Szerelmes dal (sevgi haqqında), Nureliyeva Hacınene Sefer qızı (75), Şamaha, Zarat, felv.: Şamaha/Şehriyar ker., CD-51*
 Menevşeyem (benöv--), bitmişem, Ibolya vagyok, felnöttem,
 Kol dibinde imişem. A gaz között voltam.
 Bir qızıl gülden ötri (-rü) Egy vörös rózsá miatt
 Boynumi (--u) eyri tutmuşım (-- şam). A fejemet
 lehajtottam.
- *Nº 243, Lakodalmi dal (toy mahnisı), Memmedova Şeker Nureddin qızı (67), Şamaha, Mel'gam*
 Ay, lalezardı(r) bu géce, Aj, tulipánkert ez az éjszaka,
 Tükan-bazardı(r) bu géce. Bolt-vásár ez az éjszaka.
 Geline xına yaxın, A menyasszonyra hennát fessetek,
 Bey intizardı(r) bu géce. A völegény izgatott ma éjszaka.
- *Nº 244, Altató (laylay), Nureliyeva Hacınene Sefer qızı (75), Şamaha, Zarat (felv.: Şamaha/Şehriyar ker.), CD-48*
 Laylay, balam, a, laylay, Tente, kedvesem, aj, tente,
 Güllü balam, a, laylay. Rózsás kedvesem, aj, tente.
 Laylay dédim, yatasan, Altatót énekeltem, feküdj le,
 Qızıl güle batasan. Merülj vörös rózsába.
 Qızıl gül arasında A vörös rózsák között
 Şirin yuxu tapasan. Lelej édes álmot.
 Laylay, balam, a, laylay, Tente, kedvesem, aj, tente,
 Ferid balam, a, laylay. Ferid fiam, aj, tente.

- № 245, *Altató (laylay), Tağıyéva Mehfuza (56), Quba, Talabı Gışlag*
 Laylay, ay, déyerem aduva (-dına), Aj, altatót énekelek a nevére,
 Qurban keserem canuva (-nına). Áldozatot vágok a lelke üdvéért.
 Laylay, béşiyim, laylay, ay, Tente, bölcsöm, tente, aj,
 Évím-éşiyim, laylay. Mindenem, tente.
- № 246, *Sirató (ağı), Quliyéva Zéyneb Xanlar qızı (68), Karabah, Cebrail/
 Gazanzemi (felv.: Merdekan)*
 [Men aşiq] méşeli yérde, Az erdös helyen,
 Güllü, benövşeli yérde. Rózsás, ibolyás helyen.
 Bala cavan/larımız, benim Fiatal gyermekeinket, a testvérem
 qardaşım oğlu, fiát,
 Vuran éle vurdu [ki,], qaldı döşeli, Aki lelötte, úgy lötte le, hogy kiterítve
 yérde. maradt ott.

 Laylay, a, cavanlarımız, ay, laylay, Jaj, jaj, fiatal gyermekeink, jaj, jaj, jaj,
 Laylay, qardaşım(in) cavan balası, Jaj, jaj, testvérem fiatal gyermeke, jaj,
 laylay, jaj,
 Laylay, ay, nenemin qebrin(i) Jaj, jaj, anyámnak sirt emeltem,
 qoy(dum), geldim, otthagytunk,
 Dedemi(n) qeбри(ni) qoydum, Apámnak sirt emeltem,
 geldim, eljöttem,
 Altı gün ota(ğı)mızı qoyduq, Hat napig készítettük a szobánkat, eljöt-
 geldi(k), tünk,
 Bülbüllü bağıımızı qoyduq, Jaj, csalogányos kertünket elkészítettük,
 geldi(k). eljöttünk.
 Laylay, hayatımız, Jaj, jaj, életünk, jaj, jaj, Jaj, jaj, életünk,
 laylay, jaj, jaj.
 Laylay, hayatımız, Jaj, jaj, életünk, jaj, jaj, Jaj, jaj, életünk,
 laylay. jaj, jaj.
- № 247, *Sirató (ağı), Quliyéva Zéyneb Xanlar qızı (68), Karabah, Cebrail/
 Gazanzemi, felv.: Merdekan*
 Bu dağlar, bu dağlar, Ezek a hegyek, ezek a hegyek,
 Bu dağlar, ulu dağlar, ulu Ezek a hegyek, nagy hegyek, nagy
 dağlar, hegyek,
 İsmay(ı)lım, ay, laylay, cavan oğlan, Iszmailom, jaj, jaj, ifjú,
 ay, laylay. jaj, jaj,
 Laylay, ay, laylay, ay, laylay, Jaj, jaj, aj, jaj, jaj, aj, jaj, jaj,

...Cavan oğlan/ar(ım), ay, laylay,
laylay.

Geldim, éy, görem seni, geldim,
görem seni,
İsmay(ı)lım, laylay, laylay, laylay,
lay.

Gétdim, seni, bala, bıçaqda
gördüm,
Gördüm seni, bıçaqda gördüm.

Ay, göy kişner, bulud ağlar,
İsmay(ı)lım, laylay, İsmay(ı)lım,
laylay, İsmay(ı)lım, laylay,
Cavan oğlanlarım, laylay.

Xeste deden de qurban,
Yaz çemenin da qurban,
Nenen de qurban, a, qardaş, nenen
sana qurban,
İsmay(ı)lım, ay, laylay, ay, laylay,
Cavan oğlanlar, ay, laylay.

- *Nê 248, Népdal (mahni), Mövliyéva Beyistan Ehmed qızı (79), Şamaha, Dağ Göyler*

Éday, géde gét, eylen, gelginen,
Bizim dil öyren, gelginen.
Anem (-nam) yoxdu öyren (évde),
Gét, emelli öyren, gelginen.

Alman(ı) atdım hovuza, [qaldı]
O hov(u)za, bu hov(u)za,
Tat qızı dönüb don(u)za.
A, géde gét, eylen, gelginen,
Bizim dil öyren, gelginen.
Almanı atdım xarala,

... Ifjaim, aj, jaj, jaj,
jaj, jaj.

Jöttem, hogy lássalak téged, jöttem, hogy
lássalak téged,
Iszmailom, jaj, jaj, jaj, jaj,
jaj, jaj.

Odamentem, téged, kedves, megkéselve
láttalak,
Láttalak téged, megkéselve láttalak.

Jaj, az ég morajlik, a felhő sír,
Iszmailom, jaj, jaj, Iszmailom, jaj, jaj,
Iszmailom, jaj, jaj,
Fiatal gyermekeim, jaj, jaj.

Beteg apád is szeret,
A tavaszi mező is szeret,
Anyád is szeret, aj, testvér,
anyád szeret,
Iszmailom, jaj, jaj, jaj, jaj,
Ifjak, jaj, jaj, jaj.

Menj, érezd magad jól, kedvesem,
Tanuld meg a nyelvünket, kedvesem.
Anyám nem volt itthon,
Menj, komolyan tanulj, kedvesem.

Az almádat a medencébe dobtam,
Abba a medencébe, ebbe a medencébe,
A tat lány disznóvá változott.¹⁴⁹
Menj, érezd magad jól, kedvesem,
A nyelvünket tanuld meg, kedvesem.
Az almádat nagy zsákba dobtam,

¹⁴⁹ Akár külsőleg, akár viselkedése vonatkozásában nagyon elromlott. A *tat* jelenthet idegent is.

Qaldı sarala, sarala,
Tat qızı dönüb marala.
A, géde gét, eylen, gelginen,
Bizim dil öyren, gelginen.

Ott maradt, elsárgult, elsárgult,
A tat lány gazellává változott.¹⁵⁰
Aj, menj, érezd magad jól, kedvesem,
A nyelvünket tanuld meg, kedvesem.

- № 249, *Szerelmes dal (sevgi haqqında)*, Nureliyéva Hacínene Sefer qızı (75), *Şamaha, Zarat (felv.: Şamaha/Şehriyar ker.)*, CD-53

- № 250, *Szerelmes dal (sevgi haqqında)*, Nureliyéva Hacínene Sefer qızı (75), *Şamaha, Zarat (felv.: Şamaha/Şehriyar ker.)*

- № 251, *Altató (laylay)*, Ferecova Ziyaret Miteyib qızı (73), *Şamaha, Zarat (felv.: Şamaha/Şehriyar ker.)*

Laylay dédim hemeşe (-mi-),
Karvan géder yénişe.
Yastığına gül bitsin,
Döşeyine benövşe.

Altatót énekeltem folyton,
Karaván megy a lejtón.
Párnájára rózsa nőjön,
Matracára ibolya.

Laylay, balam, a, laylay,
Laylay, gülüm, a, laylay.

Tente, kedvesem, aj, tente,
Tente, rózsám, aj, tente.

- № 252, *Szerelmes dal (sevgi haqqında)*, Haşimova Adile İsaq qızı (66), *Zagatala, Qımur*

Şamamaya oxşuyu(r)san (-şa--),
Lilezarım, gel, gel.
Gel, dost éyleyim seni,
Lilezarım, gel, gel.

Dísztokre hasonlítasz,¹⁵¹
Lilezarom, gyere, gyere.
Gyere, hadd barátkozzam veled össze,
Lilezarom, gyere, gyere.

- № 253a-b, *Sirató (ağı)*, Meherremova Töhve İmanxan qızı (84), *Karabah, Fuzuli/Xalaşsa (felv.: Merdekan)*

E(zi)ziyem başa dolsun,
Sürme çek qaşa, dolsun.
Bizim torpağı(mi) bizden,
Bizim mülkümüzü, bizim
torpağımız(i),
Bizim veten(i) alıb gavura
vérenin,

Kedvesem, nőj meg,
Fesd ki szemöldököd, dús legyen.
Aki tölünk a mi földünket,
A mi vagonunkat, a mi
földjeinket,
A mi hazánkat, aki elvette,
és a hitetlennek adta,

¹⁵⁰ Szó szerint gazellává, de mindenféle szép és jó, nemes dolgot asszociálnak hozzá.

¹⁵¹ A *şamama* finom illatú és ízű, általában nem étkezésre szánt dísztok.

Ne gülsün, ne şad olsun, ne şad
olsun.

Laylay, torpaq, ay, laylay, lay,
Veten, laylay, ay, laylay, ay,

Laylay çalım adına,
Xuda yéter dadına.
Bize torpaq qısmet olar, Allah,
Géderik torpağına.

Torpaq, laylay, ay, laylay,
Veten, laylay, ay, laylay, ay, laylay.

[Men aşıgam] yad élde,
Yad ölkede, yad élde,
Ne xalx yad élde gezinsin,
Allah, ölmeye veten yaxşı,
Allah, ölmeye veten yaxşı,
Gezmeye bu yad él de,
Ölmeye veten yaxşı.
Veten, laylay, dedemiz, laylay,
Dedemiz, laylay, torpaq, laylay, lay.

Héyva-narın der(e)rem,
Her çiçekden der(e)rem,
Héyva-narın der(e)rem,
[Déyirem de] bize yiye durun, bize
yiye,
A, bizim torpağ(ı)mızı satan(m), a,
boynu qırılısın.
A, gavura torpaq véren,
Ge(l), torpağ(ı)mızı al vérginen.

...
Torpaq, ay, laylay,
Vetan, ay, laylay, lay,
... günah yoxtu,
Torpaq ...
Aylay, torpağımız,
Veten, laylay, lay.

Ne nevensen, ne legyen vidám,
ne legyen vidám.

Jaj, föld, jaj, jaj, jaj,
Haza, jaj, jaj, jaj, jaj.

Altatót énekelek a nevedre,
Az Isten segítsen neked.
Nekünk segít Allah, hogy
Visszamenjünk a hazánkba,

Föld, jaj, jaj, jaj, jaj,
Haza, jaj, jaj, jaj, jaj, jaj.

Idegen földön,
Idegen földön, idegen nép között,
Miért vándoroljon a nép idegenben,
Allah, meghalni a haza jó,
Allah, meghalni a haza jó,
Kirándulásra ez az idegen föld is [jő],
Meghálni a haza jó.
Haza, jaj, jaj, nagyapáink, jaj,
Nagyapáink, jaj, föld, jaj, jaj.

Birsalmádat-gránátalmádat leszedem,
Minden virágból szedek,
Birsalmádat-gránátalmádat leszedem,
A minket
megvevő,
Jaj, a mi földjeinket eladó, aj,
görbedjen hétrét,
Jaj, hitetlennek földet adó,
Gyere, add vissza a földünket.

...
Föld, aj, jaj, jaj,
Haza, aj, jaj, jaj,
... nem volt büne
Föld ...
Jaj, jaj, földjeink,
Haza, jaj, jaj, jaj.

- № 254, *Altató (laylay)*, *Muradova Hafizet Zabibulla qızı (70)*, *Zagatala, Suvagil*
 Déydéy, bala, déydéy, Tente, kedves, tente,
 Déydéy, bala, déydéy, Tente, kedves, tente,
 Déydéy, déydéy, bala, déydéy. Tente, tente, kedves, tente.
- № 255, *Altató (laylay)*, *Qurbanova Kelimet Hesén qızı (~70)*, *Zagatala, Aşağı Tala*
 Léyléy, balam, léyloy, Tente, kedvesem, tente,
 Körpe balam, léyloy, Pici kedvesem, tente,
 Körpe balam, a, léyloy, Pici kedvesem, aj, tente,
 Çéçe(-le) balam, a, léyloy. Kisujjnıy kedvesem, aj, tente.

 Balam bala dönübdü, Kedvesem mézzé változott,
 Balam yağa dönübdü. Kedvesem vajjá változott,
 Bala, bala Attól, hogy azt mondtam:
 démexden (-mek-), kedves, kedves,
 Bağrım o qana dönübdü, oğul. Nagyön elszomorodtam, fiú.
- № 256, *Szerelmes dal (sevgi haqqında)*, *Mövlıyeva Beyistan Ehmed qızı (79)*, *Şamaha, Dağ Göyler*
 Mixeyi ekdim leyende, Szegfűszeget vetettem a tálba,¹⁵²
 Mixey boynun eyende, Amikor a szegfűszeg megnő,
 On iki qurban démişem, Tizenkét áldozatot vágok,
 Yar eli elime deyende. Mikor a kedves keze a kezemhez ér.¹⁵³
- № 257, *Keserves (bayatı)*, *Qurbanova Kelimet Hesén qızı (~70)*, *Zagatala, Aşağı Tala, CD-49*
 Su geldi, basdı yolu, Jött a víz, tönkretette az utat,
 Su geldi, kesdı yolu. Jött a víz, elvágta az utat.
 Gédirdim dos(t) görmeye, Mentem a barátom meglátogatni,
 Düşmannar (-menler) kesdı yolu. Ellenségek elvágták az utat.

¹⁵² Ez egy átvitt értelmű kifejezés, itt gyereknemzésről van szó. A *mixek* a gyermeket szimbolizálja.

¹⁵³ A hagyományok szerint csak az esküvőn érhet a kedves keze a vőlegényéhez, korábban semmiképpen.

- *№ 258, Altató (laylay), Haşimova Adile İsaq qızı (66), Zagatala, Qımur*
 Laylay dédim balama yatınca, Altatót mondok a kicsimnek, ahogy fekszik,
 Gözlerem ay batınca. Figyelem, míg el nem alszik.
 Balam, laylay, a, laylay. Kicsim, tente, aj, tente.
 Canım, cezane geldi, Lelekem, elfogott az álmoság,
 Laylay, balam, a, laylay. Tente, kicsim, aj, tente.
- *№ 259, Népdal (mahni), Umarova Rehimey (~70), Qurbanova Kelimet (~70), Zagatala, Aşağı Tala*
 Gel, yoldaş, mahni déyek, Gyere, barátom, énekeljünk,
 Ay, limanı (limonu) soyub yéyek. Aj, a citromot meghámozva együk.
 Bize hamısı birdir, Nekünk mindegyik egyforma,
 Ay, size hansından déyek. Jaj, nektek melyikből énekeljünk?
- *№ 260, Népdal (mahni), Umarova Rehimey (~70), Zagatala, Aşağı Tala, CD-54*
 Tamburun bés bendinde(n), A tambur öt bundjáról,
 Ay, dos(t) gédi(bdi(r) kendinde(n). Aj, a barát elment a falujából.
 Ol xudam kümag olsun, Isten mentsen meg
 Ay, hamımızın derdinden. Jaj, mindannyiunkat a bánattól.
- *№ 261, Lakodalmi dal (toy mahnisı), Umarova Rehimey (~70), Qurbanova Kelimet (~70), Zagatala, Aşağı Tala*
 Gelin gelir, düşürün, A menyasszony jön, emeljétek le [a lóról],
 Ay, gelin aşı bişirin. Aj, a menyasszony ételét főzzétek.
- *№ 262, Népdal (mahni), Mahmudova Bayramxatın Danyal qızı (69), Zagatala, Çobanköl*
 Eziziyem, yüz il gez, Kedvesem, száz évet vándorolj,
 Ay, yüz il dolan, yüz il gez. Aj, száz évet bolyongj, száz évet vándorolj.
 Vefalı yar yolunda A húséges kedvest
 Ax, héç kesnen sen yüz il gez. Száz évig keresd.
- *№ 263, Keserves (bayatı), Mahmudova Bayramxatın Danyal qızı (69), Zagatala, Çobanköl*
 Bu boyda derd çekmezdim, Ennyire még nem szenvedtem,
 Ay, derde saldın sen meni. Jaj, bajba kevertél engem.
 Ölse, bacılar Ha valaki meghal, inkább a nénék haljanak
 ölsün, meg,
 Ay, ölmesin bala Jaj, [csak] kicsi testvéreim ne haljanak
 qardaşlarım. meg.

- № 264, *Keserves (bayatı), Ariqov Yunus Şirin oğlu (45), Şamaha, Kelaxana*
 Gédirem, yolum daldır, Megyek, az utam elágazik,
 - Ay, bu neve eli baldır. – Jaj, ez az unoka nagyon aranyos. –
 Çekirem balam derdi, Szenvedek, kedvesem,
 Ax çeksem de, canım Ha panaszkodom is, a lelkem
 sağdır. egészséges.
- № 265, *Altató (laylay), Umarova Rehimey (~70), Qurbanova Kelimet (~70), Zagatala, Aşağı Tala*
 Laylay, balam, a, laylay, Tente, kedvesem, aj, tente,
 Laylay, balam, laylay, laylay. Tente, babám, tente, tente.
 Şirin yuxu tapasan, balam, Édes álmot lelj, kicsim,
 Qızıl güller içinde A vörös rózsák között
 Şirin yuxu tapasan. Édes álmot lelj.
 Laylay, balam, a, laylay, Tente, babám, aj, tente,
 Şirin balam, a, laylay. Édes babám, aj, tente.
- № 266, *Vallási dal zikr-ben, Ehmedova Cemile Misir qızı (36), Zagatala, Çobanköl*
 La ilaha ill(a) Allah. Nincs más Isten csak Allah.
- № 267, *Sirató (ağı), Qasımova Réyhan (72), Örményország, Poladkent/Ijevan (felv.: Şamaha)*
 Éy, iyidlerim (-gid--) dağları yarıır, Hej, a vitézeim átszelik a hegyeket,
 Köhlenleri yorur, Paripájukat kifárasztják,
 Qartallara qıy vurur, A sasokat hangosan hívják,
 Torpağımızı geri alır. Földjeinket visszaveszik.

 Torpağın gözü nemlidir, A föld szeme könnyes,
 Éy, iyitler, sizden kömek diledi: Hej, vitézek, tőletek segítséget kért:
 'Mene uzanan düşmen elidi héç Az ellenség karja nyúlt
 keskin'. felém.
- № 268, *Altató (bayatı), Tağıyeva Mehfuza (56), Quba, Talabı Gışlag*
 Ezizim, balam, laylay, Kedvesem, kedvesem, tente,
 Gülüm, bülbülüm, balam, laylay. Rózsám, fülemülém, kedvesem, tente.
 Laylay déyerem aduva (-dına), Altatót mondok a nevedre,
 balam, kicsim,
 Qızıl gülüm, balam, laylay, Vörös rózsám, kicsim, tente,

Bir Allah çatsın daduva (-dına),
balam, layla, laylay.
Sene nenön (-nen) qurban, balam,
laylay,
Ezizim, oğlan balam, laylay,
Gülüm, bülbülüm, balam, laylay,
Balam, layla, layla, layla, laylay.

Az egyetlen Allah vigyázzon rád,
kicsim, tente, tente.
Anyád szeret, kicsim,
tente,
Kedvesem, fúgyermekem, tente,
Rózsám, csalogányom, kicsim, tente,
Kicsim, tente, tente, tente, tente.

- *Nö 269, Altató (laylay), Yusifova Xanım Hesən qızı (77), Zagatala, Qımur*
Dağlar dağın olsun,
Qızıl gül bağın olsun.
Böyüyüb boya-başa çat, oğul,
At süren çağın olsun.
Laylay, balam, a, laylay,
Derdim alan, a, laylay.
A hegyek a hegyeid legyenek,
Vörös rózsakerted legyen.¹⁵⁴
Nőj meg, nagyra nőjj, fiú,
Ménes-terelő korod legyen.
Tente, kicsim, aj, tente,
Aki elmúlasztod a bánatomat, aj, tente.

- *Nö 270, Sirató (ağı), Abasova Hebibe Mustafa qızı (68), Karabah, Cebrail/
Gazanzeri (felv.:Baku)*
Laylay, a, gülü yansın,
Od tutsun, gülü yansın,
Bizi bu yére sürgün éliyenin
Ağzında dili yansın.
Jaj, jaj, aj, rózsája égjen,
Lángoljon a rózsája, égjen.
A minket ide juttatóknak
A szájában a nyelve égjen.

Dağlar, qoca dağlar,
Vérib baş-başa dağlar.
Dağlar, men ne déyim ki,
Dağlar, sana (sene) ne déyim.
Qalıbtı(r) bir cüt balam,
Qalıbtı(r) éller, balam.

Hegyek, hatalmas hegyek,
Egymást átölelő hegyek.
Hegyek, én mit mondjak,
Hegyek, nektek mit mondjak,
Ottmaradt egy pici gyermekem,
Ottmaradt a hazám, gyermekem.

- *Nö 271, Sirató (ağı), Abasova Hebibe Mustafa qızı (68), Meherremova Töhve
İmanxan qızı (84), Karabah, Cebrail/Gazanzeri (felv.:Baku)*
İsteyerem öl(mek) isteyerem,
Gédem elimize, a, lay, laylay,
Vérib baş-başa dağlar,
Gavur kesib yolları.
Qorxuram gavurdan men,
Meg akarok halni,
Hadd menjek a hazámba, aj, jaj, jaj.
Egymást átölelő hegyek,
A hitetlen elvágta az utakat.
Félek a hitetlentől,¹⁵⁵

¹⁵⁴ Jelentése: „ami szépség van a földön, mind a tiéd legyen!”

¹⁵⁵ A „hitetlen” szó ezekben a siratókban az ellenségére utal.

- Gavur kesib yolları,
Qoymur gédek vetene,
Veten, laylay, a, laylay,
Torpaq, laylay, a, laylay.
- A hitetlen elvágta az utakat,
Nem engedi, hogy hazamenjünk,
Haza, jaj, jaj, aj, jaj, jaj,
Föld, jaj, jaj, aj, jaj, jaj.
- Ayağım başına gelsin, ay, laylay,
Qadam kaş o da gelsin,
Aylay, laylay, lay, a, laylay.
- A lábam a fejére lépjen, jaj, jaj, jaj,
Bár a balsorsom öt is elélné,
Aj, jaj, jaj, jaj, aj, jaj, jaj.
- № 272, *Altató (laylay), Haşımova Adile İsaq qızı (66), Zagatala, Qımır*
Qızıl gül butam, laylay,
Etine butam, laylay.
Böyüyüb boya-başa çat, oğul,
Toyunu tutam, laylay.
  - Vörös rózsabimbóm, tente,
Etine bimbóm, tente.¹⁵⁶
Nőj meg, nagyra nőj fel, fiú,
A lakodalmadat hadd tartsam meg, tente.
  - № 273, *Sirató (ağı), Meherremova Töhve İmanxan qızı (84), Karabah, Fuzuli/Xalaşsa (felv.: Merdekan)*
Bizim başımıza gelen,
Laylay, laylay, a, laylay,
Düşman başına gelsin,
Laylay, balam, a, laylay,
Veten, laylay, a, laylay.
  - A velünk megtörténtek,
Jaj, jaj, jaj, jaj, aj, jaj, jaj,
Az ellenséggel történjenek meg,
Jaj, jaj, kedvesem, aj, jaj, jaj,
Haza, jaj, jaj, aj, jaj, jaj.
  - Ölmek istemirdim,
Laylay, bala, a, laylay,
Gavurum yamandı,
Laylay, balam, a, laylay,
Laylay, balam, a, laylay,
Laylay, balam, a, laylay,
Laylay, balam, a, laylay,
Laylay, balam, a, laylay.
  - Nem akartam volna meghalni,
Jaj, jaj, kicsim, aj, jaj, jaj,
A hitetlen kegyetlen volt,
Aj, jaj, kicsim, aj, jaj, jaj,
Aj, jaj, kicsim, aj, jaj, jaj,
Aj, jaj, kicsim, aj, jaj, jaj,
Aj, jaj, kicsim, aj, jaj, jaj,
Aj, jaj, kicsim, aj, jaj, jaj.
  - № 274, *Sirató (ağı), İsmayilova Qızbeş Rza qızı (77), Şamaha, Dağ Göyler*
Canım, qoyunun kelini,
Ovşara gelmir yélini.
Onu sağan qız-gelinin
Ellerini xinelön (xınalayın).
  - Kedvesem, a hatalmas kos,
Nehéz öt féken tartani.
A fejó lányok-menyek
Kezeit hennázzátok be.

¹⁵⁶ *Etine* a gyerek neve, akinek az altatót énekelik.

- № 275, *Sirató (ağı), Esedova Dilşad Ehmed qızı (68), Karabah, Cebrail, Gazanzemi, CD-57*

Seyede (seyyada) bax, seyede,
 Torun qurub qayede (-yada).
 Toruna terlan düşüb,
 Kimsesi yox oyede (oyada).
 Laylay, évim, a, laylay,
 Laylay, balam, a, laylay.
 Laylay, laylay, a, laylay,
 Laylay, laylay, a, laylay.

A vadászra nézz, a vadászra,
 Hálóját készíti a sziklán.
 Hálójába kabasólyom esett,
 Magányos, senkije sincs a fennsikon.
 Jaj, jaj, házam, jaj, jaj,
 Jaj, jaj, kedvesem, jaj, jaj,
 Jaj, jaj, jaj, jaj, jaj,
 Jaj, jaj, jaj, jaj, jaj.

Veten qalıp orda, a, veten,
 Vetenimiz ... kime ... derd olup
 Men yaramı ... aldı.

Ott maradt a haza, jaj, a haza,
 Hazánk kinek okozott bajt,
 A sebemet begyógyította.

...

Veten, laylay, a, laylay,
 Veten, laylay, a, laylay.
 Torpaq, laylay, a, laylay,
 Niyazim, dedemiz, nenemiz, laylay,
 a, laylay.

...

Haza, jaj, jaj, aj, jaj, jaj,
 Haza, jaj, jaj, aj, jaj, jaj,
 Föld, jaj, jaj, aj, jaj, jaj,
 Nijazom, szentjeink, nagyapánk, nagy-
 anyánk, jaj, jaj, aj, jaj, jaj.

Bir görüm sınısan,
 Sındırasan, sınısan,
 Érmeniye ruhsat véren,
 Gözel veteni dağıdan[in]
 Ay, seni görüm sınısan.

Csak látnám, szétzúzódnál,
 Darabokra szakadnál, szétzúzódnál,
 Örménynek engedélyt adó,
 Szép hazát szétdúló,
 Jaj, csak látnám, hogy szétzúzódsz.

Ay, bizim başımıza gelen
 Gelsin başınıza, gavur.
 Laylay, veten, a, laylay,
 Laylay, veten, a, laylay,
 Laylay, veten, a, laylay.

Jaj, a velünk megtörténtek
 Veled törtéjének meg, hitetlen.
 Jaj, jaj, haza, aj, jaj, jaj,
 Jaj, jaj, haza, aj, jaj, jaj,
 Jaj, jaj, haza, aj, jaj, jaj.

- № 276a-b, *Sirató (ağı), Abasova Hebibe Mustafa qızı (68), Meherremova Töhve İmanxan qızı (84), Karabah, Cebrail/Gazanzeni (felv.:Baku)*

Dağlar, sende neyim qaldı,	Hegyek, semmim sem maradt nálatok,
Gözleri baxan dağlar,	Figyelő hegyek,
Ay, évləri baxan dağlar,	Jaj, a házakat óvó hegyek,
Ay, bizim sende neyimiz qaldı,	Jaj, mi mindenünk maradt nálad,
Ay, bizim sende neyimiz qaldı,	Jaj, mi mindenünk maradt nálad,
Dedemiz, nenemiz girov qaldı.	Apáink, anyáink túsul estek.

Yanasan seni, kafır,	Bár [a sors] égetne meg téged, hitetlen,
Laylay, veten, laylay, a, laylay,	Jaj, jaj, haza, jaj, jaj, aj, jaj, jaj,
Veten, laylay, a, laylay,	Haza, jaj, jaj, aj, jaj, jaj,
Veten, laylay, a, laylay.	Haza, jaj, jaj, aj, jaj, jaj.

<i>Hacı Qaraman</i> kim(i) torpaqlarımız qaldı,	Hadzsi Karaman-féle földjeink maradtak [ott],
Ziyaretgahlarımız qaldı,	Zarándokhelyeink maradtak,
Yaxşı-yaxşı éllerimiz qaldı,	Nagyon jó szülőföldünk maradt ott,
Yaxşı ziyaretgahlarımız qaldı,	Jó zarándokhelyeink maradtak ott,
Yaxşılarımız qaldı,	Jó embereink maradtak ott,
Yaxşı dünyamız qaldı,	A jó világunk maradt ott,

Ham(ı)ısını elimizden aldı,	Mindent elvettek tőlünk,
Güryetimizi (qéyre---), varımızı düşman elimizden aldı,	A hazánkát, mindenünket az ellenség elvette tőlünk,
- Bala, ne déyek, ne ağılyaq (-la-), ne teher danışaq.	– Fiam, mit mondjunk, hogy sirjunk, hogyan beszéljünk.

- № 277, *Népdal (mahni), AXM1/15*

Alma almaya benzer,	Az alma almára hasonlít,
Alma ağacı güzel,	Az almafa szép,
Alma ağacı güzel.	Az almafa szép.

- № 278, *Népdal (mahni), AXM2/32*

Bazarda bal var, laylay,	A vásárban méz kapható, tente,
Ağ üzde xal var, laylay.	A fehér orcán szépségtapas van, tente.

- № 279, *Népdal (mahni), AXM1/41*
 Qızım, sene başmaq alım,
 Qızım, sene paltar alım,
 Géy, balam, géy, balam,
     bize gel,
 Géy, gülüm, géy, nazım,
     düze gel.

Lányom, neked cipőt veszek,
 Lányom, neked ruhát veszek.
 Öltözz, kedvesem, öltözz, gyere el
     hozzánk,
 Öltözz, rózsám, öltözz, kacér lány,
     viselkedj illendően.
- № 280, *Népdal (mahni), İsmayilova Cemile Hüséynqulu qızı (70), Nahicseván, (felv.: Baku)*
 Portağal oyum, oyum,
 Oyum qoynuma qoyum.
 Yağış yağar, yér doymaz, ay,
     balam,
 Men senden néce doyum!

A narancsot gerezdekre szedem,
 A gerezdet az ölembe rakom.
 Esik az eső, a föld nem telik be vele, aj,
     kedvesem,
 Én veled hogyan is telnék be.

Arazı ayırdılar,
 Qumunan qayırdılar.
 Men senden ayrılmazdım, ay, balam,
 Zülmünen ayırdılar.

Az Araz folyót kettéosztották,
 Dolgoznak a homokjával.
 Én tőled nem váltam el, jaj, kedvesem,
 Minket erőszakkal választottak el.
- № 281, *Népdal (mahni), Qurbanova İmamet İbadulla qızı (~48), Zagatala, Çobanköl*
 Ay, Allah, yaz geleydi,
 Yéllo, yélelerim,
 Çöllere qaz geleydi,
 Yéllo, Yéllo.

Jaj, Allah, bár jönne a tavasz,
 Jillo, jilelerim,
 Bár megjönnének a földekre a ludak,
 Jillo, Jillo.
- № 282, *Népdal (mahni), Mahmudova Bayramxatın Danyal qızı (69), Zagatala, Çobanköl*
 Mehlede (-hel--) nar ağacı,
 Yéllo, yélelerim,
 Gözderi (-ler-) qara bacı,
 Yéllo, Yéllo.

A ház és az utca között gránátalmafa,
 Jillo, Jilló,
 Feketeszemű asszony,
 Jilló, Jilló.

- № 283, *Népdal (mahni)*, Mahmudova Bayramxatın Danyal qızı (69), *Zagatala, Çobanköl, CD-59*
 Gel, gédek daş bulağa, Gyere, menjünk a köböl fakadó forráshoz,
 Yéllo, yélelerim, Jillo, bolondok,
 Suyu sarxoş bulağa. Finom izü forráshoz.
- № 284, *Lakodalmi dal (toy mahnisı)*, Qurbanova Kelimet Hesén qızı (~70), *Zagatala, Aşağı Tala*
 Gelin gelir, düşürün, Menyasszony jön, emeljétek le [a lóról],
 Salam eléyk, salam eléyk. Isten hozta, Isten hozta.
 Geline aş bişirin, A menyasszonynak ételt főzzetek,
 Tali melik, Tali can. Szerencsés király, szerencsés lélek.
- № 285a-b, *Altató (laylay)*, Qurbanova Kelimet Hesén qızı (~70), *Zagatala, Aşağı Tala*
 Laylay déyim, yatasan, Altatót énekelek, feküdj le,
 Gül béşiye batasan. Rózsa bölcsöbe merülj.
 Nene leyley déyende Míg a mama altatót énekel,
 Qulaq asıb yatarsan. Figyelj, és maradj fekve.

 Laylay, balam, a, laylay, Tente, kedvesem, aj, tente,
 Gül balam, a, laylay. Rózsa kedvesem, aj, tente.
 Nene laylay déyende Míg a mama altatót énekel,
 Qulaq asıb yatarsan. Figyelj, és maradj fekve.
- № 286, *Vallási dal zikr-ben*, Ahmadov Alsuar Zakir oğlu (59), *Şamaha, Dağ Göyler*
 Yaxşı dinle ezanı (a--), Illendően figyelj az ezanra,
 Yaradanı, yazanı. A teremtőre, a [Korán] író[já]ra.
 Yerin-göyün mizanı A föld és ég egyensúlya
 Allahu Ekberdedir. A legnagyobb Allahban van.
 Yerin-göyün mizanı A föld és ég egyensúlya
 Allahu Ekberdedir. A legnagyobb Allahban van.
- № 287, *Szerelmes dal (sevgi haqqında)*, AXM2/30
 İstekanın sarısı, ay, qız, ay, qız, ay, A sárga pohár, aj, lány, aj, lány, aj, lány,
 qız, amandır, jaj, jaj,
 İçdim, qaldı yarısı, qadanı alım, İttam, fele ottmaradt, kérlek,
 balanı alım. kérlek.

- *№ 288, Szerelmes dal (sevgi haqqında), AXM2/63*

Qızıl gülsen, butasan, balam, Meni salma oda sen. Men o gülден дэйилем, balam, İyleyesen, atasan.	Vörös rózsa vagy, rózsabimbó, kedvesem, Engem ne égess meg. Nem olyan fajta rózsa vagyok, kedvesem, Akit csak szagolgatsz és eldobhatsz.
--	---
- *№ 289, Szerelmes dal (sevgi haqqında), AXM1/94*

Men gédirem, ağlama, Aman, aman, aman, ölürem. Üreyimi dağlama, Aman, qadanı alım.	Én elmegyek, ne sírj, Jaj, jaj, jaj, meghalok. A szívemet ne gyújtss fel, Jaj, könnyörgöm.
---	---
- *№ 290, Népdal (mahni), AXM1/96*

Bu gelen dörd atlıdır, Can gülüm, can-can. Dördü keher atlıdır, Gel, gülüm, yar, héy, héy.	Négy lovas közeledik, Lelkem, kedvesem, lelkem. Mind a négynek világosbarna lova van, Gyere, kedvesem, kedves, hej, hej.
---	---
- *№ 291, Sirató (ağı), Meherremova Töhve İmanxan qızı (84), Karabah, Fuzuli/Xalafşə (felv.: Merdekan)*

Dağlar, qoca dağlar, Vérib baş-başa dağlar, Vérib baş-başa dağlar, a, laylay, Veten, laylay, a, laylay.	Hegyek, páros hegyek, Egymást átölelő hegyek, Egymás átölelő hegyek, aj, jaj, jaj, Haza, jaj, jaj, aj, jaj, jaj.
--	---
- *№ 292, Altató (laylay), Tağiyéva Mehfuza (56), Quba, Talabı Gışlag*

Layla, layla, laylay, Balamın balası, balam, layla, Üreyimin parası, balam, layla, Balam, layla, layla, laylay.	Tente, tente, tente, Gyermekem gyermeke, gyermekem, tente, Szívem darabja, kicsim, tente, Kicsim, tente, tente, tente.
---	--

Laylay çalaram aduva (-dına), balam, Bir Allah çatsın daduva (-ına). Balam, layla, laylay, Layluva (-la-) nenün (-nen) qurban, Balam, layla, laylay.	Altatót énekelek a nevedre, kicsim, Az egyetlen Allah vigyázzon rád. Kicsim, tente, tente, Altatóval szeret az anyád, Kicsim, tente, tente.
--	---

- № 293, *Népdal (mahni)*, AXMI/76

Qalanın dibinde, héy, qırğı	A vár tövében, hej, karvaly vijjog,
seslenir, yar,	kedves,
Qoyunun altında quzu beslenir, yar.	A birka bárányt táplál, kedves.

- № 294, *Szerelmes dal (sevgi haqqında)*, AXM2/62

Aranda qaldım, ay, nene,	Lent maradtam a sikságon, aj, anya,
Hesretten yandım, ay, nene.	Elégtem a vágytól, jaj anya,
Meni dağa gönder,	Küldj engem a hegyre,
Çiyeleye gönder.	Csilekhez küldj.

- № 295, *Szerelmes dal (sevgi haqqında)*, AXMI/21

Ne baxırsan yanı-yanı,	Miert nézel félre,
Aman, yar, aman, yar,	Jaj, kedves, jaj, kedves,
Olum gözlerin qurbanı,	Szeretem a szemeidet,
Aman, yar, aman, yar.	Jaj, kedves, jaj, kedves.

Evvelki mehebbet hanı,	Hol a régi szeretet,
Dinim-imanım, gel, gel,	Mindenem gyere, gyere, ¹⁵⁷
Qaşı kamanım, gel, gel,	Ívelt szemöldöküm, gyere, gyere,
Halı yamanım, gel.	Elvarázsoló szemüm, gyere.

- № 296, *Szerelmes dal (sevgi haqqında)*, AXMI/29

Ne baxırsan yanı-yanı,	Miert nézel félre,
Aman, yar, aman, yar,	Jaj, kedves, jaj, kedves,
Olum gözlerin qurbanı,	Szeretem a szemeidet,
Aman, yar, aman, yar.	Jaj, kedves, jaj, kedves.

Evvelki mehebbet hanı,	Hol a régi szeretet,
Aman, gel, gel, gel,	Jaj, gyere, gyere, gyere,
Dinim-imanım, gel, gel,	Mindenem, gyere, gyere,
Qaşı kamanım, gel, gel.	Ívelt szemöldöküm, gyere, gyere.

- № 297, *Keserves (bayatı)*, AXMI/58

Éylemi, daşlı dağlar,	Sziklás hegyek,
Çınıllı daşlı dağlar.	Sziklás, szikás hegyek.
Qorxuram géç gelesen, éy,	Félek, késón jössz, ej,
Göz qala yaşlı, dağlar.	ÉN mindig sírok, hegyek.

¹⁵⁷ Szó szerint „hitem-vallásom”.

- *№ 298, Népdal during ásik competition (déyişme), Haşimova Adile İsaq qızı (66), Zagatala, Qımır*
 Ehmed bağı sulayıb, Ahmet öntözte a kertet,
 İt quyruğun bulayıb. Kutıyafarkat talált.
 Mahnı bilmeyen şeyler, ay, bacı, A dalokat nem tudók, aj, kedves,
 Çaqqal kimi ulayıb. Sakálként vonıyıtottak.
- *№ 299, Szerelmes dal (sevgi haqqında), AXM2/72*
 Bu gelen yara benzer, Ez a közeledő a kedvesre hasonlít,
 Télleri kara benzer, Haja hóhoz hasonlatos,
 Ay, qız, ay, qız, bir beri bax, beri Ó lány, ó lány, nézz ide, nézz ide, nézz
 bax, beri bax. ide.
 Qoşa xal var üzünde, Páros szépségtapasz van az arcán,
 Sallana-sallana télleri var. Lengő-ringó copfjai vannak.
- *№ 300, Népdal (mahnı), AXM1/30*
 İrevanda bir quyu var, Jerevánban van egy kút,
 Ay, aman, ay, aman, ay, aman, aman. Jaj, aj, jaj, aj, jaj, aj, jaj.
 Ay, dil, ay, dil, ay, dil, ay, dil, Jaj, nyelv, jaj, nyelv, jaj, nyelv,
 Ay, can, ay, can, ay, can, ay, can. Jaj, lélek, jaj, lélek, jaj, lélek, jaj, lélek.
- *№ 301, Szerelmes dal (sevgi haqqında), AXM1/18*
 Araz üste, buz üste, Araz folyón, a jégen,
 Kabab yanar köz üste. Kebab sül a parázson.
 Qoy, meni öldürsünler, Aj, engem öljenek meg
 Bir alagöz qız üste. Egy szép szemű leányon.
- *№ 302, Népdal (mahnı), AXM2/98*
 Hay, qardaşın küren atı, Ulduz, ay, Haj, a testvér vörös lova, Csillag, aj, jaj,
 aman, jaj,
 Ay, aman, ay, aman, ay, aman, ay, Aj, jaj, jaj, aj, jaj, jaj, aj,
 aman. jaj, jaj.
- *№ 303, Népdal (mahnı), AXM2/66*
 Altımda maydan, kéçirdim çaydan, Alattam nyereg, átkeltem a folyón,
 Qırmızı faydan tuman Vegyél nekem vörös ¹⁵⁸fay anyagból hosszú
 al mene. szárú bugyogót.

¹⁵⁸ Széltében vékonyan csikozott, sűrűn szótt selyem vagy gyapjúszövet.

- № 304, *Népdal (mahni), AXM1/95*
A, dağlar, qızıl gül oyum-oyum, Aj, hegyek, vörös rózsa csokorszámra,
A, dağlar, derim, qoynuma Aj, hegyek, szedem és a karomba
qoyum. veszem.¹⁵⁹

- № 305, *Vallási dal zikr-ben, Abasova Hebibə Mustafə qızı (68), Karabah, Cebrail/ Gazanzemi (felv.:Baku), CD-55*
Eceb qaldı qaranlıq türbelerde, Şah Bámulatba estek a sötét sírokban, Sah
Hüséyn, vah, Hüséyn, Husszein, ó, Husszein,
Ay, susuz canına qurban olum, Şah Jaj, imádom szomjas lelkét, Sah
Hüséyn, vah, Hüséyn, Husszein, ó, Husszein,
Çılpaqtara (--la-) de düşenlerine A pusztába való kivonulását
qurban olum, Şah Hüséyn, vah, is szeretem, Sah Husszein,
Hüséyn. ó, Husszein.
Men aşiq öz gülüme, Şah Hüséyn, Szerelmes vagyok a rózsámba, Sah
vah, Hüséyn, Husszein, ó, Husszein,
Yazı yaz öz günüme, Şah Hüséyn, Írj nekem védő talizmánt, Sah
vah, Hüséyn, Husszein, ó, Husszein,¹⁶⁰
Derdler begaxil oldu, Şah Hüséyn, A bánat végtelen lett, Sah Husszein, ó,
vah, Hüséyn, Husszein.
Bendeni da saldın öz gününe, Nyomorult életemet felemeltem saját
Şah Hüséyn, vah, életemedhez, Sah Husszein, ó,
Hüséyn, Husszein.¹⁶¹
Men aşiq, néylim size, Şah Hüséyn, Imádlak, mit tegyek, Sah Husszein, ó,
vah, Hüséyn, Husszein,
Men aşiq, néylim size, Şah Hüséyn, Imádlak, mit tegyek, Sah Husszein, ó,
vah, Hüséyn, Husszein,
Men sizden dönmez idim, Şah Én tőled nem akartam elfordulni, Sah
Hüséyn, vah, Hüséyn, Husszein, ó, Husszein,
Siz dönsen (-sez) néylim size, Şah Ha te elfordulsz, mit tegyek, Sah
Hüséyn, vah, Hüséyn, Husszein, ó, Husszein.

- № 306, *Keserves (bayatı), AXM2/36*
Ağacda léylek yuva bağlar, géder, A fán a gólya fészket rak, elmegy,
Ay, qız, séven oğlan hara ağlar Jaj, lány, a téged szerető fiú hova
géder? megy sírva.

¹⁵⁹ Szó szerint „a mellkasomra helyezem”.

¹⁶⁰ Szó szerinti fordítása: „Írjál írást a saját napomra!”.

¹⁶¹ *Allah bendesi* = szerencsétlen, ártalmatlan ember, Allah aláztos rabszolgája.

- *№ 307, Lakodalmi dal (toy mahnısı), Nureliyeva Hacinene Sefer qızı (75), Şamaha, Zarat (felv.: Şamaha/Şehriyar ker.)*

Ay, gelin taxtı nubarek,	Aj, a menyasszony ágya áldott,
Ay, gelin baxtı nubarek.	Aj, a menyasszony szerencséje áldott.
Ay, gelin, nubarek, de, nubarek,	Aj, a menyasszony áldott, áldott,
Ay, gelin baxtı nubarek.	Aj, a menyasszony szerencséje áldott.

- *№ 308, Sirató (ağı), Abasova Hebibe Mustafa qızı (68), Karabah, Cebrail/ Gazanzemi (felv.:Baku)*

Düzderinde (-ler-) maralların gezerdi,	Meredekeiden gazelláid vándoroltak,
Dağlarında céyranların, cüyürlerin gezerdi,	Hegyeidben özeid, <i>dzsüjür</i> jeid vándoroltak, ¹⁶²
Daştarında (-lar-) kekliklerin qaqqıldar,	Szikláid közt fogolyadaraid hangicsálnak,
Suların şaqqıldar, ay, dağlar,	Vizeid csobognak, jaj, hegyek,
Men géderem, salamat qal, ay, dağlar, ay, dağlar, éy.	Én elmegyek, Isten veletek, jaj, hegyek, jaj, hegyek, jaj.

- *№ 309, Szerelmes dal (sevgi haqqında), AXM2/14*

Bizim dağlar sizin dağdan gezmeli,	A mi hegyeinket a ti hegyetek felől lehet bejármí,
Qelem alıb qaş-gözünü yazmalı, balam,	Tollat fogva ki kell festeni a szemedet, szemöldöködet, kedvesem,
Yardan ayrıldım, balam, gülden ayrıldım.	Elváltam a kedvestől, kicsim, rózsától váltam el.

- *№ 310, Szerelmes dal (sevgi haqqında), AXM2/11*

Éy, lalla, bir quş idin, éy, lalla,	Hej, lalla, madár voltál, ej, lalla,
Çepere qonmuş idin, éy, lalla.	Rászálltál az ereszre, ej, lalla.
Gétdim onu tutmağa, éy, lalla,	Elindultam, hogy megfogjalak, ej, lalla,
Yad oğlu görmüş idi, éy, lalla.	Az idegenfia meglátta, ej, lalla.

- *№ 311, Szerelmes dal (sevgi haqqında), AXM1/67*

Yéri, yéri, beste boyuna qurban,	Járj, járj, kicsi termetét szeretem,
O yaraşığına, soyuna qurban.	Szépségét, nemzetségét szeretem.

¹⁶² *Cüyür* = a gazellákhoz, özekhez hasonló, de azoknál kisebb állat.

- № 312, *Keserves (bayatı), AXM2/19*
 Qarğımışam: benövşeler bitmesin,
 Seni görüm elin ele
 yétmesin.
 Haray, men ölle,
 Haray, men ölle.
 Átkozódtam: ne nyíljanak ibolyák,
 Azt kívánom, ne teljesüljön, amit
 kívánsz.
 Segítség, meghalok,
 Segítség, meghalok!
- № 313, *Szerelmes dal (sevgi haqqında), AXM2/73*
 Ne durmusan dağ başında qar kimi,
 Bağcamızda héyva kimi,
 nar kimi.
 Qüleqüle, Qüleqüle, ay, xanım,
 Sene qurban olsun bu şirin canım.
 Olyan vagy mint a hegy tetején a hó,
 Mint kertünkben a birsalma és a
 gránátalma.
Küleküle, Küleküle, aj, asszony,
 Szeret téged ez a kedves lelkem.
- № 314, *Szerelmes dal (sevgi haqqında), AXM1/68*
 Çayda balıq tordan kéçer,
 gelmişik,
 Her bulaqdan bir su içek,
 gelmişik.
 Oğlanlar sévib gözeli séçer,
 gelmişik,
 Yarım, camalın görmeye gelmişik.
 Patakban a hal kimenekül a hálóból,
 megjöttünk,
 Minden forrásból egy kis vizet iszunk,
 megjöttünk.
 A fiúk kiválasztják a szeretett
 szépséget, megjöttünk,
 A kedvest, a szépséget látni jöttünk.
- № 315, *Szerelmes dal (sevgi haqqında), AXM2/13*
 Meşdiyem, kebléyiyem, men
 haciyam,
 Üzünde qara xalın
 möhtacıyam.
 Meshedi vagyok, kerbelai vagyok,
 hadzsi vagyok,¹⁶³
 Az arcodon levő fekete szépségtapasz
 rabja vagyok.
- № 316, *Népdal (mahni), Mahmudova Bayramxatın Danyal qızı (69), Zagatala, Çobanköl, CD-58*
 Ay, Allah, yaz geleydi, buléyli,
 Çöllere qaz geleydi,
 buléyli.
 Aj, Allah, bár jönne a tavasz, bulejli,
 Bár jönnének a földekre a ludak,
 bulejli.

¹⁶³ A *meshedi* a Meshed iráni szent városba ellátogató zarándokok közös neve. *Kebleyi* Mohamed próféta unokája, Husszein megölésének helyszíné Kerbela város nevéből torzított közszó. Azoknak a zarándokoknak a neve, akik Mekkában az előírásoknak megfelelő szer-tartásos módon felkeresik a szentnek tisztelt Kába követ.

- № 317, *Szerelmes dal (sevgi haqqında)*, AXMI/80
 Béle balanı, hay, Bizony, kedvesem, haj, a vásárban
     bazarda hesir, gyékény van,
 Béle balanı, hay, Bizony, kedvesem, haj, a kertben fogoly
     bağda gül esir, a rózsa,
 Béle balanı, hay, Bizony, kedvesem, haj, a fiú
     oğlan telesir, türelmetlenkedik,
 Béle balanı, hay, aşıq balanı. Bizony, kedvesem, haj, szerelmes kedves.

- № 318, *Lakodalmi dal (toy mahınsı)*, AXMI/64
 Çeltikler dirçelibdir, ay, mübarek, A rizsszarak megerösödtek, aj, áldott légy,
 Sünbüller incelibdir, ay, mübarek. A kalászok karcsúsodtak, aj, áldott légy.

- № 319, *Szerelmes dal (sevgi haqqında)*, AXMI/87
 Ay, Sona, gün gétdi dağ başına, Aj, *Szona*, a nap a hegy tetejére hágott,
 Ay, Sona, yar örtüb ağ Aj, *Szona*, a kedves fehér kendőt borított
     başına, a fejére,
 Yar örtüb ağ başına. A kedves fehér kendőt borított a fejére,

- № 320, *Népdal (mahn)*, AXMI/73
 Su gelir, arxa ne var, héy, nar, éy, Jön a víz, mi jön utána, hej, gránátalma,
     nar, hej, gránátalma,
 Çimenden çarxa ne var, gül, éy, Mit törődik a köszörűkő a pázsittal, rózsa,
     réyhan. hej, bazsalikom.

- № 321, *Szerelmes dal (sevgi haqqında)*, AXMI/23
 Yarın bağında üzüm esgeri, A kedves kertjében *eszkeri* szőlő,
 Bağın yanından hezin ses gelir. A kert felől szomorú hang jó.
 Sağ ol, gel, Egészséges légy, gyere, hosszú életű légy,
     var ol, gel, gyere,
 Sen mene méhman ol, gel. Légy a vendégem, gyere.

- № 322, *Keserves (bayatı)*, *Qasımova Réyhan (72)*, *Örményország, Poladkent/ Ijevan (felv.: Şamaha)*
 Allah, gezersen Qarabağdan aralı, Istenem, Karabahból jössz, messziről,
     aralı, aralı, messziről, messziről,
 Démirsen, neden giléylisen, Nem mondom el, miért vagy boldogtalan,
     neden yaralı, miért vagy sebesült, sebesült,
     yaralı, yaralı? sebesült?

- *Nº 323, Vallási dal (mugamat kimi), Sultanova Mixek Rehim qızı (38), Şamaha, Demirçi*
Dünya vefasızdır, inanmaq olmaz, A világ állhatatlan, nem lehet hinni neki,
Arzu bir quyudur, doldurmaq olmaz. A vágy egy kút, nem lehet megtölteni.
Üreyimi vérdim sene yadigar, A szivemet adtam neked emlékül,
Men solsam da, yadigar Ha én meg is halok, az emlék nem
solmaz. hervad el.
- *Nº 324, Sirató (ağı), Tağrıyeva Mehfuza (56), Quba, Talabı Gışlag, CD-56*
Ezizim, balam, veten yaxşı, Kedvesem, [meghalni] a haza jó,
Géymeye balam, keten (-tan) Hordani, kedvesem, a vászonból készült
yaxşı. ruha jó.
Senin bir günüvi (-ünü) göreydim, Bár legalább egy napodat láttam
bala, volna,¹⁶⁴
Soora (son-) öleydim, Azután halnék meg, milyen jó [lett
ne yaxşı. volna].
Ezizim, balam, ay, balamdı(r), Kedvesem, jaj, kedvesem,
Ezizim, balamın balası balamdı(r), Kedvesem, kedvesem kedvese,
balamdı(r). kedvesem.
- *Nº 325, Vallási dal zikr-ben, Ahmadov Alsuar Zakir oğlu (59), Şamaha, Dağ Göyler*
Hezreti Bekir, dilinde zikir, Mohamed próféta, Allah nevét mondja,
Hu déyib döner eşq Hu-t mondva forog a szent szerelem
méydanında, terén,¹⁶⁵
Allah déyib döner eşq Allah nevét mondja forog a szent
méydanında. szerelem terén.
Hezreti Ömer, bélinde kemer, Szent Ömer, a derekán öv,
Hu déyib döner eşq méydanında, Hu-t mond, forog a szent szerelem terén,
Allah déyib döner eşq Allahot mondja, forog a szent szerelem
méydanında. terén.

¹⁶⁴ Amikor életben vagy.

¹⁶⁵ *Hu azaz Isten. Éşq méydanı* az a hely, ahol a vallási szertartások alatt táncolnak.

- № 326, *Ásík dala (aşık havası)*, *Hesenov Valéh Rehim oğlu (62, ásík)*, *Zagatala, CD-60*

Héy, ne bala, déyirem sene şöhretimi, sahibi-hüner menem,	Hej, hadd emlitem a hırnevemet, bátor hös vagyok,
Dava günü qorxu bilmez bir ner oğlu ner menem.	A harc napján félelmet nem ismerő hímteve fia hímteve vagyok. ¹⁶⁶
Cida düşdüm vetenimnen (---den) qürbete diyar-diyar,	Hazából idegen földre kerültem, faluról-falura vándorolok,
Xezineler yaraşığı bir le'li-gövher menem, bir le'li-gövher menem.	A kincstárák legértékesebb drágaköve vagyok, legértékesebb drágaköve vagyok,
A, bala, xezineler yaraşığı, aman, aman, aman, bir le'li-gövher menem.	Aj, a kincstárák legértékesebb drágaköve vagyok, aj, aj, egy drágakő vagyok.

- *Keserves (bayatı)*, *Israfilov Ağamurad Merzemgeli Balamurad oğlu (35, ásík)*, *Şamaha, CD-20*

¹⁶⁶ A hímteve az azerbajdzsániknál a bátorság szimbóluma.

MUTATÓK

1. Azerbajdzsáni dallamtípusok G-re transzponálva

A magyar hagyományok miatt közlöm a fő azerbajdzsáni dallamtípusokat G-re transzponálva is. Ez megkönnyítheti az összehasonlító elemzéseket azok számára, akikhez ez a transzponáláshoz áll közelebb.

Ion chordokon mozgó dallamok

● Ion-1. Egymagú kisméretű dallamtípusok.¹⁶⁷ Ez a csoport öt dallamtípust tartalmaz, ambitus szerint növekvő sorrendben. A dallamok 7- és 8-szótagosak.

The image shows five musical staves, labeled 1a) through 1e), each representing a different monophonic tune. The notation is in treble clef. Staff 1a) is in 6/8 time and features a melody with a trill on the final note. Staff 1b) is in 6/8 time and includes a triplet of eighth notes. Staff 1c) is in 3/8 time and features a trill on the final note. Staff 1d) is in 8/8 time and features a trill on the final note. Staff 1e) is in 6/8 time and features a trill on the final note.

45. kotta (~13. kotta). Egymagú kisméretű dallamtípusok 1a) A-G-(F#) gerinc¹⁶⁸
(N° 1-4), 1b) G-A-B-A-G domb (N° 5-7), 1c) B-A gerinc és B-A-G ereszkedés
(N° 8-15), 1d) B-A-G ereszkedés (N° 16-19), 1e) D-C-B-A-G ereszkedés (N° 20-21)

¹⁶⁷ Hadd hangsúlyozzam még egyszer, hogy az egymagú dallamok közé soroltam azokat a dallamokat is, melyeknek két párhuzamosan mozgó sora ugyanazon a hangon ér véget (pl. *mi mi mi mi | mi re do || mi re re re | re do do*).

¹⁶⁸ A-G gerinc alatt azt értem, hogy az első sor a A-G bichordon mozog határozottabb elképzelés nélkül. Az A-G-(F#) gerinc hasonlót jelent, de itt a B hang hangsúlytalan helyen előbukkanhat

● Ion-2. Kétmagú kisméretű dallamtípusok. A csoport 7- és 8-szótagos kisméretű dallamokat tartalmaz, melyek két zenei motívumból épülnek fel. A közös hangon záró párhuzamosan mozgáson kívül eltérő záróhangú sorok erősítik meg a két sor különböző karakterét.

46. kotta (~ 14. kotta). Kétmagú kisméretű ion dallamtípusok

2a) B-A gerinc, 2b) B gerinc, 2c) C-B-A ereszkedés, 2d) D-C-B-A ereszkedés,
2e) D gerinc D kadenciával

● Ion-3. Egymagú tripodikus dallamtípusok. A harmadik csoport az ion-1 kisméretű dallamainak tripodikus párjait tartalmazza. Mint látni fogjuk, sok tripodikus dallam hasonló egyes kisméretű illetve dipodikus nagyméretű dallamokhoz.

47. kotta (~ 15 kotta). Egymagú ion tripodikus dallamtípusok

3a) forgás A-G-F#-en, 3b) forgás B-A-G-n

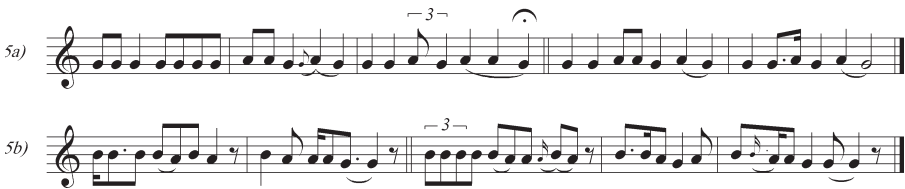
● Ion-4. Kétmagú tripodikus ion dallamtípusok. E csoport dallamai két típusra oszlanak.

48. kotta (~ 16. kotta). Kétmagú ion tripodikus dallamtípusok

4a) G-A gerinc, 4b) B-A-G gerinc

● Ion-5. Egymagú nagyméretű dipodikus típusok. Ezek a dallamok egyetlen hosszú zenei sorból állnak, melynek a közepe felé zenei cezúra van. Főleg ásíkok dalai, keservesek és siratók tartoznak ide.

49. kotta (~ 17. kotta). Egymagú nagyméretű dipodikus dallamtípusok

5a) A-G gerinc, 5b) B-A-G gerinc

● Ion-6. Kétmagú nagyméretű dipodikus típusok. A csoport két hosszú sorból álló dallamokat tartalmaz. A dallamsorok A-n vagy G-n érnek véget. Ez és még néhány más tulajdonságuk miatt egyes idevaló típusok hasonlítanak a magyar és az anatóliai sirató legáltalánosabb formájához. A csoport típusai között az első sorok magassága jelenti a legfontosabb megkülönböztető jegyet.

50. kotta (~18. kotta). Kétmagú nagyméretű dipodikus ion dallamtípusok

6a) B-A-G-(F#) gerinc, 6b) B-A gerinc, 6c) (D)-C-B-A gerinc

Lokriszi chordokon mozgó típusok

- Lokriszi-1. Egymagú kisméretű típusok. Ez a csoport egymagú, 7- vagy 8-szótagos dallamokat tartalmaz.

1a)

1b)

1c)

1d)

1e)

1f)

51. kotta (~ 19. kotta). Egymagú kisméretű lokriszi dallamok
 1a) (B $\flat$)-A $\flat$ -G és A $\flat$ gerinc, 1b) B $\flat$ -A $\flat$ G gerinc, 1c) B $\flat$ gerinc,
 1d) B $\flat$ -A $\flat$ -G gerinc D-vel, 1e) C-B $\flat$ gerinc, 1f) (D $\flat$)-C-B $\flat$ gerinc

- Lokriszi-2. Kétmagú kisméretű típusok. A csoport 7- és 8-szótagos dallamokat tartalmaz, nyolc típusba rendezve növekvő ambitus szerint. Az egyes típusok között nincs éles határ, de az azerbajdzsáni népzene egyszerű világában ezek a típusok mégis külön egyéniséggel bírnak.

2a)

2b)

2c)

2d) Musical notation for 2d) in G major, 2/4 time, featuring a sequence of eighth notes and quarter notes.

2e) Musical notation for 2e) in G major, 2/4 time, featuring a sequence of eighth notes and quarter notes with a fermata.

2f) Musical notation for 2f) in G major, 2/4 time, featuring a sequence of eighth notes and quarter notes with a fermata.

2g) Musical notation for 2g) in G major, 2/4 time, featuring a sequence of eighth notes and quarter notes with a fermata.

2h) Musical notation for 2h) in G major, 2/4 time, featuring a sequence of eighth notes and quarter notes with a fermata.

52. kotta (~ 20. kotta). Kétmagú kisméretű lokriszi típusok

- 2a) $(B\flat)-A\flat-G$ gerinc, 2b) ereszkedik $B\flat$ -ről G -re majd visszalép $B\flat$ -re,
 2c) $B\flat-A\flat$ gerinc, 2d) $B\flat$ gerinc, 2e) $C-B\flat-(A\flat)$ gerinc,
 2f) C gerinc, 2g) $D\flat-C-B\flat$ gerinc, 2h) $E\flat-D\flat-C-B\flat$ ereszkedés

• Lokriszi-3. Egymagú tripodikus típusok. A csoport egyetlen tripodikus zenei gondolatból álló dallamokat tartalmaz. Ezek a típusok nagyon hasonlatosak egymáshoz, amit a tripodikus osztás még tovább fokoz. A típusokat ismét növekvő ambitus szerint mutatjuk be.

3a) Musical notation for 3a) in G major, 2/4 time, featuring a sequence of eighth notes and quarter notes.

3b) Musical notation for 3b) in G major, 2/4 time, featuring a sequence of eighth notes and quarter notes.

3c) Musical notation for 3c) in G major, 2/4 time, featuring a sequence of eighth notes and quarter notes with a fermata.

53. kotta (~ 21. kotta). Egymagú lokriszi tripodikus típusok

- 3a) $A\flat-G$ gerinc, 3b) $B\flat-A\flat-G$ gerinc, 3c) $B\flat-A\flat$ gerinc

• Lokriszi-4. Kétmagú tripodikus dallamtípusok. Típusai két zenei gondolatból építkeznek, a típusokat növekvő ambitus szerint soroljuk fel.

4a)

4b)

4c)

4d)

4e)

4f)

54. kotta (~ 22. kotta). Kétmagú tripodikus lokriszi típusok

4a) $A\flat-G$ gerinc, 4b) ereszkedés $B\flat-A\flat-G$ -n majd egy felugrás, 4c) $B\flat-A\flat$ gerinc,
4d) $B\flat$ gerinc, 4e) $C-B\flat$ gerinc, 4f) $D\flat-C$ gerinc

●Lokriszi-5. Egymagú nagyméretű típusok, csak három ilyen dallamot találtam. Egyikük az $A\flat-G$ bichordon mozog (61. kotta 5a); a másik kettő pedig $B\flat-A\flat$ -n, mielőtt elérik a záróhangot.

5a)

5b)

55. kotta (~ 23. kotta). Egymagú nagyméretű lokriszi típusok

5a) $A\flat-G$ gerinc, 5b) $B\flat-A\flat$ gerinc

●Lokriszi-6. Kétmagú nagyméretű típusok. Nagyon kevés ilyen dallam van, mindegyik fő kadenciája $B\flat$, ami gyakori a kétmagú fríg dallamok között is. A dallamok magasabb sorai a $C-B\flat-A\flat$ hangokon mozognak, kettő $B\flat-A\flat$ -n, a többi $C-B\flat$ -n.

56. kotta (~ 24. kotta). Kétmagú nagyméretű lokriszi típusok
6a) C-B $\flat$ -A $\flat$ gerinc

Eol chordokon mozgó dallamok

- Eol-1. Egymagú kisméretű eol típusok. Ez a csoport nagyon egyszerű, egy motívumos, 7- és 8-szótagos dallamokat tartalmaz. A csoport dallamai között nehéz különbséget tenni; akár egyetlen nagyobb típusba is oszthatnánk őket. Mégis, az egységes tárgyalás kedvéért, típusokba osztottam őket.

57. kotta (~ 25. kotta). Egymagú kisméretű eol típusok
1a) (C)-B $\flat$ -A-n recitáló-ereszkedő, 1b) B $\flat$ gerinc, 1c) C-B $\flat$ gerinc

- Eol-2. Kétmagú kisméretű típusok. Az eol csoport 7- és 8-szótagos kétmagú dallamok népes típusait tartalmazza.

2e1)

2e2)

2e3)

58. kotta (~ 26. kotta). Kétmagú kisméretű eol típusok
 2a) B $\flat$ -A gerinc B $\flat$ /A kadenciákkal, 2b) C-B $\flat$ -(A) gerinc,
 2c) C gerinc B $\flat$ vagy A kadenciával, 2d) ereszkedés majd egy D gerinc vagy domb,
 2e1-3) különböző magasságú sorok C vagy D kadenciával

● Eol-3. Négysoros kisméretű típusok ('pszalmódizáló' típusok is)

3a)

3b)

3c)

3d)

59. kotta (~ 27. kotta). Négysoros kisméretű eol dallamok 3a) B $\flat$ (F)F kadenciák és változatai, 3b) B $\flat$ (B $\flat$)G kadenciák és változatai, 3c) B $\flat$ és C főkadencia, az első sor C-n recitál, 3d) B $\flat$ és C főkadenciák, az első sor D-n recitál, 3e) nagyobb ambitusú dallamok, D főkadenciával

• Eol-4. Egymagú tripodikus eol típusok. A csoport egymagú tripodikus dallamokat tartalmaz az első sor emelkedő ambitusa szerint. A pszalmodizáló dallamokhoz hasonlóan, e dallamok többsége AXM 1-2-ből származik, az én gyűjteményemben csak egyetlen ilyen dallam szerepelt. Az egyes típusok csak egy-két dallamot tartalmaznak.

60. kotta (~ 28. kotta). Egymagú tripodikus eol típusok
 4a) C-B $\flat$ -A-G gerinc, 4b) D-C-B $\flat$ gerinc

• Eol-5. Kétmagú tripodikus eol típusok

61. kotta (~ 29. kotta). Kétmagú tripodikus eol típusok
 5a) különböző magasságok A kadenciával, 5b) különböző magasságok B $\flat$ kadenciával, 5c) különböző magasságok C vagy D kadenciával

- Eol-6. Egymagú nagyméretű típus (№ 322-323)
- Eol-7. Kétmagú nagyméretű típusok (№ 324-325)

a)

b)

62. kotta (~ 30. kotta). Nagyméretű eol típusok
 a) egymagú dallam, b) kétmagú dallam

- Eol-8. Több nagyméretű soron ereszkedő eol dallamok (№ 326)

63. kotta (~31. kotta). Több nagyméretű soron ereszkedő eol dallamok

2. Az adatközlök neve alfabetikus sorrendben

1. Abasova Hebibe Mustafa qızı (68)
2. Ağamurad Merzengeli Balamurad oğlu İsrailov (35, ásik)
3. Ağasova Mina Mehemed qızı (45)
4. Ahmadov Alsuar Zakir oğlu (59)
5. Allahyarova Gövher Éyyub qızı (87)
6. Almazov Ekrem Memmed oğlu (36)
7. Ariqov Yunus Şirin oğlu (45)
8. Balayév Nuru Şahbala oğlu (1929)
9. Bedelova Xatun Ehmed-paşa qızı (69)
10. Celilova Refize Gülmemmed qızı (45)
11. Davudova Huri Mehemed qızı (80)
12. Delivelov Eldar Qadim oğlu (45)
13. Delivelova Qulabatın Mahmud Qızı (74)
14. Efruz Mikayıl qızı (96)
15. Ehlimanova Yaxşıxanım Qocakişi qızı (73)
16. Ehmedova Cemile Misir qızı (36)
17. Ehmedova Şefiqe Hesén qızı (60)
18. Eliyév Bayram Balakişi oğlu (71)
19. Eliyév Kamal Nuru oğlu (69)
20. Eliyéva Gülxanım (86)
21. Esedova Dilşad Ehmed qızı (68)
22. Ferecova Ziyaret Miteyib qızı (73)
23. Hacıyéva Qırqovul Mehemed qızı (76)
24. Haşimova Adile İsaq qızı (66)
25. Heraçiyéva Cemile Şemseddin qızı (44)
26. Hesénbeyova Séyidxanım Kerbelayı Mirehed qızı (96)
27. Hesénov Veléh Rehim oğlu (62, ásik)
28. İbrahimova Xalide Algül qızı (75)
29. İskenderova Fatmasoltan Hüséyn qızı (95)
30. İsmayılova Cemile Hüséynqulu qızı (70)
31. İsmayılova Qızbeş Rza qızı (60)
32. Kerimov Abbas Rzaxan oğlu (72)
33. Kerimov Nebi Süleyman oğlu (71)
34. Mahmudova Bayramxatın Danyal qızı (69)
35. Mehdiyéva Şemsiyyet (75)
36. Meherremova Töhve İmanxan qızı (84)

37. Memmedeliyév Vamiq Memmedeli oğlu (53)
38. Memmedova Gülgez (60)
39. Memmedova Şeker Nureddin qızı (67)
40. Mövliyéva Beyistan Ehmed qızı (79)
41. Muradova Hafizet Zabibulla qızı (70)
42. Nebiyév Sefter Hacı oğlu (86)
43. Nezer Yareliyév Mecid oğlu (75)
44. Novruzova Qemer Ali qızı (67)
45. Nureliyéva Hacmene Sefer qızı (75)
46. Qallayév Feyzulla Müslüm oğlu (50)
47. Qasimova Réyhan (72)
48. Qedirova Nıcat Mehmedali qızı (78)
49. Qehramanova Tavar Necefqulu qızı (69)
50. Qocayéva Hemayil Füzuli qızı (46)
51. Qocayéva Sahab Sefiqulu qızı (79)
52. Quliyéva Zéyneb Xanlar qızı (68)
53. Qurbanova İmamet İbadulla qızı (48)
54. Qurbanova Kelimet Hesen qızı (70)
55. Sadıqov Hüséyn Rahim oğlu (50)
56. Semenova Alma (99)
57. Söhbətova Hanim Veli qızı (68)
58. Sultanova Mixek Rehim qızı (38)
59. Sultanova Nazile Misir qızı (55)
60. Sultanova Semaye Ejder qızı (62)
61. Şerifov Vahid (33)
62. Şixeliyéva Xanım (85)
63. Şükürova Tamara Domac qızı (50)
64. Tağıyéva Mehfuza (56)
65. Terane Oktay qızı (26)
66. Umarova Rehimey (70)
67. Xalıqova Rübare (93)
68. Xalilov Ağapaşa Terlan oğlu (55)
69. Yareliyév İbadulla Nezer oğlu (42)
70. Yusifova Xanım Hesen qızı (77)
71. Yusifova Zerife Ebdürrehman qızı (71)
72. Zahidov Xanış (67)

Rajtuk kівül további hetven férfitól és nőtól gyűjtöttem, akiknek a dallamai nem kerültek be a kötetbe.

3. A dallamok listája az azerbajdzsáni szöveg kezdő szavai szerint

A dallamok szöveg szerinti rendezésénél az *a*, *éy*, *ay*, *déyir*-szerű töltelék szavakat nem vettem figyelembe, kivéve, ha a dallam első szótagaként szerepeltek.

- A, bendi-bendi gelinimiz ▪ 147
A, bey baxtı mübarek ▪ 34
A, cehre, cehre ▪ 109
A, soldu güllerim dağlar ▪ 143
Ağaçda léylek yuva bağlar, géder ▪ 306
Ağlıyxnan gülsen ▪ 29
Al almağa gelmişem ▪ ex. 9a2
Al almağa gelmişik ▪ 145
Ala gözlerinde ▪ ex. 40b
Alınmıyan, ne senger ver, ne qala ▪ 100
Allah vérir, alır haqq ▪ 14
Allah, Allah ▪ 5, ex. 4a
Allah, gezersen Qarabağdan aralı ▪ 322
Alma almaya benzer ▪ 277
Almanı attım xarala ▪ 30
Altımda maydan, kéçirdim çaydan ▪ 303
Aman, ana, can ana ▪ 240
Anam ağlıyır déyirdi ▪ 71
Anam, bacım, ay, alaköz céyran ▪ 21
Anam, bacım, qız-gelin ▪ 22, 59
Aranda qaldım, ay, nene ▪ 294
Araz gelir lilinen, Téllo ▪ 65
Araz üste, buz üste ▪ 301
Araz, Araz, xan Araz ▪ 10
Arazım, layle, layle ▪ 23
Arpa çay aştı, daştı ▪ 35
Aşım yavan qalıbdır ▪ 175
Aşiq üçün ağlaram ▪ 187
Astanadan astana ▪ 32
At gelir aparmağa ▪ 17
At keher, oğlan keher ▪ ex. 33a
Atım-tutum bu balanı ▪ 12, 38
Ay, Allah, bundan bés dene vér ▪ 54
Ay, Allah, yaz geleydi ▪ 281, 316
Ay, Allahın eşqine ▪ 201
Ay, aşı süz, qoy, quda ▪ 27
Ay, bala, gelin ▪ 78
Ay, gelin taxtı nubarek ▪ 307
Ay, hezerat ▪ 202
Ay, lalezardır bu géce ▪ 42
Ay, ne déyim meclislerde ▪ 203
Babadan bir ağ quş gelir ▪ 16
Bağçamızda gül bitti ▪ ex. 7b
Bağda yüzüm ağacı ▪ 241
Bakının ağ alması ▪ 15
Balam, laylay ▪ 43, 219
Balama qurban alçalar ▪ 155
Barama bax, barama ▪ 113
Başına men dolanım ▪ ex. 9d1
Bazarda bal var, laylay ▪ 278
Béle balanı, hay, bazarda hesir ▪ 317
Béle xoş dileyimin, salamı bu dostlara ▪ 138
Béle, biçare İmanem men bextiqare ▪ 72
Ben qaribem ötende ▪ 114
Benövşeyem, bitmişem ▪ 242
Bir ayrılıq olmasaydı ▪ 120
Bir qız sévdim uca dağlar başında ▪ 207
Bir yar gelir obasından ▪ 149
Bizim başımıza gelen ▪ 273
Bizim dağlar sizin dağdan gezmeli ▪ 309
Bu boyda derd çekmezdim ▪ 263
Bu dağlar olmasaydı ▪ 101

- Bu dağlar, bu dağlar ▪ 247
 Bu dünyada üç nesilden ▪ 208
 Bu dünyada üç şey ▪ 76
 Bu dünyadan géder oldum ▪ 112
 Bu gelen dörd atlıdır ▪ 290
 Bu gelen yara benzer ▪ 299
 Bu gelin saçlı gelin ▪ 235
 Bülbülem, a, bala, güle
 bendem ▪ ex. 10c
- Çalxa-çalxa, yağ olsun ▪ 4
 Çalxan-çalxan, ay, néhrem ▪ ex. 6
 Çalxan-çalxan, yağ olsun ▪ 97
 Canım, qoyunun keline ▪ 274
 Cavanlığın, mehebbetin eşqine ▪ 196
 Çayda balık tordan kéçer, gelmişik ▪ 314
 Cehre, cehre ▪ 2
 Çeltikler dirçelibdir ▪ 318
 Céyranım çöle düşdü ▪ 137
 Çoban, qaytar quzunu ▪ 164
- Dağda darılar ▪ 61, 188
 Dağlar dağımdır benim ▪ 176
 Dağlar dağın olsun ▪ 269
 Dağlar havasından nefes alan millet ▪ 85
 Dağlar marala qaldı ▪ 96, 237
 Dağlar sende neyim qaldı ▪ 276a
 Dağlar, dağlar, a, derdim ▪ 31
 Dağlar, qoşa dağlar ▪ 291
 Dağlara çen düşende ▪ ex. 10a
 Dağların başına bax ▪ 95
 Dam üstedir damımız ▪ 69
 Deniz qırağındayam ▪ ex. 10b
 Derdliyem, yaralıyam ▪ 167
 Dérem, dérem tay gelir, buléyli ▪ 63
 Derya kenarında tikdirdim
 gümbez ▪ 216
 Derya, senden kim kéçdi ▪ 230
 Deryada gül bitibdir ▪ 44
- Deryadan çıxıbdır Nuhun gemisi ▪ 213
 Deryalardan bir gemi geldi ▪ 55
 Desmelin gülü yansın ▪ 49
 Déydéy, bala, déydéy ▪ 254
 Déyim sene şöhetimi ▪ 326
 Déyirem de bize ▪ 253b
 Deyirman çiçek-çiçek ▪ 111
 Dolamadan dağdan uçdu ▪ 119
 Dovşanım méşeye girer ▪ 20
 Duman geldi bu dağlardan ▪ ex. 3b
 Duman geldi dağlara ▪ 223
 Dur, bacım, a, bacım ▪ 199
 Dünya vefasızdır, inanmaq olmaz ▪ 323
 Düzlerinde maralların gezerdi ▪ 308
 Eceb qaldı qaranlıq türbelerde ▪ 305
 Éday, géde gét eylen gelginen ▪ 248
 Ehmed bağı sulayıb ▪ 298
 Él seni isteyib qabağa çekse ▪ 75
 Éle bil qanadı qırq quşam, uça
 bilmirem ▪ ex. 40a
 Éle mi söyüd bar vérmez ▪ 73
 Eli gelir méседen ▪ ex. 33c
 Évlerde çox söz olar ▪ 228
 Evvel, evvel Hezret babadır, qarlıdır
 başı ▪ 215
 Éy, béle ... elacsız yazım ▪ 64
 Éy, lalla, bir quş idin ▪ 310
 Éylemi, daşlı dağlar ▪ 297
 Ezel söyle bismillah ▪ 6
 Ezeliner, gel éyledi ▪ 106
 Ezizim qarğadan al ▪ 45
 Ezizim sini-sini ▪ 224
 Ezizim, ağlamazdım ▪ 50
 Ezizim, balam, laylay ▪ 268
 Ezizim, balam, veten yaxşı ▪ 324
 Ezizim, géder, qalmaz ▪ 153
 Ezizim, qalasız ▪ 135
 Ezizinem oda yansın ▪ 93
 Ezizinem, o günéyler ▪ 191

Ezizinem, qazan ağlar ▪ 162
Ezizinemdir neçiyem men ▪ ex. 9d2
Eziziyem başa dolsun ▪ 253a
Eziziyem Gülendama ▪ 3, 249, 250
Eziziyem oyan, gül ▪ 186a
Eziziyem, vetene sarı ▪ 157
Eziziyem, yüz il gez ▪ 262
Felek seni yanasan ▪ 165

Géceler, ay, géceler ▪ 181
Géderem ana ▪ 166
Géderik, gene gelerik ▪ 131
Gédirem, yolum daldır ▪ 264
Gel, gédek daş bulağa ▪ 283
Gel, senden xeber alım ▪ 160
Gel, yoldaş, mahnı déyek ▪ 259
Gelin déyer: ata, ata ▪ 171
Gelin geldi otağa ▪ 152
Gelin gelir, düşürün ▪ 261, 284
Gelin gelir, xan gelir ▪ 227
Gelin, gelin, gel, hadı ▪ 233
Geline bax, geline ▪ 163
Gelinimizi getirmişik ▪ 193
Gétđi gülüm, ağlaram ▪ 221
Gétmis idim, su getirem Ekbera ▪ 197
Göyde bulud yan géder ▪ 48
Göyerçinem, uçtun, gel ▪ 19
Güdrü düzündə ▪ 184
Günü-günden artır ürekte yaram ▪ 198

Haca géder hacıların hacısı ▪ 212
Hacı Qaraman kimi ▪ 276b
Hay, lolo, lolo, yelesi ▪ ex. 32b
Hay, qardaşın küren atı ▪ 302
Hele güllerimin gülü solmayıb ▪ 161
Her igidin işi déyil ▪ 178
Heşterxana géden gemi gelmedi ▪ 209
Hezret Babanın dağında ▪ ex. 4b
Hezreti Bekir, dilinde zıkr ▪ 325

Hilnen mixeyi men isteyende ▪ ex. 32c
Hüriler, periler yığılsın bağa ▪ 211
Hüsnü ruhu Mustafaya penzer ▪ 200

İğitlerim dağları yarır ▪ 267
İmam şehid olubdur ▪ 229
İnek sağan özüdü ▪ 146
İneyim, ay, ineyim ▪ 108
İrevanda bir quyu var ▪ 300
İşçi olseydım işlerdim ▪ 37
İstekanın sarısı ▪ 287
İsteyerem, ölmek isteyarem ▪ 271
İtenleri dindireydik ▪ 134

Kasalarım irefdedir ▪ ex. 9c1
Kelin, gédek Xorozlunun düzüne ▪ 205
Kesme yolum, qoy, gédim, éy,
bihaya ▪ 206
Kim sene tutsa ezab ▪ 148
Kimler geldi, kimler getđi ▪ 89
Kişmiri şalın ollam ▪ ex. 34a
Kor olasan, ay, gözlerim ▪ 40
Koroğlunun köçün gördüm ▪ 130

La ilaha, ill' Allah ▪ 126, 266
Lampanın şarı yaşıl ▪ 94
Layla çaldım, yatasan ▪ 13
Layla dédim, yat dédim ▪ 98
Layla, layla ▪ 26, 47, 292
Laylan gelir ellere ▪ 129
Laylay çalam ucadan ▪ 182
Laylay çalam, yatasan ▪ ex. 9b1
Laylay çalım, yatasan ▪ ex. 9a1
Laylay dédim balama yatınca ▪ 258
Laylay dédim hemeşe ▪ 177, 251
Laylay dédim, yatasan ▪ 41, 110, 115,
116, 128, 231, 234, ex. 1
Laylay déyim ▪ 285a
Laylay, a, gülü yansın ▪ 270

- Laylay, balam, a qurban ▪ ex. 32a
 Laylay, balam, a, laylay ▪ 117, 122, 183, 244, 265, 285b
 Laylay, béşiyim, laylay ▪ 18, 24, 173, 180, 185
 Laylay, déyerem adına ▪ 245
 Laylay, layla, laylay ▪ 47
 Laylay, laylay, balam, laylay ▪ 170, 239
 Laylay, qardaşım ▪ 132
 Laylay, torpağım, laylay ▪ 121b
 Laylay, vetenim, laylay ▪ 36
 Léyléy, balam ▪ 255
- Mahir emi gétدی déyir qoşuna ▪ 67
 Maralın dizi qanlı ▪ 222
 Mecazi sözlerin bahası nedir ▪ 79
 Mehlede nar ağacı ▪ 282
 Men aşiq béle derde ▪ 66
 Men aşiq éle virandım ▪ 53
 Men aşiq méşeli yérde ▪ 246
 Men aşiq o günéyler ▪ 104, 121a
 Men aşiq qala yérde ▪ 156
 Men aşiq, sen sarı gül ▪ 159
 Men aşiq, üzüm qara ▪ 139
 Men aşiq, veten ağlar ▪ ex. 42
 Men aşiq, veten sarı ▪ 133
 Men asiqam ölke senden ▪ 51
 Men aşıgam, ay, inci könlüm ▪ 218
 Men aşıgam, üzüm qara ▪ 9
 Men gédirem, ağlama ▪ 289
 Men oxuyuram yar yuhudan oyansın ▪ 204
 Meni dövri-felek qoymuş ▪ ex. 36
 Menim derdim uludur ▪ ex. 2a-b
 Meşdiyem, kebléyiyem ▪ 315
 Mezarın başında dayanmışam men ▪ 74
 Mixek ekdim talxındı ▪ 56
 Mixeyi ekdim leyende ▪ 256
- Ne baxırsan yanı-yanı ▪ 295, 296
 Ne durmusan dağ başında qar kimi ▪ 313
 Néce baxım éve-éşiyé ▪ 102
 Néhre bol ▪ 105
 Néhre sağım, yağ olsun ▪ 144
 Néhrem gel ▪ 91, 92, 123, 141, 220, 232
 Néhrem gelsin, yağ olsun ▪ 90
 Néhrem, o, mo, mo ▪ 172
 Nenem, dur ▪ 124
 Nenem, nenem ▪ 107
 Neneş, neneş, ay, neneş ▪ 238
 Nurun sahibidir Resuli Allah ▪ 194
- Ot yéri, örüş yéri ▪ 58
 Oturmuşdum éyvanda ▪ 169
 Ovçu vurma maralı, öz hayının üstedir ▪ 214
 Ovçuyam, ovlanamam ▪ ex. 3a
 Oxu, oxu, alım yar ▪ 11
 Ömrümün payı bitib ▪ 179
 Övümüzé gelin gelir ▪ 7, ex. 10d
 Öyle vaxtıdı, oyandım ▪ 39
- Payız olar, cüttü cütün cüter ▪ 70
 Pencereden daş gelir ▪ 60
 Portağal oyum, oyum ▪ 280
- Qalanın dibinde alağ éylerem ▪ 210
 Qalanın dibinde qırğı seslenir, yar ▪ 293
 Qapıda duran menem, men ▪ 168
 Qarabağda bağ olmaz ▪ 189, 192
 Qardaş, qardaş, xan qardaş ▪ 25
 Qarğımışam benövşeler bitmesin ▪ 312
 Qerib dédiyimize ▪ 103
 Qerib öldü, götürün ▪ 140
 Qerib ölkede olan, bala, laylay ▪ 136
 Qırıq dağlar, çoban ▪ 217
 Qız, sene mayilem ▪ 62

Qızıl gül butam, laylay ▪ 272
Qızıl gül butası, nergiz butası ▪ 77
Qızıl gül esdi ▪ 33
Qızıl gül oyum-oyum ▪ 304
Qızıl güle batasan ▪ 84
Qızıl gülsen, butasan, balam ▪ 288
Qızıl gülün içinde ▪ 52
Qızım, sene başmaq alım ▪ 279
Qoyun olsa géderem ▪ 57
Quş idik, géderdik bir-birimizden
aralı ▪ ex. 32d

Sabah bindim, oyandım ▪ ex. 7a
Salam olsun sene bacı ▪ 150
Şamamaya oxşuyursan ▪ 252
Şamdan yola düşmüşəm ▪ 174
Saraldım méşe kimi ▪ 226
Sémavere od salmışam ▪ 190
Sen Keremin kanısan ▪ 8
Sendedir her derd, sendedir
derman ▪ 195
Senden meded ▪ 86
Senden xeber alım, éy, Tufanı ▪ 68
Sene gülüm démerem ▪ 87
Sensen qızıl gül ▪ ex. 33b
Seyyada bax, seyyada ▪ 275
Simavara od salmışam ▪ 28
Simavarım ağ olsun ▪ 127
Şirvanın yastı yolları ▪ 99
Solun gültek, uzun qemtek ▪ 236
Sona xanım, çix éyvana ▪ ex. 34c

Sona, gün gétdi dağ başına ▪ 319
Su geldi, basdı yolu ▪ 257
Su gelir, arxa ne var ▪ 320
Sudan oldum, ay, qardaş ▪ 1

Tağımda duman ağlar ▪ 154
Tamburun bəş bendindən ▪ 260
Töküler üstündən dürlü-dürlü
günahlar ▪ 83
Tumasata kimi ▪ 186b

Üreyimizde yara var ▪ 46

Veten oğulları ▪ 142
Vurub seni sındıraram ▪ ex. 5

Yağış yağar, şırıldar ▪ 225
Yalı yalaqda qaldım ▪ 158
Yarın bağında üzüm esgeri ▪ 321
Yaxın sizdaş kimi, eziz dos(t)
kimi ▪ 80

Yaxşı dinle ezanı ▪ 286
Yaylıgı nefti, nefti... ▪ 125
Yéne yaylaq gül bezenib ▪ 151
Yéri, yéri, beste boyuna
qurban ▪ 311
Yuxu bilmez gözlerim ▪ 118

Azerbajdzsáni dalok szöveg
nélkül ▪ 82, ex. 35
Ima arabul ▪ 81

4. A dallamok listája gyűjtési helyek szerint

*Térkép a gyűjtési helyekről
(a térképen levő számok jelentését a következő táblázaton láthatjuk)*

	központ	hely	dallamok
1	Baku	Baku város	
2		Merdekan	116, ex.43
3		Šuvelyan	
4		Šumgait	
5	Šamaha	Šamaha város	18, 73, 76, 79, 93, 162, 201, 212, ex.1, ex.41
6		Šehriyar	
7		Mel'gam	69, 150, 161, 164, 166, 182, 221, 243, ex.9a2, ex.33a
8		Kirovka	ex.39
9		Demirçi	60, 108, 110, 113, 117-120, 122-126, 141, 177, 184, 199, 203, 208, 218, 223, 238, 323, ex.32d, ex.33c

10		<i>Zarat</i>	3, 27, 34, 38, 88, 145, 163, 219, 220, 228, 231, 233, 242, 244, 249-251, 307, ex.9b2 (felv. Şamaha/Şehriyar ker.)
11		<i>Şıkyar</i>	
12		<i>Hilmilli</i>	188, 222, 234
13		<i>Nabur</i>	39, 40, 43, 149, 202, 37, 216, ex.33b
14		<i>Sündi</i>	2, 5, 41, 42, 52, 86, 87, 90-92, 109, 135, 137, ex.3b, ex.4b, ex.5, ex.9c2
15		<i>Çaylı</i>	
16		<i>Kelaxana</i>	64, 72, 74, 75, 95, 99, 106, 154, 157, 160, 165, 196, 264
17		<i>Çuxuryurd</i>	30, 143, 158, 217
18		<i>Dağ Göyler</i>	1, 6, 13-16, 21, 26, 28, 31, 56-59, 66, 68, 70, 84, 89, 101, 102, 130, 147, 170, 172, 181, 190, 194, 195, 211, 213, 215, 248, 256, 274, 286, 325, ex.2a-b, ex.3a, ex.4a
19		<i>Kelbecer/Beylik</i>	
20	Sirvan	<i>Göyçay</i>	129
21	Quba	<i>Quba város</i>	47, ex.44d-f
22		<i>Amsar</i>	23, 54, 115
23		<i>Şudux</i>	ex.44b-c, ex.44g (felv. Sumgait)
24		<i>Talabı Gışlag</i>	7, 11, 19, 22, 33, 55, 67, 82, 94, 111, 136, 171, 183, 224, 232, 239, 240, 245, 268, 292, 324, ex.7a, ex.9d2, ex.44a
25		<i>Zargova</i>	
26		<i>Qorxmazoba</i>	
27	Zagatala	<i>Zagatala város</i>	32, 326
28		<i>Aşağı Tala</i>	167, 175, 226, 227, 255, 257, 259-261, 265, 284, 285a-b
29		<i>Yukarı Tala</i>	
30		<i>Car</i>	
31		<i>Makov</i>	
32		<i>Çobanköl</i>	17, 50, 63, 81, 105, 112, 114, 127, 128, 146, 176, 178, 179, 236, 262, 263, 266, 281-283, 316, ex.10d
33		<i>Qımur</i>	4, 83, 252, 258, 269, 272, 298, ex.10b, ex.34b
34		<i>Suvagil</i>	254

35	Karabah	<i>Cebraill/ Gazanzeri</i>	8-10, 29, 44, 45, 48, 53, 65, 71, 98, 103, 104, 107, 121a-b, 131-133, 139, 173, 185, 186a-b, 187, 189, 193, 197, 200, 230, 235, 237, 241, 246, 247, 270, 271, 275, 276a-b, 305, 308, ex.6, ex.10c, ex.42 (felv. Merdekan)
36		<i>Xalafşa</i>	24, 25, 35, 36, 46, 49, 51, 96, 134, 140, 144, 152, 229, 253a-b, 273, 291, ex.7b (felv. Merdekan)
37	Zengilan	<i>Dellyaklı</i>	97, 156, 159, 180, ex.9a1 (felv. Sumgait)
38		<i>Kazax</i>	
39	Lenkaran	<i>Salyan</i>	153, 155, 204 (felv. Baku/Genclik)
40	Grúzia	<i>Başkeçid</i>	78, 80, 100, 138, 151, 214 (felv. Şamaha/Kelaxana)
41		<i>Tbilisi</i>	12, 61, 77, 174, 206 (felv. Baku/Merdekan)
42-44	Örményország	<i>Poladkent/Ijevan</i>	85, 142, 267, 322, ex.40a (felv. Şamaha)
45	Nahicseván		20, 148, 191, 192, 280, ex.9c1, ex.9d1, ex.10a, ex.35 (felv. Baku)

5. Műfajok

Sirató, keserves

Sirató (ağı) ▪ 9, 25, 35, 36, 44-46, 48-51, 53, 66, 74, 96, 101-104, 113, 114, 121a-b, 122, 131, 133, 134, 136, 137, 139, 140, 161, 186a-b, 187, 189, 191, 192, 202, 230, 240, 241, 246, 247, 253a-b, 267, 270, 271, 273-275, 276a-b, 291, 308, 324, ex.7b, ex.10b, ex.40a, ex.42

Keserves (ağı) ▪ 1, 19, 28, 29, 33, 37, 39, 40, 55, 56, 64, 71, 73, 76, 80, 85, 93, 95, 99, 111, 120, 135, 138, 142, 143, 153, 157-159, 162, 165-167, 176, 181, 204, 208, 209, 214, 216-218, 221, 223, 224, 226, 237, 257, 263, 264, 297, 306, 312, 322, ex.2a-b, ex.3a-b, ex.7a, ex.9d2, ex.10c, ex.32d, ex.36

Altató, gyermek becézgetés, gyermekdal

Altató (bayatı) ▪ 13, 18, 23, 24, 26, 31, 41, 43, 47, 52, 84, 87, 98, 110, 115-118, 128, 129, 132, 155, 170, 173, 177, 180, 182, 183, 185, 219, 231, 234, 239, 244, 245, 251, 254, 255, 258, 265, 268, 269, 272, 285a-b, 292, ex.1, ex.9a1, ex.9d1

Gyermek becézgetés (uşaq oxsaması) ▪ 12, 38, 54, 61, 188, ex.32a

Gyermekdal (uşaq oyunu) ▪ 20, ex.35

Ásík dala, epikus dal

Ásík dala (aşık havası) ▪ 75, 100, 106, 156, 196, 151, 326

Epikus dal (epik neğme) ▪ 130, ex.9b1
Dal ásik-vetélkedéskor (déyişme) ▪ 298

Vallási dal

Ima (ilahi) ▪ 112, 179
Imára szólító ének (ezan) ▪ 81
Vallási dal (mersiye) ▪ 72, 82, 148, 150,
174, 206, 222, 229, 236, 323
Vallási dal zikr-ben (zikr havası) ▪ 5, 6,
8, 14, 16, 68, 79, 83, 86, 89, 126,
160, 194, 195, 197, 200, 215, 266,
286, 305, 325, ex.4a-b

Szerelmes dal, népdal, vidám dal

Szerelmes dal (sevgi haqqında) ▪ 3, 10,
15, 30, 62, 78, 94, 149, 154, 198, 205,
207, 210, 211, 225, 242, 249, 250, 252,
256, 287-289, 294-296, 299, 301, 309-
311, 313-315, 317, 319, 321, ex.33b,
ex.34a, ex.34c, ex.40b
Népdal (mahni) ▪ 11, 32, 57, 58, 60, 63,
70, 125, 127, 168, 169, 178, 190, 248,
259, 260, 262, 277-283, 290, 293, 300,

302-304, 316, 320, ex.9c1, ex.10a,
ex.32c

Vidám dal (meyxana, letife) ▪ 119, 67,
203

Munkadalok

Fejő dal (inek oxşaması) ▪ 21, 107, 108,
124, 146, 199, 238
Szövő dal (cehre havası) ▪ 2, 109, 184,
ex.5
Köpülő dal (néhre havası) ▪ 4, 90-97, 105,
123, 141, 144, 172, 175, 220, 232, ex.6

Lakodalmi dal

Lakodalmi dal
(toy havası) ▪ 7, 17, 22, 27, 34, 42,
59, 65, 69, 77, 88, 145, 147, 152,
163, 164, 171, 193, 201, 212, 213,
227, 228, 233, 235, 243, 261, 284,
307, 318, ex.9a2, ex.9b2, ex.9c2,
ex.10d, ex.33a, ex.33c, ex.34b

Táncdal (oyun havası) ▪ ex.32b, ex.41,
ex.43, ex.44a-g,

6. A dalok osztályozása dallamformák szerint

Ilyen szűk dallammozgások és kis ambitusú sorok esetén sokszor nehéz meghatározni, hogy egy-egy sort A, A-vel vagy B-vel jelöljünk. Mégis, a következő összegzés hasznos információkkal szolgálhat.

A sor és variánsai

A, A: ▪ 1-5, 7, 11-13, 15, 17, 63-67, 72-76, 84-87, 89-91, 95-99, 100-102, 104, 106-111, 113, 119, 123, 124, 128, 134, 193, 198, 199, 201, 202, 213-215, 223, 231, 304, 322, 323, ex.3a-b, ex.4a-b, ex.5, ex.10c, ex.32a-d, ex.34b, ex.35, ex.40a, ex.44b

A, A: ▪ 6, 8, 9, 10, 14, 16, 18-21, 68, 76, 92-94, 100, 104, 112, 115-117, 122, 125-127, 129, 130, 133, 194, 195, 197, 200, 219-222, 224, 226, 227, 305, ex.1, ex.10a-b, ex.42a-b

A^k, A: ▪ 22-24, 31, 118, 143, 147, 148, 150, 204, 225, 228, 229, 305, 311, ex.34a

Kétmagú dallamok

A, B ▪ 25-32, 34, 35, 37-47, 50, 52, 55, 57, 60, 61, 69, 70-72, 77, 79, 80, 83, 88, 92-94, 100, 105, 119, 132, 135, 136, 137, 138, 145, 151, 152, 155-161, 163, 166, 170, 171, 175-178, 181, 182, 184, 185, 189, 192, 195, 196, 200, 203, 205, 208-211, 216-218, 232-236, 239-242, 244, 245, 250, 255, 256, 258-264, 270, 272-274, 278, 280, 285b, 302-304, 306, 307-309, 312, 314-317, 318-320, 324, ex.2b, ex.7b, ex.9a1-2, b1-2, c2, d2, ex.33b, ex.40b, ex.41, ex.44c-d

A, B, A^k, B^k ▪ 58, 59, 120, 153, 163, 167, 168, 172, 183, 188, 206, 207, 238,

243, 277, 279, 310, 313, 325, ex.7a, ex.9c1, ex.33a, ex.36

A, B, A, B ▪ 54, 165, 173, 174, 191, 257, 266, ex.9d1, ex.10d

A, B és C sorok

ABBC ▪ ABBC^kBC: 286; AB^kBC: 290; ABC: 254, 283

AABC ▪ 62, 295, 296, 321; ABAC: ex.33c; ABA_kC: 288

ABCB ▪ 249; ABC/CBC: 164; AB^kABCB/BB: 212; ABB^kC: 190

A, B, C és D sorok

ABCD ▪ 162, 169, 252, 281, 282, 284, 285a, 287, 289-291, 293, 294, 298-301, ex.34c, ex.44g

ABABCD ▪ ABCCD: 326; ABCD^kCD: 297

ABCDB ▪ 78

Motívumok

ex.43, ex.44a (hangszeres)

Beszédszerű

ex.2a

a. Hosszú zenei folyamatok néha igen összetett formákat mutatnak, például: 48, 49, 51, 53, 56, 81, 82, 103, 121, 131, 139, 140-142, 144, 146, 154, 179, 186, 187, 230, 237, 246-248, 251, 253, 265, 267-269, 271, 275, 276, 292.

7. A dallamok ambitus szerinti osztályozása

Az ambitus megállapításánál a díszítőhangokat nem vettem figyelembe.

Ion

G-D ▪ 64, ex.34a

A-E ▪ 4

B^b-G' ▪ 54

B-D ▪ 63, 72, ex.4b, ex.33a

B-E ▪ 9, 10, 14, 26, 35, 65, 73, ex.9b2,
ex.41

B-F ▪ 16, 18, 38, 75

B-G' ▪ 12, 20, 48, 55, 58, 59, 77

B-C' ▪ ex.34c

C-D ▪ 1-3, 69

C-E ▪ 5-8, 11, 13, 15, 22-24, 17-31, 65-
68, 70, 71, 74, 78, 80, ex.9a2, ex.4a,
ex.44c

C-F ▪ 17, 19, 25, 32-34, 36, 37, 40-43, 76,
ex.7b, ex.9c2, ex.34b

C-G' ▪ 21, 46, 47, 50-52, 56, 57, 60-61,
79, ex.9d2

C-A' ▪ 62, 83, ex.44f

Lokriszi

G-D ▪ 103

A-C ▪ 85

A-D ▪ 144, 149

A[#]-D ▪ 203

A[#]-E ▪ 88, 125

A[#]-G' ▪ 192

B-C ▪ 84, 86, 137, 194, ex.3a, ex.5

B-D ▪ 89-97, 99-102, 104-107, 112-114,
121a, 132, 134-136, 138, 140, 141,
143, 145-147, 150-163, 193, 195-199,
202, 204, 205, 210, 213-215, 253b,
ex.3b, ex.6, ex.9a1, ex.33b, ex.42b

B-E^b ▪ 166, 200, ex.2b, ex.10c

B-E ▪ 87, 98, 108-111, 122-124, 126-128,
133, 139, 142, 148, 164, 165, 167-
170, 173, 175-178, 180, 181, 206,
207-209, 211, 216, 217, ex.9b1,
ex.10a-b,d

B-F ▪ 129-131, 171, 172, 174, 179, 182-
184, 186a, ex.1

B-F[#] ▪ 115-120, 218

B-G' ▪ 44, 53, 185, 187-191, 201, 212,
ex.9c1, ex.9d1

Eol

G-D ▪ 237, ex.44e

G-A' ▪ 301

G-C ▪ 222, 234, 323

G-D ▪ 225, ex.33c

G-E ▪ 281, 284, 285a, 287, 294, 306, 315,
ex.40a, ex.44b

G-F ▪ 280, 317

G-G' ▪ 300, 319, ex.44g

G[#]-B ▪ 307

G[#]-C[#] ▪ 230

A-B ▪ 231

A-C ▪ 219-221, 223, 224, 229, 232, 235,
236, 239

A-C[#] ▪ 233

A-D ▪ 226-228, 238, 240-262, 265-268,
303-305, 308, 309, 311, 312, 322,
324, ex.35, ex.42a

A-E ▪ 262-264, 269-273, 275, 276a, 277,
278, 282, 283, 285b, 286, 288-292,
297, 302, 310, 313, 314, 316, 318,
320, 325

A-F ▪ 274, 295, 298, 321

A-G' ▪ 293, 296, 326, ex.7a
A-A' ▪ 279, 299
A-F'' ▪ ex.40b

Dór

C-F ▪ 39, 121 vége
C-G' ▪ 45, 49, 81
D-F ▪ 186 és 276 vége

D körül forgó E-D-C mag

B-D ▪ ex.32c
B-G' ▪ 82
C-E ▪ ex.32a
C-F ▪ ex.32b
C-G' ▪ ex.32d

Mixolíd

G-G' ▪ ex.36
G-F ▪ ex.44d

8. Kadenciák alapján történő osztályozás

Néhány megjegyzés:

- Az azerbajdzsáni népzében a sor utolsó fontos hangja gyakran csak elemzéssel, illetve a hasonló dallamokkal való összehasonlítás segítségével állapítható meg,
- A főkadenciát zárójelbe tettem, pl. E (C) C. Ha egy dallam formája nem stabil, akkor csak felsorolom a különböző kadenciákat, pl. C, B.
- Az utolsó kadenciahangot (eol-A, ion-C, lokriszi-B) nem írom ki.

Eol dallamok

Egymagú dallamok

A ▪ 219-221, 223-224, 226, 227, 306, 322, 323, ex.35, ex.40a, ex.42a, ex.44b, ex.44e

Kétmagú dallamok

G ▪ 222, 225
B ▪ 229-238, 240-242, 244, 245, 254-258, 266, 307-309, 324
C ▪ 250, 259, 261-264, 270, 272-274, 311-312, 315-317
D ▪ 228, 318, 319, ex.7a
E ▪ 278, 320, 321
A' ▪ ex.40b

Hárommagú dallamok

C, B ▪ 238, 239, 243, 246, 247-249, 251, 253, 260, 265, 267-269, 271
C, D ▪ 313
D, B ▪ 325

Négymagú dallamok

D, C, B ▪ 275, 276a

Háromsoros dallam rögzített szerkezettel

C (A) ▪ 283

Négy soros dallamok rögzített szerkezettel

A (A) C ▪ 314

B (B) E ▪ 310
C (A) A ▪ 282
C (B) A ▪ 252
C (C) A ▪ 284, 285a
C (C) C ▪ 285b, ex.33c
C (D) B ▪ 288, 290
C (G) G ▪ 281
D (A) G ▪ 280
D (C) B ▪ ex.44g
D (C) C ▪ 287, 291
D (C) C ▪ 292
D (D) C ▪ 289
D (D) E ▪ 277
E (C) D ▪ 293

E (D) A ▪ 297
E (D) B ▪ 298
E (D) C ▪ 295, 296
E (D) G ▪ 294
E (E) A ▪ 299, 301
E (E) D ▪ 279, 300

Négy-nél több soros dallamok rögzített szerkezettel

D (C) C) D) C ▪ 286
E (D (C) C ▪ 326

Eol dallam D-re transzponálva:
121b, 186b, 276b

Ion dallamok

Egymagú dallamok

C ▪ 1-21, 63-68, 72-76, ex.4a-b,
ex.34b

E ▪ 22, 23, 26, 31, 34, 57, ex.44c
G' ▪ 60, 61

Kétmagú dallamok

G ▪ ex.34a
D ▪ 24, 27-29, 32, 33, 35-38, 40-42, 46, 50,
52, 54, 55, 69-71, 77-80, 83, ex.7a-b,
ex.9a2, ex.9b2, ex.9c2, ex.9d2, ex.33a,
ex.41,

Hárommagú dallamok

D, B ▪ 47
E, D ▪ 25, 30, 38, 47, 48, 51, 56, 58
F, E ▪ 59

Négysoros dallamok rögzített szerkezettel

G' (G') E ▪ 62
C' (E) D ▪ ex.34c

Lokriszi dallamok

Egymagú dallamok

B ▪ 84-87, 89-102, 104, 106-111, 113-117,
119, 122-131, 193-202, 213-215, ex.1,
ex.3a-b, ex.5, ex.10a-c, ex.42b

D ▪ 44, 118, 120, 121a, 139-141, 143, 145,
147, 148, 150-152, 155, 157, 159-161,
163-166, 170, 171, 173-175, 177-185,
188, 189, 192, 203-206, 208, 211,
212, 216-218, ex.2b, ex.6, ex.9a1,
ex.9b1, ex.9d1, ex.33b

Kétmagú dallamok

C ▪ 88, 105, 112, 132, 133-138, 149, 176,
197, 209, 210

Hárommagú dallamok

D, C ▪ 103, 144, 146, 153, 154, 156, 172,
186a, 191, 212
E, D ▪ 142, 190, 207, ex.9c1
E, D, C ▪ 53, 187

Négysoros dallamok rögzített szerkezettel

C (C) D ▪ 167
D (C) B ▪ 162, ex.10d
D (C) D ▪ 169
D (D) C ▪ 168

D körül E-D-C trichordon forgó dallamok

D ▪ ex.32a-d, 82

E, D ▪ 81

Mixolid dallamok

G ▪ ex.44d

C (C) C ▪ ex.36

9. A dallamok osztályozása az első strófa sorainak szótagszáma szerint

Alább a dallamok szótagszám szerinti csoportosítását látjuk. A sorrend megállapításakor az első, a második, a harmadik és végül a negyedik sor szótagszámát vettem figyelembe.

5 szótag					6	6	6+1	6	255
5	5	5	5	ex.33b, 166,	6	6	7	8	239
				188	6	6	8		254
5	5	5	7	184	6	6	6+3	7	219
5	5	7	9	123	6	7	7	7	91, 92
5	6	5	6	ex.37-1c	6	7	7+3	7	291
5	6	7	6	61	6	7	8+2	7	269
5	6	9	10	141	6	8	6		232
5	7	7	5	172	6	8	10	10	47
5	8	7	6+3	220	6	8+2	9+2	8	292
					6	7+3	11	6	247
6 szótag					6	11+1	11	12+3	217
5+1	5+1	5+1	7	33					

7 szótag					7	7	7	7+3	93, 183, 230
7	5	7	6	290	7	7	7	11	13
7	6			ex.38-2e	7	7	7	7+5+8	96
7	6	7		283	7	7	8	7	14, 19, 58, 181,
7	6	7	4	281, 282					ex.2
7	6	7	5	36	7	7	8	8	105
7	6	7	6	ex.39-3e	7	7	8	10	57, 229
7	6	9	7	56	7	7	8	7+6	45
5+2	5+2			278	7	7	9	7	224
7	7			ex.37-1a,	7	7	9	7+1	241
				ex.37-2e	7	7	9	9	49, 140, 144
7	7	5	7	135	7	7	9	7+4	ex.42
7	7	5	7+3	158	7	7	9	8+3	ex.10b
7	7	6	7	24	7	7	10		ex.6
7	7	6	8	146	7	7	7+3	7	110, 226, 227,
7	7	7		154, 277					280, 298, 307
7	7	7	6	23	7	7	8+2	7	272
7	7			38-1a, ex.38-1b,	7	7	10	11	176
				ex.38-2c, ex.38-	7	7	11	7	270
				2f, ex.38-2g, ex.	7	7	7+4	7	167
				38-2h, ex.39-1b,	7	7	10+1	7+1	15
				ex.39-1c, ex.39-	7	7	10+2	11+3	240
				2a, ex.39-2e3	7	7	14	8	111
7	7	7	7	4, 10-11, 17, 18,	7	7	19+1	7	134
				22, 27, 32, 34, 41, 50, 52,	7	7	7+15		169
				60, 62, 97, 98, 113-118,	7	7+1			ex.39-2d
				125, 126-129, 131, 133,	7	8			ex.39-1a
				143, 145, 159, 165, 173,	7	8	6		175
				174, 180, 182, 186, 187,	7	8	6	9	90
				191, 192, 222, 225, 231,	7	8	7	7	44, 59, 163, 284
				233, 234, 237, 244, 251,	7	8	7	8	243
				257, 259-262, 266, 275,	7	8	7	7+3	26
				285, 286, 297, 301, ex.1,	7	6+2	6+2		164
				ex.3a, ex.7a, ex.9a1-a2,	7	8	8		148
				9b1, ex.10a, ex.33a, ex.39-	7	8	8	7	2, 109, 228
				2e2, ex.39-3c, ex.39-3d	7	8	8	8	94, 179
7	7	7	8	66, 221, 242, 264	7	8	7+2	7	265
7	7	7	7+2	185	7	8	9	7	142
7	7	7	9	25, 223, 263	7	8	9	8	95

7	7+2	7	7	152, ex.9d1	8	8	8		ex.36
7	9	7	7	289	8	8	6+2	7	53
7	9	8+2	8	268	6+2	8	8	7	274
7	7+3	7	7	ex.7b	8	8	8	8	5, 6, 30, 35, 46,
7	7+3	7	7+3	87					89, 99, 102,
7	7+3	13	7+3	48					104, 112, 151,
7	7+3	10+3	7	177					160, 168, 236,
7	8+3	7		84					ex.4a-b, ex.9b2,
7	11	7	7	238					ex.34c
7	12	7+1		101	8	8	8	8+1	ex.10d
7	14	12		69	8	8	8	9	150
					8	8	8	8+2	190, ex.9c1,
									ex.37-2b
8 szótag									
8	6	7	6	252	8	8	8	10	147
8	6	8	6	295, 296	8	8	8	8+4	28
8	6	7+1	8+2	1	8	8	9	8	149
8	7			155, ex.5	8	8	9	9	279
8	7	7	6	119	7+1	7+1	7+3	7+1	307
8	7	7	7	178, 273	8	8	14	13	246
8	7	7	13	253	7+1	8+1	6	6	137
7+1	7	8	7	88	8	9	7	8	12, 38
8	7	8	7	37, 39	7+1	8+1	8	8	121
8	7	8	8	120, 170, ex.37-2d	8	9	8	8	171
					8	9	9	10	ex.9d2
8	7	8	9	256	8	10	8	8	7, 106
8	7	8	10	16	8	5+5	8	5+5	20
8	7	8	9+1	276	8	10	12		71
8	7	8	9+5	124	8	7+4	7	7+4	162
8	8			ex.37-1b,2a,2c, ex.38-1c,2b,2d, ex.39-2b	8	11	8	8	300
					9 szótag				
8	8	5	7	40	7+2	7			ex.32a
5+3	5+3	6	6	294	7+2	7	7+2	7	288
7+1	8	7	6	31	8+1	7	12+1	9+11	218
8	8	7	6	51	7+2	8			ex.37-1d
8	8	7	7	139, 245	9	8	6	10	157
8	8	7	8	3, 42, 130, 249, 250, ex.3b, ex.9c2	8+1	8	8	12	54
					8+1	8+1	8	7	9
					7+2	7+2			ex.38-4e

7+2	7+2	7+2	7+2	65, ex.37-1e, ex.37-3a	7+4 7+4 8+3 8+3			320 ex.37-4b
9	9	11	9	199	7+4 7+4			318, ex.39-4b
9	9	12		ex.37-6c	9+2 11			ex.37-3b
9	9	9+2	8	324	11 11			67, 74, 76, 79, 194, 207, 209, 211, 212, 311, 315, 317, ex.38-4f, ex.39-2c
9	9	15	9	55				
9	11	7	7	29				
8+1	11	11	15	103				
9	6+4	7	7	271				
10 szótag					11 11	5 5		312
10				ex.32b	7+4 7+4	7 7		ex.34b
9+1	6	7	9	267	11 11	11 9		323
7+3	7	7	7	156, 258	11 11	11 11		313
7+3	7	7	7+3	189	11 11	12 11+6		80
9+1	6+1	7+1		21	8+3 8+3	10+3 11		314
7+3	7	10	7	153	11 11	13 11		213
7+3	5+3	6	6+3	248	11 11	14 11		208
10	9	9	8	ex.10c	11 12			306
10	10			303, 304, ex.32c	11 12	12		206
					11 12	14		ex.37-6a
10	10	6	7	321	11 11+2			309
10	10	7		319	7+4 6+7	9+4		136
7+3	7+3	8	9+2	235	11 13	13 11+3		ex.37-6b
10	10	10	10	161	11 15	11 9		308
7+3	7+3			ex.38-3b, ex.39-4a,5a-b	11 15	11 13+6		204
					11 10+5	12 15		216
7+3	7+3	7+3	7+3	63, 310, 316	11 11+5			75
10	10	11	10	325	11 13+3			77
10	10	8+4	6	200				
10	11			68, 70, 195	12 szótag			
10	11	15		ex.37-5b	8+4 7+2	8 7+6		132
					12 9	11 15		81
					12 11	7 7		193
					12 12			ex.34a
11 szótag					11+111+1			293
7+4				ex.38-3c				
11	7			210				
11	7	7	7	43, 122	12 12	7 7		100
11	8			198				

13 szótag

13	8	8	7	108
13	10	6	7	85
13	11	11	11	83
13	11	15		
10+3	12			302
8+5	12	14	7+7	73
7+6	7+6			ex.33c
7+6	7+6	7+6	7+6	8
13	12+9	12+4	12+4	78

14 szótag

14	11	7	7	138
11+3	11	10	12	202
11+3	11+1			205
12+2	12	11	11	215
14	14	14	14+1	214
11+3	11+4	8	15	196
14	17	8	10	ex.32d

15 szótag

14+1	10	10	9	107
11+4	11	11	11	203
15+5	14+7	12	12+10	ex.40a

16 szótag

7+9	7+10			287
11+5	11	11	11	72
11+5				ex.38-5b

17 szótag

11+6	10+6	14+6	7+6	305
11+6	11+6	<i>töredék</i>	7+6	197

18-19 szótag

12+6	14+6			322
16+3	15	15	15+7	326

más

x	11+			64
x	8	8	8	86
x	x	9	11	201

HIVATKOZÁSOK

- Abasova, E.G. (1973), *Azerbajjanskaia muzyka*. In *Muzykal'naia Enciklopedia*, Bd. 1. Moskva.
- Abulgassimov, V. (1990), *Azerbaijanian Tar*. Baku.
- Abū Hāmid al-Ghazzālī (1933), *Ihyā' 'ulum al-dīn*. Cairo.
- AXM1 = *Azerbaijan Halq Mahnıları Vol. 1* [Azerbajdzsáni Népdalok 1], ed. Bülbül Memmedov. Baku, 1977.
- AXM2 = *Azerbaijan Halq Mahnıları Vol. 2* [Azerbajdzsáni Népdalok 1], ed. Bülbül Memmedov. Baku, 1982.
- Akbulut, Y. (1997), Tekerlemelerin Müziksel Özelliği [A mondókák zenei tulajdonságai]. In *V. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi: Halk Müziği, Tiyatro, Eğ-
lençe Sektör Bildirileri: 9-15*, Ankara.
- Albright-Farr, Ch. (1976), The Azerbaijani Ashiq and his Performance of a Dāstān. In *Iranian Studies: 220-247*, Hebst.
- Altaylı, S. (1994), *Azerbaijan Türkçesi Sözlüğü* [Azerbajdzsáni-török szótár]. İstan-
bul.
- Altshuler, M. (1990-91), *Jews from the eastern Caucasus*. Jerusalem.
- Azerbajjanskaia Instrumental'naia Muzyka*. Moskva, 1990.
- Azerbajjanskaia Musyka*. Moskva, 1961.
- B.Ö. = *Bartók Összegyűjtött Írásai* (ed. Szöllösy A.). Budapest, 1966.
- Babikhanov, A. K. (1991), *Gulistan-i Iram*. Baku.
- Barthold, W. (1940), Şeki, In *İslâm Ansiklopedisi, vol. XI*: 402-403.
- Bartók B. (1924), *A Magyar Népdal*. Budapest.
- Bartók, B. (1976), *Turkish Folk Music from Asia Minor*. Princeton.
- Başbakanlık Osmanlı Arşivi, Hatt-i Hümayun Tasnifi [A Török Miniszterelnöki Hiva-
tal ArchivumArchivuma, The Ottoman Age] 6677/A*.
- Baykara, H. (1975), *Azerbaijan İstiklâl Mücadelesi Tarihi* [Az azerbajdzsáni függet-
lenség harc története]. İstanbul.
- Bedelbeyli, E. (1977), Azerbaijan Halk Müziği [Azerbajdzsáni Népzene]. In *I. Ulus-
lararası Türk Folklor Bildirileri, Vol. III*, Ankara.
- Beliaev, V. M. (1962), *Očerki po istorii muzyki narodov SSSR*, Gosudarstvennoe Mu-
zykal'noe Izdatel'stvo. Moscow.
- Beliaev, V.M. (1975), *Central Asian Music*, (angol fordítás Beliaev 1962, ed. jegyze-
tekkel ellátta Mark Slobin). Middletown, Connecticut
- Bennigsen, A. (1999), Baku. In *E. I*, Leiden.
- Berezcki G. (1994), *A Névától az Urálig*. Szombathely.

- Boratav, P. N. (1999), Köroghlu. In *E. I.*
- Borsai I. – Kovács Á. (1975), *Cinege, cinege, kismadár. Népi mondókák, gyermekjátékok kicsinyeknek*. Budapest.
- Chabrier, J. -Cl., Maqām. In *E. I.*
- CMPH I = *Magyar Népzene Tára I, Gyermekjátékok*. Budapest, 1951.
- CMPH II = *Magyar Népzene Tára II, Jeles Napok*. Budapest, 1953.
- Dobszay L. – Szendrei J. (1988), *A magyar népdaltípusok katalógusa*. Budapest.
- Dobszay L. – Szendrei J. (1992), *Catalogue of Hungarian Folksongs Types: arranged according to styles*. Budapest.
- Dobszay L. (1983), *A siratóstílus dallamköre zenetörténetünkben és népzeneinkben*. Budapest.
- Dunlop, D. L., Baku, In *E. I.*
- E. I. = *Encyclopaedia of Islam* CD-ROM Edition v. 1.0, Leiden, The Netherlands. 1999
- Eliyahu, P. (1999), *The Music of the Mountain Jews*. Jerusalem.
- Fs. Kodály = *Emlékkönyv Kodály Zoltán hatvanadik születésnapjára*. Budapest, 1943.
- Gardet, L., Dhikr, In *E. I.*
- Golden, P. B. (1992), *An Introduction to the History of the Turkic Peoples*. Wiesbaden.
- Golden, P. B. (1998), The Turkic Peoples: A Historical Sketch, In *The Turkic Languages: 16-29*. New York.
- Guseynli, B. – Kerimova, T. (1984), *Ali Kerimov*. Moskva.
- Hacıbeyov, Ü. (1985), *Seçilmiş eserleri* [Válogatott munkák]. Baku.
- Hajibekov, U. (1985), *Principles of Azerbaijan Folk Music*. Baku.
- Hasanlı, C. (1988), *Azerbaycan tarihi, 1918-1920: Türkiyenin yardımından Rusyanın işgaline kadar* [Azerbajdzsán története 1918-1920]. Ankara.
- Herzog, G. (1929), Musical Styles in North America. In *Proceedings of the Twenty-third International Congress of Americanists*.
- Hesenov, K. (1988), *Azerbaycan Gedim Folklor Regsleri* [Régi azerbajdzsáni néptánccok]. Baku.
- Hickmann, H. (1951-1952), 'La daraboukkah'. In *Bulletin de l'Institut d'Égypte, Tome 33*. Cairo.
- Hornbostel, E. M. von (1936), Fuegian Songs. In *American Anthropologist*, n.s., Vol. 38.
- I. W. = Sipos J. (2000), *In the wake of Béla Bartók in Anatolia*. Budapest.
- Irons, W. (1958), *Istoria Azerbajdzsana*. Bakü-Istanbul.
- Járdányi P. (1961), *Magyar népdaltípusok*, Budapest.
- Johannson, L. – Csató É. Á. ed. (1998), *The Turkic Languages*. London – New York.
- Kapronyi T. (1981), Jellegzetes motívumok iraki gyermekjátékok és mondókák dalaiban. In *Zenatudományi Dolgozatok: 315-331*, Budapest.

- Kerimova, T. (1994), *Ana Folkloru* [Anyai folklor]. Baku.
- Kodály Z. (1937-1976) *A Magyar Népzene* (első kiadás 1937, hetedik, átdolgozott kiadás, 1976). Budapest.
- Köprülüade, M. F. (1929-30), *Türk Sazsairlerine ait metinler ve tetkikler* [Török hangszeres költők költeményei és tanulmányai], I-V. İstanbul.
- Krausse, A. (1973), *Russia and Asia. A Record and a Study, 1558-1899*. London
- Kütükoğlu, B. (1962), *Osmanlı-İran Siyasi Münâsebetleri – 1578-1590* [Az Oszmán Birodalom és Irán viszonya 1578-1590]. İstanbul.
- Lachmann, R. (1929), *Die Music der aussereuropäischen Natur- und Kulturvölker, In Handbuch der Musikwissenschaft I*, Wildpark – Potsdam.
- Lachmann, R. (1929), *Music des Orients*. Breslau.
- Mamedbekov, D. (1965), *Azerbajjanskije narodnie liricheskie pesni*. Moskva.
- Marquart, J. (1901), *Erānšahr*. In *E. I.*
- Miner, A. (1993), *Sitar and Sarod in the 18th and 19th Centuries*, Performing Arts Series, Vol. VII. Delhi.
- Minorsky, V., Quba. In *E. I.*
- Nakip, M. (1997), Karabağ Şikestesi ve Karabağı Havası [The karabahi sikeszte és karabahi dallamok]. In *IV. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi Bildirileri* Vol. III: Halk Müziği, Tiyatro, Eğlence Seksiyon Bildirileri: 188-160, Ankara.
- Özkan, İ. H. (1982), *Türk Müsikîsi Nazariyatı ve Usûlleri ile Kudüm Velveleleri* [Török zeneelmélet, ritmusok és dob ritmus formulák]. İstanbul.
- Pacholczyk, J. M. (1996), *Süfyāna Mūsīqī, The Classical Music of Kashmir*. In *Intercultural Music Studies 9*, ed. by M.P. Baumann, International Institute for Traditional Music. Berlin.
- Pécsi G. (2002). *Kulcs a muzsikához*. Pécs.
- Picken, L. E. R – Nickson N. J. (2000), *Music from the Tang Court – 7*. Cambridge.
- Picken, L. E. R (1975), *Folk Musical Instruments of Turkey*. New York-Toronto.
- Rahmatov, A. (1957), *Azarbaycan xalg çalgı aletleri* [Azerbajdzsáni népi hangszerek]. Baku.
- Sachs, C. (1943), *The Rise of Music in the Ancient World – East and West*. New York.
- Şakir-Zade, N. (1995a), *Azerbaycan ve Türkiye'nin Müzik Kültürleri* [Azerbajdzsán és Törökország zenei kultúrája]. Bakû-İzmir.
- Şakir-Zade, N. (1995b), *Azerbaycan ve Türkiye Müzik Kültürleri Arasındaki Karşılıklı İlişkiler* [Kapsolat Azerbajdzsán és Törökország zenei kultúrája között]. Bakû-İzmir.
- Saray, M. (1993a), *Azerbaycan Türkleri Tarihi* [Az azerbajdzsáni törökök történelme]. İstanbul.

- Saray, M. (1993b), *Gaspıralı İsmail Bey'den Atatürk'e Türk Dünyasında Dil ve Kültür Birliği* [A török világ nyelvi és kulturális egysége]. İstanbul.
- Saygun, A. A. (1976), *Béla Bartók's Folk Music Research in Turkey*. Budapest.
- Sipos J. (1993), Türkiye Türkleri Halk Müziğinin Sınıflandırılması [Török Népdalok osztályozása]. In *Ankara Üniversitesi DTC Fakülte Dergisi*: 181-199. Ankara.
- Sipos J. (1994), *Török Népzene I*. Budapest.
- Sipos J. (1995), *Török Népzene II*. Budapest.
- Sipos J. (2000), *In the wake of Béla Bartók in Anatolia*. Budapest.
- Sipos J. (2001a), *Kazakh Folksongs from the Two Ends of the Steppe* (CD-vel). Budapest.
- Sipos J. (2001b), Report on my Expedition in the Caucasus, In *Néptörténet-Nyelvtörténet, A 70 éves Róna-Tas András köszöntése*: 155-184. Szeged.
- Sipos J. (2002), *Bartók nyomában Anatóliában*. Budapest.
- Steinen, K. von d. (1887-8), *Unter den Naturvölkern Zentral-Brasilien, Reiseschilderung und Ergebnisse der zweiten Schingu-Expeditionen 1887-88*. (2. Aufl.). Berlin.
- Stumpf, C. (1911), *Die Anfänge der Music*. Leipzig.
- Sümer, F (1957), Azerbaijan'ın Türkleşmesi Tarihine Umûmi Bir Bakış [Azerbajdzsán eltörökösödésének folyamata]. In *Bulleten* 83: 429-445.
- Swietochowski, T. – Collins C. B. (1999), Historical Dictionary of Azerbaijan. In series: *Asian/Oceanian Historical Dictionaries* (ed. by Jon Woronoff, Lanham Maryland). USA.
- Szabolcsi B (1934), Népvándorlaskori elemek a magyar népzeneben. In *Ethnographia XLV*: 138-156. Budapest.
- Szabolcsi B. (1943), A primitív dallamosság: a hanglejtéstől az ötfokúságig (Primitive Melodik: Vom Tonfall zur Pentatonie). In *Fs. Kodály*: 19-31. Budapest.
- Szabolcsi B. (1979), Osztyák medveének és magyar siratódallam. Budapest.
- Szabolcsi B. (1979a), *A magyar zenetörténet kézikönyve*. Budapest.
- Szendrei J. (1974), Recitatív típusok a magyar népzeneben. In *Népzene és Zenetörténet II*: 65-123. Budapest.
- Szomjas-Schiffert Gy. (1976), *A finnugor zene vitája I-II*. Budapest.
- Szöke P. (1982), *A zene eredete és három világa*. Budapest.
- Tarnóczy T. (1982), *Zenei akusztika*. Budapest.
- Tavkul, U. (2002), *Etnik Çatışmaların Gölgesinde Kafkasya* [Kaukázus az etnikai csatározások árnyékában]. İstanbul.
- TRT = Török Rádió és Televízió repertoár.
- Väisänen, A. O. (1937), Wogulische und Ostjakische Melodien. In *Suomalis-Ungria-laisen Seuran Toimituksia*, LXXIII. Helsinki.
- Vargyas L. (1979), *Balladaskönyv*. Budapest.
- Vargyas L. (1981), *A Magyarság népzeneje*. Budapest.

- Vikár L. – Bereczki G. (1971), *Cheremiss Folksongs*. Budapest.
- Vikár L. – Bereczki G. (1979), *Chuvash Folksongs*. Budapest.
- Vikár L. – Bereczki G. (1999), *Tatar Folksongs*. Budapest.
- Vikár L. – Szij E. (1985), *Erdők éneke*. Budapest.
- Vikár L. (1974), Archaikus finnugor dallamtípusok. In *Népzene és Zenetörténet II*: 5-64. Budapest.
- Vikár L. (1993), *A volga-kámai finnugorok és törökök dallamai*. Budapest.
- Watt, W. M. (2000), *Az iszlám története* (eredeti címe: A Short History of Islam. England). Budapest.
- Werner, Heinz (1917), „Die melodische Erfindung im frühen Kindesalter”. In *Akademie der Wissenschaften, Philol.-Historische Klasse, Sitzungsberichte CLXXXII, № 4*. Wiena.
- Wiora, W. (1956), Älter als die Pentatonik. In *Studia Memoriae Belae Bartók Sacra*: 185-208. Budapest.
- Wiora, W. (1965), *The Four Ages of Music* (eredeti kiadás Németországban by W. Kohlhammer, Stuttgart: *Die vier Weltalter der Music*). New York.
- Zeyneloğlu, C. (1924), *Azerbaycan tarihi* [Azerbajdzsán történelme]. İstanbul.
- Zöhrabov, R. (1991), *Mugam* [Makam]. Baku.

CD-MELLÉKLET

A CD-n a dallamok sorrendje eltér a könyvbeli sorrendtől. Ennek az az oka, hogy nem csak zenei illusztrációt, hanem egy olyan élvezetes zenei változatást kívántam készíteni, melyben fokozatosan feltárul az azerbajdzsáni népzene egyedi szépségét.

Nyitó és záró hangszeres darabokkal keretezve a CD az *ion* (track 2-21), a lokriszi (track 22-44) és az *eol* (45-60) dallamok három nagy csoportját tartalmazza. Mindegyik csoporton belül először *rubato* dallamokat hallunk, majd *parlando* dallamok, végül pedig *tempo giusto* dalok következnek, így a hallgató többször is élvezheti a fokozatos átmenetet a szabad ritmusban előadott dallamoktól a vidámabb karakterű feszes ritmusú dallamokig. A CD-n levő dallamsorrend egyben az azerbajdzsáni dallamok egy másik lehetséges osztályozását is szemlélteti.

track 1	<i>Terekeme</i> táncdal (oyun havası)	00:00
<i>Ion dallamok</i>		
track 2	Keserves (bayatı): № 1	01:00
track 3	Szerelmes dal (sevgi haqqında): № 15	02:28
track 4	Keserves (bayatı): № 73	03:21
track 5	Lakodalmi dal (toy mahnısı): № 7	04:22
track 6	Sirató (ağı): № 45	04:43
track 7	Sirató (ağı): № 44	05:42
track 8	Vallási dal zıkr-ben (zıkr havası): № 5	06:14
track 9	Szerelmes dal (sevgi haqqında): № 3	07:41
track 10	Lakodalmi dal (toy mahnısı): № 69	07:54
track 11	Lakodalmi dal (toy mahnısı): № 15	08:36
track 12	Vallási dal zıkr-ben: № 8	09:34
track 13	Keserves (bayatı): № 99	11:38
track 14	Vidám dal (mahnı): № 67	11:55
track 15	Vallási dal zıkr-ben: № 68	12:25
track 16	Gyermek becézgetés (uşaq oxşaması): № 38	14:19

track 17	Song (mahni): № 32	14:33
track 18	Altató (laylay): № 41	15:26
track 19	Ásik dala (asıq havası): № 75	16:02
track 20	Keserves (bayatı)	18:45
track 21	Táncdal (oyun havası)	22:56

Lokriszi dallamok

track 22	Altató (laylay): № 84	23:48
track 23	Sirató (ağı): № 137	24:51
track 24	Vallási dal zikr-ben: № 194	26:08
track 25	Keserves (bayatı): № 159	27:36
track 26	Lakodalmi dal (bey te'rifi): № 213	27:51
track 27	Szerelmes dal (sevgi haqqında): № 94	29:10
track 28	Sirató (ağı): № 161	29:46
track 29	Vallási dal zikr-ben: № 89	31:07
track 30	Ásik dala (asıq havası): № 151	32:15
track 31	Keserves (bayatı): № 99	33:35
track 32	Köpülő dal (néhre havası): № 90	34:11
track 33	Lakodalmi dal (toy mahnısı): № 145	34:39
track 34	Lakodalmi dal (toy mahnısı): № 152	35:42
track 35	Vallási dal zikr-ben: № 126	36:33
track 36	Köpülő dal (néhre havası): № 123	37:13
track 37	Lakodalmi dal (toy mahnısı): № 164	37:41
track 38	Altató (laylay): № 115	38:57
track 39	Altató (laylay): № 173	39:35
track 40	Gyermek becézgetés (uşaq oxşaması): № 188	41:26
track 41	Funny song (meyxana): № 203	41:58
track 42	Lakodalmi dal (bey te'rifi): № 212	42:42
track 43	Lakodalmi dal (toy mahnısı): № 201	44:11
track 44	Sirató (ağı): ex.42	47:55

Eol dallamok

track 45	Keserves (bayatı): № 224	49:38
track 46	Keserves (bayatı): № 221	51:03
track 47	Keserves (bayatı): № 240	52:04
track 48	Altató (laylay): № 244	52:33
track 49	Keserves (bayatı): № 257	53:55
track 50	Köpülö dal (néhre havası): № 232	54:29
track 51	Szerelmes dal (sevgi haqqında): № 242	54:46
track 52	Lakodalmi dal (toy mahnısı): № 228	54:59
track 53	Szerelmes dal (sevgi haqqında): № 3	55:44
track 54	Song (mahnı): № 260	56:13
track 55	Vallási dal zıkr-ben: № 305	57:21
track 56	Sirató (ağı): № 324	59:52
track 57	Sirató (ağı): № 275	01:00:41
track 58	Song (mahnı): № 316	01:02:01
track 59	Song (mahnı): № 283	01:02:25
track 60	Ásik dala (aşık havası): № 326	01:03:58
track 61	Táncdal (oyun havası)	01:05:32
	Összesen	01:07:15